

องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา
ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง

โดย

นายญาณাত্র เขียรถาวร

ไฟล์นี้ download มาจาก idric.nrct.go.th
โดย ศรายุทธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 12:45:46

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2552

The Success Factors for Community-based Tourism: A Case Study of
the Most Outstanding Community-based Tourism of
Central Region Provinces of Thailand

By

Mr. Yanatorn Teanthaworn

ไฟล์นี้ download มาจาก drc.nrct.go.th
โดย ศราวุฒิ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 12:45:46

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Cultural Management
College of Innovation
Thammasat University
2009

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วิทยาลัยนวัตกรรมการ

วิทยานิพนธ์

ของ

นาย ญาณาร ธีรธาวร

เรื่อง

องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา
ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง

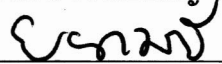
ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

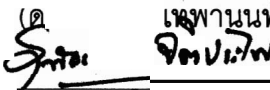
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ชนัญญา วงษ์วิภาค)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ดร.สุพัชร์จิต จิตประไพ)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิวัตน์)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวซึ่งได้รับรางวัลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2550 ประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของชุมชนท้องถิ่น ศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวชุมชน และ 2) แบบสอบถาม สอบถามคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน และทุกชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับความสำคัญที่มากน้อยต่างกัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ คือ เรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน ที่ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความเห็นและให้ความสำคัญเรื่องดังกล่าวว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาลักษณะการบริหารจัดการ พบว่ามี 2 ลักษณะคือ 1) องค์กรชุมชนเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยวและ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนทุกชั้นตอน ทั้งเป็นผู้ริเริ่ม บริหารจัดการ ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเองทั้งหมด และ 2) การมีส่วนร่วมโดยการแสดงออกทางความคิด การมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชนพบว่าชุมชนมีปัญหาที่มีลักษณะร่วมกัน คือ 1) ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และ 3) ปัญหาหน่วยงานสนับสนุนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาพบว่าแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว นอกจากปัจจัยของ ททท.แล้ว ควรจะมีปัจจัยจากการศึกษาเอกสารวิชาการ รวมทั้งปัจจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยชุมชน คือ เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนเข้ามาเพิ่มเติมด้วย เพื่อเป็นแนวทางใน

การพิจารณารางวัลและเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นๆที่ต้องการจะนำการท่องเที่ยวมาใช้พัฒนาชุมชนให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น รวมทั้งมีความเข้าใจเรื่องของปัจจัยต่างๆที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาต่อชุมชนมี 4 ประเด็น คือ เรื่องการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ เรื่องสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบชุมชนในภูมิภาคอื่นๆ ประกอบกันไปด้วย เพื่อค้นหาลักษณะร่วมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันในทุกชุมชนและลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของคนในชุมชนภูมิภาคต่างๆ ที่อาจมีผลต่อความสำเร็จมากน้อยหรือแตกต่างกัน รวมทั้งควรมีการศึกษาเชิงลึกในด้านการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

Abstract

This study *“The Success Factors for Community-based Tourism: A Case Study of the Most Outstanding Community-based Tourism of Central Region Provinces of Thailand”* aims to examine significant factors contributing to The success of tourism management in the communities receiving the “TAT, Thailand Tourism Award 2007” through local perspectives. Management styles, local participation and involvement, problems and obstacles as well as approaches to frame or determine Most Outstanding Community-based Tourism Awards criteria are thus explored. Data collection instruments included of using : (1) Interview protocol to interview community leaders or notable figures in those communities and (2) Questionnaires to survey local residents. The study unveils that the active role of communities in tourism promotion is the most important factor that contributes to their success. Also, all of these communities give the priority to the management based on the concept of Self-Sufficient Economy, destination management capabilities, fundamental elements for proper hospitality arrangement, investment in local resource conservation, tourism supporting policies at both national and regional levels and supports provided by tourism-related organizations and institutions; although the level of priority may vary from one community to another. Moreover, The preservation of local identity and way’ of life is formed to be a significant factor for a successful community-based tourism.

Further, 2 styles of tourism management are uncovered: 1) by the community organization or 2) by Local administration organization. Additionally, 2 approaches in light of the participation and involvement are found: 1) local residents participate in the whole process – initiating, managing and operating tourist activities and 2) local residents’ participation is done through the expression of ideas and opinions and tourist activity involvement given that the tourism is managed by Local Administration Organization. It is revealed, moreover, that 1) social and cultural problems, 2) environmental concerns and 3) troubles related to supporting organizations and relevant agencies are common problems faced by communities. With

respect to approaches to frame or determine The Most Outstanding Community-based Tourism Awards criteria, certain additional criteria may be necessary apart from the requirements of The Tourism Authority of Thailand (TAT). These may include factors supported either by related Academic Literature or by community-based researches on community's identity and typical way of life. This can contribute not only to develop an awards guideline but also to a useful direction for other communities to follow suit. Such direction may then allow those communities interested in community development through tourism to be better prepared and to learn from success stories or valuable examples of Most Outstanding Communities.

Finally, recommendations for other communities are therefore provided. These include different participation approaches, management styles, environmental issues and possible factors for the success and failure of community-based tourism management. Future research should compare communities in different regions across the country in order to identify the commonality or similarity of those communities and whether their cultural uniqueness play any crucial role to the success and failure of community-based tourism management. In depth studies to community development through tourism should be conducted as well.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เพราะได้รับความกรุณาจาก ดร.ยอดมณี เทพานนท์ ผู้เป็นทั้งอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำตั้งแต่ก่อนเริ่มทำงานศึกษาวิจัยจนงานวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ และความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ชนัญ วงษ์วิภาค ผู้ให้คำแนะนำความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่งานวิจัยของผู้ศึกษาเป็นอย่างมาก

ความสำเร็จนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการอนุเคราะห์ทั้งกำลังทรัพย์และกำลังใจให้กับผู้ศึกษาจากคุณพ่อสมนึก คุณแม่ทองรวม เขียวถาวร ที่เป็นกำลังทรัพย์และกำลังใจที่สำคัญที่สุดของผู้ศึกษา และเพื่อนๆ สาขาการบริหารงานวัฒนธรรมรุ่นที่ 6 วัฒนวุฒิ สุจาวีร์ย์ และอภินตา ผู้ร่วมเดินทางเก็บข้อมูลการวิจัยและให้กำลังใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังขอบคุณผู้มีพระคุณของผู้ศึกษาทั้งหมด ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและประชาชนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทุกชุมชน สำหรับข้อมูลและน้ำใจที่มีให้ผู้ศึกษา

ญาณนทร เขียวถาวร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(1)
สารบัญตาราง.....	(9)
สารบัญแผนภูมิ.....	(10)
สารบัญภาพประกอบ.....	(12)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2. ผลงานวิจัยและงานเขียนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	9

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	10
แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	14
แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	19
แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง.....	24
แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	27
แนวคิดการบริหารจัดการ.....	30
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	32
แนวคิดการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น.....	36
แนวคิดการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค.....	38
แนวคิดการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง.....	42
แนวคิดศักยภาพในการรองรับ.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	48
3. วิธีการวิจัย.....	54
กลุ่มประชากรที่ศึกษา.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
คำถามในการวิจัย.....	63
4. ผลการศึกษา.....	65
ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน.....	65
ข้อมูลการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม.....	101
5. อภิปรายผลการศึกษา.....	115
ภูมิศาสตร์ภาคกลางกับชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	115

ความสำเร็จของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	123
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	167
6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	175
สรุปผลการศึกษา.....	176
ข้อเสนอแนะจากการศึกษา.....	186
รายการอ้างอิง.....	197
ภาคผนวก	
ก. โครณาคำถามในการสัมภาษณ์.....	207
ข. แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง.....	210
ค. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	214
ง. ตารางแสดงผลการศึกษากลุ่มตัวอย่าง.....	219
จ. รูปตัวอย่างการจัดองค์การของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	226
ฉ. ขั้นตอนการทำงานของการทำงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.....	229
ช. ขั้นตอนการคัดเลือกชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	230
ซ. รายชื่อชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	231
ฅ. เอกสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว.....	234
ประวัติการศึกษา.....	259

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ระดับความสำคัญของการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน.....	105
4.2	ระดับความสำคัญของความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับชุมชน.....	106
4.3	ระดับความสำคัญของศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชน.	107
4.4	ระดับความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลกับชุมชน.....	108
4.5	ระดับความสำคัญของการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นกับชุมชน.....	108
4.6	ระดับความสำคัญของการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคกับชุมชน.....	109
4.7	ระดับความสำคัญของการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน.....	110
4.8	ระดับความสำคัญของปัจจัยโดยรวมกับชุมชน.....	110
5.1	ปัจจัยที่มีความสำคัญกับความสำเร็จของชุมชน.....	123
5.2	ความคิดเห็นผู้นำชุมชน จากการสัมภาษณ์.....	173
5.3	ความคิดเห็นคนในชุมชน จากแบบสอบถาม.....	173
6.1	สรุปผลการศึกษา.....	194

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	ลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม	28
2.2	แผนภูมิปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	35
3.1	กรอบความคิดในการวิจัย	64
4.1	กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	67
4.2	ที่ตั้งของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	70
4.3	ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	76
4.4	การมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในชุมชน.....	78
4.5	ลักษณะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน.....	81
4.6	ความสามารถการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน.....	84
4.7	การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน.....	87
4.8	ความสำคัญของการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและ ภูมิภาค.....	89
4.9	ความสำคัญของการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่ เกี่ยวข้อง.....	93
4.10	ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	95
4.11	จำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง.....	101
4.12	จำนวนและร้อยละจำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่าง.....	102
4.13	จำนวนและร้อยละจำแนกตามสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง.....	102
4.14	จำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง.....	103
4.15	จำนวนและร้อยละจำแนกตามระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง.....	103
4.16	จำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง.....	104
4.17	จำนวนและร้อยละจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง....	104
4.18	จำนวนและร้อยละจำแนกตามการทราบถึงการเป็นชุมชนดีเด่นทางด้าน การท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง.....	105
5.1	ลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	127
5.2	ลักษณะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	131

5.3	กระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	142
5.4	การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	145
5.5	สถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญกับชุมชน.....	149
5.6	การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค.....	156
5.7	ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว.....	162
5.8	เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	167
5.9	ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	168
6.1	ลักษณะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน.....	180
6.2	ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	181
6.3	การมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในชุมชน.....	182
6.4	ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	184
6.5	แนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้าน การท่องเที่ยว.....	185

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
4.1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนกับการท่องเที่ยว 1	72
4.2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนกับการท่องเที่ยว 2	73
5.1	แผนที่กลุ่มจังหวัดภาคกลาง	116
5.2	ลักษณะภูมิประเทศภาคกลาง	118
5.3	ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมภาคกลาง 1	120
5.4	ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมภาคกลาง 2	122

ไฟล์นี้ download มาจาก driect.go.th
โดย ศรายุทธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 12:45:51

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้พยากรณ์ไว้ว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน (World Tourism Organization, 2008) ธนาคารโลก (World Bank) ได้ประมาณการว่าการเติบโตของประเทศกำลังพัฒนาจะเพิ่มในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี ประเทศอุตสาหกรรมจะเพิ่มอัตราร้อยละ 2.5 ต่อปี ภูมิภาคที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก โดยประเทศที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยือนคือ จีน ฮองกง ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแหล่งใหม่ที่มีแนวโน้มเติบโตสูงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคิดเป็น 1 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Holden, 2005)

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว สามารถสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่งติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี จากตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น(กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551) ในปัจจุบันความต้องการด้านการท่องเที่ยวของมนุษย์มีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยหลายประการ เช่น การคมนาคม การขนส่ง การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนและมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนหลายลักษณะ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจเกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งรวมไปถึงเกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ

แม้การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านทั้งต่อสถานที่ท่องเที่ยวและตัวนักท่องเที่ยวแต่ในอีกด้านหนึ่งกลับก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ ทั้งในมิติด้านธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างมากทั้งทางตรงและทางอ้อม คือชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ดำเนินการไปโดยค่อนข้างขาดความเอาใจใส่ดูแลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชนและชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น คือความเสื่อมโทรมและการลดปริมาณลงของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัญหามลพิษต่างๆที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและพัฒนาที่ขาดความสมดุล (ประภาส อินทนปสาธน์, 2546: 2)

ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ขึ้นโดยมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งล้วนมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน คือ มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชนที่มีการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานมากกว่าการบริโภคทางวัตถุ มีการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีการท่องเที่ยวแบบสัมผัสชุมชนบท ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของชุมชนนั้น

แนวโน้มการท่องเที่ยวของทั่วโลกในปัจจุบันจะพบว่าเปลี่ยนแปลงไปมาก ในอดีตนักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวแบบฉาบฉวย แต่ปัจจุบันนักท่องเที่ยวมักนิยมเข้ามาเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ที่ผ่านมากการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกของประเทศไทยมักเน้นจุดขายไปที่แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ทะเล น้ำตก ภูเขา เพื่อเชิญนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ แต่การท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังจะค่อยๆลดความนิยมลง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นประจำจะไม่ยอมเดินทางหรือพำนักอยู่กับสถานที่ท่องเที่ยวเดิมๆ ขณะที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นครั้งแรกอาจจะไม่ประทับใจกับแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติของไทยอีกต่อไป จึงจำเป็นที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยจะต้องเน้นจุดขายใหม่และที่มีแนวโน้มร่วมสมัยที่สุดตอนนี้คือ “วิถีชุมชน-วัฒนธรรมท้องถิ่น” ซึ่งแสดงอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละชุมชนออกมาให้นักท่องเที่ยวได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์อย่างอิมเมอร์ และ “แลนด์ ออฟ สไมล์” หรือสยามเมืองยิ้มซึ่งเป็นคำขวัญที่นักท่องเที่ยวคุ้นหู เป็นอีกเสน่ห์ที่ไปกันได้ดีกับ “การท่องเที่ยวเชิงชุมชน” โดยเฉพาะชุมชนในต่างจังหวัด ยังคงมีกลิ่นอายของวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น (ณัฐวีรา ขจรเสรีลิขิตกุล, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจพิเศษ, 2550, หน้า D4)

นอกเหนือจากการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและการจับจ่ายซื้อสินค้า ยังมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่ต้องการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อไปสัมผัสวิถีชีวิตของแหล่งชุมชนที่มีอัตราขยายตัวสูงถึง 20-30% ต่อปี กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความ

สนใจการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย สหรัฐอเมริกา เกาหลีและญี่ปุ่น นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ให้ความสนใจ ต้องการเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมในชนบทของไทย ที่มาของการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชีวิตชุมชนเริ่มเกิดขึ้นเมื่อมีประชาชนจากประเทศเหล่านี้กลุ่มหนึ่งเข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา ทำให้ต้องพำนักระยะยาวอยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดความประทับใจในวิถีชุมชนที่เข้าไปสัมผัส กลายเป็นการสื่อสารกระจายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เป็นผลให้ชุมชนแห่งนั้นๆ มีนักท่องเที่ยวจำนวนเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันเริ่มมีกระแสการเดินทางตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคเอกชนเริ่มหันมาส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น ชุมชนเองก็ได้ประโยชน์ คนเริ่มกลับมาให้ความสนใจแสวงหาวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ขณะที่ในชนบทของไทยก็ล้วนมีความหลากหลายของชุมชน มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมที่น่าค้นหา ทั้งภาคอีสานเหนือ ใต้ และกลาง การเข้าไปเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น ยังสามารถเชื่อมโยงไปได้กับเป้าหมายที่ภาครัฐต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การพึ่งพาภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น สร้างรายได้ให้กับชุมชนรวมทั้งรู้จักรักษาสิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่โดยการร่วมแรงร่วมใจหันหน้าเข้าหากันระหว่างชุมชน เป็นการตอบโจทย์ทางอ้อมในการรักษาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน (สามารถ ศรีดาวเรือง, กรุงเทพธุรกิจบิซวีค, วันที่ 23-29 พ.ย. 2550, หน้า D6)

จากความสำคัญของการท่องเที่ยวที่นำรายได้เข้ามาสู่ประเทศชาติเป็นจำนวนมากในแต่ละปี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ได้จัดให้มีโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการส่งเสริมผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศให้มีจิตสำนึก และมีการบริหารจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืน รางวัลต่างๆประกอบด้วยรางวัลประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว, รางวัลประเภทการสื่อสารและประชาสัมพันธ์, รางวัลประเภทรายการนำเที่ยว, รางวัลประเภทแหล่งท่องเที่ยว,รางวัลประเภทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และรางวัลประเภทที่พักนักท่องเที่ยว แต่ในปี พ.ศ. 2550 มีรางวัลพิเศษเพิ่มขึ้น คือ รางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อร่วมเฉลิมฉลองโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวปี 2550-2554 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่าด้วยการนำเสนอสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนยกระดับตราสินค้า โดย ททท.เชื่อว่าผลจากการจัดโครงการนี้จะทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดจนการ

ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ของไทยมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น และเหตุผลสำคัญที่ทำให้ ททท.จัดการประกวดชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวขึ้นนั้น เพราะเห็นว่ากาการท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังเป็นแนวโน้มของการท่องเที่ยวโลก โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ มากยิ่งขึ้นและประเทศไทยก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเช่นกัน ด้วยความที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย มีสถานที่ท่องเที่ยวแปลกๆ และสวยงาม ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันและมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนกัน จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้าไปเรียนรู้ ศึกษา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของแต่ละชุมชน สำหรับชุมชนดีเด่นที่ได้รับรางวัลในครั้งนี้ เชื่อว่าจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในด้านบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นไปยังชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทำให้ชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวไทยซึ่ง“รางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว” จะเป็นเครื่องหมายรับประกันที่สร้างความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550)

ชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว จะต้องประกอบไปด้วยมิติหรือปัจจัยสี่ด้านที่สำคัญ คือ

1. ชุมชนดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. ชุมชนมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว
4. ชุมชนมีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการตัดสินการประกวด โดยการให้คะแนน การพิจารณาองค์ประกอบของรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวนั้น คณะกรรมการตัดสินการประกวด เป็นผู้ให้คะแนนว่าชุมชนต่างๆ มีมิติใดหรือปัจจัยใดบ้างที่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามเกณฑ์และสมควรได้รับรางวัล ทว่าเกณฑ์การตัดสินรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวของ ททท. นั้น ทำขึ้นโดยการกำหนดเกณฑ์ทั้ง 4 ด้านไว้เบื้องต้น โดยให้แต่ละชุมชนส่งหลักฐานและผลงานที่ปฏิบัติตามหรือเข้าข่ายตามเกณฑ์ดังกล่าว และคณะกรรมการตัดสินจะเดินทางไปตรวจสอบหลักฐานดังกล่าวที่ชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550)

ทว่าเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้มีการอ้างอิงว่ามีดีหรือปัจจัยทั้งสี่ด้านดังกล่าวที่นำมาเป็นเกณฑ์การพิจารณาตัดสินนั้น นำมาจากผลวิจัยใดๆ ที่จะยืนยันได้ว่า ชุมชนที่จะได้รับรางวัลดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องมีคุณสมบัติตามสี่มิติหรือปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น ทั้งนี้ปัจจัยต่างๆ จากมุมมองของผู้นำชุมชนที่ได้รับรางวัลอาจมีความเหมือนหรือแตกต่างจากปัจจัยหรือเกณฑ์ที่คณะกรรมการขนานนำมาเป็นเกณฑ์ตัดสิน ปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชุมชนที่ได้รับรางวัลนั้น อาจจะไม่ใช่ในทุกข้อของปัจจัยหรืออาจจะมีปัจจัยที่สำคัญอื่นใดนอกเหนือจากเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยคณะกรรมการตัดสินการประกวด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาจากมุมมองของผู้นำชุมชนที่ได้รับรางวัลนี้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจในชุมชนของตนเองอย่างดีที่สุด

งานวิจัยนี้จึงมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องประสบความสำเร็จในการจัดการการทำงานโดยชุมชน โดยศึกษาจากภายในชุมชน รวมทั้งศึกษาเพิ่มเติมด้านลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการทำงานโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำส่วนสำคัญของการศึกษาไปเป็นแนวทางการพัฒนาการทำงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบดังกล่าว รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนอื่นให้เกิดการพัฒนาชุมชนโดยใช้การทำงานโดยชุมชนมากขึ้น เป็นการช่วยส่งเสริมการสร้างคามเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เป็นการส่งเสริมและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า และเพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องประสบความสำเร็จในการจัดการการทำงานโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการทำงานโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการทำงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการทำงานโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องที่ได้รับรางวัลจาก ททท. มีทั้งหมด 62 แห่ง แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทางเวลาและงบประมาณ งานวิจัยนี้จึงศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีทั้งหมด 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ

1. ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ประธานองค์กรด้านการท่องเที่ยวหรือหัวหน้าชุมชนของชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง
2. ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดภาคกลางทั้ง 24 แห่ง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อรวบรวมและอธิบายแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่ได้รวบรวมข้อมูลมาอธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจจะมีทั้งปัจจัยของ ททท. ปัจจัยจากงานวิจัยต่างๆ และปัจจัยที่ได้รับข้อมูลหลังจากการวิจัย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 ด้านคือ

1. ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น และนำปัจจัยที่ได้จากชุมชนหลังจากการวิจัยมารวบรวมเปรียบเทียบกับปัจจัยของ ททท. และปัจจัยจากงานวิจัยต่างๆ เพื่อทราบปัจจัยสำคัญที่แท้จริงที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานประสบความสำเร็จและเพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงาน
2. ศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว ประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในมุมมองของท้องถิ่น
2. เรียนรู้ถึงลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนของแต่ละชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน มีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร
3. รับรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. สามารถเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบในการพัฒนาชุมชนที่นำองค์ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมาประยุกต์ใช้ นำไปปรับปรุงระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่นที่ต้องการประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการเพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนอย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อีกทั้งจะต้องให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนและคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนที่ได้รับรางวัล ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว จากโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประจำปี พ.ศ.2550 โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ มีอุดมการณ์ หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน มีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อ

กัน มีการเรียนรู้ในการกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันและมีการจัดการที่มีการรวมตัวของกลุ่มคน และพัฒนากลายเป็นชุมชนขึ้นมา ก่อให้เกิดพลังในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดีงามทุกอย่าง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพ

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำให้ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเอง และมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ต้องมิใช่เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอก

การจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในการประสานทรัพยากรที่องค์การมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งกระบวนการในการจัดการนั้น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดตัวบุคคล การสั่งการ และการควบคุม

การอนุรักษ์ หมายถึง การบริหารจัดการของมนุษย์ในการใช้สิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อเนื่องยั่งยืนสูงสุดแก่คนรุ่นปัจจุบัน โดยที่ยังสามารถรักษาศักยภาพของสิ่งแวดล้อมให้ยังคงเอื้อประโยชน์สนองความต้องการและความใฝ่หาของคนในรุ่นต่อไปได้

ศักยภาพในการรองรับ หมายถึง จำนวนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้, ปริมาณนักท่องเที่ยว อาคาร สิ่งก่อสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิตบริการต่างๆ มีจำนวนเหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

บทที่ 2

ผลงานวิจัยและงานเขียนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” ผู้ศึกษาต้องการศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของชุมชนท้องถิ่นนั้นคือปัจจัยใด และมีปัจจัยอื่นใดเข้ามาเพิ่มเติมหรือไม่ นอกจากนี้ต้องการศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อตอบคำถามดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบในการศึกษาวิจัยและใช้ประกอบเป็นแนวทางและฐานความรู้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษา ซึ่งมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง
5. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
6. แนวคิดการบริหารจัดการ
7. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
8. แนวคิดการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น
9. แนวคิดการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค
10. แนวคิดการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง
11. แนวคิดศักยภาพในการรองรับ
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นแนวคิดพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์งานวิจัยนี้ กล่าวถึงเรื่องพื้นฐานโดยทั่วไปที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น สามารถวิเคราะห์และบรรยายโดยพื้นฐานทั่วไปได้ด้วยแนวคิดนี้ ซึ่งรายละเอียดความหมาย ระบบ และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวมีดังนี้

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาว่าง โดยเป็นการเดินทางจากสถานที่แห่งหนึ่งไปยังสถานที่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า เป็นการเดินทางที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2543) คือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

คำว่า การท่องเที่ยวนั้น ได้มีผู้ให้คำนิยามและความหมายหลากหลายแต่ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

“การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางไม่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ ดังที่ส่วนมากเข้าใจกันเท่านั้น การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น” (ม.ล. ตู๋ย ชุมสายและณิพนธ์ พรหมโยธี อ้างถึงใน ศมา ณ ระนอง, 2545, น. 14)

ประเวศ วะสี (2544, น.5-10) ยังได้นำเสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว 10 ประการ คือ

1. เพื่อยกระดับจิตสำนึก ศักดิ์ศรี และคุณค่าของการเป็นคนไทย ที่เรียกว่ามิติทางจิตวิญญาณ ไม่ใช่มีแต่มิติทางวัตถุหรือเงินทองเท่านั้น
2. เพื่อกระตุ้นการวิจัย เช่น การวิจัยประวัติศาสตร์ตำบล ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาความรู้ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ โดยมีการทำเป็นระบบข้อมูลไว้

3. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม โดยให้เยาวชนและประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ในชุมชนของตน ซึ่งมีได้หมายความถึงศิลปะแขนงต่าง ๆ เท่านั้น หากยังรวมถึงวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนนั้น ๆ ด้วย

4. เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจความยากจน ซึ่งชุมชนสามารถให้บริการที่พัก อาหาร สินค้าชุมชน โดยสร้างความเชื่อมโยงกับการวิจัยประวัติศาสตร์ตำบล หรือทรัพยากรในท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้มนุษย์กับมนุษย์ได้สัมผัสและได้พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น (Human Touch) เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการเคลื่อนไหวคนให้ได้มาพบและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การที่มนุษย์ได้มีปฏิสัมพันธ์กันนั้นจะทำให้เกิดความรัก ความเข้าใจกันมากขึ้น

6. สร้างและกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม หากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรายได้อย่างเป็นธรรม และเห็นความยุติธรรมนั้น เขาจะพยายามรักษาระบบ ซึ่งวิธีการหนึ่งที่สำคัญคือ จะต้องมีการพัฒนาระบบบัญชีที่ทุกคนดูง่าย โดยระบบบัญชีนี้จะเป็นทั้งข้อมูล (Information) และการสื่อสาร (Communication) เพื่อแสดงความยุติธรรม ฉะนั้น ระบบบัญชีการท่องเที่ยวในชุมชนจะต้องให้คนดูง่ายว่ารายได้มาอย่างไร และกระจายไปที่ใดบ้าง

7. ก่อให้เกิดความสุขอย่างสร้างสรรค์ ความสุขที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ควรจะเป็นความสุขอย่างสร้างสรรค์ ความสุขที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวัฒนธรรม ความสุขที่ได้จากการเรียนรู้ว่าผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนได้อย่างไร การท่องเที่ยวควรนำไปสู่การสร้างสรรค์ ดังนั้น ต้องมีการตั้งเป้าหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดี เมื่อนักท่องเที่ยวไปเที่ยวแล้วได้สัมผัสและเรียนรู้ในสิ่งที่ดี ก็จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่งที่ดีด้วย

8. พัฒนาการศึกษ การท่องเที่ยวสามารถมีส่วนส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการวิจัย การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงมีการอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่นได้

9. ส่งเสริมให้เกิดสังคมโปร่งใสและยุติธรรม การท่องเที่ยวสามารถเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลในสังคม เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นระบบที่มีการเกี่ยวข้องของบุคคลหลายฝ่าย ทั้งชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นบุคคลภายใน ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวยังต้องมีการสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก หรือ นักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการถ่ายเทข้อมูลข่าวสารแบบสองทางได้ คือ ทั้งจากภายในออกสู่ภายนอก และจากภายนอกเข้าสู่ภายใน การรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ นี้เอง เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของการสร้างสังคมโปร่งใส

10. พัฒนาระบบการจัดการ (Management made the impossible possible) การจะทำให้ระบบมีพลังนั้น จะต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) และต้องทำเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการท่องเที่ยว (Tourism for All and All for Tourism)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ที่ ทั่วประเทศ วะสี ได้เสนอไว้ นั้น เป็นมิติทางสังคมเกือบทั้งสิ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวที่มีการจัดการและวางระบบแนวคิดที่ดีนั้น ควรสนองตอบความต้องการทางสังคมมากกว่าความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ

จากนิยามความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ โดยได้มีการชื่นชมหรือศึกษาสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมในที่แห่งนั้นและเนื่องจากการการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยการเดินทาง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้การเดินทางจากต้นทางไปถึงจุดหมายปลายทางได้ อีกทั้งยังมีสิ่งแวดล้อมอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องของระหว่างการเดินทางอีกด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการที่สัมพันธ์กันระหว่างผู้เดินทาง การบริการในการเดินทางและจุดหมายปลายทาง

2.1.2 ระบบและองค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นระบบ โดยมีความสัมพันธ์โยงใยระหว่างนักท่องเที่ยว บริการในการเดินทางและท่องเที่ยวและจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน มีดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบด้านอุปทาน (Supply) ถือเป็นทรัพยากรหลักทางการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- 1.2 แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม
- 1.3 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

2. บริการการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบด้านอุปทาน (Supply) ถือเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นจุดมุ่งหมายในการเดินทางของนักท่องเที่ยว แต่บางครั้งก็พบว่าบริการบางประเภทสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการ จนเป็นเสมือนจุดประสงค์หลักประการหนึ่งของการเดินทางได้ บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่

2.1 การคมนาคมขนส่ง (ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ)

2.2 สถานที่พักแรม (โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ฯลฯ)

2.3 อาหารและเครื่องดื่ม (ร้านอาหาร ภัตตาคาร รถเข็น หาบเร่ แผงลอย ฯลฯ)

2.4 บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ มี 2 ส่วน ได้แก่

2.4.1 ผู้ประกอบธุรกิจการจัดนำเที่ยว (Tour Operator) คือ ผู้จัดรายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จเพื่อให้ตัวแทนจำหน่ายนำไปขายหรือผู้ให้บริการจัดรายการนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ

2.4.2 ตัวแทนจำหน่ายทางการท่องเที่ยว (Travel Agent) คือ ผู้จำหน่ายทัวร์ที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจัดขึ้นและเป็นตัวแทนจำหน่ายห้องพัก บัตรโดยสารเครื่องบินหรือให้บริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง

2.5 ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก (ห้างสรรพสินค้า ตลาด ย่านหัตถกรรม ฯลฯ)

2.6 สถาบันเทিং (โรงพยาบาลศูนย์ โรงละคร ผับ ดิสโก้เธค คาราโอเกะ ฯลฯ)

2.7 บริการอื่น ๆ อาทิ การอำนวยความสะดวกในการเข้า – ออกเมือง

3. ตลาดการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบด้านอุปสงค์ (Demand) หมายถึงนักท่องเที่ยว ซึ่งในกระบวนการจัดการจะรวมถึงการพัฒนาและส่งเสริมการขายด้วย สำหรับความหมายของนักท่องเที่ยวมี 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 ผู้มาเยือน (Visitors) คือ บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักถาวรของตนในระยะเวลาไม่เกิน 90 วัน เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ แต่ต้องไม่ก่อให้เกิดค่าจ้าง ค่าตอบแทนจากสถานที่ที่ตนไปเยี่ยมเยือน (ซึ่งไม่รวมการเดินทางเพื่อไปทำงาน เพื่อการศึกษา การโยกย้ายถิ่นฐานชั่วคราวของแรงงาน) ผู้มาเยี่ยมเยือนนี้เป็นผลรวมของนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร

3.2 นักท่องเที่ยว (Tourist) คือ บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักถาวรของตนไปยังอีกสถานที่หนึ่งโดยมีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืนแต่ไม่เกิน 90 วันด้วยความสมัครใจและด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้และให้หมายความรวมถึงผู้รับบริการหรือความสะดวกจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวโดยเสียค่าบริการด้วย

3.3 นักทัศนาจร (Excursionist or Day Tripper) คือ บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักถาวรไปยังอีกสถานที่หนึ่งเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีได้ค้างคืนและไม่มีรายได้หรือค่าตอบแทนในการไปเยือนสถานที่นั้น (กองบริการวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, น.124)

2.2 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเป็นส่วนย่อยส่วนประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีแล้ว จะสามารถนำการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงต้องนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลงานวิจัย ซึ่งที่มาจากความหมาย องค์ประกอบ หลักการจัดการของแนวคิดดังกล่าว มีดังนี้

หลังจากการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก (The United Nations Conference on Environment and Development) เมื่อปี 2535 ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล (Rio de Janeiro Earth Summit) กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ครอบคลุมไปสู่การพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ในหัวข้อต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย (United Nations, "Sustainable Development Issues," 14 February 2003) ซึ่งได้เกิดกระแสหลักสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ คือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.1 นิยามและความหมาย

ภราเดช พยัทธิเชียร (2539, น. 4) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐศาสตร์และสิ่งแวดล้อมควบคู่ขนานกันไปตลอด ในรูปแบบของการท่องเที่ยวนั้นเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องยาวนานโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรมต่อทรัพยากรนั้น ๆ”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, น.1) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง “การท่องเที่ยวที่มีการจัดการ เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม อีกทั้งชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนอย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อ

สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ทั้งนี้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท แต่จะต้องเน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแห่ง รวมถึงต้องเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงและรับผิดชอบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยนักท่องเที่ยวต้องได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและหรือวัฒนธรรม อีกทั้งจะต้องให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนและให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น”

2.2.2 หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ถูกกล่าวถึงในการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา (Globe '90 Conference Hansard, 1 February 1990) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า (อุษาวดี พูลพิพัฒน์, 2545) หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันโดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังการท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” โดยมีหลักการของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ดังนี้

- 1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
- 2) การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
- 3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- 4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

6) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

7) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกันรวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8) การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยว

9) การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ และเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10) การวิจัยและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวและนักลงทุน

นอกจากนี้บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 20-22) ได้ให้หลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ 6 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้คือ

1. องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือน โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

2. องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยจะต้องมีการติดตามประเมินผลจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3. องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนารูปแบบบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวที่เขาพึงพอใจ

5. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

6. องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

และยังมีข้อควรคำนึงถึงของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น.18-19)

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเห็นว่า ชุมชนต้องการเปิดบ้านเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมหรือไม่ ถ้าชุมชนยังไม่พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็ควรชะลอการพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนออกไปก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่นหรือมีการทำร้ายนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวได้รับผลกระทบทางลบ นักท่องเที่ยวอาจไม่กล้าเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวก็ได้ แต่ถ้าหากชุมชนมีความพร้อมที่จะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็จะเป็นแนวทางพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเห็นว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการจะเห็นสิ่งใดจากแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือ

ต้องการได้ประโยชน์อะไรจากแหล่งท่องเที่ยวนี้ ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาจัดหาหรือจัดสร้างกิจกรรมเสริมในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด อันจะเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวนี้มากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นไปด้วย

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรอยู่แล้วบ้าง มีความเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และต้องการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นเพิ่มอีกหรือไม่ จะเพิ่มในปริมาณมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งฝึกอบรมพนักงานในการให้บริการด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอด้วย

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า จะถูกกระทบและทำลายหรือไม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพิจารณาดูแลรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นไว้ด้วย

5. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดจึงเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการกำหนดปริมาณและมาตรฐานของบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสม และพิจารณามาตรการจำกัดนักท่องเที่ยวด้วย

6. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า จะให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

7. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมหรือไม่ ในขณะเดียวกันได้เน้นการจัดการด้านความสะดวกสบายตามมาตรฐานสากลหรือไม่ ทำให้สะท้อนถึงความสำเร็จที่เกิดจากความสามารถในการเชื่อมโยงเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการสร้างความสมดุลระหว่างการดำรงเอกลักษณ์ท้องถิ่นกับการเตรียมพร้อมสำหรับยุคโลกาภิวัตน์ด้วย

8. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันว่า เขาพัฒนากันอย่างไรรจึงประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการศึกษาและเปรียบเทียบพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างในการประยุกต์ให้ดีกว่าเขา

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและสังคมอย่างเหมาะสม โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เกิดการเรียนรู้ เข้าใจและเคารพในความแตกต่างซึ่งกันและกัน โดยที่การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมรายได้และกำไร โดยไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ หรือมีแต่น้อยมาก ซึ่งจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผลและตรวจสอบสถานภาพของทรัพยากรนั้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับกระบวนการจัดการด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องเกิดขึ้นในการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นการท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น แม้แต่การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ (Mass Market) ก็จะต้องบริหารจัดการโดยคำนึงถึงหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยเช่นกัน

2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism)

แนวคิดนี้เป็นแนวคิดหลักที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสร้างกรอบความคิดในการศึกษาวิจัยและการวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาว่าชุมชนต่างๆที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวนั้นมีการจัดการชุมชนตามแนวคิดนี้อย่างไรบ้าง โดยแนวคิดนี้กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนหนึ่งของความหมาย องค์ประกอบและหลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขณะที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุมากขึ้น ผู้คนกลับมีความต้องการที่จะสัมผัสกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเมือง เกิดความต้องการที่จะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่ายเพื่อผ่อนคลายจากสภาพชีวิตที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายที่ตนต้องประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน การท่องเที่ยวเชิงชุมชนได้กลายเป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้คนใช้ทดแทนหรือบำบัดชีวิตจากความเคร่งเครียดของสังคมเมืองที่ต้องการเผชิญอยู่

การท่องเที่ยวเชิงชุมชนในยุคแรกนั้น เป็นการดำเนินการโดยบริษัทนำเที่ยวเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน โดยชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในการให้บริการบางส่วนเท่านั้น เช่น การขายเครื่องดื่ม การขายสินค้าหัตถกรรมหรือการแสดงการละเล่นท้องถิ่น ซึ่งเป็นเสมือนการจัดฉากให้นักท่องเที่ยวได้ชม ต่อมาเมื่อกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้แพร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง จนครอบคลุมมาถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนจึงได้มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเพิ่มมากขึ้นจนกระทั่งได้พัฒนาเป็นการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การวางแผน การบริหารจัดการ ไปจนถึงการควบคุมและประเมินผล ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันและเมื่อชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะมีค่าใหม่ๆเกิดขึ้น อาทิเช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน การใช้คำต่างๆเหล่านี้ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แน่นอนก็คือ "ชุมชน" เป็นสิ่งที่ต้องถูกกระหนาบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอย่างไรคือการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมอันจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล (อุตร วงษ์ทับทิม, 2545, น. 39)

2.3.1 ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2546, น. 9-24) ได้ระบุว่า "การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community based sustainable tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน" โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกันทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึงหรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง “ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามา กำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆไม่ว่า ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปทบทวน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2550)

สินธุ์ สโรบล (2545, น. 29) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างจากท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นคนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว หมายถึง จัดการโดยชุมชนตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ไม่ใช่เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างที่ชัดเจนก็คือ ชุมชนอยู่ในบทบาทของเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ให้ความร่วมมือ ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือ การท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวอยู่แล้วและหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวนั้นต้องมีการเตรียมการและวางแผน เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยที่ชุมชนเป็นผู้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะเน้นให้ความสำคัญกับการมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง

สำหรับรูปแบบของการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น สามารถดำเนินกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ ดังนี้ กิจกรรมท่องเที่ยวในหมู่บ้าน หมายถึง กิจกรรมที่ชุมชนในหมู่บ้านจัดขึ้นเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเดินชมธรรมชาติในบริเวณหมู่บ้าน การศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนโดยมีชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ เป็นมัคคุเทศก์นำชม, กิจกรรมการพักผ่อนในหมู่บ้าน การพักผ่อนนั้นสามารถทำได้ 2 แบบ คือ การพักอยู่ร่วมกับเจ้าของบ้านและการพักในที่พักซึ่งชุมชนจัดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ทั้งนี้กิจกรรมทั้ง 2 ประการ ควรมีการแลกเปลี่ยนหรือเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยนักท่องเที่ยวเป็นผู้จ่ายค่าที่พักและอาหารให้แก่เจ้าของบ้านหรือชุมชน, กิจกรรมชมงานประเพณีหรือการแสดงทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การแสดงดนตรีพื้นเมือง การฟ้อนรำหรือการละเล่นพื้นบ้านและการซื้อสินค้าพื้นเมือง เช่น สินค้าที่ผลิตขึ้นโดยชุมชน อาจเป็นงานศิลปหัตถกรรม ขนมพื้นบ้าน อาหารพื้นเมืองรวมถึงสินค้าทางการเกษตรต่าง ๆ

2.3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีนั้น ควรมีองค์ประกอบสำคัญสี่ประการดังต่อไปนี้ (พจนานวนศรี 2546, น. 14) ประการแรกคือ องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาตนเอง และใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน และชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ประการที่สอง คือ องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ชุมชนมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆที่หลากหลาย และชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ประการที่สาม คือ องค์ประกอบด้านการจัดการ ประกอบด้วย ชุมชนมีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ชุมชนมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวและชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ ชุมชนมีการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและชุมชนมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ประการสุดท้าย คือ องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย ชุมชนมีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ชุมชนมีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และชุมชนมีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

2.3.3 หลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ควรมีหลักการดังนี้ (พจนานวนศรี 2546, น. 11)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม

6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการข้างต้นนั้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และขณะเดียวกันต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้เห็นความสำคัญและการเป็นนักท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิม

ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ (2545, น.110) ได้กล่าวถึงหลักการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ ดังนี้

1. ประชาชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น
2. ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ใกล้เคียง
3. ต้องมีความยั่งยืน ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว
4. เป็นการนำรายได้หรือประโยชน์อื่น ๆ มาสู่ชุมชนและเกิดการกระจายรายได้ดังกล่าวอย่างเป็นธรรม
5. ต้องเป็นการให้ประสบการณ์ันทนาการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ทั้งยังก่อให้เกิดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวที่ดีและทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นและหรือแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นดูแลจัดการ

จากองค์ประกอบทั้ง 4 ประการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและหลักการจัดการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้ควรดำเนินควบคู่กันทุกขั้นตอน หากขาดประการใดประการหนึ่ง การท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจประสบปัญหาและพบกับความล้มเหลวได้ โดยเฉพาะในการบริหารจัดการนั้น ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ นับเป็นสิ่งที่จำเป็นมากเท่าเทียมกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เพราะหากสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน แต่ดำเนินงานไปโดยไม่มีความรู้ความ

เข้าใจในการบริหารจัดการที่ดีพอ ชุมชนก็อาจประสบปัญหาและส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนได้ ในทางตรงข้ามแม้กลุ่มผู้บริหารจัดการจะมีความรู้และทักษะที่ดี แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนก็อาจนำไปสู่ปัญหาการแตกแยกในชุมชนได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดำเนินงานโดยชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนแล้ว ก็มิได้หมายความว่า จะไม่มีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวในชุมชนอีก เพราะบางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้น อาจมิได้มีสาเหตุมาจากการจัดการที่ไม่ดีพอ แต่อาจเกิดจากการมีความคาดหวังหรือมีเป้าหมายที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวและชุมชน เช่น นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนด้วยความคาดหวังว่า จะได้พบสิ่งที่แปลกและน่าตื่นตาตื่นใจ ในขณะที่สิ่งที่ชุมชนเป็นอยู่เป็นเพียงวิถีชีวิตธรรมดาเท่านั้นหรือในทางกลับกัน นักท่องเที่ยวอาจคาดหวังที่จะได้พบกับวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติ แต่ชุมชนมีเป้าหมายที่จะสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว โดยจัดแต่งบรรยากาศหรืออาหารการกินเป็นพิเศษหรือบางครั้งความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นจากเหตุง่าย ๆ เพียงแค่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ที่เดินทางมาพร้อมเวลาว่างและต้องการทำกิจกรรมมากมายในท้องถิ่น แต่เจ้าบ้านต้องอยู่กับงานในชีวิตประจำวัน อีกทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนก็เป็นเพียงการเรียนรู้วิถีชีวิตประจำวันที่เรียบง่ายเท่านั้น ความคาดหวังที่แตกต่างกันนี้อาจนำไปสู่ความล้มเหลวของการท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้ความขัดแย้งยังอาจเกิดขึ้นภายในชุมชนเองระหว่างคนในท้องถิ่นซึ่งทำงานในภาคการท่องเที่ยวกับคนท้องถิ่นที่ทำงานในภาคการเกษตร เนื่องจากมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นนอกเหนือจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอนแล้ว ควรจะต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความคาดหวังที่ตรงกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจและกำหนดขอบเขตข้อตกลงระหว่างคนภายในชุมชนด้วยตนเอง (ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์, 2545, น.111)

2.4 แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็งเป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่ง ที่น่าจะส่งผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลดังกล่าวได้ เพราะแนวคิดนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของ ททท. ในการนำมาเป็นเกณฑ์ตัดสินรางวัล แนวคิดนี้จึงมีความสำคัญที่ต้องนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย ว่ามีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญมากน้อยเพียงใดกับชุมชนท่องเที่ยวต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จ

ในการให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง พบว่าได้มีการให้ความหมายไว้ดังนี้ ความหมายของชุมชนเข้มแข็งมีความหมายเช่นเดียวกับความหมายของชุมชน ความเป็นชุมชน

ประชาคม ประชาสังคมสังคมเข้มแข็งซึ่งคำเหล่านี้มีความหมายเดียวกันโดยหมายถึง “การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมการณ์ร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ในการกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันและมีการจัดการที่มีการรวมตัวของกลุ่มคนและพัฒนากลายเป็นชุมชนขึ้นมา ก่อให้เกิดพลังในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดีงามทุกอย่างทั้งในด้านเศรษฐกิจจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพ” (ประเวศ วะสี, 2540, น. 3 – 6, อุดลย์ วังศรีคุณ, 2543, น. 14) และจากการศึกษาถึงลักษณะที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็ง พบว่าชุมชนเข้มแข็งควรมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ชุมชนมีความเป็นอิสระ กล่าวคือ มีอิสรภาพด้านความคิดและอุดมคติที่ไม่ถูกบังคับควบคุมด้วยกำลังอำนาจใด ๆ
2. ชุมชนรวมตัวกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตน
3. สมาชิกในชุมชนมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการทำกิจกรรม มีความเชื่ออาทรต่อกัน และมีการกระทำร่วมกัน
4. ชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนเรียนรู้ (learning organization) สมาชิกของชุมชนจะต้องเรียนรู้ต่อความเป็นไปของโลก รู้ข่าวสารทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศ รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้ด้านต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ด้านอาชีพ ด้านการเมือง การปกครอง เป็นต้น โดยการเรียนรู้จะเป็นไปในลักษณะเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำ
5. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (spirituality) การมีจิตวิญญาณของชุมชนจะเห็นได้จากการที่สมาชิกมีความผูกพันรักดีกับชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งที่สมาชิกยึดเหนี่ยวร่วมกัน
6. เป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเอง แก้ปัญหาของตนเองได้ โดยดำเนินการกิจกรรม 4 ประการ คือ การวางแผน (planning) ชุมชนจะต้องมีการวางแผนว่าจะทำอะไร ใครเป็นผู้ทำทำที่ไหน เมื่อไร อย่างไร การจัดกระบวนการ (organizing) เป็นการเตรียมการเพื่อการดำเนินการตามแผน ซึ่งต้องมีการเตรียมคน เตรียมวัสดุ เตรียมเงิน การลงมือดำเนินการ (implementing) เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้จนกว่างานจะเสร็จและการประเมิน (evaluating)
7. เป็นชุมชนที่มีสภาพเป็นปึกแผ่นและมีสันติภาพ สมาชิกของชุมชนมีความรู้สึกผูกพันกัน มีความรักใคร่สามัคคี
8. เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง
9. เป็นชุมชนที่มีการเกิดขึ้นของผู้นำตามธรรมชาติ

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้มีการกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนไว้เช่นเดียวกัน โดยมีรายละเอียดกล่าวถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไว้เป็นยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศโดยสรุป ดังนี้ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10, 2551)

ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของ ประเทศ ให้ความสำคัญกับ

1. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลายและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มี กระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการ เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์ประกอบ ส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง รวมทั้ง การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

2. การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบน ฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง ภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิ ปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการและสร้างความ ร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง สร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดและ ทักษะในการประกอบอาชีพ

3. การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสงวนอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการ สร้างกลไกในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอาจกล่าวได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการดำเนินงานกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวต่างๆในชุมชน เพราะถ้าคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมหรือไม่ให้ความร่วมมือเรื่องต่างๆแล้วนั้น การดำเนินการอาจจะไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนจำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์งานวิจัยด้วย ซึ่งรายละเอียดของแนวคิดมีดังต่อไปนี้

2.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1981, p. 11, อ้างใน สิริเกศอนงค์, 2547, น. 49) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาว่า คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น เป็นไปโดยการเน้นที่การให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชน

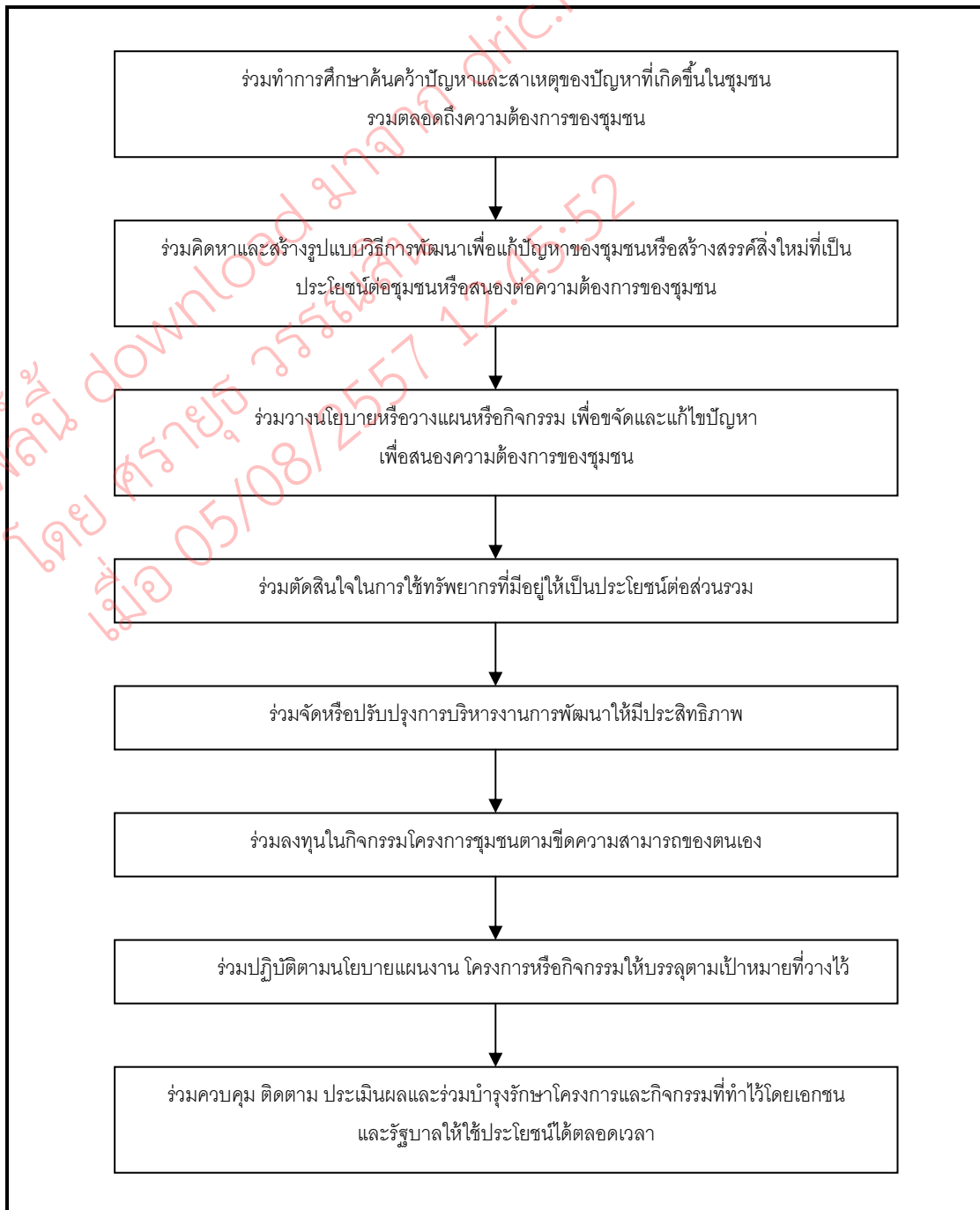
พัธน์ บุญรัตน์พันธ์ (2517, น. 129) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นกระบวนการทำให้ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเอง และมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ต้องมิใช่เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอก

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527, น. 22) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, น. 185) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง “การเกี่ยวข้องกับทางสังคมด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นสิ่งเร้าให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย”

2.5.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนั้นมีหลายขั้นตอนและสามารถกระทำได้ในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบนั้นจะมีระดับของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันด้วย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527, น.6-7) คือ

แผนภูมิที่ 2.1 ลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527, น.6-7)

Cohen และ Uphoff (อ้างถึงใน ชูสวัสดิ์ จันทร์โรจน์, 2541, น. 23) ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่ม การตัดสินใจและการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

จากแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนควรจะประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การหาหรือ การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การประเมินผลและการรับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยในส่วนของปฏิบัติ นั้น จะรวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การจัดโครงสร้างองค์กร การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณ การประสานงาน การดำเนินการ การควบคุม การประเมินผล ตลอดจนถึงการร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกลไกที่ไม่เพียงแต่จะรับรู้ก่อนการตัดสินใจเท่านั้น แต่จะต้องมีโอกาสในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงสิ้นสุดกระบวนการตัดสินใจ การได้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น การตั้งคำถามและการเสนอทางเลือก ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องจะทำให้เขายอมรับในมติที่เกิดขึ้นได้ การบริหารงานโดยให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ หรือที่เรียกว่าการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับการบริหารงานชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน เนื่องจากสมาชิกของชุมชนทุกคนล้วนเป็นเจ้าของทรัพยากรนั้นร่วมกัน การจะนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้จึงควรให้สมาชิกของชุมชนร่วมกันกำหนดแนวทางที่เหมาะสม รวมถึงร่วมกันดำเนินงาน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อป้องกันผลเสียและความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น

2.6 แนวคิดการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนขับเคลื่อนได้ ถ้าไม่มีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว งานแต่ละอย่างในชุมชนจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ แนวคิดนี้นำมาวิเคราะห์ในส่วนของการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนว่ามีรูปแบบการจัดการ การบริหารอย่างไรบ้าง ชุมชนจึงประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัล

การบริหารจัดการเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินงานต่าง ๆ เพราะการบริหารจัดการคือกลไกในการขับเคลื่อนให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้ ดังนั้น หากไม่มีการวางระบบหรือจัดรูปแบบการบริหารที่ดีพอ จะทำให้การดำเนินงานล้มเหลวหรือต้องใช้เวลา นานกว่าที่ควร จึงจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ในทางกลับกันการบริหารที่มีโครงสร้างและระบบที่ดี จะทำให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.6.1 ความหมายของการจัดการ

Donnelly, James H., Gibson, Jr. James L. และ Ivancevich, John M. ได้ให้คำจำกัดความว่าการจัดการหมายถึง “ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี” (อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์, 2545, น. 3)

2.6.2 องค์ประกอบของการจัดการ

การจัดการมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) คือ กระบวนการในขั้นตอนของการกำหนดเป้าหมาย การวางกลยุทธ์เพื่อให้การดำเนินการสามารถไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ โดยผ่านกระบวนการในการวิเคราะห์และการคาดการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรและปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผนงานนี้จะต้องคำนึงถึงการบูรณาการระหว่างระบบงานทุกระบบส่วน การวางแผนจึงเปรียบเสมือนแบบพิมพ์เขียวในการทำงานหรือเป็นแผนที่ในการนำทางการดำเนินงานสำหรับองค์กร ทั้งนี้แผนการดำเนินงานต่าง ๆ สามารถมีการปรับปรุง พัฒนา

ระหว่างการดำเนินการได้ เพื่อบูรณาการและผสมผสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น ขั้นตอนในการวางแผนสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดเป้าหมาย (Goal Identifying) เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงขององค์กร อันจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ของแผน

2. การรวบรวมข้อมูล (Data Collecting) เช่น การสำรวจและคาดการณ์ เพื่อให้ทราบถึงทรัพยากรและปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การรวบรวมข้อมูลควรกระทำทั้งในเชิงกว้างและลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3. การวิเคราะห์ (Analyzing) โดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งในด้านจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและความเสี่ยง (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดทิศทางการวางแผนการดำเนินงานและการพัฒนาต่าง ๆ

4. การกำหนดแผน (Planning) กำหนดแผนหรือขั้นตอนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ แผนอาจมีหลายระดับตามความจำเป็นของระดับในการจัดการ เช่น แผนในเชิงกลยุทธ์ แผนโครงการหรือแผนดำเนินงาน นอกจากนี้ การกำหนดระยะเวลาของแผนงานจะต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ เช่น แผนระยะยาว (อาจจะเป็น 5 ปี หรือมากกว่า) แผนระยะปานกลาง (ประมาณ 2-3 ปี) และแผนระยะสั้น (แผนประจำปี แผนไตรมาส แผนประจำเดือน)

5. การดำเนินงานตามแผน (Implementing) คือการนำแผนงานมาดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

6. การประเมินผล (Evaluating) คือการประเมินผลของแผนว่าเมื่อดำเนินงานตามแผนที่วางไว้แล้ว สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ หากมีพบว่าแผนที่วางไว้มีข้อบกพร่อง จะต้องทำการปรับปรุงแผน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนใหม่อีกครั้ง จากนั้นจึงจะกลับเข้าสู่ขั้นตอนของการดำเนินงานตามแผนที่ปรับปรุงแล้วต่อไป ทั้งนี้การประเมินผลจะต้องทำเป็นระยะ ๆ ควบคู่ไปตลอดการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. การจัดองค์กร (Organizing) คือ การออกแบบและกำหนดภาระงานออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การจัดทำโครงสร้างองค์กร

2. การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มงานต่าง ๆ

3. การระบอบเขตของตำแหน่งงานต่าง ๆ

3. การจัดตัวบุคคล (Staffing) คือ ภาระหน้าที่ในการบริหารบุคลากร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การเสาะหาและคัดเลือกบุคลากร เพื่อให้ได้มาซึ่งคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับลักษณะงานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในโครงสร้างองค์กร

2. การมอบหมายงานให้เหมาะสมบุคลากร โดยจะต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ หรือศักยภาพของแต่ละบุคคลหรือการยึดหลัก Put the Right Man on the Right Job

4. การสั่งการ (Leading) เป็นการชี้นำ สั่งการหรือกำกับการทำงานให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ ซึ่งนับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดกระบวนการหนึ่งในการบริหาร โดยจะต้องสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรให้เกิดความกระตือรือร้นและความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนและกลุ่มคน และการมีจริยธรรม จรรยาบรรณ การเอาใจใส่ ความยุติธรรมในการบริหารงาน รวมถึงการมีทักษะในการสื่อสารเป็นอย่างดีเพื่อให้สามารถเอาชนะใจของบุคลากรในองค์กร นำจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน เกิดผลสูงสุดในการทำงานและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

5. การควบคุม (Controlling) การควบคุมถือเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหาร เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้และป้องกันมิให้เกิดความเสียหายในด้านต่าง ๆ โดยการวัดผลงานที่เกิดขึ้นกับมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างที่ผิดแผกไปจากแผน หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นก็จะต้องดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.7 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งของเกณฑ์การตัดสินของ ททท. ที่นำมาเป็นปัจจัยในการตัดสินมอบรางวัลให้กับชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว แนวคิดดังกล่าวจำเป็นต้องนำมาใช้วิเคราะห์ชุมชนว่า มีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่อย่างไร แนวคิดนี้มีความสำคัญไม่น้อยเพียงใดสำหรับการเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

2.7.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัส เพื่อเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและแนวทางในการพัฒนาประเทศแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ทรงพระราชทานแก่นักศึกษาในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป” (สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม, มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2547, น. 4)

และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสอีกครั้งในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ในภาวะที่เศรษฐกิจไทยยังคงขยายตัวในอัตราสูง แต่มีอัตราความเสี่ยงอันเนื่องมาจากความโลภในจิตใจของบุคคลในสังคมที่มีมากขึ้นจนเกินความพอดี ได้ทรงพระราชทานเรื่อยมานับตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 – 2540 และได้ทรงอธิบายความหมายอย่างชัดเจนไว้ในปี พ.ศ. 2541 ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน การดำเนินงานทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ทั้ง

ทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

การพัฒนาในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเน้นพื้นฐานการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ โดยพยายามนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมและถ้าหากเป็นไปได้ต้องฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วยหรือเป็นการพัฒนาที่เพิ่มพูนทุนในทุกประเภท ไม่ว่าจะทุนมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย ความเพียร ความสามารถ สติปัญญาและการพัฒนาจิต ทุนสังคม คือ การช่วยเหลือ เผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริตที่ก่อให้เกิดการร่วมมือกัน ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม ทุนทางด้านกายภาพไม่ว่าจะเป็นเงินทุน เครื่องมือ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดสถานการณ์ดังกล่าวได้ จะต้องปราศจากซึ่งความโลภหรือความเห็นแก่ตัวมากเกินไป ซึ่งจะทำให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยรู้จักพอ คือ พอมีพอกินหรือพอมีพอใช้และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ซึ่งก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับการพัฒนาประเทศโดยรวมจะต้องมีการพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอน โดยใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่แต่ละขั้นตอนของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”, 2551)

2.7.2 กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

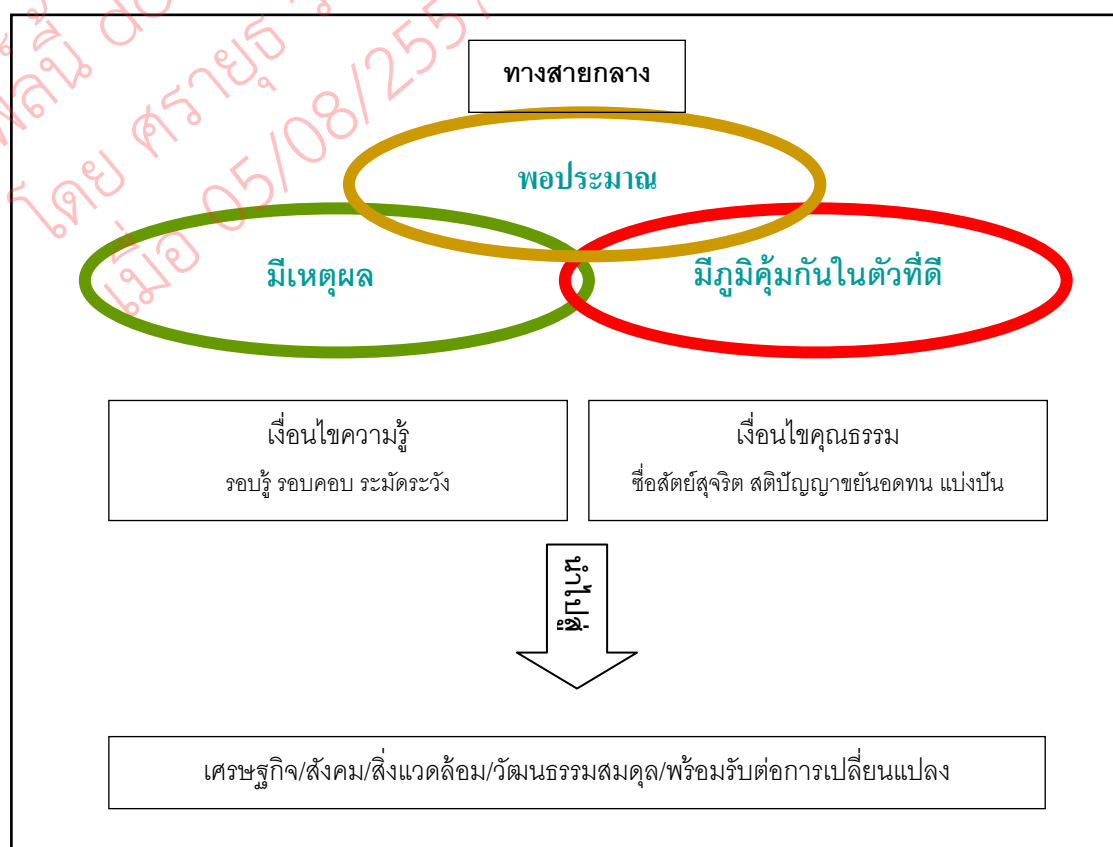
เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”, 2551)

2.7.3 แนวคิดของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความ

รอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”, 2551)

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

แผนภูมิที่ 2.2 แผนภูมิปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ดร.ปรียานุช พิบูลสราวุธ, การบริหารงานและการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง, โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2551)

กล่าวโดยสรุปเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ความพอดีและสมดุล เพราะฉะนั้นความพอดีและความสมดุลจะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ในระยะยาว เศรษฐกิจพอเพียงแบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุมีผลและมีภูมิคุ้มกันโดยมีปัจจัยสนับสนุน 2 ข้อคือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งทั้งหมดรวมแล้วก็คือความสมดุล แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นถ้ามีการนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชนที่เข้มแข็งจะสามารถสังเกตชุมชนนั้นได้ อาทิเช่น ลักษณะคนในชุมชนจะมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทร ชุมชนมีผู้นำที่ดี รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลท้องถิ่นของตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน มีพัฒนาการกิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพของชุมชน ลักษณะดังกล่าวที่กล่าวมานั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือเงื่อนไขการมีความรู้ นำความรู้มาจัดการชุมชนและการมีคุณธรรมของคนในชุมชน ช่วยสร้างความยั่งยืนให้ชุมชน สามารถช่วยการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้

2.8 แนวคิดการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะสามารถพัฒนาได้อยู่ในระยะยาวจนเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องมีการลงทุนอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การวิเคราะห์เรื่องของปัจจัยดังกล่าวว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องใช้แนวคิดนี้วิเคราะห์ผลการศึกษา

การดำเนินงานการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงการอนุรักษ์และการจัดการเรื่องราวได้หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยมีการนำรายได้จากการท่องเที่ยวกลับคืนสู่ชุมชนท้องถิ่น และนำรายได้เหล่านั้นมาใช้อนุรักษ์ ดำเนินงานการสร้างควมยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมให้กับท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนเองที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นได้ในระยะยาว

เกษม จันทรแก้ว (2530, น. 100) ได้ให้หลักการอนุรักษ์ไว้ 3 ประเด็น คือ

1. ต้องใช้อย่างชาญฉลาด คือ ในการใช้ทรัพยากรแต่ละอย่างต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลได้ผลเสีย ความขาดแคลนหรือความหายากในอนาคต อีกทั้งพิจารณาหลักเศรษฐศาสตร์อย่างถี่ถ้วน

2. ประหยัด (เก็บ รักษา สงวน) ของที่หายาก หมายถึง ทรัพยากรใดที่มีน้อยหรือหายาก ควรอย่างยิ่งที่จะเก็บรักษาไว้ มิให้สูญไปบางครั้งถ้ามีของบางชนิดที่พอจะใช้ได้ก็ต้องใช้อย่างประหยัด

3. หาวิธีการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีหรือเสื่อมโทรมให้ดีขึ้น กล่าวคือ ทรัพยากรใดก็ตามที่มีสภาพล่อแหลมต่อการสูญเปล่าหรือจะหมดไป ถ้าดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการควรอย่างยิ่งที่จะได้หาทางปรับปรุงให้อยู่ในลักษณะที่ดีขึ้น

นิวัติ เรื่องพานิช (2537, น. 43 – 45) กล่าวถึง แนวความคิดและหลักการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุดและโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้มีได้หมายถึงห้ามใช้หรือเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ แต่จะต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ

2. ทรัพยากรธรรมชาติจำแนกอย่างกว้างๆ ออกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ กับทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำมันและแร่ต่างๆ

3. ปัญหาสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรดินที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่ให้คงคุณสมบัติที่ดีตลอดไปในขณะเดียวกันจะเป็นผลดีต่อทรัพยากรอื่นๆ เช่น น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่าด้วย

4. การอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรอื่นในเวลาเดียวกันด้วย ไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะทรัพยากรทุกอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

5. ในการวางแผนจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดนั้น จะต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ได้พัฒนาตนเอง มาพร้อมกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้นๆ กล่าวโดยทั่วไป การอนุรักษ์ถือได้ว่าเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิตเพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก

6. ไม่มีโครงการอนุรักษ์ใดที่จะประสบความสำเร็จได้นอกจากผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นๆ และใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดผลดีในทุกๆ ด้านต่อสังคมมนุษย์ และควรใช้ทรัพยากรให้อำนวยประโยชน์หลายๆ ด้านในเวลาเดียวกัน

7. อัตราการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันจะเป็นที่ใดก็ตามยังไม่อยู่ในระดับที่จะพียงซึ่งฐานะความอยู่ดีกินดีโดยทั่วถึงได้ เนื่องจากการกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรยังเป็นไปโดยไม่ทั่วถึง

8. การอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือในชนบท ความมั่งคั่ง สุขสมบูรณ์ของประเทศขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรของประเทศนั้นๆ

9. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติใดๆ ด้วยเหตุใดก็ตามเท่ากันเป็นการทำลายความเจริญของมนุษย์ อย่างไรก็ดี มนุษย์ต้องยอมรับว่าการทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้เกิดขึ้นอยู่ทุกหนทุกแห่งที่มีการใช้ทรัพยากรนั้นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

10. การดำรงชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ซึ่งต่างก็เกิดมาจากทรัพยากรอื่นเช่น ดิน น้ำ เพราะกำลังงานของมนุษย์ตลอดจนการกินดีอยู่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจขึ้นอยู่กับคุณค่าของอาหารที่เราบริโภค อาหารทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นผัก ผลไม้ ข้าว หรือในรูปของนม เนื้อสัตว์ อันเป็นผลผลิตจากพืชที่สัตว์บริโภคเข้าไปล้วนเกิดมาจากดินทั้งสิ้น

11. มนุษย์จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ และเชื่อในความเป็นไปตามธรรมชาติ มนุษย์สามารถนำวิทยาการต่างๆ มาช่วยหรือบรรเทาผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติได้ แต่มนุษย์ไม่สามารถจะนำสิ่งใดมาทดแทนธรรมชาติได้ทั้งหมดที่เดียวอย่างแน่นอน

12. การอนุรักษ์นอกจากจะเพื่อการอยู่ดีกินดีของมวลมนุษย์แล้ว ยังจำเป็นต้องอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อความสมบูรณ์ และเป็นผลดีทางด้านจิตใจด้วยเช่นกัน เช่น การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ การอนุรักษ์สัตว์ป่า เพื่อความสวยงาม และสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหรือเป็นเกมกีฬา เป็นต้น

13. เป็นความจริงที่ว่าประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่ทรัพยากรธรรมชาติกลับลดน้อยถอยลงทุกที ไม่มีใครทราบได้ว่าการใช้ทรัพยากรในบั้นปลายนั้นจะเป็นอย่างไรอนาคตจึงเป็นสิ่งที่มืดมน ถ้าหากทุกคนไม่เริ่มต้นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่บัดนี้

จากความหมายของการอนุรักษ์ สามารถสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา รวมทั้งการนำเอาทรัพยากรมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดใช้อย่างยั่งยืนที่สุด และต้องมีการสูญเสียทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด กล่าวคือเป็นการใช้ทรัพยากรของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไปในอนาคต

2.9 แนวคิดการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค

การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและระดับภูมิภาคมีความสำคัญมากในการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน นอกจากนี้นโยบายด้านวัฒนธรรม, นโยบายการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมและนโยบายทาง

เศรษฐกิจสำหรับพื้นที่ที่ค่อนข้างเสียเปรียบเรื่องการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ก็มีความสำคัญเช่นกัน นอกจากนี้การตระหนักถึงความต้องการที่จะริเริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน นั้นจำเป็นต้องมีการให้ความสำคัญในนโยบายระดับชาติหรือระดับภูมิภาค เพื่อนำไปสู่การนำนโยบายมาปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในระดับท้องถิ่น ซึ่งนโยบายในระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีดังนี้

2.9.1 นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน คุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวและบริการ)

1. ขยายฐานภาคบริการในโครงสร้างการผลิตของประเทศ โดยเพิ่มความหลากหลายของธุรกิจบริการ เพิ่มมูลค่า เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาแรงงานฝีมือทั้งในด้านคุณภาพและความรู้ด้านภาษา และเชื่อมโยงธุรกิจภาคบริการ อุตสาหกรรม และเกษตรเข้าด้วยกันให้เป็นกลุ่มสินค้า เช่น ธุรกิจสุขภาพ อาหารและการท่องเที่ยว รวมทั้งสินค้าบริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งของรัฐและเอกชน โดยรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านการท่องเที่ยวและกำหนดจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละภาคและกลุ่มจังหวัดให้มีความเหมาะสมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น กรุงเทพมหานครที่ทรงเสน่ห์ ภาคใต้เป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก ภาคเหนือ เป็นศูนย์กลางอารยธรรมล้านนา ภาคอีสานเป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โบราณคดี วัฒนธรรมและชายแดน ภาคกลางเป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวอารยธรรมมรดกโลกและมรดกธรรมชาติ เป็นต้น

3. พัฒนามาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีมาตรฐานธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น มาตรฐานธุรกิจนำเที่ยวมาตรฐานการเดินทาง มาตรฐานร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มาตรฐานที่พักและโรงแรม เป็นต้น รวมทั้งพัฒนามาตรฐานบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น พนักงานโรงแรม พนักงานบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ พนักงานร้านอาหาร พนักงานรถนำเที่ยว เป็นต้น และปรับปรุงมาตรฐานการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และค่าธรรมเนียมและค่าบริการของรัฐ

4. พัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ด้านการตลาด และกำหนดกลยุทธ์

การประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนจุดขายที่มีความโดดเด่นของไทยให้เป็นศูนย์กลางระดับโลก โดยเฉพาะความพร้อมของการให้บริการทางด้านศูนย์กลางการประชุมและแสดงสินค้าระหว่างประเทศ และศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับทั่วโลก

5. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหมดให้มีความทันสมัยและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายทางด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2552)

2.9.2 นโยบายกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (นโยบายด้านการท่องเที่ยว)

1. เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคทั้งด้านการตลาดการขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว

2. บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกโดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศและยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมการสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชีย

3. เร่งพัฒนา บุคลากร ฟื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมืองเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจำหน่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้ยังคงในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551)

2.9.3 นโยบายการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

กรอบนโยบายของคณะกรรมการ ททท. พ.ศ. 2550 – 2554

1. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทย และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ
2. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทั้งในพื้นที่ใหม่และในตลาดเฉพาะกลุ่ม ภายใต้การสร้างความเข้มแข็งของตราสินค้า (Brand) ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง
3. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย
4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กระจายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวรองมากขึ้น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและข้ามภูมิภาค
5. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และช่วยเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของภูมิภาคนี้ในตลาดท่องเที่ยวโลก
6. มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการและเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อน (Driving Force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตลาด
7. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (e - Tourism) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทย และเสริมสร้างศักยภาพในการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อสารสนเทศ

8. ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยประสานความร่วมมือและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551)

จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ สามารถสรุปได้ว่า ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการฟื้นฟู พัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน การเน้นตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพที่สนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งรูปแบบการจัดองค์กรหรือกลุ่มการท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.10 แนวคิดการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว ถ้าได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องที่สำคัญและมีความสำคัญแล้วนั้น จะมีส่วนช่วยให้ชุมชนดังกล่าวประสบความสำเร็จในการได้รับรางวัลด้วย จึงต้องใช้แนวคิดดังกล่าวเข้ามาศึกษาวิเคราะห์ว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใดในการรับการสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าว อาจจะอยู่ในรูปแบบของการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, แนวทางการจัดการดำเนินงาน, การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน, ความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป็นต้น

กลุ่มต่างๆที่มีบทบาทต่อการส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน (คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2550) ได้แก่

1. สถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิชาการ

สถาบันการศึกษาหลายแห่ง เปิดสอนเรื่องการท่องเที่ยวและมีการศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่บ้าง ปัจจุบันสถาบันการศึกษาหลายแห่งให้บริการชุมชนโดยการจัดอบรมให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่ม/องค์กรชุมชนด้านการท่องเที่ยว หรือการอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้กับชุมชน อีกองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงานวิจัยในท้องถิ่นเรื่องการท่องเที่ยว คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

2. องค์กรพัฒนาเอกชน

มีองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนน้อยมากที่ทำเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยตรง แต่หลายองค์กรใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่งานพัฒนา แต่อาจจะไม่ได้ใช้คำว่า "การท่องเที่ยว" โดยตรง เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการจัดไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องรายได้เป็นหลัก เช่น โครงการสัญจรสู่ป่าต้นน้ำของชุมชนรักป่า โครงการผู้บริโภคพบผู้ผลิต ของเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก เป็นต้น องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง คือ โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST-Responsible Ecological Social Tours)

3. สมาคมการท่องเที่ยว

ฝ่ายผู้ประกอบการที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการในระดับจังหวัดและเป็นบริษัทขนาดเล็ก เช่น ทัวร์เมืองโต จ.แม่ฮ่องสอนหรือ Natural focus จ.เชียงราย ในระดับประเทศที่มีการรวมตัวกันและพยายามพัฒนาคุณภาพกิจกรรม ยกเว้นราคาและสร้างคุณภาพบุคลากร คือ สมาคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (TEATA- Thai Ecotourism and Adventure Travel Association) นอกจากนี้ยังมีองค์กรภาคเอกชน สมาคมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ให้ความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างมีทิศทางและยั่งยืน เช่น สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (Association of Thai Travel Agents-ATTA) สมาคมไทยบริการท่องเที่ยว (Thai Travel Agents Association -TTAA) สมาคมผู้ประกอบการนำเที่ยวไทย – สทท. (The Association of Thai Tour Operators-ATTO) เป็นต้น

4. องค์กรในระดับท้องถิ่น

บุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นหรือสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน จะเป็นผู้ที่ได้รับความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบใดๆ ที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวโดยตรงไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว อาชีพ หรือรายได้ ย่อมหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ด้วยเหตุผลนี้บุคคลกลุ่มนี้ คือ ผู้ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้คงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้มากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลท้องถิ่นที่มีความสำคัญใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่มีบทบาทและมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะนำท้องถิ่นสู่การพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ขั้นตอนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้ (กระทรวงมหาดไทย. 2543, น. 11)

1. การจัดเตรียมความพร้อมของ อบต. ในด้านการจัดการการท่องเที่ยว

- การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เพื่อให้การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นมากที่สุด

- การเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณ เพื่อรับภาระหน้าที่บริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ

- การเตรียมความพร้อมด้านวัสดุ / อุปกรณ์ เช่น ยานพาหนะ, เครื่องมือสื่อสาร, อุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยและอุปกรณ์ช่วยปฐมพยาบาล เป็นต้น

2. การสำรวจและการก่อสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยว

3. การประสานงาน

4. การดำเนินงาน

5. การติดตามผลและประเมินผล

อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีพลวัต ไม่หยุดนิ่ง มีการปะทะแลกเปลี่ยนทางความคิด กลุ่มชุมชนมีโอกาสพบกลุ่ม/องค์กร/หน่วยงานที่หลากหลายที่เข้ามาให้การสนับสนุน ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิด มีการสร้างการเรียนรู้กันและกันมากขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับชุมชน ช่วยสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนมากขึ้น

2.11 แนวคิดศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity)

เรื่องของศักยภาพการรองรับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ ททท.ให้ความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยที่นำมาพิจารณาว่าชุมชนนั้นๆเหมาะสมควรได้รับรางวัลหรือไม่ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการที่เหมาะสมเพียงใดกับปริมาณนักท่องเที่ยว จำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชนจากการท่องเที่ยว แนวคิดดังกล่าวจึงต้องนำมาศึกษาถึงความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวด้วย

ศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity) หมายถึง จำนวนของกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยว ปริมาณของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้พอเหมาะและสมดุลไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยวหรือศักยภาพในการรองรับ หมายถึง จำนวนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้, จำนวนหรือปริมาณการท่องเที่ยวหมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว อาคาร สิ่งก่อสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิตบริการต่างๆ ฯลฯ ซึ่งมีจำนวนเหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้นเพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวไม่ถูกทำลาย จึงต้องจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและสิ่งก่อสร้างซึ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว (Weaver and Oppermann และ Goeldner, Ritchie and McIntosh อ้างถึงใน สายชล พฤษนันท์, 2549, น. 9) ในการจัดกิจกรรมหรือกำหนดรูปแบบด้านการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนต้องตระหนักถึง ศักยภาพในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อให้ผลผลิตและบริการดังกล่าวใช้การให้เกิดประโยชน์สูงสุด นานที่สุดและส่งผลกระทบต่อคนน้อยที่สุด

พิสิฐ เจริญวงศ์ (อ้างในรัฐพิทยา หิรัญนาค, 2544, น. 27) ได้กล่าวถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ว่าควรทำให้การท่องเที่ยวเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง ต้องช่วยกันคิดว่าจะจัดการอย่างไรให้การท่องเที่ยวมีประโยชน์มากกว่าโทษ โดยคำนึงถึง 3 M ได้แก่

- Minimum คือ การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยที่สุดควรมีจำนวนเท่าใดซึ่งการกำหนดเช่นนี้จะเหมาะกับการท่องเที่ยวบางประเภทที่รับนักท่องเที่ยวมากไม่ได้
- Mile-tourism เป็นการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยซึ่งอยู่ในระดับกลางๆ ของขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
- Mass-tourism ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีไม่เท่ากัน จึงต้องควรมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะเข้ามาชมในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการจัดการที่ดีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย

มนัส สุวรรณ (2541, น. 7) กล่าวถึงการจัดการตามขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่สำคัญมีดังนี้ ประการแรก ขีดจำกัดทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ในที่นี้จึงหมายถึง จำนวนคนมากที่สุดที่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และไม่ทำให้ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับมีคุณภาพลดลงจนไม่อาจยอมรับได้ ประการที่สอง ขีดจำกัดทางการตลาด หมายถึง ขีดความสามารถในการรองรับตลาดการท่องเที่ยวจะถึงวิกฤตเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่ไปขัดขวางความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวและประการสุดท้าย ขีดจำกัดของชุมชนซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นขีดจำกัดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่ขึ้นอยู่กับความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการท่องเที่ยว ก่อนที่ชุมชนบริเวณนั้นจะรู้สึกผลกระทบต่อทางลบที่เกิดขึ้น

ชุมพล (อ้างถึงในอารีรัตน์ ภาคพิชญเจริญ, 2548, น.12) ได้ให้แนวความคิดของขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นคำจำกัดความเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาว่า “ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว วัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย”

ประเภทของขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ดรชชนี เอมพันธุ์ (อ้างถึงในอารีรัตน์ ภาคพิชญเจริญ, 2548, น.13) ได้จำแนกประเภทของขีดความสามารถในการรองรับด้านนั้นหนาการไว้ดังนี้

1) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านชีวกายภาพหรือด้านนิเวศ (Biophysical or Ecological Carrying Capacity: ECC) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านชีวกายภาพเกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงว่าไม่มีระบบสิ่งแวดล้อมใดที่จะคงทนต่อการใช้ประโยชน์อย่างไม่จำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจำกัดผลกระทบจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวภายใต้ขีดสูงสุดที่ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมจะสามารถคงทนได้โดยไม่เสื่อมโทรมจนยากจะแก้ไขหรือฟื้นฟูขึ้นมาได้ ดังนั้นความเปราะบางและความคงทนของระบบนิเวศและระบบสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวประเภทนี้ นอกจากนั้นพฤติกรรมและลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อไม่เท่ากันต่อระบบนิเวศ ทำให้การกำหนดค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านชีวกายภาพจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวด้วย การวัดขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศหรือชีวกายภาพนี้สามารถกระทำได้โดยการวัดระดับการใช้ประโยชน์นั้นหนาการต่อช่วงเวลาที่มีสัมพันธ์กับผลกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น ผลกระทบต่อดิน คุณภาพน้ำ พืช และสัตว์ป่า เป็นต้น โดยระดับของผลกระทบสูงสุดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้นั้น กำหนดขึ้นจากค่ามาตรฐานหรือค่าของผลกระทบที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้

2) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมจิตวิทยา (Social-Psychological Carrying Capacity: SPCC) จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดในแหล่งท่องเที่ยวในช่วงเวลาหนึ่ง ที่ยังคงให้ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวได้ ในการหาระดับในการใช้ประโยชน์สูงสุดในช่วงเวลาหนึ่งที่ยังไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประสบการณ์ท่องเที่ยว ต้องมีการกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าควรจะเป็นเท่าไรจึงจะคงไว้ซึ่งประสบการณ์ท่องเที่ยวที่

มีคุณภาพทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถด้านสังคม ได้แก่ จำนวนคนที่พบเห็น ประเภทหรือลักษณะพฤติกรรมของผู้คนที่ได้พบเห็น และบริเวณที่พบปะผู้คนกลุ่มอื่นๆ เช่น ในแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์ประเภทธรรมชาติสันโดษย่อมรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวต่อหน่วยพื้นที่ต่อช่วงเวลา ได้น้อยกว่าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวประเภทเมืองแม้ว่าจะมีขนาดเนื้อที่ของแหล่งท่องเที่ยวเท่ากัน เป็นต้น

3) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านการจัดการหรือสิ่งอำนวยความสะดวก (Managerial or Facility Carrying Capacity: FCC) ขีดความสามารถด้านการจัดการ หมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่องค์กรผู้รับผิดชอบสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น ปัจจัยที่มีผลต่อขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านการจัดการ เช่น จำนวนบุคลากรช่วงเวลาเปิดทำการ ขนาดเนื้อที่ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนขีดความสามารถด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับขีดความสามารถด้านการจัดการ หมายถึง ถนน ที่จอดรถ บ้านพัก เป็นต้น เกี่ยวกับการระบบการจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งปกติจะสามารถขยายขีดความสามารถประเภทนี้เพิ่มมากขึ้นได้ แต่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถด้านอื่นๆ เช่น ด้านนิเวศ และคุณภาพของประสบการณ์ท่องเที่ยวด้วย

4) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity: PCC) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านกายภาพ หมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่เนื้อที่หรือพื้นที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ โดยยังสามารถเอื้อให้เกิดกิจกรรมนันทนาการตามต้องการได้ ซึ่งแปรผันไปตามลักษณะของกิจกรรมนันทนาการและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว และยังหมายความถึงระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

5) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรม (Social and Cultural Carrying Capacity: SCC) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรม หมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา ที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวจนยอมรับไม่ได้ การพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวนั้นต้องพิจารณาค่าที่ต่ำที่สุดหรือค่าที่เป็นข้อจำกัดมากที่สุดสำหรับองค์ประกอบแต่ละด้าน ไม่ใช่ นำค่าขีดความสามารถในการรองรับได้ทุกประเภทมารวมกัน นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องพิจารณาถึงนักท่องเที่ยวทั้งแบบพักค้างและไม่พักค้าง รวมไปถึงรูปแบบของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติโดยทั่วไปหรือเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาเกินขีดความสามารถในการรองรับได้

ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไปเมื่อมีการขยายตัวจากการท่องเที่ยว รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่นจนเกิดความไม่พอใจและการล่มสลายของชุมชน

ดังนั้นเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะที่จะไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป โดยมุ่งเน้นถึงความสามารถในการรองรับทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยาเป็นหลัก ซึ่งก็หมายถึงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของประชากรที่มีต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมคุณภาพ และทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยว

สรุปได้ว่าศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่โดยเฉพาะสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับต่ำ จำเป็นจะต้องมีการพิจารณาทั้งด้านกายภาพ สังคมและความรู้สึกนึกคิดของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการจัดการที่ดี เพื่อหาความสมดุลหรือความพอดีในการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการที่จะได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพและความต้องการของชุมชนและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวระหว่างอุปสงค์ทางด้านการตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน ความต้องการของนักท่องเที่ยวกับอุปทานของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับอุปสงค์นั้น เพื่อนำสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (บทคัดย่อ : 2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก พบว่าชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพในด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในด้านการแนะนำ การให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดเตรียมอุปกรณ์การเดินทางเพื่อรักษาความปลอดภัยและการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ ในด้านการกระจายรายได้ ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในด้านการแนะนำซื้อสิ่งของหรือสินค้าของที่ระลึกที่ผลิตขึ้นในชุมชนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การ

ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการการท่องเที่ยวในชุมชน และการจ้างงานแก่คนในชุมชน ส่วนในด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดเก็บค่าบริการที่คุ้มค่าต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และการเสนอข้อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ

ชัยยันต์ เหลืองดี (บทคัดย่อ : 2544) ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบ้านโคกเกตุ ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าการดำเนินการยังไม่มีมาตรการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและไม่มีกำหนดข้อควรปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยว ในด้านการสื่อความหมาย มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และมีบอร์ดนิทรรศการเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ในส่วนของการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การสรุปและประเมินผล แต่ไม่มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและเสนอความต้องการของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมยังถูกจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ยังไม่มีแนวทางการดำเนินการใด ๆ เพื่อป้องกันผลกระทบทางวัฒนธรรม ไม่มีแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน

สิริเกศอนงค์ ไตรรัตน์ทรงพล (บทคัดย่อ : 2547) ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนริมคลองรางจระเข้ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ชุมชนริมคลองรางจระเข้มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 ประการ คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรที่มีความโดดเด่น ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในส่วนของนิเวศวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการทำนาข้าวและการทำประมงน้ำจืด กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองรางจระเข้มีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ 4 กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การดำเนินงาน และการควบคุม กระบวนการแต่ละด้านดำเนินไปในลักษณะไม่เป็นทางการ จุดอ่อนที่สำคัญ คือ สมาชิกของกลุ่มยังขาดความรู้และทักษะในการจัดการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กลุ่มที่ 1) สมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองรางจระเข้ โดยผลกระทบด้านบวกประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่วนผลกระทบด้านลบส่วนใหญ่เป็นด้านจิตวิทยา กลุ่มที่ 2) ชาวบ้านทั่วไปได้รับผลกระทบด้านบวกที่สำคัญคือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านจิตวิทยา ในขณะที่ผลกระทบด้านลบเป็นด้านการประกอบอาชีพประมง แต่ก็มีน้อยมากเนื่องจากปริมาณการท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ยังมีจำนวนไม่มากนัก ในส่วนของทัศนคติของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการทุกด้านอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้าน

บริการบ้านพัก อาหาร และอภัยของเจ้าบ้าน รวมถึงสภาพธรรมชาติของชุมชน สำหรับสิ่งที่เห็นว่าควรมีการปรับปรุง ได้แก่ การพัฒนา กิจกรรมที่น่าสนใจยิ่งขึ้น การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องเสริมสร้างความรู้ และทักษะในการจัดการด้านต่าง ๆ ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ และบริหารงานโดยใช้หลักความโปร่งใสรวมถึงจัดสรรผลประโยชน์คืนกลับให้แก่ชุมชนส่วนร่วมโดยการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชน ตลอดจนติดตามประเมินผลการดำเนินงานและผลกระทบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการประมวลผลและหารือกับสมาชิกในกลุ่มฯ และชาวบ้านทั่วไป เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือลดผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้น

อติภา ตรัยดลานนท์ (บทคัดย่อ : 2548) ศึกษาเรื่อง แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรจะต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ ในขั้นตอนการค้นหาคำปรึกษา การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยมุ่งพัฒนาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีชีวิต การสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่น ซึ่งโครงการและกิจกรรมต้องมาจากความต้องการของชุมชน (2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องมุ่งเน้นการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือกันเป็นภาคีเครือข่ายและรัฐให้การสนับสนุน เน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และมีการวิจัยติดตามประเมินผล (3) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร พบว่ายังมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการเปิดประตูน้ำ ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย มีการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้นทำให้ความผูกพันของคนในชุมชนน้อยลง จึงเป็นเหตุให้ขาดความจริงจังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีน้ำเน่าเสียในคลองประชาชนขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด คลองมีสภาพคับแคบไม่สามารถขยายได้ รวมถึงขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง

สายชล พุกษนันท์ (บทคัดย่อ : 2549) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของ

ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ความสวยงามของลำน้ำแม่แตง และการล่องแพตามแก่งหินต่างๆ ที่มีความตื่นเต้นและสนุกสนาน และเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ประกอบกับความเรียบง่ายของหมู่บ้าน การคงอยู่ของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและความมีไมตรีจิตของชาวบ้าน จุดอ่อนคือ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีบางอย่าง เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนที่ทันสมัย และสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาจากความเชื่อดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ประกอบกับการขาดความสามัคคีของชาวบ้าน ความไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โอกาส คือ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนเผ่า รวมถึงการท่องเที่ยวแบบผจญภัยมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และภายในประเทศ รวมถึงรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย อุปสรรค คือ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ไม่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวรวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ทำให้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของหมู่บ้านป่าข้าวหลามได้ดังนี้ คือ การร่วมฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม พัฒนา ภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้สวยงาม การสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและร่วมรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรมจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังโดยการร่วมมือและประสานงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยต้องคำนึงถึงชุมชนเป็นสำคัญ

ดวงใจ หล่อธนวนณิชย์ (บทคัดย่อ : 2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง รัฐ ทูน ชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่า ระบบคิดและวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงกลไกทางสังคมวัฒนธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวทางสำหรับรัฐท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกป้องรักษาสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมและคนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกระดับ ความเข้มแข็งของสังคมเกิดขึ้นจากการที่คนหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันมีจิตสำนึกร่วมกัน โดยผ่านการสร้างกระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น ปายเป็นกรณีตัวอย่างของความล้มเหลวของรัฐท้องถิ่นในเรื่องการบูรณา

การประชุมและสร้างสำนึกท้องถิ่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลาย ทำให้ปายอ่อนแอโดยการเชิญชวนนักลงทุนต่างถิ่นเข้ามาทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว ในขณะที่ในโยมิตัน รัฐท้องถิ่นญี่ปุ่นสร้างความเข้มแข็งให้กับในท้องถิ่นและบูรณาการภายในชุมชนได้สำเร็จจึงสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ยั่งยืน

ทองยุ่น บุตรโสภา (บทคัดย่อ : 2547) ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ทำด่านโฮมสเตย์ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีปัจจัยภายในของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นแก่นักท่องเที่ยว การบริการ และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เนื่องจากว่า การสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความ เป็นกันเองของเจ้าบ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกว่าตนเป็นคนแปลกหน้า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับการบริการในด้านกรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การให้บริการพื้นฐาน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกเป็นอย่างมากและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจเหมาะสมในเรื่องราคาและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งปัจจัยทั้งสามส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

สายรุ้ง ดินโคกสูง (บทคัดย่อ : 2549) ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษา หาดชบา ตำบลชบา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การจัดการท่องเที่ยวของชาวบ้านชบามีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนโดยตั้งอยู่บนหลักของความโปร่งใสและยุติธรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การออกกฎ กติกา รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ส่วนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะของชุมชนนั้น ชาวบ้านได้ให้ความสำคัญในด้านการบริหารจัดการที่ต้องมีคณะกรรมการที่มาจาก การเลือกตั้งโดยชาวบ้านต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็นเจ้าของร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ อาทิ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน ซึ่งถ้าหากชาวบ้านได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากนักวิชาการ เช่น การส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านสามารถศึกษาวิเคราะห์ชุมชน เพื่อจัดการท่องเที่ยวที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนพื้นฐานที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สรุป

จากแนวคิดและผลงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกในชุมชนจะต้องเป็นแกนนำในการบริหารจัดการ หากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นไปโดยบุคคลภายนอก สมาชิกในชุมชนอาจตกอยู่ในสถานะของผู้ถูกเที่ยว และก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบกับชุมชนมากกว่าด้านบวก ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนควรตระหนักถึงและดำเนินการเป็นลำดับแรกก่อนจะจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยพบว่าชุมชนมีจุดด้อยคล้ายๆกันประการหนึ่ง คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ในส่วนของการดำเนินงานนั้นพบว่า การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สมาชิกในชุมชนยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะด้านการติดตามประเมินผล การศึกษาปัญหาและการเสนอแนวทางการแก้ไข รวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์สู่ชุมชนโดยรวม สำหรับการให้บริการส่วนใหญ่ยังไม่มีกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจึงอาจได้รับการบริการที่แตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาจะนำมาเป็นกรอบที่กำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยและการวิเคราะห์ผลการศึกษาในครั้งนี้ โดยศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น, ศักยภาพและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชน, ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

รายละเอียดการนำแนวคิดเชื่อมโยงกับผลการศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยนั้น จะกล่าวถึงในส่วนของระเบียบวิธีการวิจัยในเนื้อหาของบทถัดไป

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” ครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นหลักและมีการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นส่วนประกอบ ทั้งนี้การวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้วิธีหลายวิธีร่วมกัน โดยใช้เครื่องมือในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) เนื่องด้วยวิธีการดังกล่าว สามารถให้ข้อมูลสำหรับผู้วิจัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำมาวิเคราะห์และอธิบายแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ อย่างเพียงพอ ส่วนของการศึกษาและรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ จะทำการศึกษาถึงทัศนคติของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ ที่ส่งผลชุมชนได้รับรางวัล รวมทั้งการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่สำคัญของการได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว โดยรายละเอียดขั้นตอนของการศึกษาวิจัยประกอบด้วยกลุ่มประชากรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บและรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีดังนี้

3.1 กลุ่มประชากรที่ศึกษา

เพื่อการเปรียบเทียบข้อมูล และการได้รับข้อมูลที่หลากหลายสำหรับการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ที่ใช้ในการศึกษานี้มีทั้งหมด 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ

1. ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ประธานองค์การด้านการท่องเที่ยวหรือหัวหน้าชุมชนของชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง เนื่องจากผู้นำชุมชนท้องถิ่น ประธานองค์การด้านการท่องเที่ยว หัวหน้าชุมชนของชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวหรือบุคคลที่เป็นผู้นำสำคัญ บุคคลสำคัญในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจะเป็นผู้ที่ทราบข้อมูลสำคัญต่างๆ ของชุมชนและเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยได้ดีที่สุด โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เนื่องด้วยข้อมูลเชิงลึกจากการ

วิจัยเชิงคุณภาพจะแสดงออกถึงความคิดและทัศนคติได้เป็นอย่างดี และเนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ งานวิจัยนี้จึงศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางซึ่งมีจำนวน 24 แห่งคือ

1. ตลาดน้ำคลองลัดมะยม จ.กรุงเทพฯ
2. พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านมอญ บางกระดี่ จ.กรุงเทพฯ
3. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เขตหนองจอก จ.กรุงเทพฯ
4. กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง จ.ตราด
5. ชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก จ.ตราด
6. ชุมชนบ้านน้ำเขียว จ.ตราด
7. ชุมชนรักษ์คลองบางพระ จ.ตราด
8. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยว (คลองมหาสวัสดิ์) จ.นครปฐม
9. กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านพุเข็ม จ.เพชรบุรี
10. ชุมชนหมู่บ้านคูบัว ชมรมไทย-ยวนราชบุรี จ.ราชบุรี
11. ชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีตำบลห้วยขุนราม จ.ลพบุรี
12. ชุมชนตลาดโบราณพัฒนาการท่องเที่ยว (บางพลี) จ.สมุทรปราการ
13. ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จ.สมุทรปราการ
14. ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว บ้านหัวหาด จ.สมุทรสงคราม
15. ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จ.สมุทรสงคราม
16. วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองโคน จ.สมุทรสงคราม
17. โฮมสเตย์ท่าคา จ.สมุทรสงคราม
18. หมู่บ้านเบญจรงค์ อปต.ดอนไก่อี จ.สมุทรสาคร
19. บ้านต้นตาล จ.สระบุรี
20. โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม จ.สิงห์บุรี
21. สามชุกตลาด 100 ปี จ.สุพรรณบุรี
22. หมู่บ้าน OTOP บ้านวังทอง บ้านวังหลุมพอง บ้านหนองบัว จ.สุพรรณบุรี
23. โฮมสเตย์เรือคนไทย บ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี
24. ศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เน้นการเข้าถึงตัวอย่างที่เลือกและการเลือกหน่วยที่มีคุณลักษณะที่สามารถให้ข้อมูลในสิ่งที่สนใจ จึงใช้การสุ่ม

ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่ได้รับเลือกนั้น เป็นบุคคลที่ทราบข้อมูลสำคัญด้านต่างๆของชุมชนและเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยได้อย่างเหมาะสมที่สุด

2. ชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางทั้ง 24 แห่ง อาทิ ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน และชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน เนื่องจากทั้งผู้ประกอบการธุรกิจและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนนั้น จะทราบถึงปัจจัยที่สำคัญของการได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว เพราะกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นผู้ที่มีความเข้าใจ รับผิดชอบ ถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวและสภาพทั่วไปของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่เป็นอย่างดี

ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2 นี้ จะช่วยในการนำมาเปรียบเทียบกับทัศนคติของผู้นำชุมชนว่ามีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไรบ้าง ในเรื่องของปัจจัยที่ทำให้ชุมชนของกลุ่มตัวอย่างได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งทัศนคติเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง จำนวน 273,450 คน (กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, 2550) ซึ่งการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจากสูตรการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane โดยเทียบตารางของ Yamane ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มโดยความบังเอิญ (Accidental Sampling)

การคำนวณจากสูตรการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่

n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรรวมทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย (ประชากรในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลาง)

E = ค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวอย่างและค่าเฉลี่ยของประชากร (โดยผู้วิจัยกำหนดให้เท่ากับ 0.05)

$$\text{แทนค่า } n = \frac{273,450}{1 + 273,450 \times (0.05)^2}$$

$$n = 399.9 (\sim 400)$$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงใช้จำนวน 400 คน จากประชากรในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลาง ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนั้น จะมีการกระจายการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชุมชน เนื่องจากประชากรแต่ละชุมชนนั้นมีจำนวนประชากรที่แตกต่างกัน จึงต้องมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในแต่ละชุมชนจำนวนมากน้อยต่างกันตามสัดส่วน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของจำนวนกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนประชากรจริงในชุมชนนั้นๆ เพื่อเป็นการกระจายแบบสอบถามและกาได้รับความคิดเห็นได้ทั่วถึง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แบบสัมภาษณ์

แบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่มีมาจากรายละเอียดของปัจจัยที่ใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินรางวัลของ ททท.และการศึกษางานวิจัยต่างๆซึ่งประกอบด้วยปัจจัยดังนี้คือ ชุมชนดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล ชุมชนมีการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น ชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และชุมชนได้รับการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำปัจจัยต่างๆเหล่านี้มาเชื่อมโยงประยุคต์กับแนวคิด ทฤษฎี งานวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกัน นำไปสู่การสร้างแบบคำถามเพื่อให้ได้รับข้อมูลจากการวิจัยตรงตามกรอบความคิดในการวิจัยและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาริชัยได้ตามแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาใช้

3.2.2 แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามประชากรในชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง โดยมีโครงสร้างและองค์ประกอบดังนี้

ส่วนที่ 1 พื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้อาชีพ ลักษณะคำถามจะเป็นลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับคือ

5 หมายถึง ระดับความสำคัญมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความสำคัญมาก

3 หมายถึง ระดับความสำคัญปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อย

1 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อยมาก

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.3 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity)

โดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และเลือกเฉพาะข้อความที่มีความเที่ยงตรง จากนั้นนำไปทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริงเพื่อหาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

2. การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability)

โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบก่อนกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะทำการวิจัยหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบข้อความคำถามในแต่ละส่วน ว่าสามารถสื่อความหมายและความเข้าใจให้ตรงตามที่ต้องการ

การทดสอบความเชื่อมั่น ทำโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ในส่วนของ Reliability Analysis คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นในข้อความคำถาม การวัดทัศนคติปัจจัย

สำคัญการประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปใช้จริง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและมีการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นส่วนประกอบ ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเข้าด้วยกัน คือ

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) มีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก การสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ เป็นการกำหนดประเด็นคำถามปลายเปิดซึ่งได้เตรียมไว้ล่วงหน้า ประเด็นหลักของการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปัจจัยที่สำคัญต่างๆทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่ช่วยส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว ขั้นตอนการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเริ่มต้นจาก ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ขั้นการสัมภาษณ์ ขั้นการจดบันทึกการสัมภาษณ์และขั้นปิดการสัมภาษณ์ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2546)

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) ในการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนี้ ได้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่มีข้อความแบบปลายเปิด (Open-ended) โดยในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศของการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการและไม่เคร่งครัดในเรื่องขั้นตอนและลำดับของคำถาม แต่ก็มิได้ทำให้ข้อมูลที่สนใจศึกษาขาดหายไปหรือขาดความต่อเนื่องไปแต่อย่างใด

3) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) ได้ใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนโดยรวม ทั้งการสังเกตการณ์สภาพแวดล้อมและบรรยากาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ อาจมีการใช้เครื่องบันทึกภาพและเสียงเพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

4) การใช้เครื่องบันทึกเสียง (Tape Recording) สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ประธานองค์การด้านการท่องเที่ยว หัวหน้าชุมชนของชุมชนดีเด่นทางการ

ท่องเที่ยวหรือบุคคลที่เป็นผู้นำสำคัญในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ของชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยว

5) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลจาก ประชากรในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง จำนวน 400 คน และเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่สำคัญของการได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยต่าง ๆ และวิทยานิพนธ์ รวมไปถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เช่น แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิด การบริหารจัดการ เป็นต้น รวมทั้งสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น บทความ เอกสาร หนังสือ วารสารทาง วิชาการ ข้อมูลจาก Web-site ต่างๆ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องโดยการเก็บรวบรวมจาก สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรวังท่าพระ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาดังกล่าววิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้าง ข้อมูล โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analytic) คือ จำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามความ เหมาะสมของข้อมูล โดยจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวการศึกษาที่ตั้งไว้ ใช้ทั้งการ วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมนำมาวิเคราะห์ประกอบกัน และนำมาวิเคราะห์หาประเด็นหลัก ของเนื้อหาตามกระบวนการ โดยไม่ใช้ทฤษฎี (สุภางค์ จันทวานิช, 2546, น. 136-137) ดังนี้

1. การตีความข้อมูล (interpretation) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์ แบบไม่เป็นทางการที่จัดบันทึกไว้ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ใช้การตีความในกรณีที่ข้อมูลที่ รวบรวมได้มีความซับซ้อน เช่น ข้อความมีลักษณะเปรียบเทียบหรือข้อมูลที่มีอากัปกริยาหรือ ท่าทางประกอบ

2. การเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) โดยการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบ กันเพื่อสร้างความชัดเจนในความคิดเห็นที่เป็นทัศนะ กล่าวคือ เป็นการกำหนดประเด็นความเห็นที่

ได้เป็นประเด็นย่อย ๆ โดยไม่ได้มีการปรับแต่งข้อมูล จากนั้นจัดกระทำข้อมูลโดยการจำแนกประเด็นย่อยออกเป็นหมวดหมู่ตามหมวดคำถามย่อย สำหรับข้อมูลที่ได้นอกเหนือจากคำถามก็แยกไว้อีกส่วนหนึ่ง

2.1 ประมวลประเภทของข้อมูลและคุณลักษณะ (properties) เข้าด้วยกัน โดยเป็นการสังสมข้อค้นพบหรือข้อสรุปย่อย ๆ จากการเปรียบเทียบประเภทของข้อมูลและคุณลักษณะของประเภทซึ่งกันและกัน เมื่อเปรียบเทียบแล้วผู้วิจัยก็จะเริ่มเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

2.2 ขยายวงของการเปรียบเทียบแล้วเลือกเหตุการณ์ที่เป็นกุญแจสำคัญ ผู้วิจัยจะใช้ผลการเปรียบเทียบที่ได้ในข้อ 2.1 ซึ่งมีหลาย ๆ ประเด็น มากำหนดเป็นข้อสรุปเบื้องต้นว่าข้อเปรียบเทียบที่จะเป็นคำตอบสำคัญ (key word) ในการที่จะอ้างอิงไปสู่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยมีอะไรบ้าง

3. การสร้างข้อสรุป (summary making) จะดำเนินการเชื่อมข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบเหล่านั้นเข้าด้วยกันและแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะพรรณนา (description of the data) โดยได้ตัดทอนข้อมูลให้เหลือแต่คุณลักษณะร่วมที่มีความหมายโดยได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล ข้อสรุปดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นกรอบแนวคิดเชิงรูปธรรม โดยเป็นคำตอบชั่วคราวที่จะต้องตรวจสอบอีกครั้งเพื่อนำข้อสรุปไปสังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมต่อไป

4. การสังเคราะห์ข้อมูล (data synthesis) เพื่อสรุปข้อมูลภาพรวมในขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยใช้วิธีแบบอุปนัย (inductive method) คือรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในลักษณะพรรณนาซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลแยกย่อย มารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม ในลักษณะของบทสรุปหรือแบบแผนของกระบวนการทางความคิด เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการได้รับการเป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อตอบคำถามต่อวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ในประเด็นของ

- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น
- ลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการครัวเรือน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
- ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- แนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านกา
รท่องเที่ยว

3.4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ได้อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows ช่วยในการคำนวณดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และการกระจายร้อยละ (Percentage Distribution)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านกา
รท่องเที่ยวประสบความสำเร็จทั้งหมด 7 ปัจจัยได้แก่

- การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุ
ล
- การลงทุนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรของท้องถิ่น
- การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค
- การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และจัดระดับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านกา
รท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ โดยการแปลผลตามแบบประเมินค่าระดับ (Rating Scale) ผู้ศึกษาได้กำหนดการแปลผลตามระดับค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00-1.50 แปลผลว่า ระดับน้อยที่สุด
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.51-2.50 แปลผลว่า ระดับน้อย
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.51-3.50 แปลผลว่า ระดับปานกลาง
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.51-4.50 แปลผลว่า ระดับมาก
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.51-5.00 แปลผลว่า ระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเรื่องจุดเด่นของชุมชน สาเหตุที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ ปัญหาและผลกระทบ และข้อเสนอแนะความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3.5 คำถามในการวิจัย

คำถามเบื้องต้นของงานวิจัยครั้งนี้ คือ

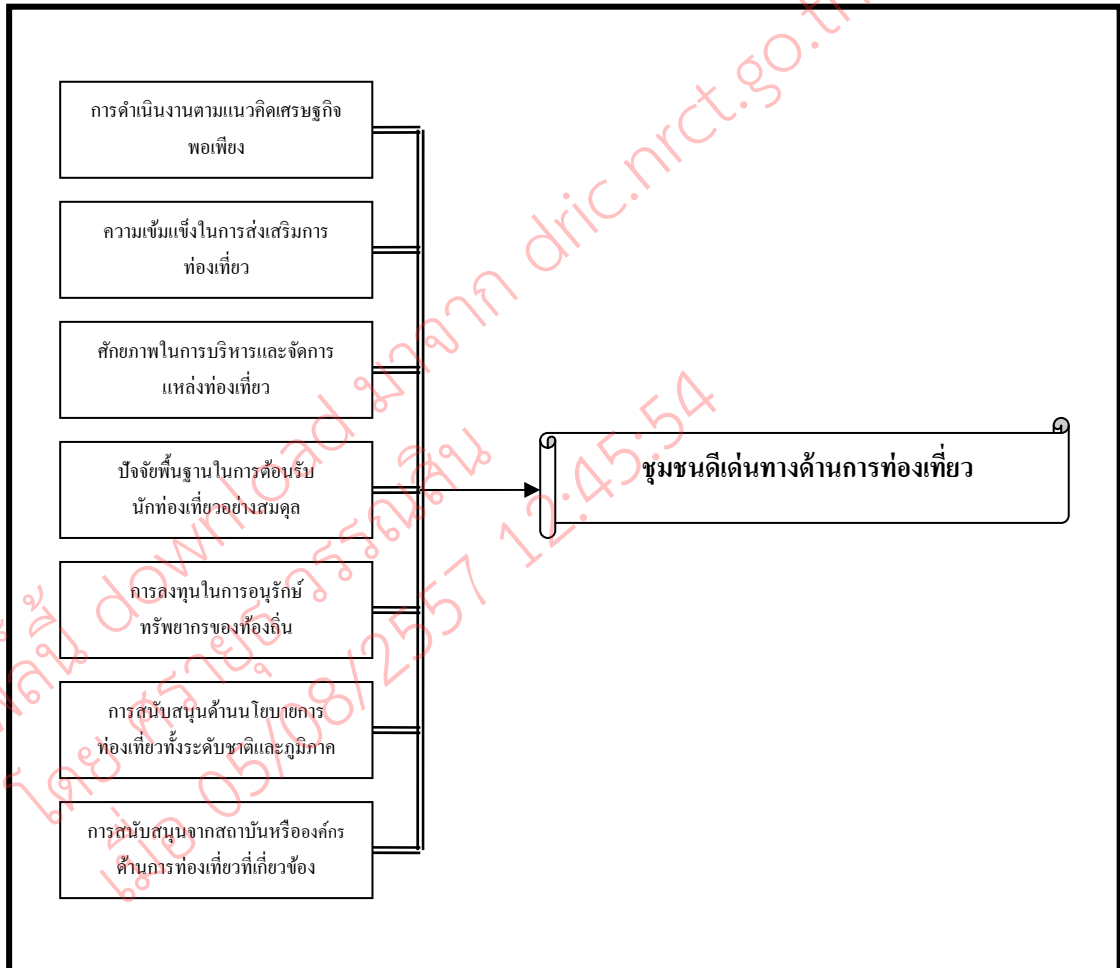
1. ปัจจัยต่างๆที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง) ประกอบกับปัจจัยจากการศึกษาวิจัยจากเอกสารทางวิชาการ (การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และการสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง) ปัจจัยใดที่มีความสำคัญอย่างแท้จริงที่เป็นผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวดังกล่าวประสบความสำเร็จ

2. มีปัจจัยที่สำคัญอื่นใดนอกเหนือจากปัจจัยสี่ประการที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ใช้กำหนดเป็นเกณฑ์การตัดสินรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว และปัจจัยจากเอกสารทางวิชาการที่ส่งผลให้ชุมชนดังกล่าวประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยว

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น, ศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชน, ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพร้อมกันเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือมาตรฐานของปัจจัยที่จะนำมาใช้ชี้วัดหรือเป็นเกณฑ์ในการตัดสินสำหรับการมอบรางวัลหรือการตัดสินใดๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โดยเฉพาะชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว) ซึ่งปัจจัยต่างๆที่ได้จากการวิจัยจากหลากหลายชุมชน จะทำให้ได้ทราบว่า การเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านท่องเที่ยวนั้นมีปัจจัยใดที่เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างแท้จริง

การได้ทราบถึงปัจจัยต่างๆที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านท่องเที่ยวประสบความสำเร็จนั้น จะมีประโยชน์อย่างมากสำหรับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำหรับการพิจารณารางวัลดังกล่าว รวมทั้งทำให้ทราบถึงแนวทางการจัดการ การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท้องถิ่น ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรคด้านต่างๆของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

กรอบความคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 3.1 กรอบความคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเบื้องต้นมีความคิดเบื้องต้นที่ต้องการวิจัยถึงชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว นั้น ต้องมีองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ทั้งเจ็ดองค์ประกอบทุกองค์ประกอบหรือไม่ หรือว่ามีเพียงบางองค์ประกอบเท่านั้น หรือมีองค์ประกอบอื่นเข้ามาเพิ่มเติมหลังจากการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและจากแบบสอบถามคนในชุมชนนำมาจัดลำดับและนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้ ดังนี้

1. ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปัจจัยด้านต่างๆที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จและปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นอกจากนี้เพื่อความเหมาะสมทางจริยธรรมกับผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนั้นการอ้างอิงบุคคลที่สามกับข้อความตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้ชื่อสกุลสมมติแทนชื่อสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

2. ข้อมูลการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลการสำรวจทัศนคติของคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว และข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการเครื่องมือแบบสอบถาม

4.1 ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้นำหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งสำคัญของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในครั้งนี้ ได้จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจำนวนหนึ่งชุมชน เนื่องจากสาเหตุของการเข้าถึงข้อมูลการศึกษาวิจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการได้รับข้อมูลและการลงพื้นที่วิจัย ด้วยเหตุนี้ข้อมูลที่นำเสนอผลการศึกษาและใช้วิเคราะห์การวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นข้อมูลผลการศึกษาที่มาจากการศึกษาชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวนทั้งหมด 23 ชุมชนเท่านั้น

จากการศึกษาวิจัยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง สามารถนำเสนอผลการศึกษาได้ดังหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและการสำรวจชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว จังหวัดภาคกลาง สามารถแยกประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงานได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 15 ชุมชน มีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงาน เป็นกิจกรรมทางด้านเชิงวัฒนธรรมโดยส่วนมาก สถานที่ของชุมชนเหมาะสมกับการเดินทางเข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต การดำเนินชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 8 ชุมชน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงาน เป็นกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น นำนักท่องเที่ยวชมสวนเกษตร ชมสวนสมุนไพร การเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิธีการผลิตทางการเกษตรต่างๆ รวมทั้งผู้ที่เข้ามาเที่ยวชม ดูงานในชุมชนสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism) ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 8 ชุมชน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงาน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สัมผัสกับธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา ลำธาร อาทิเช่น นำนักท่องเที่ยวล่องแก่งชมต้นน้ำ นั่งเรือชมป่าชายเลน ชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน ปลูกป่าชายเลน เป็นต้น

4. ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Homestay) ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 16 ชุมชน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงาน เป็นรูปแบบของบ้านพักที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมพักกับเจ้าของบ้าน ผู้ที่มาพักกับชุมชนมีวัตถุประสงค์เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน โดยชุมชนที่มีที่พักจะเตรียมเรื่องอาหารการกินสำหรับนักท่องเที่ยว ที่สำหรับนอนพักผ่อน พร้อมทั้งมีกิจกรรม มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือน

นอกจากนี้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวยังมีบางชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวถึงสองกิจกรรมในชุมชนที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงาน เช่น บางชุมชนมีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บางชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท และบางชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศและที่พักสัณเษวัฒนธรรมชนบท ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศของชุมชน
ท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมต่างๆสำหรับนักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงาน

แผนภูมิที่ 4.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

4.1.2 จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีสาเหตุหลากหลายประการ เพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่างกันของชุมชน สามารถสรุปสาเหตุที่มีลักษณะร่วมที่เหมือนกันได้ดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ต้องการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน จึงใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดการร่วมมือกันในการอนุรักษ์ และสร้างรายได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์

2. คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชน ต้องการเผยแพร่ให้คนภายนอกได้รับรู้เอกลักษณ์ของชุมชน จึงนำการท่องเที่ยวมาใช้เป็นสื่อกลางให้คนภายนอกได้รู้จักชุมชน ควบคู่กับการสร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว

3. ชุมชนมีพื้นฐานจากการทำวิจัยและใช้งานวิจัยมาประยุกต์ใช้พัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชนเลือกใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาชุมชน และคนในชุมชนต้องการสร้างพื้นที่ของชุมชนให้เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ดูงาน

4. ภาครัฐเข้ามาแนะนำช่วยเหลือชุมชน เนื่องจากภาครัฐสังเกตเห็นศักยภาพของคนในชุมชนมีความเข้มแข็ง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จึงให้ความช่วยเหลือ แนะนำสนับสนุนชุมชน ด้วยการให้ชุมชนนำการท่องเที่ยวมาพัฒนาชุมชน

5. คนในชุมชนต้องการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเพื่อชุมชน โดยใช้ทุนที่มีอยู่ของชุมชนทั้งทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นำสนใจมาใช้ในการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว สร้างรายได้เสริมจากการบริการที่พัก อาหาร กิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ รวมทั้งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน

4.1.3 ชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ

4.1.3.1 การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การที่ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวดำเนินตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ลักษณะของคนในชุมชนมีการดำรงชีพที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิสังคมชุมชน รูปแบบเศรษฐกิจของชุมชนมีลักษณะเหมาะสมกับสภาพทางสังคมของชุมชนและมีความเป็นอยู่เรียบง่าย คนในชุมชนมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาใช้กับกิจกรรมการท่องเที่ยว การนำภูมิปัญญาใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน

จากลักษณะชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีลักษณะชุมชนตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีการดำรงชีพที่เหมาะสมกับลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน รวมถึงภูมิประเทศของชุมชน การประกอบอาชีพของคนในชุมชนที่เหมาะสมกับลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในเขตสังคมเมือง จะมีลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตในลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบของสังคมที่คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพหลากหลายอาชีพทั้งข้าราชการ พนักงาน

บริษัทเอกชน ค้าขาย รับจ้าง เป็นต้น ชุมชนเหล่านี้จะมีพื้นที่การท่องเที่ยวของชุมชนตั้งอยู่บริเวณเขตเมืองหรือเขตเทศบาล เช่น ชุมชนบางกระบือ เขตบางขุนเทียน กทม., ชุมชนรัษฎาคลองบางพระ จ. ตรวด, ตลาดโบราณบางพลี จ.สมุทรปราการ เป็นต้น

2. ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในเขตสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท จะมีลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตในลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบของสังคมที่คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพไม่หลากหลายเท่าใดนัก ประมาณสามหรือสี่อาชีพในชุมชน เช่น เกษตรกรรม ค้าขายและพนักงานโรงงานหรือพนักงานบริษัทเอกชน อาศัยอยู่รวมกันในชุมชน ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวเหล่านี้จะมีพื้นที่การท่องเที่ยวของชุมชนตั้งอยู่บริเวณชานเมือง หรือมีพื้นที่การท่องเที่ยวตั้งอยู่ระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นชนบท เช่น หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่ดี จ.สมุทรสาคร เป็นต้น

3. ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในเขตสังคมชนบท จะมีลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตในลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบของสังคมชุมชนที่คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยคนส่วนใหญ่หรือทั้งหมดของคนในชุมชน ซึ่งอาชีพเกษตรกรรมหมายความรวมถึง การทำนา การทำสวน การทำไร่ การทำประมง หัตถกรรม เป็นต้น ชุมชนเหล่านี้จะมีพื้นที่การท่องเที่ยวของชุมชนตั้งอยู่ในบริเวณเขตชนบททั้งหมด เช่น ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง, ตลาดน้ำท่าคา จ.สมุทรสงคราม, บ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี, บ้านสลักคอก จ.ตรวด เป็นต้น

ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน ผู้นำชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวได้กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนที่มีการดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีการประกอบอาชีพของคนในชุมชนเหมาะสมกับลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนไว้ดังนี้

เราทำเศรษฐกิจพอเพียงในบ้านในครัวเรือนให้คนมาศึกษาดูงานได้ ทำให้เป็นโรงอาหาร คือ พี่ชผักเราก็ใช้ประกอบอาหารในบ้าน เป็นโรงพยาบาล คือ พี่ชผักที่เราปลูกไม่ใช่สารพิษ พอหลังจากเหลือกินเหลือใช้แล้วก็ไปตลาด ขายได้ก็มาเป็นธนาคาร รายได้มาเป็นเงินออม ทุกบ้านที่เข้าโครงการเป็นโรงเรียน โรงพยาบาล โรงอาหาร ตลาด ธนาคาร ฟังพาดตนเองได้ (นิริ ศรีสุข, สัมภาษณ์) เราอย่าไปหวังความรวย ต้องพอเพียงและเป็นสุข ถ้านักท่องเที่ยวไม่มาเราไม่เดือดร้อน เราก็มีอาชีพ ถ้ามาเราก็ได้ประโยชน์เป็นรายได้เสริม (ดิเรก มากมี, สัมภาษณ์)

ชาวบ้านส่วนมากลักษณะการดำเนินชีวิตก็จะพึ่งพาตนเอง ออกทะเลหากุ้งปู ปลา ถ้าจะบอกว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงก็ตรง เพราะว่าก็ออกทะเล รอกุ้งรอเคย วันไหนได้ก็ได้อะไรก็ได้ ไม่ได้ก็มีการท่องเที่ยวเป็นตัวเสริม (อนุทิน เชี่ยวชาญ, สัมภาษณ์) ที่นี้เราไม่ได้เน้นธุรกิจอะไรมากมาย ถ้าเราเน้นตรงธุรกิจเป็นหลักจะทำให้วิถีชีวิต เปลี่ยน รายได้จะดีขึ้นแต่จะไม่ยั่งยืนระยะยาว ที่นี้เรามีอาชีพเป็นหลัก ให้คิดว่าการท่องเที่ยวเป็นเสริม ถ้าเศรษฐกิจแ่การท่องเที่ยวแ่เราก็แ่ (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.2 ที่ตั้งของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างๆ คนในชุมชนมีการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาใช้กับกิจกรรมการท่องเที่ยว การนำภูมิปัญญามาใช้ในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมชุมชน ซึ่งหลายชุมชนต่างก็มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเอง ทั้งนำมาใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างกันไป ดังนี้

- ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวมีหัตถกรรมพื้นบ้านงอบเมืองตราดหรือที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ในหมู่นักท่องเที่ยวว่า งอบน้ำเชี่ยว เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์อันเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวตราดที่ได้สืบทอดสืบลูกหลาน คนในชุมชนยังคงมีการจักสานงอบน้ำเชี่ยว ซึ่งใช้ประโยชน์ทั้งใส่กันแดดกันฝน ยังนำไปประดิษฐ์เป็นโคมไฟใช้ตกแต่งบ้านเรือน เป็นของฝากของที่ระลึก นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีการนำอาหารทะเลจากการประกอบอาชีพประมง มาแปรรูปจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว คนในชุมชนนำวิถีชีวิตของการประกอบอาชีพประมงและภูมิทัศน์ป่า

ชายเลนมาเป็นจุดขายสำหรับการเยี่ยมชม การเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ศึกษาดูงานเรื่อง การดำรงชีวิตตามลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยให้คนในชุมชนประกอบอาชีพดังกล่าว

- ชุมชนห้วยแร่ จ.ตราดมีการใช้วัสดุธรรมชาติในชุมชนมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวของชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น คนในชุมชนนำกาบหมามาใช้ห่อข้าวสำหรับนักท่องเที่ยว และนำกระบอกไม้ไผ่มาใช้บรรจุน้ำดื่มแทนขวดพลาสติก เพื่อลดปัญหาขยะจากนักท่องเที่ยว เป็นต้น คนในชุมชนมีกลุ่มแปรรูปสับปะรดเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ เช่น สับปะรดกวน การแปรรูปมังคุดซึ่งเป็นผลไม้ที่คนในชุมชนปลูกกันมากตามลักษณะของภูมิประเทศของชุมชนที่เหมาะสม ชุมชนแปรรูปเป็นน้ำมังคุด มังคุดกวน หรือเป็นส่วนประกอบในการทำเครื่องสำอางจากเปลือกมังคุด

- ชุมชนบ้านสลักคอก จ.ตราดนำภูมิปัญญาเรือแจว (เรือมาด) ที่ใช้สำหรับการทำประมงมาประยุกต์ใช้ในการนำเที่ยว โดยการนำไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือทำมาหากิน คนในชุมชนนำเรือมาดมาบริการนักท่องเที่ยวสร้างรายได้จากการบริการดังกล่าว นอกจากนี้คนในชุมชนมีการทำกะปิจากเคยที่ได้จากการทำประมง โดยนำมาใช้ทั้งประกอบอาหารและขายแก่นักท่องเที่ยวและตลาดทั่วไป

- กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ จ.นครปฐม คนในชุมชนทำสวนผลไม้สวนส้มโอ ชุมชนสร้างรายได้จากการขายผลผลิตที่ได้จากการทำสวนและมีรายได้จากการเยี่ยมชมสวน ชุมชนมีการทำสวนกล้วยไม้ส่งออกขายทั้งในและต่างประเทศ บางส่วนของคนในชุมชนมีการทำนาบัว ซึ่งการประกอบอาชีพในชุมชนล้วนดำเนินตามลักษณะของภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ นอกจากนี้คนในชุมชนยังนำความรู้ทางด้านการแปรรูปมาประยุกต์ใช้กับผลผลิตการเกษตร เช่น การทำข้าวตังจากข้าวซ้อมมือ ข้าวตังข้าวหอมมะลิ เป็นต้น

- ชุมชนบ้านคูบัว จ.ราชบุรีและชุมชนบ้านต้นตาล จ.สระบุรี คนในชุมชนมีการทอผ้า เช่น ผ้าขึ้นตีนจก มีทั้งการทอสำหรับใช้เองและสำหรับจำหน่าย เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษที่คนในชุมชนมีการสานต่อมาจนปัจจุบัน ชุมชนมีวัฒนธรรมที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของกลุ่มชน มีภาษาพูด มีการแต่งกาย มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และยังคงยึดถือปฏิบัติในปัจจุบัน นอกจากนี้ในชุมชนบ้านคูบัวยังมีการผลิตภัณฑจากไม้ตาล โดยแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น แก้ว จาน ชาม ถังต่างๆ เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนกับการท่องเที่ยว 1

- ตลาดโบราณสามชุก จ.สุพรรณบุรีและตลาดโบราณบางพลี จ.สมุทรปราการ ชุมชนมีการนำเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนมาใช้เพื่อเป็นแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น อาคารไม้ของชุมชน สถานที่อยู่อาศัยที่ยังคงความเป็นแบบสมัยเก่า เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน ควรดูแลการอนุรักษ์ และคนในชุมชนยังใช้อยู่อาศัยเหมือนเช่นดังอดีต

- ภูมิปัญญาความรู้ของบรรพบุรุษชุมชนบ้านบางพลับ จ.สมุทรสงคราม เรื่องของความเข้าใจสภาพแวดล้อม สภาพธรรมชาติภูมิประเทศของชุมชน ทำให้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนสามารถปรับตัวได้สอดคล้องกับธรรมชาติได้ พื้นที่ของชุมชนมีการขุดคลองเป็นลักษณะตาข่ายทั้งจังหวัด มีการยก่องสวนการขุดคลองเพื่อทำสวนผลไม้ทำสวนมะพร้าว ความรู้เรื่องน้ำขึ้นน้ำลงของคนในชุมชนที่นำมาปรับใช้กับการทำสวน นอกจากนี้คนในชุมชนมีการทำน้ำตาลมะพร้าว การทำผักผลไม้แช่อิ่มโดยใช้ผลไม้จากสวน การปลูกส้มโอบลอสตราพีชเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

- ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านคลองโคน จ.สมุทรสงคราม ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่เกิดขึ้นจากความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน คนในชุมชนที่เคยปลูกป่าชายเลนจะมีความรู้เรื่องการเลือกต้นไม้

สำหรับปลูกป่าชายเลน วิธีการปลูกป่าชายเลนที่ถูกต้อง เป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 4.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนกับการท่องเที่ยว 2

- ภูมิปัญญาของคนในชุมชนบ้านท่าข้าม จ.สิงห์บุรี คนในชุมชนนำความสะอาดและอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำที่ไหลผ่านชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ด้วยการเลี้ยงปลาในกระชัง การนำปลาไปแปรรูปเป็นปลาต้ม ปลาต้มพริก รวมถึงคนในชุมชนมีความรู้ในการทำนาที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจของสายพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับดินของชุมชนและสภาพน้ำ ทั้งจากการชลประทานและจากธรรมชาติ

- ภูมิปัญญาการสร้างเรือนไทย ภูมิปัญญาของคนในชุมชนบ้านวังทอง จ.สุพรรณบุรี ชุมชนมีบุคลากรมีความรู้ความสามารถเรื่องการสร้างเรือนไทย เรือนไทยในชุมชนสร้างโดยคนในชุมชนไม่ต้องว่าจ้างช่างจากที่อื่น และคนในชุมชนที่มีความรู้เรื่องการสร้างเรือนไทย ยังได้รับการว่าจ้างไปสร้างเรือนไทยยังชุมชนอื่นด้วย รวมทั้งการสร้างเรือนไทยในชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี ที่ยกเรือนสูง โดยคนในชุมชนใช้ภูมิปัญญาสร้างที่อยู่อาศัยให้เข้ากับลักษณะภูมิประเทศ และฤดูกาลของภูมิภาค

- ลักษณะทางทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนนำมาปรับเข้ากับการใช้ความรู้ของคนในชุมชนด้วยการทำหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

- ชุมชนบางน้ำผึ้ง จ.สมุทรปราการ คนในชุมชนมีการทำกาะแมงสูตรโบราณ การทำอุปห้อมสมุนไพร เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว คนในชุมชนนำภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างๆ จะมีลักษณะเอกลักษณ์ ลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่แตกต่างกัน ทำให้มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ซึ่งแบ่งที่ตั้งของชุมชนออกเป็นชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท นอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยังมีความหลากหลาย ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดภูมิปัญญาต่างๆขึ้น

4.1.3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ชุมชนที่ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน มีการนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว ร่วมกันคิดและแก้ไขปัญหาชุมชนโดยใช้เวทีชุมชนหรือการประชุมร่วมกันในการค้นหาปัญหา การวางแผน การดำเนินการและติดตามผล ประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การมีองค์กรชุมชนและผู้นำที่เข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน มาจากชุมชนเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการเองตั้งแต่เริ่มแรก โดยที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่กระบวนการแรกของการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนร่วมกันตั้งแต่ขั้นตอนการแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการ จนกระทั่งเกิดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน โดยการริเริ่มในช่วงแรกเริ่มจากผู้นำชุมชนหรือกลุ่มคนเล็กๆในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มแล้วค่อยขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ คนในชุมชนมีการชักชวนต่อกันหรือได้รับความสนใจจากคนในชุมชน เกิดเป็นกลุ่มขนาดใหญ่มากขึ้น หรือการมีเวทีชุมชนที่ให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นความต้องการพัฒนาชุมชน โดยการนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการ

พัฒนาชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมการดำเนินการ
ท่องเที่ยวชุมชน ตั้งแต่การแสดงความเห็นตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งสู่การดำเนินการและการ
ติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวของชุมชน จากคำสัมภาษณ์ตัวอย่าง

มีการประชุมร่วมกันทั้งตำบลให้ชาวบ้านได้พูดถึงสิ่งที่มีอยู่และหายไปของ
ชุมชน อยากให้มีอะไรกลับมาในชุมชน ชาวบ้านตอบเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม
เป็นอันดับแรก ... ที่มาของกลุ่มเกิดจากการเปิดเวทีมีชาวบ้านหลายระดับทั้ง
ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. ผู้สูงอายุ เด็ก จำนวนสี่ร้อยคน...เราเรียงลำดับ
ก่อนหลังว่าชุมชนต้องการอะไร โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีคน
เก็บข้อมูล ผลสรุปว่าต้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอันดับที่หนึ่ง มีอาชีพที่อยู่
แล้วรักษาธรรมชาติ (สมศรี มีสุข, สัมภาษณ์)

เราประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกเดือน ช่วยกันตัดสินใจ อย่างโฮมสเตย์ดีไม่ได้
ช่วยกันตัดสินใจ ใครคัดค้านเห็นชอบใช้เหตุผลยกมาอ้าง พอทำแล้วดีก็ทำต่อๆ
กันไป ที่ทำเป็นกลุ่มเพราะเราจะกระจายรายได้สู่ชุมชน ชุมชนมีผลประโยชน์
ร่วมกัน ถ้าใครไม่ได้ทำโฮมสเตย์ก็ผลิตภัณฑ์สินค้า มีร้านค้าชุมชนก็มีรายได้
ร่วมกัน (นิเวศน์ มีดี, สัมภาษณ์)

การมีส่วนร่วมเยอะมาก แต่ที่ประสบผลสำเร็จจริงๆ เราประชุมบ่อย อย่างน้อยก็
ไม่ต่ำกว่ายี่สิบครั้งต่อเดือนทั้งตำบล การมีส่วนร่วมจะหลากหลายทุกกลุ่ม
ชาวบ้านที่ไม่เกี่ยวข้องก็เข้ามาร่วม ส่วนร่วมหลักคือคนที่ทำเกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยว คนที่มีผลประโยชน์มีรายได้ก็ต้องเข้ามาช่วยส่วนกลาง ถ้ามีคนมาพัก
คนที่ทำโฮมสเตย์จะมีการประชุมวางแผนกันก่อน (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาจาก การริเริ่มของภาครัฐท้องถิ่น องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ริเริ่ม โดยองค์กรเหล่านี้เป็นทั้งผู้
ริเริ่มนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชน โดยนำการท่องเที่ยวมาสร้างรายได้และสร้างความร่วมมือให้
เกิดขึ้นกับชุมชน และหน่วยงานเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในช่วง
ระยะแรกของการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวและหลังจากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ หน่วยงานจึงเปลี่ยนเป็นบทบาทที่ปรึกษาหรือการ
ประสานงานกิจกรรมของชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ตัวอย่าง

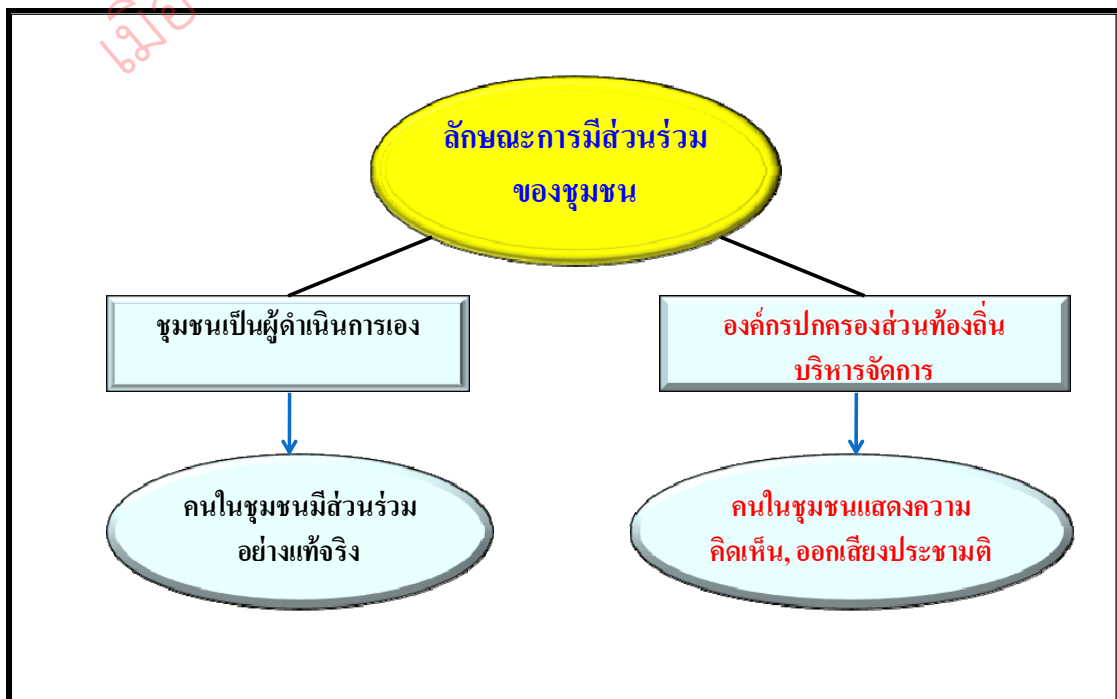
พื้นที่สองสามพันไร่อยู่ในเขตการดูแลของเทศบาลตำบลและกรมทรัพยากรทาง
ทะเลและชายฝั่งที่ช่วยกันดูแล เป็นจุดประกายที่ว่ามีของดี แรกเมื่อเป็นผู้บริหาร

เราก็ถือว่ามีบทบาทที่สามารถผลักดันโครงการได้ เริ่มทำโดยใช้งบประมาณของตัวเอง....

เทศบาลเริ่มต้นเป็นพี่เลี้ยงโดยให้ความรู้การบริการ ความสะอาด พอชาวบ้านเริ่มรู้จักปล่อย การลงเรือ โฮมสเตย์เค้าจัดการกันเอง บางทีมีการติดต่อจากหน่วยงานอื่นๆ ผ่านเทศบาลก็จะประสานให้ (อนันต์ ชัยสิทธิ์, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้บางชุมชนมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารจัดการดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมในชุมชนทั้งหมด โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การร่วมมือในกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ โดยสมาชิกของชุมชนที่ให้ความสนใจหรือให้ความร่วมมือประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การทำที่พักโฮมสเตย์ การบริการยานพาหนะนำเที่ยว การจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น การได้รับผลประโยชน์และการกระจายรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลบริหารจัดการ จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

การบริหารจัดการตลาดออบต.ทำเองร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทำแผน ต้องการอะไรเพิ่มอะไร ออบต.จัดการให้ภาพรวม มีประชามติประชาคมจากแม่ค้า ฟังเสียงประชาคมเป็นใหญ่ (สนั่น โชคมหาศาล, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.3 ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

นอกจากนี้สมาชิกของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนหลายรูปแบบ ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่พื้นที่บริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว จึงมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน ได้รายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

เราเก็บเจ็ดสิบบาทจากนักท่องเที่ยวหนึ่งคนสำหรับการเข้าชมทุกจุด เราก็กระจายรายได้ให้กับคนในกลุ่มจุดท่องเที่ยว สี่จุดท่องเที่ยวจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยว (สมศักดิ์ ดีจริง, สัมภาษณ์)

2. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้จำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชนมีการจับจ่ายซื้อสินค้าหรือผลผลิตของชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น ผลิตภัณฑ์สำหรับการอุปโภคบริโภค ผลิตภัณฑ์อาหารแห้ง อาหารแปรรูป ผ้าทอ งานหัตถกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เวล่านักท่องเที่ยวมาจะมีแม่บ้านเกษตรกร เครือข่ายปลาส้มปาก เครือข่ายผ้าไทย กุนเชียง มะม่วงดอง ผักปลอดสารพิษ ข้าวปลอดสารพิษมาเตรียมขาย (สุรางค์ ดีเลิศ, สัมภาษณ์)

เราส่งเสริมเป็นอาชีพ ไม่ใช่อาชีพเสริมเป็นอาชีพหลักแล้ว คือการทอดักทอดผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยเฉพาะจากเชือกมัดฟาง เพราะแถวนี้เค้าเลี้ยงโคนมเป็นส่วนใหญ่ มีกลุ่มมีแม่บ้านที่เราไปส่งเสริมไว้ (ประกิต สิทธิโชค, สัมภาษณ์)

3. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น บริการที่พัก บริการอาหาร เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้นำเที่ยวของท้องถิ่น เป็นต้น

ในชุมชนจะมีกลุ่มที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลายกลุ่ม กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถบริการนำเที่ยว กลุ่มผู้นำชม กลุ่มสวนเกษตร กลุ่มครัวชุมชน กลุ่มจักสานก็ขึ้นตรงส่วนกลาง (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

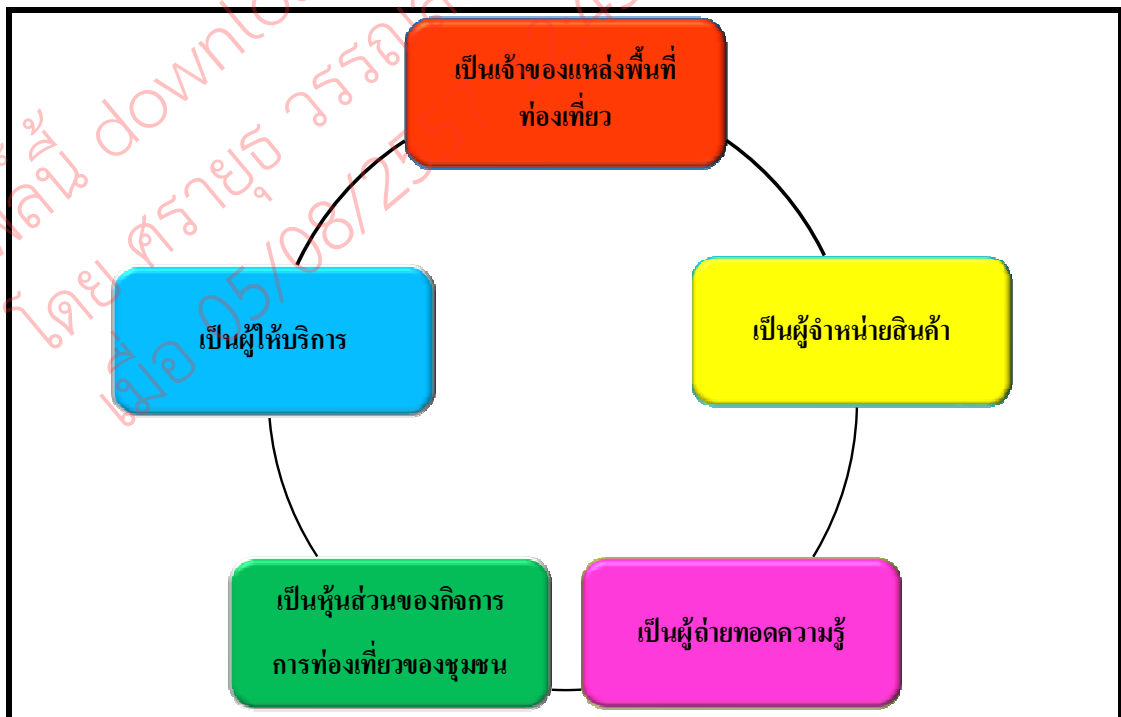
4. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ บรรยาย สาธิตหรือแสดงประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวหรือเยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชน รวมถึงสมาชิกชุมชนเป็นผู้บริจาควัตถุสิ่งของสำคัญให้กับพิพิธภัณฑ์ของชุมชนท่องเที่ยว

มีเยาวชนเข้ามาเยอะ เป็นไกด์นำชม เป็นการแสดงเด็กทั้งประถมและมัธยมให้เขารวมตัวคิดการแสดง (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

5. สมาชิกของชุมชนเป็นหุ้นส่วนของกิจการการท่องเที่ยวของชุมชน สมาชิกของชุมชนอาจจะมีได้ประกอบอาชีพหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จึงมีส่วนร่วมด้วยการเป็นหุ้นส่วนของกิจการการท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเค้าวางตัวกันเป็นลักษณะระดมหุ้น มีผู้ประกอบการมีผู้ริเริ่มก่อน..แต่ว่าการทำคนเดียวไม่สามารถทำได้..เลยประชุมกับชุมชนว่าเห็นด้วยหรือไม่ ชุมชนเค้เห็นด้วย ชาวบ้านระดมกันในลักษณะหุ้นละร้อย ในชุมชนของเรามีประมาณเก้าสิบล้านค่าเรือน ร่วมหุ้นเกือบทุกบ้านเก้าสิบล้านเปอร์เซ็นต์เป็นระดับครัวเรือน แทบทุกคนเป็นเจ้าของตรงนี้ (กาญจนา สดศรี, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.4 การมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆจะมีความแตกต่างกันตามแต่ละชุมชน ขึ้นอยู่กับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวว่าดำเนินการโดยชุมชนเองหรือองค์กรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลากหลายตามความต้องการและความสามารถของตนเอง

4.1.3.3 ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หมายถึง การพัฒนาบุคลากรของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ด้วยการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน ชุมชนจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยอาศัยภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชุมชนนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนส่งเสริมให้บุคลากรของชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวและมีการพัฒนาทักษะในเรื่องการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และมีแหล่งบริการข้อมูลที่สามารถติดต่อกับชุมชนได้

ลักษณะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. องค์การชุมชนเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวบางแห่งมีองค์การชุมชนมีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีความสนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนรวมตัวรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์แก่สมาชิกของชุมชน เช่น การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว การใช้การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน องค์การชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจชุมชนกับบุคคลภายนอก ชุมชนเหล่านี้มีลักษณะการบริหารจัดการแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

- ลักษณะแรก การบริหารจัดการแบ่งเป็นกลุ่ม แบ่งเป็นหน่วยงานย่อยอย่างชัดเจน ชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีการจัดแบ่งการบริหารจัดการเป็นกลุ่มๆ โดยมีศูนย์กลางเป็นผู้ประสานงานทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน โครงสร้างขององค์กรแบบเป็นทางการจะมีการจัดแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆรับผิดชอบหน้าที่ร่วมกันในชุมชน โดยมีคนในชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันไป เช่น ประธานชุมชน กลุ่มอาหารและที่พัก กลุ่มอาคารสถานที่ กลุ่มประสานงานและต้อนรับ กลุ่มประชาสัมพันธ์และการตลาด กลุ่มกิจกรรม เป็นต้น (รูปตัวอย่าง ภาคผนวก จ) จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

กลุ่มจะมีแยกชัดเจน จะแบ่งการทำงานเป็นกลุ่มเร็วให้ชาวบ้านเข้ามาสมัคร คล้ายๆสหกรณ์ เรือมีก็ลำที่จะทำงานกับศูนย์ก็เข้ามาเรียงคิวกัน กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่สร้างกระเตงกลางทะเล เพราะกระเตงกลางทะเลสร้างสุ่มสี่สุ่มห้าไม่ได้ เป็นที่สัมปทาน กลุ่มที่สามเป็นกลุ่มกล้าพันธุ์ต้นไม้ ดูแลเรื่องกล้าไม้ทำแปลง กลุ่มที่สี่เป็นกลุ่มทำอาหาร กลุ่มห้าเป็นกลุ่มโฮมสเตย์ จะแบ่งกันอย่างชัดเจน (อนุทิน เชี่ยวชาญ, สัมภาษณ์)

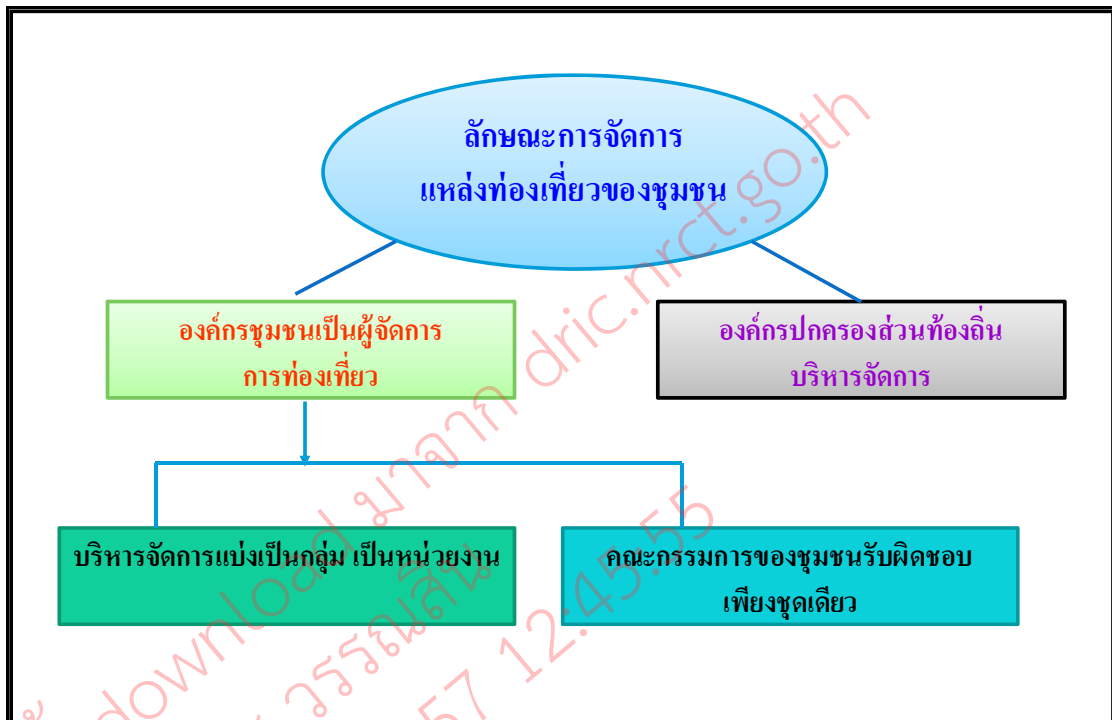
ในชุมชนจะมีกลุ่มที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลายกลุ่ม กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถบริการนำเที่ยว กลุ่มผู้นำชม กลุ่มสวนเกษตร กลุ่มครัวชุมชน (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

- ลักษณะที่สอง การบริหารจัดการของชุมชนมีคณะกรรมการของชุมชนที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยกรรมการเพียงชุดเดียว ไม่มีกลุ่มแยกย่อยเป็นกลุ่มงานต่างๆ มีบุคคลรับผิดชอบโดยตรงตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่างๆ เช่น เหนียว ภูมิประชาสัมพันธุ์ เป็นต้น (รูปตัวอย่าง ภาคผนวก จ) จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ลุงเป็นประธานดูแลก็ช่วยกันทำ จริงๆกรรมการเป็นแม่ค้าส่วนใหญ่ เราประชุมแม่ค้าก็เหมือนประชุมกรรมการ (สมชาย เก่งงาน, สัมภาษณ์)

2. การบริหารจัดการโดยภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการหลัก โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้แสดงความคิดเห็นและออกเสียงประชามติต่างๆ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลบริหารในภาพรวมให้ มีฝ่ายหรือส่วนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะเป็นผู้ดูแลบริหารจัดการ

การบริหารจัดการตลาดอบต.ทำเองร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทำแผนออกมา ต้องการอะไร เพิ่มอะไร แต่การบริหารจัดการ อบต.เป็นคนจัดการให้ภาพรวม ประชามติ ประชาคมจากแม่ค้าที่นี่ฟังเสียงประชาคมเป็นใหญ่ (สนั่น โชคมหาศาล, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.5 ลักษณะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

นอกจากนี้ลักษณะการประจุมรวมกันของชุมชนดีเด่นทางด้านกาการท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็นสองลักษณะคือ

1. การประชุมแบบเป็นทางการ มีการประชุมร่วมกันโดยฝ่ายต่างๆ หรือกลุ่มต่างๆ มาร่วมประชุมกัน มีการประกาศวันเวลาดำเนินการที่ประชุม มีบันทึกการประชุม การอภิปรายประเด็นปัญหาต่างๆของชุมชน เป็นต้น

2. การประชุมแบบไม่เป็นทางการ เป็นลักษณะของการพูดคุยในลักษณะการพบเจอกันโดยบังเอิญ เช่น ในงานบุญหรืองานสังสรรค์ต่างๆของชุมชน หรืองานอบรมสัมมนา รวมถึงการพบเจอสนทนากันปกติในชีวิตประจำวัน มีการพูดคุยถึงประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนโดยทั่วไป หรืออาจมีการพูดคุยกันโดยชักชวนกันมาร่วมปรึกษาหารือกันเป็นครั้งคราวแบบกันเองโดยไม่มีพิธีต้องอะไรมากนัก จากคำสัมภาษณ์ตัวอย่าง

เราก็จะคุยกันเหมือนประชุมในกลุ่มย่อย คุยกันแบ่งหน้าที่กันเลยว่าต้องทำอะไรบ้าง สมมติว่าต้องการรถติดัน ก็ไปจัดการเรื่องรถติดัน ต้องการเรือมาด

ต้องเตรียมเรือมาด เราจะคุยกันประจำเวลาเจอกันทุกๆวัน ก่อนนักท่องเที่ยวจะมาเที่ยว (นิธิ ศรีสุธ, สัมภาษณ์)

จากผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จะมี 2 ลักษณะ คือ 1) การบริหารจัดการโดยองค์กรชุมชน ซึ่งมีการจัดองค์กรในลักษณะของการจัดแบ่งงานเป็นกลุ่มย่อยที่ชัดเจนและแบ่งงานตามคณะกรรมการเป็นหน้าที่รายบุคคล และ 2) การบริหารจัดการโดยองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.3.4 ชุมชนมีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล

ชุมชนมีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลนั้น หมายถึง ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทั้งคุณภาพและปริมาณที่สอดคล้องกับชุมชน เหมาะสมกับการรองรับนักท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ สิ่งอำนวยความสะดวกมีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและคงเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างเหมาะสม มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชน

จากการสำรวจชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวพบว่า ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลนั้น ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทุกชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งเรื่องของคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกและปริมาณของสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของชุมชนสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพวิถีชีวิตของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พัก อาหารการกิน กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน การคมนาคมของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงชุมชนได้ทั้งการเดินทางโดยยานพาหนะส่วนตัวและรถโดยสาร รวมถึงการเดินทางด้วยเรือ(เนื่องจากในบางชุมชนที่การเดินทางด้วยทางเรือสะดวกและรวดเร็วกว่า) ชุมชนมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวให้เลือกทำ ซึ่งกิจกรรมต่างๆนั้นชุมชนท่องเที่ยวเป็นผู้กำหนดนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรม กิจกรรมทางธรรมชาติซึ่งแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของชุมชนที่เลือกอำนวยความสะดวกและการจัดกิจกรรม

นอกจากนี้ปัจจัยพื้นฐานการต้อนรับนักท่องเที่ยวยังรวมถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสมเพียงพอ จากการสำรวจชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถแบ่งความสามารถการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ เนื่องจากชุมชนมีวิธีการจัดการการรองรับนักท่องเที่ยวที่

เป็นวิธีการชัดเจน สามารถจัดการปัญหาการรองรับนักท่องเที่ยวได้ จำนวนนักท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเรามีพื้นที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว สามารถกระจายการท่องเที่ยวได้ทั่วชุมชน ชุมชนมีการคัดเลือกนักท่องเที่ยวโดยผ่านวิธีการจองที่พัก นักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงานจะเป็นกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะทางจริงๆ จึงไม่เกิดปัญหาเรื่องของการรองรับของชุมชน รวมทั้งชุมชนเองมีระบบการจัดการการรองรับนักท่องเที่ยวที่จำกัดตามขีดความสามารถการรองรับของชุมชนเองไว้ ไม่มีการรับนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มการศึกษาดูงานที่เกินศักยภาพของชุมชนที่จะรองรับได้ เช่น เรื่องที่พัก เรื่องอาหาร การจัดกิจกรรมต่างๆ บุคลากรที่รองรับกิจกรรมต่างๆที่ต้องเพียงพอ เป็นต้น เนื่องจากชุมชนเกรงผลกระทบเรื่องสิ่งแวดล้อมและภาพลักษณ์ของชุมชนที่จะเสียหายจากการจัดการที่ไม่ดีเพียงพอ รวมทั้งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย จากคำสัมภาษณ์ตัวอย่าง

ไม่เคยมีนักท่องเที่ยวแบบมากเกินที่จะรองรับ เพราะว่าต้องนัดล่วงหน้า เรารับได้ไม่เกินสี่ร้อยต่อวัน ..ต้องจอง ต้องมีกำหนดการว่าวันที่คุณมาวันนี้ จะทำกิจกรรมอะไรบ้าง วันไหน และมีใบเสนอราคาทำให้ ถ้าเป็นแพคเกจต้องติดต่อล่วงหน้าทั้งหมด (อนุทิน เขียวชาญ, สัมภาษณ์)

นักท่องเที่ยวไม่เคยมีเยอะมากเกิน เพราะว่าต้องจอง ต้องรู้ว่ามีคนไปที่ไหนบ้าง ก็เป็นผลดีเรื่องการมีขอบเขตจำกัด ถ้าเราเห็นแก่เงินมากเกินไปก็เลอะเทอะ (เอกวัฒน์ มงคล, สัมภาษณ์)

ไม่มีปัญหานักท่องเที่ยวเยอะเกิน เพราะว่าเราไม่รับ เราดูศักยภาพเรามีเรือก็ลำ นักท่องเที่ยวต้องจองมาก่อน เรารับได้แค่นี้ถ้ามากเกินมันก็ดับเร็ว (กาญจนา สดศรี, สัมภาษณ์)

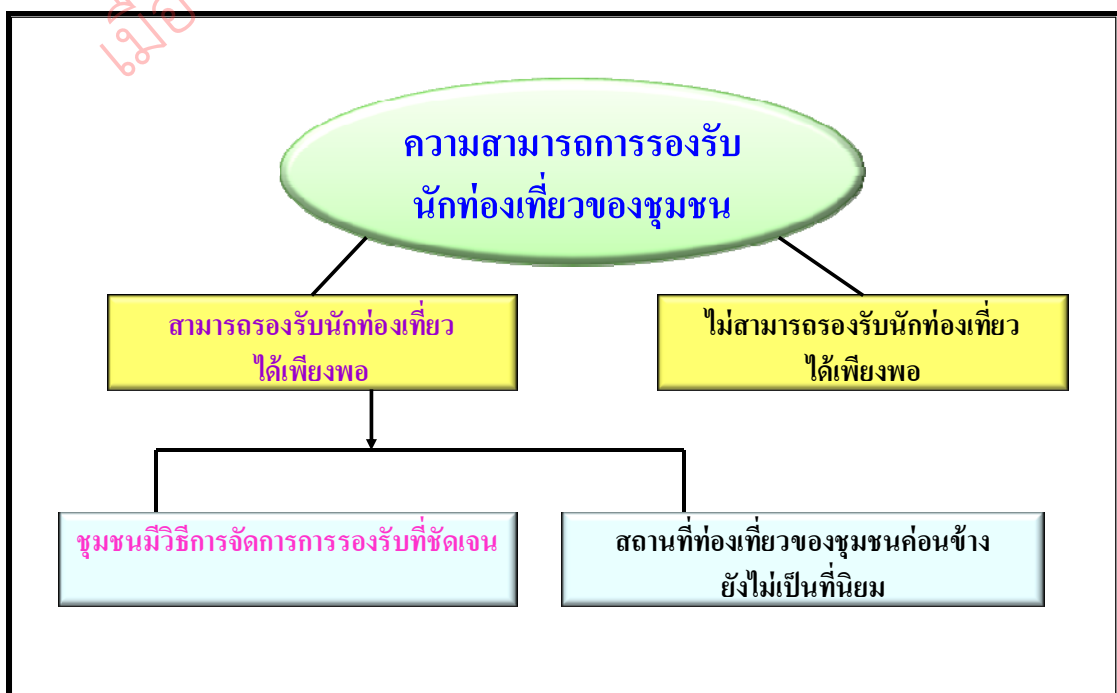
2. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถรองรับได้นักท่องเที่ยวได้เพียงพอ เนื่องจากลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนค่อนข้างยังไม่เป็นที่นิยม หรือลักษณะการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะทาง เช่น สนใจศึกษาธรรมชาติหรือเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวและศึกษาดูงาน เป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจแบบนี้จริงๆ ตรงนี้ไม่มีปัญหานักท่องเที่ยวเยอะมากเกิน เราเป็นแบบวิถีชีวิต เราเน้นคุณภาพ เราไม่เน้นธุรกิจ (อนันต์ ชัยสิทธิ์, สัมภาษณ์)

3. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ไม่สามารถจัดการการรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ เนื่องจากความมีชื่อเสียงของสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน จากการบอกปากต่อปากหรือการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ที่เข้ามาถ่ายทำจากรายการต่างๆ ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมีชื่อเสียง และมีนักท่องเที่ยวต้องการมาท่องเที่ยวมากขึ้น และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่มีชื่อเสียงในช่วงวันหยุดราชการหรือวันหยุดหลายวันช่วงเทศกาล ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปในวันหยุดดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนท่องเที่ยวไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ เกิดปัญหาความแออัดของนักท่องเที่ยว ปัญหาการจราจรที่ติดขัด และปัญหาขยะเกิดขึ้นกับชุมชน จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ถามว่าคุณเกินเราก็ทำอะไรเค้าไม่ได้ อย่างวันหยุด วันแม่ วันหยุด ตลาดแน่น ไปบังคับคนไม่ได้ เราก็ขอโทษเค้าเราไม่สามารถจำกัดได้ เราก็ได้ขยายขอบท่องเที่ยวมากกว่า (สนั่น ไชคมหาศาล, สัมภาษณ์)

เราไม่สามารถจำกัดนักท่องเที่ยวได้ว่าให้มาที่ละกี่คนเพราะทางเข้าหลากหลายทาง คนแน่นมากเดินเบียดกัน เรากลัวคนไม่อยากมา มีปัญหาไม่สะดวกการกิน การซื้อต้องรอนาน การแก่งแย่งของแม่ค้า (สุดา งามยิ่ง, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.6 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการรองรับของชุมชน มี 3 ลักษณะ คือ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอเนื่องจากชุมชนมีวิธีการจัดการการรองรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน, สามารถรองรับได้นักท่องเที่ยวได้เพียงพอเนื่องจากลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนค่อนข้างไม่เป็นที่นิยม และไม่สามารถจัดการการรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ

4.1.3.5 ชุมชนมีการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น

ชุมชนที่มีการลงทุนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไประหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถเห็นได้ถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

การอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีลักษณะการอนุรักษ์ที่สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นมาจากจิตสำนึกของชุมชน เนื่องจากในบางชุมชนเริ่มจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมมาเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนระยะหลัง ซึ่งชุมชนลักษณะนี้จะมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นเรื่องปกติ สมาชิกชุมชนปฏิบัติเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวัน และในหลายชุมชนมีกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นผู้ดูแลสิ่งแวดล้อม หรือการจัดกิจกรรมร่วมกันรักษาความสะอาดชุมชนประจำทุกๆ เดือนหรือวันสำคัญ เป็นต้น จากคำสัมภาษณ์ตัวอย่าง

เราไม่ได้ทำแต่การท่องเที่ยวอย่างเดียว เราเริ่มจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เพราะเริ่มแรกมีแนวคิดจะทำอย่างไรจะอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองให้ดี .... ชุมชนริมคลองยาวสามกิโลเมตร ร้อยกว่าหลังคาเรือน ชุมชนให้การตอบสนอง เราเห็นว่าเรามีความจริงใจ ไม่ทิ้งขยะช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม (ดิเรก มากมี, สัมภาษณ์)

สิ่งแวดล้อมอยู่ กิจกรรมที่เราทำยั่งยืน มีรายได้ทั่วถึงกัน เราไม่ใช้เงินเป็นตัวตั้งเหมือนที่อื่น เน้นเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมคือจุดเด่นของเรา (สมศรี มีสุข, สัมภาษณ์)

2. การอนุรักษ์มาจากผู้นำท้องถิ่น ภาครัฐหรือองค์กรภายนอกชุมชนเป็นผู้ริเริ่มหรือสนับสนุน เพราะในชุมชนอาจจะไม่มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมหรือมีจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมในระยะแรก การมีอาสาสมัครจากภายนอกชุมชนมารักษาสีสิ่งแวดล้อมทำความสะอาดชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความตระหนักให้มีความสนใจร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น หรือบางชุมชนมีองค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บขยะ การดูแลความสะอาดของชุมชน เป็นต้น จากคำสัมภาษณ์ตัวอย่าง

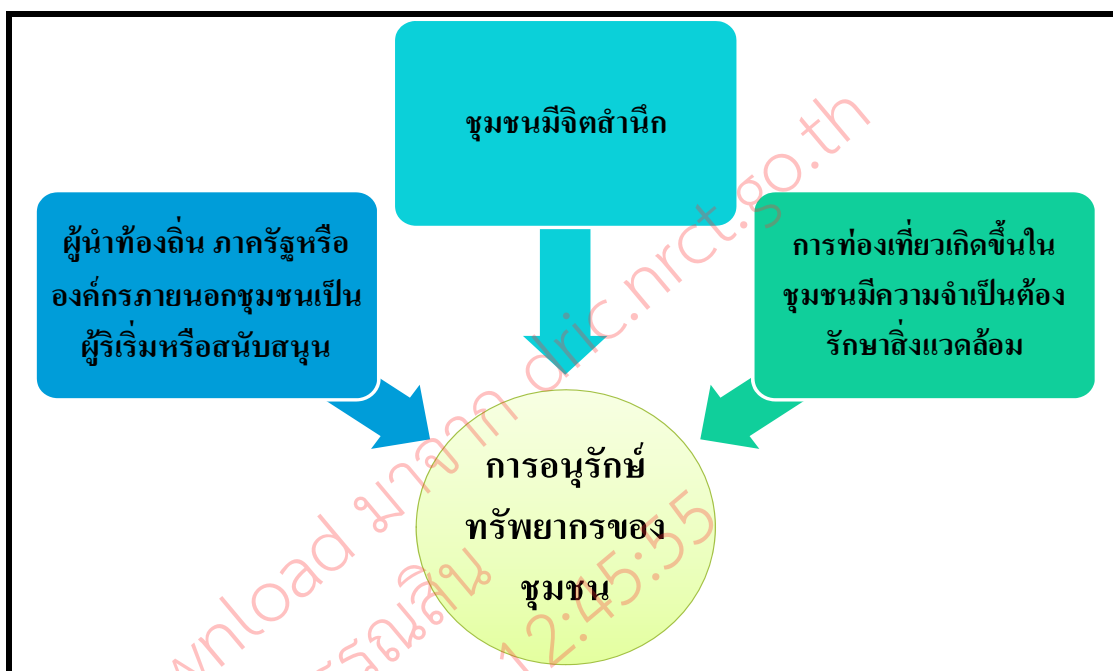
อาสาสมัครเก็บขยะในคลองตรงนี้เรานำเข้ามาแล้วก็ให้เรียนรู้ เป็นอุบายให้เรียนรู้จักธรรมชาติทั้งคนในท้องถิ่น บริษัทห้างร้าน นักศึกษาก็เก็บไปเก็บออกเค้าไป เรียนรู้คือจะสร้างจิตสำนึกว่าไม่ควรทิ้งขยะในแม่น้ำลำคลอง คนที่เห็นจะได้เรียนรู้จากเราไปด้วย (ซีวี สดใส, สัมภาษณ์)

การดูแลรักษาความสะอาดในคลองส่วนใหญ่ก็จะเป็นชาวบ้าน มือบดด้วย มีถังขยะ รถจัดเก็บ เกิดความเคยชินมีคนมาเก็บให้ (สมศักดิ์ ดีจริง, สัมภาษณ์)

3. มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนมีความจำเป็นต้องรักษาสีสิ่งแวดล้อมและกระตุ้นช่วยให้คนในชุมชนร่วมกันรักษาสีสิ่งแวดล้อม เนื่องจากต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ในระยะยาว ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริมจากทรัพยากรชุมชน ทำการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ นอกจากนี้การรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอาจมีการจ้างคนในชุมชนทำความสะอาดรักษาสีสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนรายได้น้อยในชุมชน เช่น การเก็บขยะในลำคลอง โดยใช้งบประมาณของชุมชน จากคำสัมภาษณ์ตัวอย่าง

โดยปกตินี้ต้องมีคนนำ ต้องบอกว่าขยะอย่าทิ้งลงในคลอง เวลาเราวิ่งเรือถ้าเห็นก็ช่วยจอดเรือเก็บ คือต้องค่อยเป็นค่อยไป...เรื่องขยะในลำคลองเป็นปัญหาใหญ่เพราะว่าถนนไปไม่ถึงทุกบ้าน ขยะไม่รู้จะทิ้งที่ไหนก็ต้องเอาเรือเก็บ เอารายได้จากการท่องเที่ยวมาจัดการตรงนี้ แม้กระทั่งว่าเราจะต้องจ้างเรือในกลุ่มเก็บเอง (อนุทิน เชี่ยวชาญ, สัมภาษณ์)

เงินที่เข้ากลุ่มนี้ผมนำมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างเวลาขยะมีมากๆถ้าคนในกลุ่มไม่มีเวลาทำ ต้องไปจ้างเค้ามาเก็บขยะ จ้างคนในพื้นที่ชุมชนที่เค้าไม่ค่อยมีอาชีพมีรายได้ (สมชาย เก่งงาน, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.7 การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนจะมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในลักษณะ คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นมาจากจิตสำนึกของชุมชน, การอนุรักษ์มาจากผู้นำท้องถิ่นหรือองค์กรภายนอกและการรักษาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นเพราะมีการทองเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน

4.1.3.6 การสนับสนุนด้านนโยบายการทองเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค

การสนับสนุนด้านนโยบายการทองเที่ยวทั้งระดับชาติและระดับภูมิภาคมีความสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการทองเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน นอกจากนี้ความต้องการที่จะริเริ่มการทองเที่ยวโดยชุมชนนั้น ชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญในนโยบายระดับชาติหรือระดับภูมิภาค เพื่อนำไปสู่การนำนโยบายมาปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในระดับท้องถิ่น นโยบายในระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทองเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วย นโยบายรัฐบาลชุดปัจจุบัน (พ.ศ.2552) นโยบายกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และนโยบายการทองเที่ยวแห่งประเทศไทย

การสนับสนุนด้านนโยบายด้านการทองเที่ยวที่มีผลต่อชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. การสนับสนุนด้านนโยบายด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างมาก (มีผู้นำชุมชนจำนวน 7 ชุมชนให้ความสำคัญ) เพราะรัฐเป็นเจ้าของงบประมาณ สามารถผลักดันมาพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้หรือทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ชุมชนได้ ชุมชนมีผลพลอยได้จากการมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ การสร้างรายได้ให้คนในชุมชน เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจชุมชนมากขึ้นหรือมีทัศนคติในทางที่ดีกับชุมชน นอกจากนี้นโยบายการท่องเที่ยวที่ประกาศออกมาโดยภาครัฐจะนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติหรือไม่ ยังขึ้นอยู่กับคณะกรรมการชุมชน ผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารองค์กรชุมชนที่ดูแลรับผิดชอบ ชุมชนว่าเห็นความสำคัญกับนโยบายเหล่านี้หรือไม่ ซึ่งมีตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

ถ้ารัฐทำจริงก็เกิดประโยชน์ เพราะว่าอย่างน้อยที่สุดเราจะเห็นว่ารายได้จะเกิดขึ้นกับชุมชนเยอะมาก ของในชุมชนร้านค้าต่างๆก็ขายได้หมด คือเป็นเรื่องเดียวกัน (อนุทิน เขียวชาญ, สัมภาษณ์)

เป็นผลดีกับท้องถิ่นด้วยซ้ำไป โดยมากเป็นส่วนได้ของชุมชน เป็นผลพลอยได้แก่ชุมชน (สมชาย เก่งงาน, สัมภาษณ์)

มีความสำคัญ เพราะว่าชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้อยู่แล้ว มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อคนเข้ามาเม็ดเงินก็เข้ามาที่นี้ คนมาพักที่นี้ไม่ได้มาพักอย่างเดียว มาซื้อสินค้าด้วย (นิเวศน์ มีดี, สัมภาษณ์)

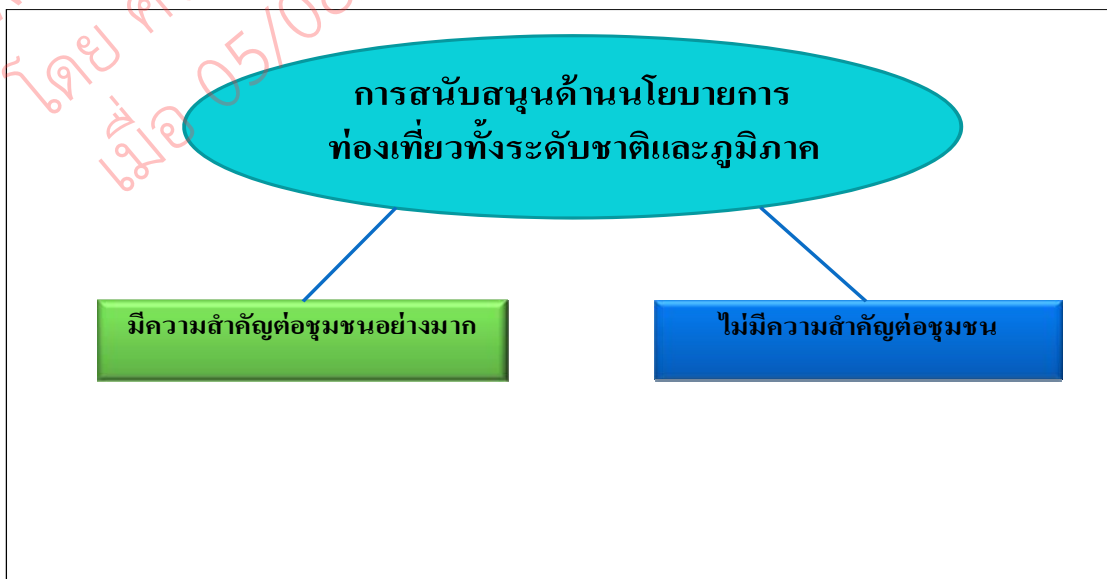
ททท. ช่วยเรื่องการให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์ ต้องบอกว่าหัวใจสำคัญที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ การที่นักท่องเที่ยวจะมามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าสื่อนี้สำคัญ (สมศักดิ์ ดีจริง, สัมภาษณ์)

สำคัญมาก แต่ว่าผู้บริหารจะทำกันหรือเปล่า ผู้บริหารคนไหนไม่คิดเรื่องการท่องเที่ยวก็จบ แล้วชาวบ้านจะคิดก็ไม่มีเงิน ไปไม่ได้หรอกนอกจากท้องถิ่นมีเงินคุยกับชาวบ้านชาวบ้านเห็นด้วยก็จบ แต่ถ้าท้องถิ่นไม่เอาก็ไม่เกิดแค่นั้นเอง (สนั่น โชคมหาศาล, สัมภาษณ์)

กระทรวงการท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจน แค่บอกว่าจะช่วยแต่ยังแค่พูด เป็นแนวความคิดเรื่องการช่วยเหลือ ยังไม่มีบทบาทมากที่ชัดเจน แต่ถ้าสำคัญสำคัญมากถ้าผลักดันขึ้นไปสู่ระบบชัดเจน กฎหมายหรือว่ามีการประชุมลงมติให้ชัดเจนว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญ จัดวางแผนงบประมาณให้เป็นรูปธรรมจะดีมาก (เอกวัฒน์ มงคล, สัมภาษณ์)

2. การสนับสนุนด้านนโยบายด้านการท่องเที่ยวไม่มีความสำคัญต่อชุมชน (มีผู้นำชุมชนจำนวน 16 ชุมชนไม่ให้ความสำคัญ) เพราะชุมชนเริ่มดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนก่อนที่ภาครัฐจะมีนโยบายสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาเป็นระยะเวลาพอสมควร และความไม่เข้าใจของภาครัฐกับความต้องการของชุมชนเรื่องของการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสนับสนุนหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน ภาครัฐเพียงจะสังเกตเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน หรือการนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชนหลังจากมีรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวขึ้น ชุมชนเห็นว่าเวลาที่ชุมชนจะได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนสามารถดำเนินการเองไปได้ก่อนอย่างค่อนข้างมั่นคงและบริหารจัดการกันเองได้ก่อนที่ความช่วยเหลือจะเข้ามาถึงชุมชน จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

รู้ว่าชุมชนที่เกิดจากตนเองน่าจะส่งเสริม ภาครัฐเพียงจะตื่นตัวจากการประกวดรางวัล ก่อนหน้านั้นไม่มีหน่วยงานมารองรับให้ความสำคัญ ยังดีที่ยังคิดกันอยู่ ว่าชุมชนที่ได้รางวัลไปควรจะช่วยกันดูแล (ดิเรก มากมี, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.8 ความสำคัญของการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค

จากผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนด้านนโยบายด้านการท่องเที่ยวต่อชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชน 2 ลักษณะคือ มีความสำคัญต่อชุมชนอย่างมากและไม่มีความสำคัญต่อชุมชน

4.1.3.7 การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่จำเป็นและมีความสำคัญ จะมีส่วนช่วยให้ชุมชนดังกล่าวประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและรวมถึงการได้รับรางวัลต่างๆทางด้านการท่องเที่ยว เป็นการสร้างความมั่นใจ สร้างกำลังใจให้กับคนในชุมชนและสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะอยู่ในรูปแบบของการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์, ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน, แนวทางการจัดการดำเนินงาน, การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน, การให้ความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป็นต้น

กลุ่มต่างๆที่มีบทบาทต่อการส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน (คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2550) ได้แก่ สถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน สมาคมการท่องเที่ยว องค์กรในระดับท้องถิ่น เป็นต้น

การสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีผลต่อชุมชนดีเด่นทางด้านท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ประการดังนี้

1. การสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญกับชุมชน เพราะเป็นที่ให้ความช่วยเหลือชุมชนตั้งแต่แรกเริ่ม ในการให้องค์ความรู้หรือให้การช่วยเหลือต่างๆ แบ่งตามองค์กร ดังนี้
  - สถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิชาการ ให้ความช่วยเหลืออบรมเรื่องของภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ การบริหารจัดการ เป็นผู้เข้ามาช่วยเหลือชุมชนในการทำงานวิจัย แก้ไขปัญหาของชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการทำวิจัย แล้วใช้งานวิจัยนั้นนำมาพัฒนาชุมชนในเรื่องต่างๆ จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

นอกจากจะปลูกป่า เรายังสอนภาษาอังกฤษ สอนคอมพิวเตอร์ให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้าน เราจะติดต่อจากมหาวิทยาลัยต่างๆเข้ามาช่วยอบรมให้ซึ่งเค้ามีค่ายต่างๆ (อนุทิน เชี่ยวชาญ, สัมภาษณ์)

อยากให้อบรมเรื่องเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การทำเว็บไซต์ เด็กสามารถทำได้ก็จะดี อยากให้มีคณาจารย์เด็ก ส่งเสริมเด็กท้องถิ่น (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตมาอบรมภาษา มหาวิทยาลัยเกริกเข้ามาวิจัยการใช้โฟมเปลี่ยนมาใช้ใบตอง ป้ายใหญ่มหาวิทยาลัยศิลปากรมาทำให้ สถาบันเหล่านี้มีความสำคัญมาก มีประโยชน์แก่ชุมชน (สมชาย เก่งงาน, สัมภาษณ์)

เรื่องอบรมยังไม่มีมา แต่ก็สำคัญเพราะว่าบางที่เราบริหารจัดการแบบผิดๆ อาจจะมาแนะนำวิธีการตามแนวคิด เราจะห้วงการบริหารจัดการว่าวันนี้เราทำถูกหรือไม่ ชาติอะไรไป มาเติมเต็มตรงนี้ให้ดีขึ้น (กาญจนา สดศรี, สัมภาษณ์) สกว.และมศก.เป็นตัวเชื่อม และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นตัวสมอง คอยวิจัยประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของที่นี่ มีพอช. วจส.ที่เข้ามาประเมินให้เราทำวิจัยในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีคณะมาวิจัยมีอาจารย์พนักศึกษามาเข้ามาทำวิจัย ถ้าสมมติว่าทางหมู่บ้านคิดแก้ไขปัญหามันไม่ออก (เอกวัฒน์ มงคล, สัมภาษณ์)

- องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร ให้ความช่วยเหลือเรื่องการทำงานของชุมชน การให้ความรู้การพัฒนาชุมชน การอบรม การจัดหาทุน การเป็นพี่เลี้ยงชุมชนตั้งแต่แรกเริ่ม จัดตั้งดำเนินการท่องเที่ยวและให้การสนับสนุนจนกระทั่งปัจจุบัน จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

มีเอ็นจีโอบางกอกฟอรั่มที่ทำงานเกี่ยวกับชุมชน มาร่วมกับเราตั้งแต่เริ่มแรกเข้ามาสนับสนุน เป็นเรื่องของความรู้การรวมกลุ่ม การทำกองทุนต่างๆ (ชีวี สดใส, สัมภาษณ์)

มี UNDP เป็นพี่เลี้ยงเรื่องการท่องเที่ยว มีการประชุมสิ่งแวดล้อมที่องค์กรนี้จัด จะจัดประชุมกันทุกๆปี เราเป็นเครือข่ายกัน (สมศรี มีสุข, สัมภาษณ์)

มีมูลนิธิชุมชนไทยเข้ามาช่วย เป็นเอ็นจีโอ ของ สสส.เข้ามาทำเรื่องเมื่อนำอยู่ มูลนิธิเข้ามาช่วยให้ความคิด เป็นพี่เลี้ยงพาไปศึกษาดูงาน ร่วมสัมมนาให้ความรู้เรื่องการจัดการชุมชน แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ (สุดา งามยิ่ง, สัมภาษณ์)

- องค์กรในระดับท้องถิ่น ให้ความช่วยเหลือเรื่องของการช่วยประชาสัมพันธ์ การทำเอกสารเผยแพร่ การได้รับงบประมาณจากหน่วยงานของท้องถิ่น เช่น อบจ. อบต. เทศบาล เป็นต้น การได้รับอุปการณในการจัดประชุม จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

อบต.เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง คือ หนึ่งเรื่องอาคารสถานที่ สองเจ้าหน้าที่ในการต้อนรับ สามการสนับสนุนโดยรวมการปรับภูมิทัศน์ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทาง อบต.จะดูแลเรื่องความปลอดภัยเพราะมี รปภ. อบพร.ที่อยู่ในความดูแล (นิธิ ศรีสุข, สัมภาษณ์)

2. การได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆเหล่านี้ มีความสำคัญพอสมควร เนื่องจากชุมชนนั้นไม่ทราบว่าจะติดต่อกับส่วนใดหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือบ้าง ชุมชนไม่ทราบรายละเอียดขององค์กรต่างๆเหล่านี้ หรือการเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีทำให้ไม่ทราบข่าวสารการ

ช่วยเหลือต่างๆที่มีให้ชุมชน แต่ทางชุมชนให้ความสำคัญกับความช่วยเหลือจากองค์กรเหล่านี้ จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ยังไม่มีเรื่องอบรมทางชุมชนยังไม่ได้ร้องขอ ไม่รู้ว่าจะไปร้องขอกับใคร หน่วยงานตรงไหน อย่างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตเราก็ยังไม่ได้ร้องขอ (นิตี ศรีสุข, สัมภาษณ์)

จากสถาบันต่างๆ เราก็ไม่รู้จะให้เค้าไปช่วยเหลืออะไรเรา เรามีแต่ให้ความรู้ (พัฒนะ ไชโย, สัมภาษณ์)

3. ชุมชนเป็นผู้ที่เริ่มดำเนินการการท่งเที่ยวเองในด้านต่างๆ การเข้ามาช่วยเหลือจากองค์กรเหล่านี้ทั้งสถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน สมาคมการท่งเที่ยว องค์กรในระดับท้องถิ่นไม่ได้มีความสำคัญมากนัก เนื่องจากเข้ามาไม่ต่อเนื่อง การมองเรื่องผลประโยชน์มากกว่าความยั่งยืนของชุมชน และเรื่องที่เข้ามาอบรมไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายของชุมชน ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ถ้าให้อบรมก็ต้องดูกิจกรรมที่อบรมให้ สถาบันการศึกษาน่าจะมีเข้ามา แต่น่าจะเป็นนวัตกรรมอะไรใหม่ๆไม่ใช่เดิมๆ (สุรางค์ ดีเลิศ, สัมภาษณ์)

ผมไม่แน่ใจเหมือนกันว่านักศึกษาในสถาบันต่างๆอาจมีความรู้ในเรื่องของทฤษฎี แต่ว่าแนวทางการปฏิบัติของชุมชน บางครั้งอาจจะไม่ค่อยสัมพันธ์เท่าไร (สมศักดิ์ ดีจริง, สัมภาษณ์)

เคยมีมาให้ความรู้เรื่องการมัตย์ยม การบริหารจัดการแต่มันไม่ต่อเนื่อง ถ้ามาต่อเนื่องก็ดี (อรชร สีดี, สัมภาษณ์)

มีก็ไม่ได้เป็นได้เป็นพาย เข้ามาเที่ยวสองเที่ยวก็จบ มีมาอบรมบ้างเล็กน้อยก็กลับไป ชุมชนอาจจะไม่ได้อะไร (สนั่น โชคมหาศาล, สัมภาษณ์)

มีความสำคัญกับชุมชน มาก	มีความสำคัญพอสมควร	ไม่มีความสำคัญ
<ul style="list-style-type: none"> • อบรมภาษา • วิจัยประเมินจุดอ่อนจุดแข็ง • เป็นพี่เลี้ยงเรื่องการท่องเที่ยว • อาคารสถานที่ • การปรับภูมิทัศน์ 	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่ทราบหน่วยงานที่ติดต่อ • ยังไม่เคยมีการร้องขอ • ไม่มีความต้องการการช่วยเหลือ 	<ul style="list-style-type: none"> • ความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง • การอบรมที่ไม่ต่อเนื่องและจริงจัง

แผนภูมิที่ 4.9 ความสำคัญของการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญกับชุมชนใน 3 ลักษณะคือ มีความสำคัญมากเพราะให้ความช่วยเหลือชุมชนตั้งแต่แรกเริ่ม มีความสำคัญพอสมควร และมีความสำคัญน้อย ตามเหตุผลที่แตกต่างกันของแต่ละชุมชน

4.1.3.8 เอกลักษณะ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน

ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวต่างๆที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องของเอกลักษณะชุมชน ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน ลักษณะทางชาติพันธุ์ของคนในชุมชนที่ก่อให้เกิดความรักสามัคคีผูกพันกัน มีความคิดที่คล้ายกันไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวยังมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพราะความแตกต่างทางลักษณะภูมิประเทศของชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่าเอกลักษณะ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ชุมชนมีเอกลักษณะ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนเรื่องสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความเป็นธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ของชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างและน่าสนใจมีสถานที่ท่องเที่ยวตั้งอยู่ในชุมชนเมือง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่เป็นรูปธรรมนักท่องเที่ยว

สามารถสัมผัสได้ วิธีชีวิตของชุมชนที่เป็นธรรมชาติ คนในชุมชนมีการดำเนินชีวิตตามลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้น ตัวอย่างคำสัมภาษณ์

เราสร้างศูนย์ป่าที่มีบ้านเรือนติดกับชุมชน ที่นี้คนกับป่ากับสัตว์อยู่ด้วยกันได้ มีสัตว์ต่างๆที่เป็นสัตว์ท้องถิ่น มีวิถีชีวิตชุมชนที่นำมาดูมาก บ้านคนอยู่ติดป่าชายเลน (อนันต์ ชัยสิทธิ, สัมภาษณ์)

จุดเด่นของที่นี่ คือธรรมชาติ ที่นี้คือชาวสวนการทำสวนก็เป็นวิถีชีวิตชาวสวน ชาวไร่จะไม่เป็นแบบนี้ (ชีวิ สดใส, สัมภาษณ์)

2. ชุมชนมีเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนเรื่องวัฒนธรรม ได้แก่ การเป็นพิพิธภัณฑน์มีชีวิต สามารถเรียนรู้ศึกษาแลกเปลี่ยนกับคนในชุมชนได้ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่คงรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้อย่างมั่นคง การมีเอกลักษณ์ของชุมชนด้านชาติพันธุ์ ชุมชนเป็นชุมชนสองศาสนาที่สามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้ในชุมชนอย่างสงบสุข เป็นต้น จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

เราถือว่าเป็นพิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต ที่มีเสน่ห์ที่เดินได้.. จุดเด่นของเราก็คือเรื่องชาติพันธุ์ ซึ่งยังเป็นธรรมชาติและเป็นชุมชนที่มาเรียนรู้วัฒนธรรมได้อย่างแท้จริงและมาเห็นของจริงได้โดยที่ไม่ได้จัดฉาก (จรัส เงินดี, สัมภาษณ์)

เอกลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุดคือภาษาพูด การแต่งกาย อาหารการกิน ประเพณี วัฒนธรรม ปัจจุบันสังเกตได้ทั้งหมด การแต่งกายก็ยังนุ่งผ้าถุงอยู่ (กนก ไทยงาม, สัมภาษณ์)

ที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน..มีการสาธิตการจักสาน ที่นี้สัมผัสได้ อยากเรียนรู้ขนมไทยเราทำวัตถุดิบให้ทั้งหมด โขลกนึ่งแบบพื้นบ้าน ทำด้วยมือทุกขั้นตอนแบบโบราณ เป็นเสน่ห์ (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

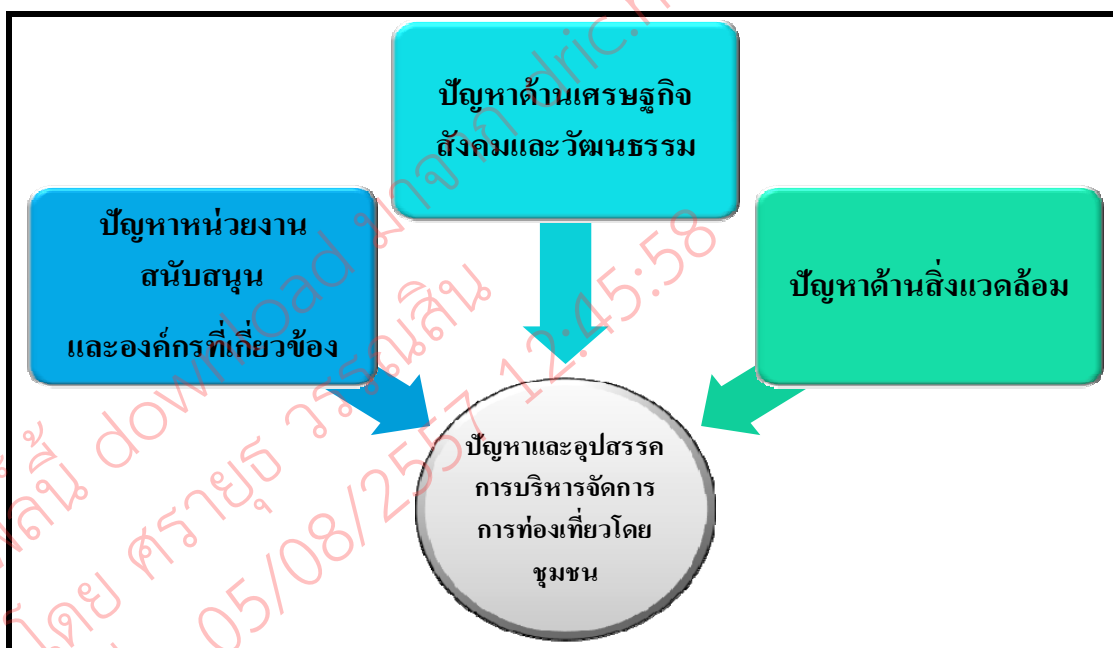
มีวัฒนธรรมที่แท้จริง วัฒนธรรมการพูด วัฒนธรรมการทอผ้า การกินอาหารก็เป็นอาหารของคนเหนือก็ผสมผสานกับภาคกลาง การแต่งกายก็คงไว้ แต่ประเพณีเราคงไว้เหมือนชาวเหนือโดยตลอด เช่น สลากภัต ก๋วยสลาก เมืองเหนือมีอะไรเรามีหมด (พัฒนะ ไชโย, สัมภาษณ์)

จุดเด่นของเราคงเรื่องการทอผ้า เราทำเกือบทุกบ้านเราทำจริงไม่ใช่แค่จัดโชว์ มันเป็นการทำจริงเป็นวิถีชีวิต (อรชร สีดี, สัมภาษณ์)

จากผลการศึกษาพบว่า เอกลักษณ์ วิถีชีวิตของชุมชนมี 2 ลักษณะ คือ เอกลักษณ์ เรื่องสิ่งแวดล้อม และเอกลักษณ์เรื่องวัฒนธรรม

4.1.4 ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน สามารถสรุปได้เป็นประเด็นดังนี้

แผนภูมิที่ 4.10 ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.1.4.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีลักษณะการท่องเที่ยวที่แบบเฉพาะทำให้การตลาดทำค่อนข้างยาก เพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร ถ้านักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนไม่ใช่คนที่เข้าใจวิถีชีวิตหรือต้องการมาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน จะไม่ค่อยเดินทางเที่ยวชม ไม่ค่อยให้ความสนใจ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังมีจำนวนน้อยสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวในประเทศไทย

2. ความสำคัญของระดับการศึกษา ถ้าเปรียบเทียบความแตกต่างของชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท ชุมชนชนบทมีความหลากหลายทั้งเรื่องของอาชีพและการศึกษา ความยากจนในชุมชนชนบทอาจทำให้ไม่ได้เข้ารับการศึกษารึอศึกษาแค่ตามระดับภาคบังคับ หรือมีความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพ ชุมชนเมืองมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีกว่า ระบบการศึกษาที่ดีกว่า การประชุมร่วมกันทำให้เข้าใจกันได้ง่าย แต่ในชุมชนชนบทอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการใช้ภาษาที่สร้าง

ความเข้าใจให้กับคนในชุมชน เนื่องจากการใช้ภาษาที่เป็นวิชาการหรือแบบทางการนั้นจะยากแก่การเข้าใจ แต่เรื่องการมีส่วนร่วมการให้ความร่วมมือชุมชนชนบทการมีส่วนร่วมอย่างดี ไม่ค่อยมีเกี่ยงงานว่างานนี้ของใคร ให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างยินดี เนื่องจากชุมชนชนบทมีลักษณะระดับการศึกษาและการประกอบอาชีพที่คล้ายๆกันต่างจากชุมชนเมืองที่จะมีการตั้งคำถามว่างานใครของใคร งานอะไรจะให้ความร่วมมือหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะพิจารณา เนื่องจากความหลากหลายทางอาชีพและการศึกษาของคนในชุมชน นอกจากนี้เรื่องความมีน้ำใจของคนในชุมชนชนบทเป็นข้อได้เปรียบชุมชนเมือง การส่งเสริมเรื่องความรู้ การอบรมต่างๆ ชุมชนชนบทตอบรับแทบทุกอย่างต่างจากชุมชนเมืองที่มีกลุ่มคนมีการศึกษาและมีความหลากหลายทางอาชีพจะไม่ค่อยให้ความสนใจ ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องการอบรมต่างๆ เนื่องจากมีมุมมองว่าตนเองมีความรู้ที่มากพออยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องรับความรู้ใดเพิ่มเติมหรือการไม่มีเวลาที่จะไปรับการอบรมต่างๆ เนื่องจากภารกิจงานประจำ

3. สถาบันการศึกษาบางแห่งที่ฐานะทางการเงินของนักศึกษาอยู่ในระดับดีถึงดีมาก หรือหน่วยงานที่เข้ามาศึกษาดูงานที่มีงบประมาณสำหรับการศึกษาดูงานจำนวนมาก ไม่คำนึงถึงการกระจายรายได้ให้ชุมชน พยายามหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการดูงานหรือการท่องเที่ยวด้วยการขอการสนับสนุนจากชุมชนแบบให้เปล่าหรือการต่อรองราคาของผู้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่ได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม ผู้ศึกษาดูงานไม่มีจิตสำนึกเรื่องการกระจายให้ชุมชน หน่วยงานที่ศึกษาดูงานพยายามประหยัดอย่างมากที่สุดโดยไม่คำนึงถึงราคามาตรฐานที่ชุมชนแข็งแรงไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีปัญหาการผัดนัด การยกเลิกนัดอย่างกะทันหันของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่ชุมชนประสบปัญหาเป็นประจำเพราะความไม่รับผิดชอบของนักท่องเที่ยว แตกต่างจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่เคยสร้างปัญหาการผัดนัดกับชุมชน นักท่องเที่ยวไม่คำนึงถึงการเสียสละเวลาเพื่อบริการของคนในชุมชนที่เตรียมมาต้อนรับหรือบริการด้านต่างๆ ค่าใช้จ่ายของอาหารการกินต่างๆที่ชุมชนต้องจัดเตรียมไว้ต้อนรับ ค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้นล่วงหน้าชุมชนต้องเป็นผู้รับผิดชอบจากการผัดนัดความไม่รับผิดชอบของนักท่องเที่ยว

4. การถูกปลูกฝังทางความคิดของคนในชุมชนที่มีทัศนคติเรื่องของการทำบุญให้กับศาสนสถานดีกว่าการทำบุญด้วยการให้ความรู้กับสังคม การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือการขอความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งสร้างความรู้ของชุมชนด้วยการบริจาคเงิน จึงเป็นเรื่องที่สามารถดำเนินการได้ยากยิ่ง คนในชุมชนไม่เห็นความสำคัญเรื่องการสร้างสาธารณประโยชน์ให้ส่วนรวม ไม่เข้าใจประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์ว่ามีประโยชน์อย่างไรหรือการท่องเที่ยวว่ามีประโยชน์

อย่างไรกับชุมชน ถ้าชุมชนมีแหล่งดึงดูดใจหรือสถานที่ท่องเที่ยวจะสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้

4.1.4.2 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

1. ปัญหาขยะในลำคลองที่มาจากชุมชนอื่นหรือมาจากการปล่อยน้ำเสียลงลำคลองจากโรงงาน ทำให้ชุมชนที่พยายามแก้ไขปัญหามลพิษของคลองที่ไหลผ่านชุมชนไม่ประสบความสำเร็จ บางชุมชนตั้งอยู่ริมคลองที่การขึ้นลงของน้ำในคลองส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น เวลานั้นน้ำลงมีทั้งน้ำเสียจากโรงงานและขยะที่ลอยมาตามคลองจากชุมชนอื่น เวลานั้นน้ำไหลย้อนขึ้นมาสู่ชุมชนก็มีขยะจากทะเลลอยเข้าสู่ลำคลอง ทำให้การพยายามรักษาความสะอาดของชุมชนเป็นไปได้ยาก ชุมชนมีการร่วมมือร่วมใจกันทำความสะอาดรักษาความสะอาดลำคลอง แต่ปัญหาขยะที่นอกเหนือการควบคุมของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบเหล่านี้ได้

2. ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อมต้องใช้ความเข้าใจใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชน การทำความเข้าใจทั้งตำบลหรือทั้งพื้นที่บริเวณรอบแหล่งท่องเที่ยวยังมีอุปสรรค คนในชุมชนไม่เข้าใจว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำอะไร การประชาสัมพันธ์ความเข้าใจยังไม่เต็มที่มากนัก เนื่องจากภารกิจของคณะกรรมการชุมชนมีทั้งภารกิจส่วนตัวและงานส่วนร่วม ผู้นำหรือคณะกรรมการชุมชนทำได้ด้วยการพยายามหาแนวร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนไปเรื่อยๆ

3. ปัญหาขยะจากการท่องเที่ยวยังไม่เกิดขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนมีการร่วมหุ้นเรื่องการท่องเที่ยว จึงต้องมีการร่วมมือกันรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ถ้าหากคนในชุมชนไม่มีหุ้นกับกิจการการท่องเที่ยวของชุมชน คนในชุมชนก็ไม่ให้ความร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อม

4. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมการตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนระยะแรกเริ่ม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องไปชักจูงให้มีการร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่ที่ให้ความสนใจเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะให้ความร่วมมือมากขึ้นตามแต่ละคนไป มีปัญหาบ้างที่คนในชุมชนส่วนน้อยไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการใช้ระยะเวลาเพื่อได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พยายามทำความเข้าใจทีละขั้นตอน ค่อยๆหาแนวร่วมไปอย่างต่อเนื่อง

5. การมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป ทำให้เกิดความแออัดของสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลกระทบกับสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต เนื่องจากการมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปทำให้เกิดการบอกรับต่อปากต่อปากของผู้ที่เคยเดินทางมาเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดจำนวนลง รายได้ของคนในชุมชนลดลง นอกจากนี้ยังมีผลกระทบเรื่องขยะจากนักท่องเที่ยว การแก่งแย่งกันเรื่องที่ดิน การใช้บริการ การมีสินค้าจากภายนอกชุมชนที่ส่งผลต่อสินค้าของชุมชนขายได้ลดลง การแก่งแย่งของผู้ค้าขายในชุมชน จำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป ส่งผลต่อสถาปัตยกรรมของชุมชน เช่น ตลาดโบราณที่มีอายุนับร้อยปี อาจรับน้ำหนักนักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างของปัญหาที่เกิดจากการมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปในชุมชน

4.1.4.3 ปัญหาหน่วยงานสนับสนุนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1. พื้นที่ชุมชนถูกกว้านซื้อจากกลุ่มทุนเพื่อแปลงที่ดินไปเป็นธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากที่ดินบริเวณปัจจุบันเป็นพื้นที่สวน พื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางการเกษตรอย่างมากแต่ไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐ พื้นที่อุดมสมบูรณ์ต่างๆบริเวณรอบชุมชนถูกแปรเปลี่ยนเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ผิดธรรมชาติทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เหมาะสมกับการเกษตร ซึ่งภาครัฐสามารถปกป้องพื้นที่อันมีค่าได้ด้วยการนำเงินภาษีมาซื้อเป็นของรัฐหรือการเข้ามาปกป้องชุมชนจากกลุ่มทุน แต่เรื่องดังกล่าวมีความเป็นไปได้ที่ค่อนข้างน้อยเพราะภาครัฐไม่เห็นความสำคัญ

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งเรื่องของงบประมาณ เรื่องการประชาสัมพันธ์หรือการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่จำเป็นกับชุมชน เมื่อภาครัฐทราบว่าชุมชนที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากตนเองน่าจะส่งเสริม สนับสนุน แต่ภาครัฐเพิ่งจะตื่นตัวจากการประกวดรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวหรือรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ซึ่งก่อนหน้านี้ชุมชนจะได้รับรางวัลหรือมีชื่อเสียงไม่มีหน่วยงานใดมารองรับให้ความสำคัญ

3. เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลหรือ อบต.องค์กรเหล่านี้ไม่เห็นความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวหรือเรื่องวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่วนมากจะเน้นเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนมากกว่างานด้านวัฒนธรรมประเพณี องค์กรดังกล่าวไม่ให้ความสำคัญงานด้านวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ดูแลหรือบริหารจัดการอยู่ในระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวด้วย แต่บางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญเรื่องนี้ เช่น ผู้บริหารองค์กรไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีกร

กล่าวถึงเรื่องของการท่องเที่ยวหรือวัฒนธรรมของชุมชนในนโยบายขององค์กร การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนไม่สามารถเกิดขึ้นหรือไม่ได้รับการสนับสนุน รวมถึงการมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมแต่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นไม่ให้ความสำคัญเรื่องของการท่องเที่ยวหรือวัฒนธรรมของชุมชน

4. การเป็นพื้นที่ทับซ้อนของชุมชน เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานของชุมชนนั้นมีมานานก่อนการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หลังจากการประกาศใช้ พรบ.อุทยานแห่งชาติ ส่งผลกระทบต่อชุมชนต้องเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติ ชุมชนได้รับผลกระทบเรื่องการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตตามแบบเดิมที่บรรพบุรุษเคยดำเนินมาไม่สามารถปฏิบัติได้ เช่น การเก็บของป่าหรือการใช้ไม้จากป่าไม่สามารถทำได้อย่างอดีต การดำเนินการหลายอย่างในชีวิตประจำวันต้องมีการได้รับอนุญาตหรือการตรวจสอบจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงลักษณะการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องระมัดระวังเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะเป็นเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

5. การอบรมให้ความรู้เรื่องต่างๆของสถาบันการศึกษา มีการให้การช่วยเหลือที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการจัดการอบรมที่เป็นระยะหรือช่วงเวลาที่เหมาะสมให้เกิดการต่อเนื่องและพัฒนาต่อยอดได้จริง ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการอบรม ไม่มีการติดตามผลการอบรมหรือการประเมินผลการอบรมว่ามีการนำไปใช้หรือสามารถใช้ได้จริงกับชุมชนหรือไม่ ทำให้การอบรมที่ได้รับมากับชุมชนไม่เกิดประโยชน์ สูญเสียทั้งเวลาและงบประมาณ

6. การไม่ทราบถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่ส่งเสริมหรือให้ความช่วยเหลือด้านการให้ความรู้ การอบรมต่างๆ แก่ชุมชน การเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนไม่ทราบเรื่องการอบรมต่างๆที่มีองค์กรที่คอยให้ความช่วยเหลือจัดการอบรม เกิดการสูญเสียโอกาสนั้นๆไป และบางชุมชนไม่ทราบว่าควรจะไปติดต่อหน่วยงานใด ส่วนงานใดหรือองค์กรใดที่สามารถให้ความช่วยเหลือชุมชนในเรื่องที่ชุมชนต้องการได้บ้าง

7. เอกสารการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ เนื่องจากชุมชนท่องเที่ยวบางชุมชนไม่ได้รับงบประมาณที่ส่งเสริมเรื่องดังกล่าว เอกสารแผ่นพับเป็นสิ่งที่จำเป็นกับชุมชนเนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการเก็บไว้เพื่อการติดต่อครั้งถัดไป เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนหรือเก็บไว้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษา และชุมชนบางชุมชนไม่มีรายได้หรืองบประมาณส่วนตัวที่สามารถดำเนินการได้

8. การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ถูกวิธี เช่น การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวหรือองค์กร ห้างร้าน บริษัทต่างๆ ปลูกป่าชายเลน แต่มีการใช้ต้นไม้ที่นำไป

ปลูกไม่เหมาะสมกับป่าชายเลน ไม่ทราบวิธีการปลูกต้นไม้สำหรับป่าชายเลนที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่มีการวางแผนสำหรับการปลูกป่าที่ต้องทำเป็นแผนระยะยาว รวมทั้งการไม่มีวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่เข้าใจการพัฒนาการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวนำมาพัฒนาสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน การทำงานที่เห็นแก่ประโยชน์จากงบประมาณมากกว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง

9. ความไม่เข้าใจหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชุมชนต้องเป็นผู้จัดการด้วยชุมชนเอง ทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว อาหาร ที่พัก โปรแกรมการนำเที่ยวชุมชน ความเข้าใจผิดที่ไม่สมควรเกิดขึ้นโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยว อาจารย์ผู้นำคณะนักศึกษาเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชน ซึ่งความเป็นจริงต้องดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตามที่ชุมชนวางโปรแกรมไว้ให้ แต่กลับกลายเป็นให้ชุมชนปรับเปลี่ยนโปรแกรมการท่องเที่ยวตามใจตนเอง เป็นความเข้าใจที่ผิดพลาดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมากกับการเรียนการสอนของอาจารย์ ผู้ปฏิบัติการสอนด้านการท่องเที่ยวที่นำคณะนักศึกษามาดูงานในชุมชน

10. การทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่นำวัฒนธรรมของชุมชนมาใช้ผิดวิธี ต้องการงานเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองหรือหน่วยงานแต่ไม่คำนึงถึงความเสียหายทางเอกลักษณ์และประเพณีที่ถูกต้องดั้งเดิมของชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่กำหนดกิจกรรมขึ้นมาด้วยตนเองจากหน่วยงานรัฐ ให้ชุมชนปฏิบัติตามโดยไม่คำนึงถึงลักษณะการปฏิบัติที่ถูกต้องตามประเพณีที่แท้จริง เช่น ชุมชนมอญที่มีประเพณีสงกรานต์ที่การปฏิบัติต้องดำเนินตามแบบแผนประเพณีที่ถูกต้อง ประเพณีสงกรานต์ที่ต้องปฏิบัติตามช่วงเวลาที่ถูกต้อง แต่หน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริมจัดกิจกรรมมีการจัดรูปแบบงานที่ผิดเพี้ยน ไม่คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสิ้น เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนอย่างมาก

ปัญหาต่างๆดังกล่าวข้างต้น เป็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งหลายชุมชนประสบปัญหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือบางชุมชนมีปัญหาจากการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ เนื่องจากลักษณะของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว

4.2 ข้อมูลจากการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

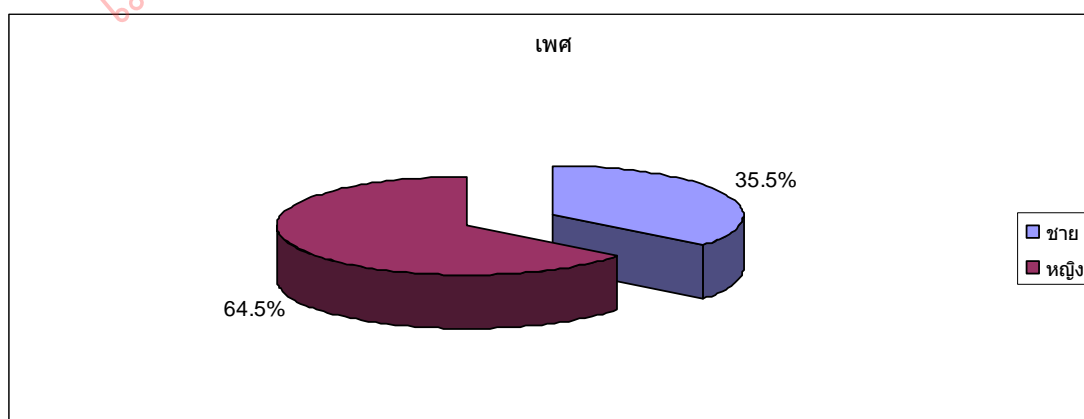
ข้อมูลผลการศึกษาจากการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- ข้อมูลทางสถิติทัศนคติของชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อชุมชนที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด 7 ปัจจัย ได้แก่ การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว, ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว, ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุ, การลงทุนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรของท้องถิ่น, การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง
- ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

แผนภูมิที่ 4.11

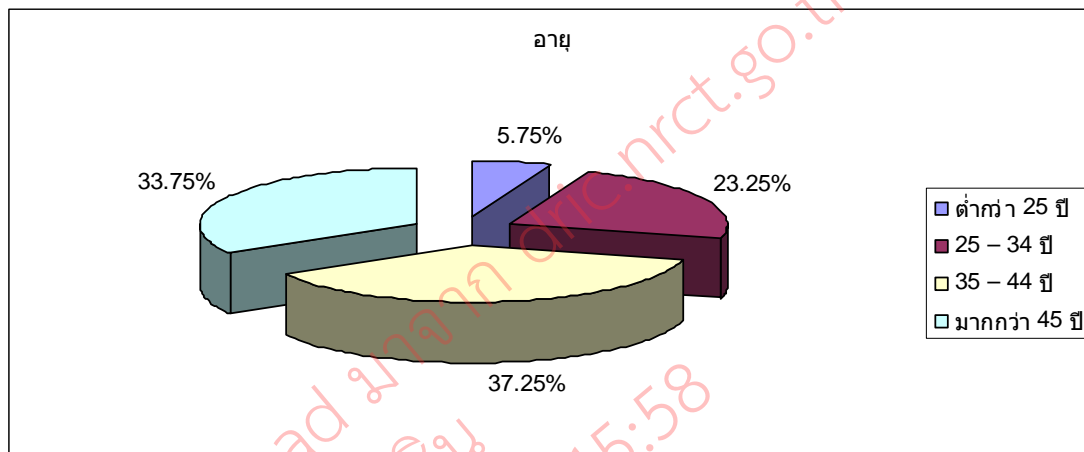
จำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศ

เพศของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าเป็นเพศชายจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 และเป็นเพศหญิงจำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50

แผนภูมิที่ 4.12

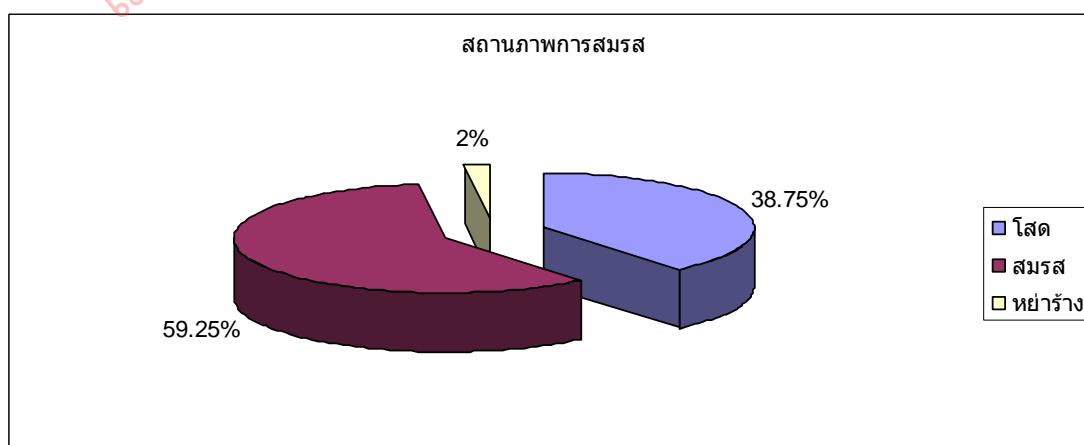
จำนวนและร้อยละจำแนกตามอายุ

อายุของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คืออายุ 35 - 44 ปีจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 รองลงมาอายุมากกว่า 45 ปีจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 และน้อยที่สุดอายุต่ำกว่า 25 ปีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75

แผนภูมิที่ 4.13

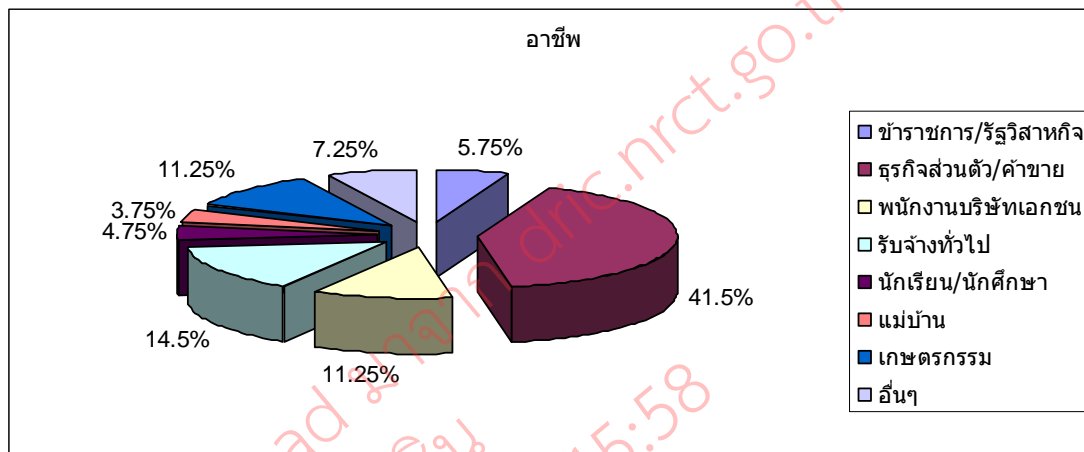
จำนวนและร้อยละจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือสถานภาพสมรสจำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 รองลงมาสถานภาพโสดจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 และน้อยที่สุดสถานภาพหย่าร้างจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

แผนภูมิที่ 4.14

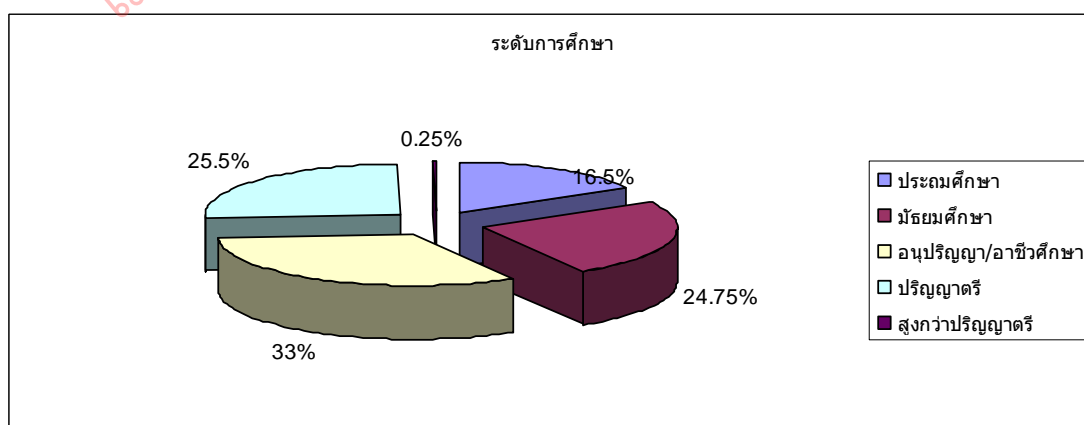
จำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพ

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คืออาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมารับจ้างทั่วไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 และน้อยที่สุดแม่บ้าน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75

แผนภูมิที่ 4.15

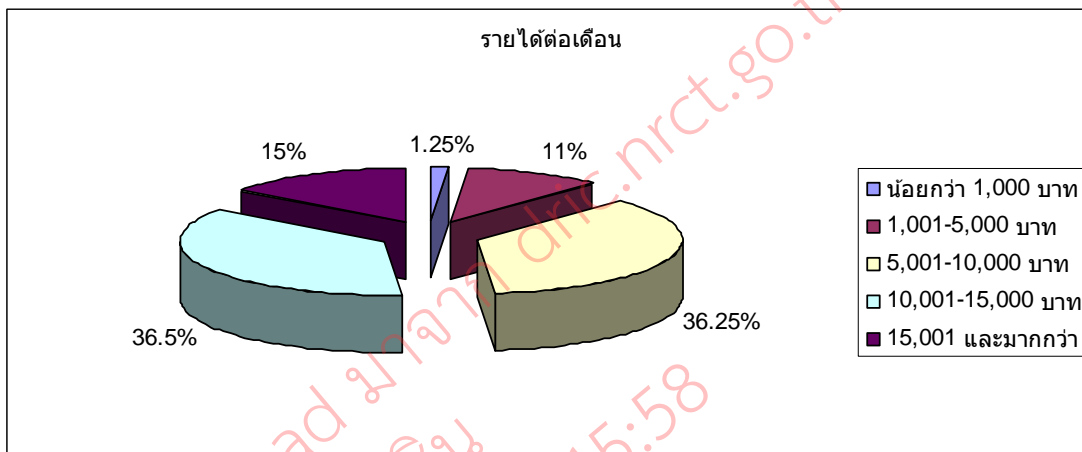
จำนวนและร้อยละจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือระดับการศึกษาอนุปริญญา/อาชีวศึกษา จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 รองลงมาปริญญาตรี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 และน้อยที่สุดสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25

แผนภูมิที่ 4.16

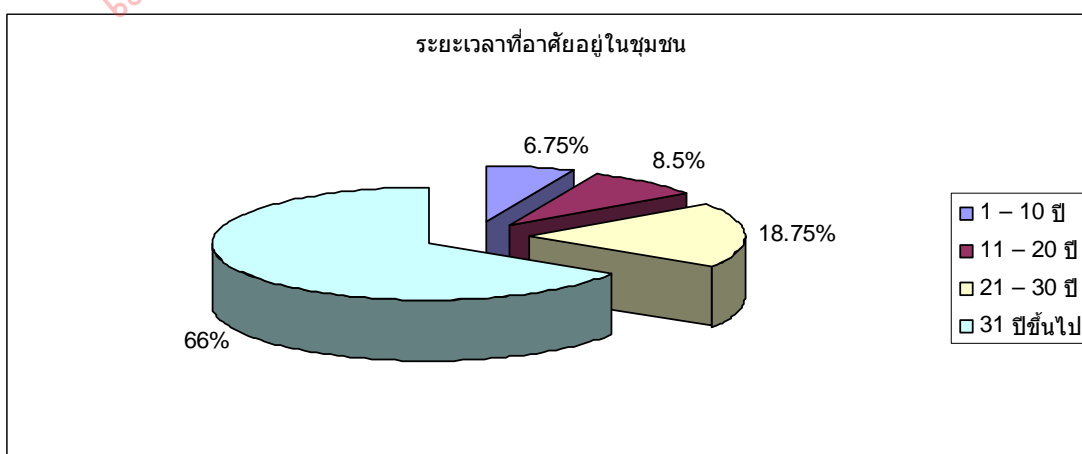
จำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือรายได้ 10,001-15,000 บาทจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมารายได้ 5,001-10,000 บาทจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 และน้อยที่สุดรายได้น้อยกว่า 1,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25

แผนภูมิที่ 4.17

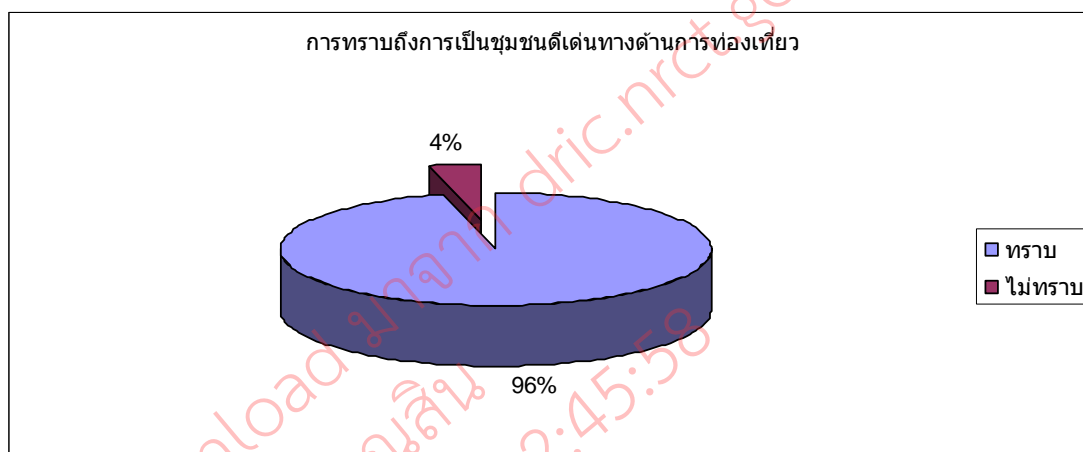
จำนวนและร้อยละจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 31 ปีขึ้นไปจำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 66.00 รองลงมาระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 21-30 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และน้อยที่สุดระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 1-10 ปีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75

แผนภูมิที่ 4.18

จำนวนและร้อยละจำแนกตามการทราบถึงการเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

การทราบถึงการเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าทราบว่าชุมชนตนเองเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 384 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00 ไม่ทราบว่าชุมชนตนเองเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00

4.2.2 ข้อมูลทางสถิติทัศนคติของชุมชน

ตารางที่ 4.1

ระดับความสำคัญของการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
1.ชุมชน มีความเป็นอยู่เรียบง่าย พึ่งพาตนเองได้	3.35	.886	ปานกลาง
2.มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน	3.50	.772	ปานกลาง
3.ชุมชนประชุมร่วมกันเรื่องผลกระทบจากการ ท่องเที่ยว	2.97	1.079	น้อย
4.มีการจัดตั้งชมรมเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม	3.43	.819	ปานกลาง

5.มีความสามารถในการรักษาทรัพยากร ของท้องถิ่นด้วยตนเอง	3.40	1.021	ปานกลาง
รวม	3.33	.915	ปานกลาง

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องชุมชนดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.33 แสดงถึงความสำคัญของการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชน มีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชนมากที่สุด รองลงมา การจัดตั้งชมรมเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม และน้อยที่สุด ชุมชนประชุมร่วมกันเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.2

ระดับความสำคัญของความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
1.สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชน	3.88	.789	มาก
2.มีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับของชุมชน	4.09	.870	มาก
3.มีเวทีชุมชน หรือเวทีชาวบ้าน	3.78	.800	มาก
4.มีความภูมิใจในความเป็นตัวตนของท้องถิ่น	3.91	.972	มาก
5.ชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อสนอง ต่อการท่องเที่ยว	3.68	1.085	มาก
6.มีกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อรักษาสีทิว ประโยชน์ของชุมชน	3.65	.951	มาก
รวม	3.83	.911	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 แสดงถึงความสำคัญของความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้

ความสำคัญกับประเด็น มีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของชุมชนมากที่สุด รองลงมา มีความภูมิใจในความเป็นตัวตนของท้องถิ่น และน้อยที่สุด มีกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของชุมชน

ตารางที่ 4.3

ระดับความสำคัญของศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
1. มีการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน สืบสานภูมิปัญญาชุมชน	3.97	.889	มาก
2. ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน	3.78	.771	มาก
3. มีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว	3.15	1.193	ปานกลาง
4. มีแหล่งบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว สามารถติดต่อกับชุมชนได้	3.62	1.127	มาก
5. มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	3.71	.942	มาก
6. มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินที่ชัดเจน	3.62	.792	มาก
รวม	3.64	.952	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.64 แสดงถึงความสำคัญของศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็น มีการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน สืบสานภูมิปัญญาชุมชนมากที่สุด รองลงมา ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน และน้อยที่สุด มีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.4

ระดับความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลกับชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
1. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการรองรับนักท่องเที่ยว	3.70	.899	มาก
2. มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชนสภาพเส้นทางมีความปลอดภัย	3.57	.867	มาก
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้มาเยือนได้	3.42	1.100	ปานกลาง
รวม	3.56	.955	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.56 แสดงถึงความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็น มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการรองรับนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชน สภาพเส้นทางมีความปลอดภัย และน้อยที่สุด กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้มาเยือนได้

ตารางที่ 4.5

ระดับความสำคัญของการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นกับชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
1. การนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน	3.78	.846	มาก
2. ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน	3.67	.848	มาก
3. มีการจัดตั้งชมรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.46	.721	ปานกลาง
รวม	3.63	.805	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.63 แสดงถึงความสำคัญของการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็น การนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนมากที่สุด รองลงมา ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน และน้อยที่สุด มีการจัดตั้งชมรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4.6

ระดับความสำคัญของการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคกับชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
1.การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาครัฐ	3.45	.924	ปานกลาง
2.การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชน	3.48	.816	ปานกลาง
3.การนำนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน	3.30	.862	ปานกลาง
รวม	3.41	.867	ปานกลาง

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.41 แสดงถึงความสำคัญของการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็น การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชนมากที่สุด รองลงมา การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาครัฐ และน้อยที่สุด การนำนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ตารางที่ 4.7

ระดับความสำคัญของการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
1. การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา เช่น การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ การจัดการ การตลาด เป็นต้น	3.31	1.020	ปานกลาง
2. การสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยว	3.57	.912	มาก
3. อบต. หรือเทศบาลมีบทบาทและสำคัญ กับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน	3.35	1.049	ปานกลาง
รวม	3.41	.993	ปานกลาง

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.41 แสดงถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็น การสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา อบต. หรือเทศบาลมีบทบาทและสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และน้อยที่สุด การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา

ตารางที่ 4.8

ระดับความสำคัญของปัจจัยกับชุมชน

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	3.83	.911	มาก
ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3.64	.952	มาก
การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น	3.63	.805	มาก
ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล	3.56	.955	มาก
การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยว ทั้งระดับชาติและภูมิภาค	3.41	.867	ปานกลาง

การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง	3.41	.993	ปานกลาง
การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	3.33	.915	ปานกลาง

จากค่าเฉลี่ยรวมประเด็นความคิดเห็นทั้ง 7 ปัจจัย สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยจากการสำรวจทัศนคติชุมชน โดยปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมาก คือ ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว รองลงมาคือศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น และปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล ปัจจัยที่มีความสำคัญระดับปานกลาง คือ การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค รองลงมาการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยโดยแบบสอบถามสำรวจทัศนคติของชุมชน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

4.2.3.1 จุดเด่นของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

- เอกลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แตกต่างและธรรมชาติที่สมบูรณ์

- เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ วิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชน

- ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร สินค้าชุมชนสร้างชื่อเสียงให้ชุมชน และชุมชนมีที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือโฮมสเตย์

- ชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP VILLAGE CHAMPION

- ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

4.2.3.2 สาเหตุที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

- ความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน หรือคณะกรรมการช่วยกันดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน
- คนในชุมชนร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมบริการที่พัก มีการรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และมีส่วนร่วมได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว
- คนในชุมชนมีความสามัคคี ชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มีผู้นำที่ดี มีการร่วมหุ้นในชุมชน ความสมานฉันท์ในชุมชน
- เอกลักษณะทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชน
- เอกลักษณะของสถานที่ชุมชน สถาปัตยกรรม บ้านเรือนไทย ความเป็นธรรมชาติของชุมชนและวิถีชีวิตของชุมชนที่เรียบง่าย ลักษณะของคนในชุมชนที่มีอัธยาศัยไมตรี
- ชุมชนมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลบริหารจัดการ ชุมชนมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบของชุมชน มีผู้บริหารจัดการและคณะกรรมการบริหารจัดการที่ดี
- ชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP VILLAGE CHAMPION

4.2.3.3 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชน

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

- ชุมชนเผชิญปัญหาขยะจากการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
- ปัญหาเสียงดังรบกวนคนในชุมชนจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากคนในชุมชนบางส่วนต้องการความเป็นส่วนตัว
- ปัญหาสถานที่จอดรถไม่เพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวมีปริมาณมากเกินไปจนเกิดความแออัดในสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน
- คนในชุมชนบางส่วนเปลี่ยนอาชีพหลักหันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนที่เปลี่ยนอาชีพมาทำการท่องเที่ยวมีรายได้ลดลง จนต้องเกิดเปลี่ยนอาชีพใหม่อีกครั้งเนื่องจากไม่สามารถยึดอาชีพจากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้
- ปัญหามลภาวะฝุ่นละอองจากถนน เนื่องจากการขับรถเข้าออกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชน

4.2.3.4 ความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

- ชุมชนต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใหม่เพิ่มขึ้นในชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้ชุมชน
- ชุมชนต้องการมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นและหลากหลาย ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและเชิญชวนให้หน่วยงานต่างๆ ให้มาศึกษาดูงาน
- ชุมชนต้องการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงพัฒนาถนน เพิ่มพื้นที่ขายของในชุมชน เพิ่มพื้นที่จอดรถ เป็นต้น
- ชุมชนต้องการสร้างป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากกว่าเดิม และมีสื่อประชาสัมพันธ์เป็นของตนเอง
- ชุมชนใส่ใจเรื่องความสะอาดของชุมชน การรักษาสีสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป
- ชุมชนต้องการรักษาความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้อยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับชุมชน คนในชุมชนให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น

สรุป

จากการศึกษาวิจัย ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน สามารถสรุปได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้ ประเด็นแรกโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมี 4 ลักษณะ คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และที่พักรีสอร์ทวัฒนธรรมชนบท ประเด็นที่สองโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนพบว่าจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลายสาเหตุ ได้แก่ ความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชน ต้องการเผยแพร่ให้คนภายนอกได้รับรู้ ชุมชนมีพื้นฐานจากการวิจัยและนำมาใช้กับชุมชน ภาครัฐเข้ามาแนะนำช่วยเหลือรวมทั้งชุมชนต้องการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้ชุมชน ประเด็นที่สามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนพบว่าปัจจัยด้านต่างๆที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จประกอบด้วยปัจจัยของ ททท. ทั้งสี่ปัจจัย คือ การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหารจัดการ และปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลงบ ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารวิชาการทั้งสามปัจจัย คือ การลงทุน

ในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น การสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และการสนับสนุนจากองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีปัจจัยที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยทั้งการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม คือ เรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน และประเด็นที่สืบเนื่องจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนพบว่า ปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยปัญหาต่างๆ คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และปัญหาด้านหน่วยงานที่สนับสนุนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน ส่วนแรกคือ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง อาทิเช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น ส่วนที่สองคือ ข้อมูลการสำรวจทัศนคติซึ่งสามารถสรุประดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ได้ดังนี้ ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมาก คือ ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น และปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง ปัจจัยที่มีความสำคัญระดับปานกลาง คือ การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนที่สามจากการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม คือ ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งมีความหลากหลายแตกต่างกันตามความเห็นของคนในชุมชน ได้แก่ จุดเด่นของชุมชน อาทิเช่น เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สาเหตุที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ อาทิเช่น ความเข้มแข็งในชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในชุมชน ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชน อาทิเช่น ขยะ น้ำเสีย ความแออัดของสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อาทิเช่น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

บทที่ 5

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสำคัญของชุมชน จำนวน 23 คน และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว จังหวัดภาคกลาง จำนวน 400 คน ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ สังเคราะห์โดยการพรรณนาความ มีการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาอธิบายพรรณนาข้อมูล ส่วนข้อมูลที่ได้จากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และการตีความข้อมูลเบื้องต้น ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลการอภิปรายผลการศึกษาออกเป็นประเด็นต่างๆ เป็นสามส่วน คือ ส่วนแรก ภูมิศาสตร์ภาคกลางกับชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ส่วนที่สอง ความสำเร็จของชุมชนดีเด่นทางด้านท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ ที่ส่งผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ และส่วนที่สาม ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.1 ภูมิศาสตร์ภาคกลางกับชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ชุมชนดีเด่นทางด้านท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลางมีพื้นที่ของชุมชนตั้งอยู่ในภาคกลางซึ่งเป็นภูมิภาคที่สำคัญยิ่งของประเทศไทยเนื่องจากเป็นที่ตั้งของเมืองหลวง คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลางเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมและบริการในด้านต่างๆ เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาชั้นนำทุกระดับ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางของการบริหารประเทศ เป็นที่ตั้งของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ของรัฐและรัฐวิสาหกิจ และยังเป็นที่ตั้งของหน่วยงานต่างๆ ของภาคเอกชน ทำให้ภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อันนำมาสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคกลางและการเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ

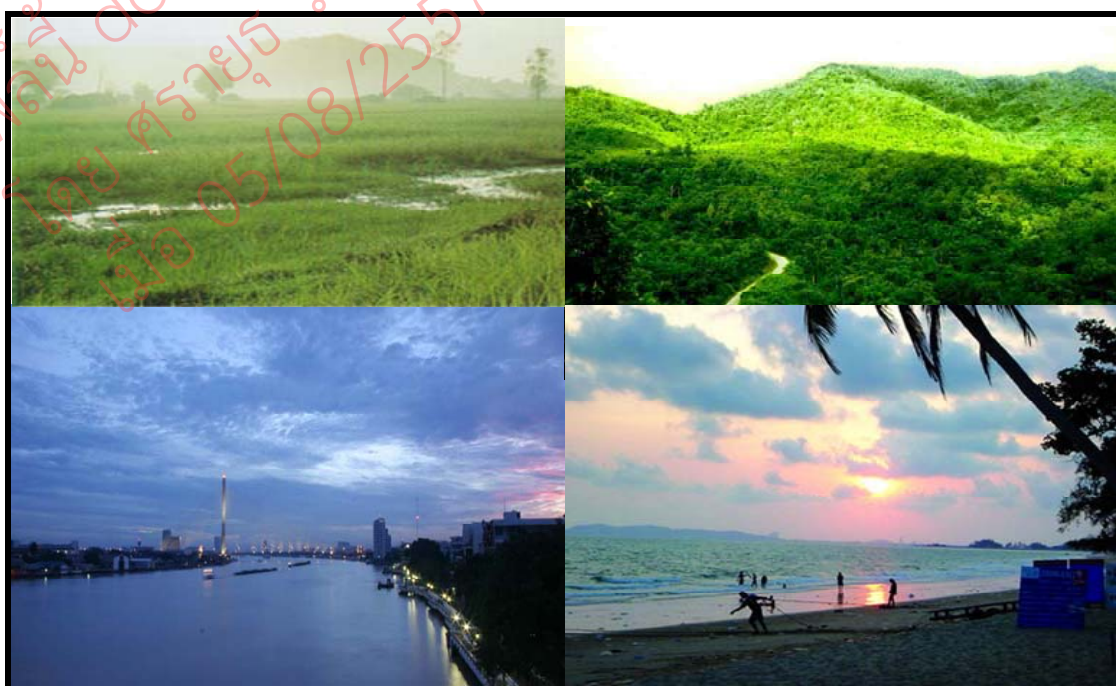
กลุ่มจังหวัดภาคกลาง (ใช้การแบ่งตามภูมิภาคของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งใช้หลักเกณฑ์สอดคล้องกับการแบ่งภาคของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, เกณฑ์การแบ่ง

กลุ่มจังหวัดภาคกลางเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเชิงภูมิศาสตร์ของประเทศไทย เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เอื้ออำนวยให้มีการเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและทั่วถึง สามารถเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมการท่องเที่ยวได้โดยสะดวก ทั้งทางบกและทางน้ำ อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวมเส้นทางของแม่น้ำสายสำคัญของประเทศ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำป่าสัก เป็นต้น จึงทำให้ภาคกลางเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินที่มีการสะสมของตะกอนดินจากแม่น้ำและอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรน้ำ ด้วยความเปรียบเชิงภูมิศาสตร์ดังกล่าวทำให้กลุ่มจังหวัดภาคกลางเป็นศูนย์กลางการผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตข้าวซึ่งภาคกลางได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำและยังเป็นแหล่งผลิตพืชผลการเกษตรที่สำคัญ ซึ่งชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวหลายชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชนและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนยังคงมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม คนในชุมชนผลิตพืชผลทางการเกษตร นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของภาคกลางมีลักษณะเป็นเนินเขา บางแห่งเป็นภูเขาสูงบริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันตกของภาคทำให้กลุ่มจังหวัดภาคกลางมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและสมบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เขตที่ราบของภาคกลางตอนบนเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำตั้งแต่จังหวัดชัยนาทไปจดอ่าวไทย เขตที่ราบภาคกลางตอนล่างเป็นที่ราบกว้างที่เกิดจากการทับถมของตะกอน และเกิดเป็นดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา เขตที่ราบทางด้านตะวันออกและตะวันตกเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำสลับกับลูกฟูก มีภูเขาที่ไม่สูงกระจายอยู่ทั่วไป บริเวณของที่ราบลุ่มประกอบด้วยภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเรียบจนถึงพื้นที่ที่มีความลาดเทสูง ได้แก่ พื้นที่บางส่วนของจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี ลพบุรี สระบุรีและนครนายก นอกจากนี้ยังมีบริเวณที่สูงและเทือกเขาสูงทางทิศตะวันตกของภาคในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี บางส่วนของจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ซึ่งสืบทอดต่อมาจากเทือกเขาทางภาคเหนือที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์ อีกส่วนคือบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกในพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกมีเทือกเขาบรรทัดที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาทางด้านตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกฟูกมีลูกเนินเขาเตี้ย ๆ ชายฝั่งทะเลเว้าแหว่ง บางแห่งเป็นที่ลุ่มตื้นน้ำทะเลท่วมถึง มีป่าชายเลนหรือป่าโกงกางขึ้นอยู่ในหลายบริเวณ นอกจากนี้บริเวณใกล้ชายฝั่งมีเกาะใหญ่น้อยมากมาย เกาะที่สำคัญได้แก่ เกาะช้าง เกาะกูด และเกาะล้าน (ภูมิศาสตร์ประเทศไทย, 2552) ด้วยความหลากหลายของลักษณะทางภูมิประเทศภาคกลาง จึงทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลางมีแหล่งท่องเที่ยวใน

ชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เสนอแก่นักท่องเที่ยวแตกต่างกันไป ตามลักษณะของภูมิประเทศ และวัฒนธรรมของชุมชน

เนื่องจากภาคกลางมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีที่สูงและภูเขาล้อมเกือบรอบ ทางใต้เปิดโล่งติดต่อกับอ่าวไทย จึงรับลมตะวันตกเฉียงใต้และลมใต้ที่พัดจากอ่าวไทย การได้รับอิทธิพลจากทะเลในฤดูหนาวจึงไม่หนาวและในฤดูร้อนจึงไม่ร้อนเหมือนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทางด้านตะวันตกอยู่ไม่ห่างไกลจากทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดียมากนัก จึงรับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ถึงแม้จะมีเทือกเขาตะนาวศรีขวางทิศทางลมที่นำฝนมาตกก็ตาม ลักษณะภูมิอากาศของภาคกลางทำให้การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ทุกฤดูกาล เนื่องจากการเดินทางที่ไม่มีอุปสรรคของสภาพเส้นทางที่ต้องผ่านเทือกเขาสูงชันเสี่ยงอันตราย การคมนาคมมีความสะดวกรวดเร็วทั้งการท่องเที่ยวด้วยรถส่วนตัวและรถโดยสารสาธารณะ

ภาพที่ 5.2 ลักษณะภูมิประเทศภาคกลาง

หากกล่าวถึงลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของภาคกลาง กลุ่มจังหวัดภาคกลางเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่หลากหลาย ตั้งแต่อดีตโดยมีสังคมและวัฒนธรรมที่ผูกพันกับวิถีชีวิตดั้งเดิม วิถีชีวิตประจำถิ่นที่เชื่อมโยงกับอาชีพ วิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติของชุมชน เช่น ชุมชน

ดีเด่นทางด้านกาารท่องเที่ยวในเขตชนบท และวิถีชีวิตที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ชุมชนดีเด่นทางด้านกาารท่องเที่ยวในเขตชานเมืองและในเขตเมือง เนื่องจากความสะดวกด้านการคมนาคมขนส่งและการที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้มีประชากรจากทุกภูมิภาคเคลื่อนย้ายถิ่นฐานมาประกอบอาชีพและสร้างครอบครัวในภาคกลางได้นำวัฒนธรรมและสังคมความเป็นอยู่ของตนมาสร้างสังคมในภาคกลางด้วย และยังปรากฏว่ามีชาวต่างประเทศได้เข้ามาเยือนประเทศไทยและมักตั้งถิ่นฐานในภาคกลางนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีการนำสังคมและวัฒนธรรมของประเทศของตนมาเผยแพร่และถ่ายทอดให้กับสังคมไทยในอดีต ด้วยความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มจังหวัดภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีความน่าสนใจในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของท้องถิ่น สังคมความเป็นอยู่และการใช้วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ในชุมชนต่างๆ อันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกาารท่องเที่ยวและสร้างรายได้สู่ชุมชน รวมทั้งกาารผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนท่องเที่ยวนำเสนอขายแก่ผู้มาเที่ยวในชุมชน

เรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ อาจกล่าวได้ว่าภาคกลางเป็นแหล่งประชากรที่มีพื้นฐานจากหลายชาติพันธุ์ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทย ไทยเชื้อสายจีน มอญ เขมร ยวน อิสลามและลาวกลุ่มต่างๆ อาทิ ลาวพวน ลาวเวียง ลาวโซ่ง ลาวครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน อาทิ การอพยพเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ในระยะแรกอาจจะตั้งหลักแหล่งค่อนข้างเป็นอิสระต่อกัน แต่ผลของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้กลุ่มทั้งหลายเหล่านั้นต้องเข้ามาสัมพันธ์ต่อกันยิ่งขึ้น เกิดเป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายต่างๆ ซึ่งเอกลักษณ์ของประชากรหลายชาติพันธุ์ในภาคกลาง ทำให้เกิดกาารท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นในชุมชนดีเด่นทางด้านกาารท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ มีนักท่องเที่ยวสนใจเข้าไปศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มคนในชุมชนที่ยังคงรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้อย่างมั่นคง ซึ่งชุมชนดีเด่นทางด้านกาารท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชนได้แก่ ชุมชนบางกระดี ชุมชนบ้านต้นตาล ชุมชนบ้านคูบัว เป็นต้น ศาสนาสาคัญของประชากรในภาคกลางคือพระพุทธศาสนา แต่ประชากรที่นับถือศาสนาอื่นก็มีอยู่มาก เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์มีทั้งผู้นับถือนิกายโรมันคาทอลิก และนิกายโปรเตสแตนต์ นอกจากนี้ยังมีผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ ประปนอยู่อีกด้วย (ภูมิศาสตร์ประเทศไทย, 2552)

ภาพที่ 5.3 ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมภาคกลาง 1

ลักษณะทางวัฒนธรรมและประเพณีของชาวภาคกลาง เนื่องจากภาคกลางเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่มานาน เป็นศูนย์กลางทางการค้า การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ นับแต่สมัยทวารวดี ลพบุรี สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมภาคกลางจึงหลากหลายมีทั้งวัฒนธรรมหลวงและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ชาวภาคกลางส่วนใหญ่เป็นชาวไทยแท้ตั้งบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่นี้แต่ดั้งเดิม อีกส่วนหนึ่งมีบรรพบุรุษเป็นชาวมอญหรือมอญ เช่น ที่ปากเกร็ด พระประแดง บางพลี ฯลฯ นอกจากนี้เป็นชาวจีนที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนกันแต่ครั้งสมัยอยุธยาเป็นราชธานีและยังมีชนกลุ่มอื่น ๆ อาศัยอยู่ในบางพื้นที่อีกด้วย เช่น ไทพวนหรือลาวพวน กะเหรี่ยง เป็นต้น ประชาชนพื้นเมืองในบางจังหวัดมีสำเนียงที่แปร่งไปจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดนั้น เช่น จังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดเพชรบุรี สังคมไทยภาคกลางเป็นระบบเครือญาติ ในชนบทยังนิยมการอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่หรืออยู่ละแวกเดียวกัน ซึ่งในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลางยังคงมีลักษณะดังกล่าวอยู่ อุปนิสัยของคนในภาคกลางค่อนข้างเป็นมิตรเฉลียวฉลาด รู้จักการประสานประโยชน์และการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสภาพการณ์ทั่วไปชีวิตของคนภาคกลางผูกพันกับน้ำเพราะส่วนมาก มักปลูกบ้านเรือนอาศัยตามริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง สภาพแวดล้อมเช่นนี้ทำให้สร้างเป็นเรือนใต้ถุนสูงเพื่อกันน้ำในฤดูน้ำหลาก ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลางสามารถสังเกตลักษณะของบ้านเรือนได้ว่ามี

ลักษณะการสร้างบ้านในรูปแบบดังกล่าว โดยเฉพาะในจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอ่างทองและจังหวัดสิงห์บุรี นอกจากนี้การก่อสร้างในสมัยก่อนใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้เนื้อแข็ง ไม้ไผ่ ส่วนหลังคามุงด้วยแฝก จากหรือกระเบื้องดินเผา ขนาดของบ้านขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของบางที่ก็ปลูกบ้านลอยน้ำที่เรียกว่าเรือแพ ในอดีตชาวบ้านในภาคกลางจะใช้เรือชนิดต่างๆ เป็นพาหนะและขนส่งสินค้า เช่น เรือบด เรือมาด การค้าขายก็อาศัยแม่น้ำเป็นตลาดเรียกว่า ตลาดน้ำ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตในอดีตของตลาดน้ำได้ ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่มีตลาดน้ำ

เรื่องรสชาติอาหารของชาวภาคกลาง (ภูมิศาสตร์ประเทศไทย, 2552) ส่วนใหญ่จะมีรสชาติกลมกล่อมเน้นหวาน ได้แก่ แกงส้ม แกงเขียวหวาน แกงมัสมั่น ผัดผัก ยำใหญ่ หมี่กรอบ นอกนั้นเป็นพวกเครื่องจิ้ม เช่น น้ำพริกและหลน ส่วนของหวานมีทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง หม้อแกง จ่ามงกุฏ ซาหริ่ม ก๋วยเตี๋ยวชี่ กระจ่างสารท รวมมิตร เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวที่เกรงว่า จะมีปัญหาเรื่องของการทานอาหารคลายความกังวลได้ เนื่องจากรสชาติอาหารของชาวภาคกลาง ไม่มีรสชาติที่จัดจ้านเน้นไปทางรสชาติใดรสชาติหนึ่ง นอกจากนี้มรดกทางวัฒนธรรมของภาคกลาง เรื่องของการละเล่นของชาวไทยภาคกลางมีการละเล่นมากมายมาแต่อดีต เช่น ระบำชาวไร่ เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย เพลงอิฐสุวรรณ เพลงเหย่ย เพลงแม่ศรี เพลงเดินกำรำเคียว เพลงลำตัด เพลงปอบโก้ เพลงอีแซว กลองยาว ลิเก เป็นต้น การแสดงต่างๆ นี้ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ ยังคงมีการละเล่นดังกล่าวอยู่ได้มีการร่วมกันอนุรักษ์เพื่อไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน โดยการนำเสนอผ่านการท่องเที่ยวของชุมชนแสดงให้นักท่องเที่ยวหรือกลุ่มศึกษาดูงานได้ชมและเรียนรู้ การแสดงต่างๆ เหล่านี้นักท่องเที่ยวสามารถหาชมได้ โดยสามารถติดต่อกับชุมชนดีเด่นทางด้าน การท่องเที่ยวที่มีการแสดงดังกล่าวให้ชุมชนเป็นผู้จัดการการแสดงให้

ภาพที่ 5.4 ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมภาคกลาง 2

ไฟล์นี้จัดทำโดย ศราวุฒ์ เมื่อ 05/08/25

5.2 ความสำเร็จของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

การประสบความสำเร็จของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับรางวัลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีความคิดเห็นของผู้นำชุมชนจำนวน 23 ชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสำคัญกับชุมชนส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจัยต่างๆ สามารถจัดลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญกับชุมชน ตามลำดับความคิดเห็นตั้งแต่ปัจจัยที่มีจำนวนผู้นำชุมชนให้ความสำคัญมากที่สุดถึงจำนวนน้อยที่สุดได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ปัจจัยที่มีความสำคัญกับความสำเร็จของชุมชน

ปัจจัยที่มีความสำคัญกับความสำเร็จของชุมชน	ร้อยละของชุมชนทั้งหมด
ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	100 (23 ชุมชน)
ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว	82.6 (19 ชุมชน)
การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น	69.5 (16 ชุมชน)
การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง	52.1 (12 ชุมชน)
การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค	30.4 (7 ชุมชน)
เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน	21.7 (5 ชุมชน)
ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง	8.7 (2 ชุมชน)
การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	4.3 (1 ชุมชน)

5.2.1 ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำชุมชนทุกชุมชน (23 ชุมชน) ให้ความสำคัญกับเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และคนในชุมชนโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของชุมชน ซึ่งทัศนคติของชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

การอภิปรายผลความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อภิปรายใน 2 ประเด็น คือ ความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.2.1.1 ความเข้มแข็งของชุมชน

จากการศึกษาพบว่าความเข้มแข็งของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญอันดับแรกส่งผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลจาก ททท. รวมถึงการได้รับรางวัลจากองค์กรอื่นๆ ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าถ้าหากคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานการท่องเที่ยวกับชุมชน ถึงแม้ว่าจะชุมชนมีผู้นำที่ดี มีคณะกรรมการทำงานที่มีความสามารถในบริหารจัดการ แต่ถ้าคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนแล้วความสำเร็จย่อมจะเกิดขึ้นได้ยากกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ นอกจากนี้ความเห็นจากคนในชุมชนมีความเห็นส่วนใหญ่ว่า คนในชุมชนมีความสามัคคี ชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง คนในชุมชนร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมในการได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ความเข้มแข็งของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีอุดมการณ์ร่วมกันในบางเรื่อง เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน การอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ทำให้คนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน การรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชนช่วยก่อให้เกิดพลังในการแก้ปัญหาของชุมชนและสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้ชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจที่ช่วยชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ด้านสังคมและการเมืองที่ช่วยทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน การแสดงออกทางความคิดเพื่อการพัฒนาชุมชน และด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ขึ้นในชุมชนท่องเที่ยว

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวแต่ละชุมชนมีลักษณะของความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของชุมชนและการริเริ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน มีทั้งที่ดำเนินการโดยคนในชุมชนเองหรือดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวพบว่าลักษณะชุมชนเข้มแข็งของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2540) และอดุลย์ วังศรีคุณ (2543) ดังนี้

1. คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีอิสระด้านความคิด มีสิทธิในการแสดงออกทางความคิด โดยแสดงความต้องการในการเลือกมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมการ

2. คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวกับการรวมตัวกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เช่น รวมตัวกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน รวมตัวกันแสดงความคิดเห็นเรื่องการบริหารจัดการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาชุมชน ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยในชุมชนมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับทั้งชุมชนและสาธารณะประโยชน์ เช่น การสร้างสิ่งปลูกสร้างสาธารณประโยชน์ของชุมชน การจ่ายสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

3. ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่มีลักษณะเป็นชุมชนที่เกิดการเรียนรู้ เนื่องจากคนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือคณะกรรมการของชุมชน เกิดการเรียนรู้ต่อความเป็นไปของโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศ ชุมชนใช้ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เช่น ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันชุมชนจะคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน การจับจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อสินค้าชุมชนตามภาวะเศรษฐกิจ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวสนใจการเรียนรู้ศึกษาวัฒนธรรมชุมชนมากขึ้น หรือชุมชนใช้ความทันสมัยของเทคโนโลยีนำมาใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน

4. คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่มีจิตวิญญาณในการทำงานเพื่อชุมชน การมีจิตวิญญาณของชุมชนจะเห็นได้จากการที่สมาชิกมีความผูกพันกับชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ห่วงแทนทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่มีคณะกรรมการหรือมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ผู้นำมีลักษณะบุคลิกเป็นผู้เสียสละทำงานเพื่อชุมชนและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอย่างมาก ทุ่มเทการทำงานทุกอย่างเพื่อพัฒนาชุมชน รวมถึงคนในชุมชนที่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากร

วัฒนธรรมของชุมชน จะมีความห่วงใยในทรัพยากรท้องถิ่นของตนอย่างยิ่ง จากส่วนหนึ่งของการสัมภาษณ์ ที่บ่งบอกถึงการทำงานเพื่อชุมชน

ความเป็นชุมชนหมายถึงว่า คนอื่นมีสิทธิมีเสียงเท่ากับเรา สามารถที่จะพูดได้ เราเน้นการกระจายรายได้ การทำประโยชน์ให้กับชุมชน ชุมชนที่ชัดเจน เพราะว่ามีพื้นฐานจากชาวบ้านที่เคยปลูกป่ามาก่อน ชาวบ้านมีจิตใจที่เสียสละ อยู่แล้ว ชัดเจนเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน (อนุทิน เขียวชาญ, สัมภาษณ์) ที่ดินที่นี้ไร่เจ็ดแปดล้านการที่เรามาทำอย่างนี้รายได้มันไม่ค่อยเท่าไรแต่ก็ยังทำอยู่ ถ้าชุมชนไม่ร่วมก็ทำไม่ได้อยู่แล้วใครจะซื้อที่ดินมาทำตรงนี้อ่างร่วมกันเช่น เป็นที่จอดรถ เป็นที่ขายของ อย่างนี้ก็เกิดได้ เจ้าของที่จอดรถก็ยินดีให้กับส่วนร่วมไม่คิดขายที่ก็เอามาสร้างประโยชน์กับคนอื่น สร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับคนอื่นฯ (ซีวี สดใส, สัมภาษณ์)

5. คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวสามารถจัดการแก้ปัญหาของตนเองได้ด้วยวิธีการของการบริหารจัดการ คือ การวางแผน จัดองค์กร ดำเนินงาน สั่งการ ควบคุมและประเมินผล ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในชุมชน คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบหรือกลุ่มที่รับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวจะร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะชุมชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเอง ชุมชนทราบถึงปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวได้ตรงจุด เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว การกระจายรายได้สู่คนในชุมชน

6. ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวมีการเกิดขึ้นของผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ ผู้นำที่เกิดขึ้นในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยว ส่วนมากจะเป็นผู้นำที่ริเริ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนตั้งแต่แรกเริ่มหรือเป็นผู้อาวุโสของชุมชน เป็นผู้ที่มีความคิดก้าวหน้าในการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง มีความเสียสละอย่างมากให้กับการทำงานเพื่อชุมชน ชุมชนจึงมีผู้นำเกิดขึ้นเองในชุมชนและได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนให้เป็นผู้นำ ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวที่มีผู้นำที่ดี มีความสามารถมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากบทบาทการทำงาน วิสัยทัศน์การทำงาน การพัฒนาการท่องเที่ยวของผู้นำหรือคณะกรรมการชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนาชุมชนในเรื่องอื่นๆ

คนในชุมชนมีอิสระด้านความคิด มีสิทธิในการแสดงออกทางความคิด
คนในชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตน
ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นชุมชนที่เกิดการเรียนรู้
คนในชุมชนมีจิตวิญญาณในการทำงานเพื่อชุมชน
คนในชุมชนสามารถจัดการแก้ปัญหาของตนเองได้ ด้วยวิธีการของการบริหารจัดการ
ชุมชนมีการเกิดขึ้นของผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ

แผนภูมิที่ 5.1 ลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ที่ได้มีการกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ในเรื่องดังต่อไปนี้

เรื่องแรก กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชนและชุมชนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความพร้อมของชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยเสริมสร้างศักยภาพชุมชน คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เช่น มีรายได้จากการท่องเที่ยว มีการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ เป็นต้น องค์ประกอบรองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนหรือให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน ช่วยทำให้เกิดการต่อยอดแก่ชุมชนในเรื่องของการนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ โดยจากระยะแรกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยวให้แล้วค่อยเปลี่ยนผ่านสู่ชุมชนให้เป็นผู้ดำเนินการเอง ทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนวิธีการคิด วิธีการทำงานจนกระทั่งคนในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้

เรื่องที่สอง การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนมาใช้ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการ แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในบางชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจะมีวิสาหกิจชุมชนด้วยที่ดำเนินกิจกรรมอื่นๆควบคู่กับกิจกรรมการท่องเที่ยว การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดและทักษะในการประกอบอาชีพแก่คนในชุมชน เห็นได้จากคนในชุมชนดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเองทุกประการ ตั้งแต่การคิดกิจกรรม การวางแผนงาน การบริการอาหาร ที่พัก การนำเที่ยว เป็นต้น คนในชุมชนสามารถติดต่อสื่อสาร บริการข้อมูลเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวของชุมชนได้และคนในชุมชนมีการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่แปลกใหม่ ทำให้ทักษะของคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวพัฒนาเพิ่มขึ้น

เรื่องที่สาม การท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล เกิดการส่งเสริมสิทธิคนในชุมชนในการแสดงความคิดเห็น ความเป็นเจ้าของทรัพยากรชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสงวนอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาสิ่งแวดล้อม ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของทรัพยากรในชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนในชุมชนท่องเที่ยวเกิดศักยภาพดังกล่าวขึ้น

5.2.1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน

สาเหตุที่คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต้องมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพราะคนในชุมชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยว ทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จึงต้องให้คนในชุมชนซึ่งเป็นผู้รู้ปัญหา และรู้ความต้องการของชุมชนตนเองได้ดีกว่าผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน เพื่อการบริหารจัดการที่ดีเพราะการบริหารจัดการจะดำเนินไปได้ดีต้องมีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชนจะเกิดได้ต้องมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ถ้าคนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การแสดงออกทางความคิดแล้ว เป็นการยากอย่างยิ่งที่จะพัฒนาชุมชนจนเกิดความเข้มแข็งในชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท่องเที่ยวสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) เนื่องจากองค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้น เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการสร้าง

โอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองได้ และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว นั้น สามารถเกิดขึ้นได้ตามขั้นตอนต่างๆตามแนวความคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff (อ้างถึงใน ชูสวัสดิ์ จันทรโรจน์, 2541) ดังนี้

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่ม การตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ โดยคนในชุมชนร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดถึงความต้องการของชุมชนว่าต้องการพัฒนาชุมชนอย่างไร จะนำการท่องเที่ยวเข้ามาใช้ในชุมชนหรือไม่ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนประสบกับปัญหาเรื่องรายได้ ชุมชนหาทางแก้ไขปัญหาด้วยการพิจารณาศักยภาพของชุมชนว่ามีศักยภาพเพียงใดที่จะดำเนินการท่องเที่ยว คนในชุมชนคิดหาวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนโดยการนำการท่องเที่ยวมาใช้หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ กิจกรรมใหม่ที่สนองต่อความต้องการของชุมชน ดังเช่น หลายชุมชนดีเด่นทางด้านท่องเที่ยวมีการเสนอความคิดเห็นของคนในชุมชนที่เลือกการท่องเที่ยวมาใช้พัฒนาชุมชน มีการนำเสนอกิจกรรมใหม่แก่นักท่องเที่ยว เช่น การล่องเรือชมวิถีชีวิตริมคลอง การนั่งรถอีแต่นชมเรือทอผ้าไหม การผลิตพืชผลทางการเกษตร การร่วมกับชาวบ้านทดลองประกอบอาหารทำงานหัตถกรรมต่างๆ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เวลาที่มีการประชุมเกิดขึ้น มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงออกความคิดเห็นในการตัดสินใจมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เช่น ตัดสินใจว่าจะมีการดำเนินการหรือมีกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไรบ้างในชุมชน การแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นหลังจากดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน การเลือกคณะกรรมการหรือผู้นำกลุ่มที่ชุมชนจะมีการเลือกคณะกรรมการมาบริหารทุกปีหรือมากกว่าหนึ่งปีตามแต่ละชุมชน ซึ่งคนในชุมชนสามารถแสดงออกตัดสินใจได้ว่าใครมีความเหมาะสม รวมทั้งการตัดสินใจที่จะรับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกหรือเลือกรับสิ่งทันสมัย เทคโนโลยีต่างๆเข้ามาพัฒนาชุมชนที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สายรุ่ง ดินโคกสูง (2549) ว่าคนในชุมชนได้ให้ความสำคัญในด้านการบริหารจัดการที่ต้องมีคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง โดยคนในชุมชนต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็นเจ้าของร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนพื้นฐานที่ว่า คนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและ

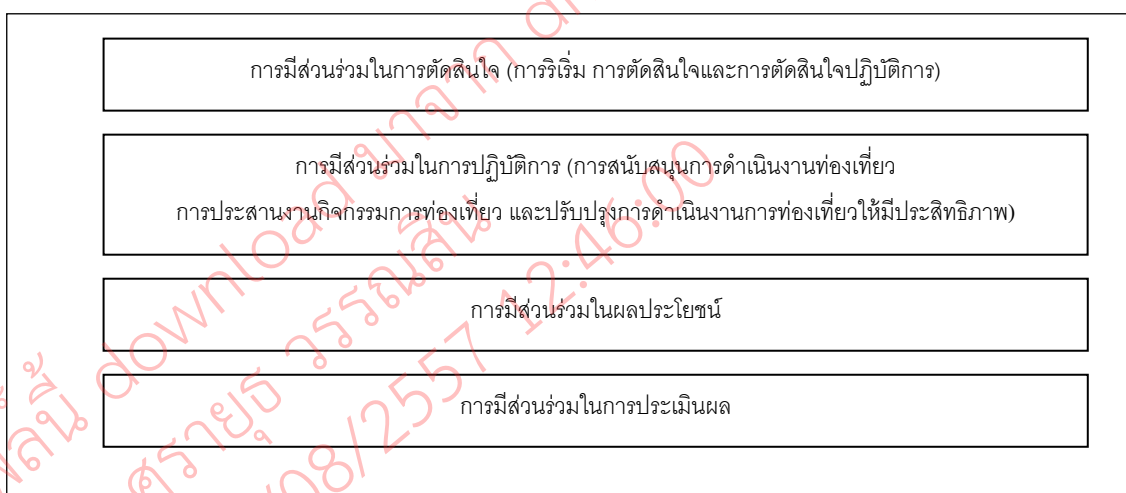
เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนการดำเนินงานท่องเที่ยว และการประสานงานกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การให้บริการนักท่องเที่ยวตามหน้าที่ต่างๆที่ตนเองได้รับผิดชอบ การขายสินค้าหรือการเข้ากลุ่มงานย่อยต่างๆ ในชุมชน ซึ่งสิทธิการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คนในชุมชนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกับกลุ่มใดก็ได้ตามความถนัดความสามารถของตนเองและสามารถมีส่วนร่วมได้หลากหลายกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการคนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว จะมีส่วนร่วมเป็นปกติ เพราะเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบดูแลนักท่องเที่ยว สำหรับบางคนที่รับเป็นอาชีพเสริมหลังจากว่างจากการทำงานหลักจะมีส่วนร่วมเวลาว่างที่ได้รับมอบหมายจากผู้ดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การบรรยาย การสาธิตกิจกรรมทางการเกษตร กิจกรรมการปลูกป่า การล่องเรือ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการจะมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดใดบ้างที่สามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ลักษณะของการจัดการชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงคนในชุมชนเลือกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยตามความต้องการของตน

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวนั้นตกเป็นของคนในชุมชน ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว นำเที่ยว บริการอาหารที่พักได้ผลประโยชน์ทางตรงจากนักท่องเที่ยวในรูปของผลตอบแทน ส่วนผู้ที่ขายสินค้าหรือประกอบธุรกิจอื่นในชุมชน เช่น ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าต่างๆ สินค้าชุมชนได้รับผลประโยชน์ทางอ้อมจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชน ผลประโยชน์ทั้งหมดจากการท่องเที่ยวนั้นตกเป็นของชุมชน เพราะชุมชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเองทั้งสิ้น คนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยตรงจะได้รับกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงแบ่งกันอย่างเท่าเทียมตามวิธีการของชุมชนที่กำหนดไว้ อาจจะมีการหักเข้าส่วนกลางไว้บางส่วนเพื่อใช้สำหรับการบริหารงานหรือจัดกิจกรรมศึกษาดูงานของชุมชน หรือในบางชุมชนให้ผลประโยชน์นั้นแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมทั้งหมดโดยไม่มีหักเข้ากลางเพื่อป้องกันปัญหาข้อครหาการใช้เงินส่วนกลางไปในทางที่ผิด จนส่งผลคนในชุมชนเกิดความบาดหมางใจกันภายหลังและเกิดการแตกความสามัคคี

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้น จะมีการประเมินผลเพื่อสรุปงานที่ผ่านมาว่าเป็นเช่นไร ปัญหาต่างๆที่พบเจอจากการบริการนักท่องเที่ยว คนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการบริการนักท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมต่างๆจะร่วมพูดคุยหลังจาก

นักท่องเที่ยวดำเนินทางกลับเรื่องการตอบรับ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจหรือปัญหาที่เกิดขึ้นต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกันความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาหาแนวทางปรับปรุงการบริการที่ได้รับการติชม คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนจะเป็นผู้ที่ควบคุม ติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการอยู่ว่าได้รับผลเช่นใด

แผนภูมิที่ 5.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ มิติการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวในการจัดการการท่องเที่ยวของคนในชุมชนสามารถแบ่งมิติการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนออกได้เป็น 3 ประการดังนี้

ประการแรก คนในชุมชนร่วมให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนของชุมชนที่ได้รับการเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือการให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในที่ประชุมรับฟังความคิดเห็นของคนทั้งชุมชน โดยคณะกรรมการชุมชนมีการพิจารณาข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น ความต้องการของชุมชนในโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

ประการที่สอง คนในชุมชนดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเป็นในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคมโดยรวม โดยการออกเสียงประชามติ การแสดงความคิดเห็นผ่านการร้องเรียนหรือการประชุมของชุมชน ซึ่งตรงข้ามกับผลการศึกษาของชัยยันต์ เหลืองดี (2544) ศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัด

สมมุติสงครามพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การสรุปและประเมินผล แต่คนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและเสนอความต้องการของชุมชน ลักษณะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ชัยยงค์ศึกษามีความแตกต่างจากชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินการจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล แต่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาในชุมชนว่าชุมชนตนเองมีปัญหาเรื่องใดที่ต้องการให้เกิดการแก้ไข และเสนอความต้องการของตนเรื่องต่างๆในระหว่างการประชุม การประชาคมของชุมชน ปัญหาหรือความต้องการต่างๆที่คนในชุมชนเสนอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้ดำเนินการจัดการหรือแก้ไขให้ชุมชน

ประการที่สาม การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวเอง นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริเกศ อนงค์ ไตรรัตน์ทรงพล (2547) ที่พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองรางจระเข้ต่างก็มีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ 4 กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การดำเนินงาน และการควบคุม การดำเนินงานที่เป็นกระบวนการของชุมชนดำเนินงานเองทั้งหมด เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกับชุมชน เกิดการรักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในชุมชน

สามารถสรุปได้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรกที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวและคนในชุมชนชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างให้ความสำคัญกับเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอันดับแรกสุด

5.2.2 ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสองที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 19 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการ

สร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

การอภิปรายผลศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวอภิปรายใน 2 ประเด็น คือ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

5.2.2.1 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว คนในชุมชนอยู่ในกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่การร่วมวางแผนดำเนินการ การร่วมปฏิบัติตามแผนงาน การร่วมตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ การร่วมสรุปติดตามและประเมินผล รวมทั้งคนในชุมชนยังร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยการทำงานของคนในชุมชนมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้การทำงานการท่องเที่ยวที่เป็นระบบของชุมชน มีระบบการจัดการที่ดีสามารถนำไปสู่การเกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้

การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น มีองค์ประกอบสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดของพจนานุกรม (2546) คือ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบด้านการจัดการ ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ขององค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดี การมีองค์ประกอบด้านการจัดการประกอบด้วย ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีองค์กรของชุมชนที่ทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่คนในชุมชนและมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อต่องานสาธารณประโยชน์

นอกจากนี้การบริหารจัดการของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีการบริหารจัดการชุมชนที่เชื่อมโยงกับหลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพจนานุกรม (2546) ดังนี้

1. ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทุกชุมชน เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน

2. สมาชิกชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการแสดงออกทางความคิดด้วยการเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะนำมาดำเนินการในชุมชน การเป็นตัวแทนของกลุ่มหรือเป็นคณะกรรมการชุมชนบริหารจัดการชุมชน และร่วมตัดสินใจการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานท่องเที่ยวส่งเสริมความภาคภูมิใจของตนเอง ด้วยการนำเสนอคุณค่าของชุมชนสู่นักท่องเที่ยว เช่น นำเสนอคุณค่าของชุมชนจากรางวัลต่างๆที่ได้รับจาก ททท.และหน่วยงานอื่นๆ นำเสนอเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นจุดดึงดูด นักท่องเที่ยว นำเสนอความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น

4. คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานเที่ยวยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองโดยการใช้การทำงานเป็นเครื่องมือสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ คนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว บริการนักท่องเที่ยวได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม เพราะมีการกำหนดราคาค่าบริการต่างๆ ที่ชัดเจน มีการจัดสรรรายได้จากการบริการนักท่องเที่ยว ที่เป็นระบบ ราคาค่าบริการที่นักท่องเที่ยวจ่ายเป็นราคาที่ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบของคนในชุมชนและไม่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

5. ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานเที่ยวมีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน เพื่อชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรเป็นแหล่งสร้างรายได้ จากการทำงานเที่ยว ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพ ในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานเที่ยวที่นำเสนอ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะพบว่าชุมชนนั้นๆจะมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่คนในชุมชนยังคงยึดถือปฏิบัติ เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณี คนในชุมชน ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนที่ยังคงมีอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

6. คนในชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานเที่ยวช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่าง วัฒนธรรม การมีนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเดินทางเข้ามาในชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะมีความ สนใจการทำงานเที่ยวในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศหรือเชิงเกษตรอยู่แล้ว มีความ สนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน เข้ามาศึกษาชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างคนต่างวัฒนธรรมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในเมืองกับคนในชุมชนชนบท หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนที่มีความแตกต่างทางศาสนา นอกจากนี้นักท่องเที่ยวที่เดิน ทางเข้ามาศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน จะเกิดความเคารพในวัฒนธรรมของคนในชุมชน ดีเด่นทางด้านการทำงานเที่ยว เพราะชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานเที่ยวแต่ละชุมชนต่างมีเอกลักษณ์ ของชุมชน มีความต่างทางศาสนาหรือการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน นั้นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตที่คนในชุมชนดำเนิน อยู่ เกิดความเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรม

7. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงาน เที่ยวในหลายชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่สาธารณะ เช่น การนำรายได้ส่วนกลางจาก

การท่องเที่ยวให้แก่ผู้สูงอายุ การนำรายได้มาพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน การปรับปรุงซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน เป็นต้น

5.2.2.2 การบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ความสำเร็จของการท่องเที่ยวในชุมชนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากขาดการบริหารจัดการที่ดี มีการร่วมมือจากหลายภาคส่วนของชุมชนทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้น สามารถดำเนินงานจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายที่ชุมชนได้วางไว้ จากความหมายของการจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี ถ้าเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจะหมายถึง ในชุมชนมีประธานชุมชน มีคณะกรรมการชุมชน หรือผู้นาองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำกับดูแลการท่องเที่ยวชุมชน เป็นบุคคลที่ประสานงานส่วนงานต่างๆของการท่องเที่ยวในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยใช้การวางแผน การจัดองค์กร การสรรหาบุคคล การสั่งการและการควบคุมในการทำงานของชุมชน ทำให้งานด้านการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมต่างๆของชุมชนสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ คนในชุมชนสามารถทำงานได้อย่างมีแบบแผน และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของสินธุ์ สโรบล (2545) ที่ว่าชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว นั้นต้องมีการเตรียมการและวางแผน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะเน้นให้ความสำคัญกับการมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง และความเห็นของคนในชุมชนมีความเห็นว่าการบริหารจัดการที่เป็นระบบของชุมชน มีผู้บริหารจัดการและคณะกรรมการบริหารจัดการที่ดีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวแต่ละแห่งล้วนมีลักษณะการจัดการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นมีอยู่อย่างไร บางชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บางชุมชนมีความโดดเด่นในด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในขณะที่บางชุมชนมีจุดเด่นด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ทุกชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวนั้นมีลักษณะร่วมกัน คือ เรื่องการจัดการที่มีองค์ประกอบในการทำงานตั้งแต่การวางแผนจนถึงการติดตามผลของการท่องเที่ยวในชุมชน

กระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทุกชุมชนบริหารจัดการด้วยคนในชุมชนเอง มีเพียงสองชุมชนท่องเที่ยวเท่านั้นที่บริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการของธงชัย สันติวงษ์ (2545) ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่

1. การวางแผนงาน

เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำงานต่างๆ การกำหนดหน้าที่ของแต่ละบุคคล การกำหนดเรื่องของการบริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว การกำหนดเวลาและกิจกรรมที่จัดแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการวางแผนอย่างชัดเจนจากการประชุมพูดคุยกันทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการวางแผนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีการวางแผนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สภาพสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนในชุมชน แผนที่จัดทำขึ้นนั้นเป็นแผนที่สามารถนำมาใช้ได้กับคนในชุมชน ผู้มีส่วนร่วมสามารถปฏิบัติตามแผนได้ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะดำเนินตามที่คนในชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมกันวางแผนไว้ การดำเนินการดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2544) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดระบบการจัดการ ซึ่งจะทำให้ระบบการจัดการมีพลังได้นั้น ต้องใช้การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และต้องทำเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งการวางแผนในการทำงานของชุมชนประกอบด้วย

1.1 วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวของชุมชน

จุดประสงค์หลักที่มีความคล้ายคลึงกันในทุกชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว คือ เรื่องแรก ต้องการให้ชุมชนของตนเองมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน เรื่องที่สอง ต้องการให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว โดยไม่ได้มุ่งทำเป็นอุตสาหกรรมหลักใหญ่โตที่ ชุมชนมีจุดประสงค์หลักคือ นำการท่องเที่ยวมาพัฒนาชุมชนยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม และเรื่องที่สาม ต้องการให้นักท่องเที่ยวหรือกลุ่มคนที่เดินทางมาศึกษาดูงานได้รับความรู้ มีความเข้าใจท้องถิ่น เกิดทัศนคติที่ดีกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน

1.2 การเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีลักษณะการดำเนินการในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ความพร้อมด้านกายภาพของชุมชน

ความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนสามารถให้ความรู้ เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว และความพร้อมเรื่องโฮมสเตย์ที่มีการเตรียมการเรื่องอาหารการกิน ที่พัก ความ

สะอาดของที่พัก อาหาร ห้องสุขา สำหรับนักท่องเที่ยว จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่กล่าวถึงการวางแผนของชุมชน

ก่อนที่จะทำตรงนี้หนึ่งปี มีที่ปรึกษา เรามีการประชุมวางแผนทดลองทำการท่องเที่ยวมาเป็นปีก่อนที่มาทำจริง ที่ปรึกษาจะพาคนมาเที่ยวให้เราลองบริหารจัดการ มีแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวประเมินดูว่าต้องปรับปรุงตรงไหนอย่างไร แล้วค่อยทำการเปิดแบบจริงจัง (อนุทิน เชี่ยวชาญ, สัมภาษณ์)

- ความพร้อมด้านบุคลากรของชุมชน

เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับสมาชิกชุมชนเข้าใจเรื่องการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนดำเนินการ มีลักษณะวิธีการดำเนินการอย่างไร ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวยังจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวให้แก่สมาชิกชุมชน โดยการนำไปทัศนศึกษา การฟังการบรรยายของชุมชนต่างๆที่ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเลือกวิธีการหรือประยุกต์ใช้วิธีการท่องเที่ยวที่เหมาะสมมาใช้กับชุมชน และผู้นำหรือคณะกรรมการชุมชนติดต่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนช่วยส่งเสริมอบรมให้ความรู้เรื่องต่างๆที่จำเป็นกับชุมชน ทำให้บุคลากรของชุมชนมีความพร้อมในการทำงาน จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์เรื่องความพร้อมด้านบุคลากรของชุมชน

เราไปดูงานที่บ้านศรีวงศ์ไปดูโฮมสเตย์ ไปดูที่กรุงชิง ไปที่ภาคเหนือ แล้วนำข้อมูลมาเก็บเล็กผสมน้อย เรามองศักยภาพ มองต้นทุนทางทรัพยากรของเรา... การจัดการก็เริ่มวางแผนกันรับสมัครสมาชิกที่สนใจจะทำโฮมสเตย์..เราต้องรวบรวมสมาชิกก่อน มีคณะทำงานก็ตั้งคณะกรรมการ ประชุมกันเรื่องที่มาที่ไป ประโยชน์ในการทำโครงการ (เอกวัฒน์ มงคล, สัมภาษณ์)

- ความพร้อมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่นำเสนอให้แก่ผู้มาเยือนแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ลักษณะของชุมชนมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้วิถีชีวิต การดำเนินชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การชมงานประเพณีหรือการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) เป็นกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น การชมสวนเกษตร สวนสมุนไพร การชมการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร การ

เรียนรู้วิธีการผลิตทางการเกษตรต่างๆ รวมทั้งลักษณะของวิถีชีวิตคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพทางเกษตร

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา ลำธาร อาทิ การล่องแก่งชมต้นน้ำ การนั่งเรือชมป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน การชมหิ่งห้อย เป็นต้น

4. ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Homestay) เป็นบ้านพักที่นักท่องเที่ยวมาร่วมพักกับเจ้าของบ้าน สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เข้ามาเรียนรู้ วิถีชีวิตชาวบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยชุมชนที่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวจะเตรียมอาหารการกินและที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่นำเสนอกิจกรรมที่หลากหลายออกไปตามลักษณะของชุมชน จะมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันทุกชุมชน คือ การนำสินค้าของชุมชนนำเสนอขายแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน เช่น งานศิลปหัตถกรรม งานจักสาน ขนมและอาหารพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และสินค้าผลิตผลทางการเกษตรต่าง ๆ เป็น การรับผลประโยชน์จากความพร้อมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ทำและมีการจับจ่ายซื้อของในชุมชนเป็นตัวเสริม

2. การจัดการ

การจัดการคือการการจัดแบ่งสายงานตำแหน่งต่างๆ แบ่งงานเพื่อให้ผู้รับผิดชอบงานทราบบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การวิเคราะห์จากการศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันอย่างชัดเจน มีผู้รับผิดชอบงานตามหน้าที่ของตน บางคนอาจจะทำมากกว่าหนึ่งหน้าที่ บางคนมีหน้าที่เดียว แต่การประสบความสำเร็จได้นั้นการมีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการที่มีความเข้าใจกัน มีความเข้มแข็งในการทำงาน ชุมชนมีความสามัคคีกันเป็นสิ่งที่ช่วยให้ชุมชนทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีผู้นำที่เป็นยอมรับของชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะผลของการทำงานจะเป็นการพิสูจน์ความมีประสิทธิภาพ ความมีวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการของชุมชน ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทุกชุมชนจะมีผู้นำและคณะกรรมการเป็นคนในชุมชนทั้งสิ้น จึงส่งผลให้การทำงานค่อนข้างสะดวก เนื่องจากมีพื้นฐานที่เข้าใจความเป็นตัวตนของชุมชน มีความเข้าใจลักษณะพฤติกรรมของคนในชุมชน และคณะกรรมการที่ทำงานด้วยกันเป็นคนที่สนิทคุ้นเคยกัน จึงทำให้การทำงานดำเนินไปได้สะดวก มีการอภิปรายถกเถียงกัน

เกิดขึ้นเพราะการทำงานร่วมกันในชุมชนมีการแสดงออกทางความคิดของแต่ละบุคคล ส่งผลให้การทำงานของชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ดี เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย มีแนวทางการทำงานร่วมกัน มีแนวทางสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลากหลายนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชนเพิ่มขึ้นจากการทำงานร่วมกัน

การจัดองค์กรของบางชุมชนมีการจัดองค์กรเป็นกลุ่มย่อยต่างๆ เช่น กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มคนนำเที่ยว กลุ่มรถบริการนำเที่ยว กลุ่มอาหาร เป็นต้น กลุ่มต่างๆเหล่านี้จะมีผู้นำของกลุ่มตนเองเพื่อประสานงานระหว่างสมาชิกและประสานงานกับศูนย์กลางชุมชนช่วงเวลามีกิจกรรมท่องเที่ยวเกิดขึ้นหรือมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในชุมชน เพื่อกระจายงานส่วนต่างๆที่รับผิดชอบของแต่ละกลุ่มให้สมาชิกของกลุ่มทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย

จากการศึกษาพบว่าเรื่องการประชาสัมพันธ์ของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวบางชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าใดนัก ซึ่งงานดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมาก ทำให้เกิดการกระจายข่าวสารผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชนไปถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วถึง ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาการประชาสัมพันธ์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะบางชุมชนยังไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในทางเว็บไซต์

3. การสรรหาคคนเข้าทำงาน

หน้าที่ของการจัดสรรหาคคนเข้าทำงาน ได้แก่ การคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมกับงานที่ต้องรับผิดชอบ และจัดคนเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ ซึ่งตำแหน่งหน้าที่ของงานนั้นๆจะเป็นสิ่งที่บอกความยากง่ายลักษณะของงาน การทำงานการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นย่อมมีความคาดหวังเรื่องความสามารถของบุคลากร มีความรู้ความสามารถ บุคลิกเหมาะสมกับการทำงานในแต่ละหน้าที่ ซึ่งหน้าที่ต่างๆที่จัดแบ่งกันนั้น ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนจะเป็นผู้ที่เลือกสรรกันเองว่าลักษณะงานไหนมีความเหมาะสมกับใครในชุมชน อาจใช้วิธีการเลือก การแต่งตั้งโดยผู้นำชุมชนที่จะพิจารณาความเหมาะสมของคนและงานหรือการลงคะแนนเสียงของคณะกรรมการว่าใครที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่นั้นๆ การจัดสรรหน้าที่บุคลากรในการทำงานจะมีการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งแบบไม่เป็นทางการหมายถึงการรับรู้หน้าที่กันเองของสมาชิกกลุ่มว่าตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องใด

บางชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่มีการจัดกลุ่มการทำงานในชุมชนเป็นกลุ่มย่อยต่างๆ เช่น กลุ่มอาหาร กลุ่มที่พัก กลุ่มคนนำเที่ยว เป็นต้น กลุ่มต่างๆเหล่านี้จะมีผู้รับผิดชอบของ

กลุ่มตนเอง บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่จะมีความเหมาะสมกับงานดังกล่าวอยู่แล้ว เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในด้านที่ตนรับผิดชอบ สมาชิกที่เข้าร่วมการทำกิจกรรมกับกลุ่มมาด้วยความสมัครใจ สมาชิกในกลุ่มจะมีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่กันอย่างดี และมีการจัดระบบการทำงานตามลำดับ ก่อนหลังในบางกลุ่มงาน เช่น งานที่ปักโฮมสเตย์ เรือหรือรถนำเที่ยว เพื่อความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้

การพัฒนาความสามารถของคนในชุมชนที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่มีชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวให้ความสำคัญ บางชุมชนได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนการอบรมอย่างเป็นประจำในเรื่องของทักษะด้านต่างๆ เช่น การนวดแผนไทย การประกอบอาชีพเสริม การทำอาหาร ซึ่งส่วนมากจะเป็นการช่วยเหลือจากกรมการพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการเกษตรหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดหาวิทยากรมาให้ แต่ในบางชุมชนไม่มีเรื่องการอบรมพัฒนาความสามารถของคนในชุมชนมากเท่าใดนัก เพราะสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญ การไม่ทราบสถานที่ติดต่ออบรม หรือองค์ความรู้การอบรมไม่มีความแตกต่างไปจากเดิมที่เคยได้รับทำให้ไม่มีความน่าสนใจ การไม่มีคนในชุมชนให้ความสนใจกับการอบรมทำให้ไม่มีตัวแทนจากชุมชนไปรับความรู้มาเผยแพร่ให้คนในชุมชน เป็นต้น

4. การสั่งการ

การสั่งการเป็นความพยายามที่จะทำให้การปฏิบัติงานของฝ่ายงานต่างๆในชุมชนเป็นไปในแนวทางที่วางแผนไว้ ให้เกิดบรรลุความสำเร็จที่วางไว้ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว แต่ละชุมชน จะมีผู้สั่งการหรือเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงานให้กับคนในชุมชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ดำเนินการในส่วนที่ตนเองต้องรับผิดชอบงาน การสั่งการเป็นในลักษณะของการขอความร่วมมือในการทำงานมากกว่าการออกคำสั่ง เพราะทุกคนในชุมชนมีความเสมอภาคกันหมด เพียงแต่ว่าการทำงานจำเป็นต้องมีผู้นำหรือผู้ที่แสดงความคิดเห็นการทำงานออกมาที่ชัดเจน มีผู้ที่สามารถจัดการกระจายหน้าที่การทำงานให้ทุกคนที่ต้องรับผิดชอบได้ การสั่งการของการทำงานชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจะเป็นลักษณะของการสั่งการแบบไม่เป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องมีการออกเป็นหนังสือคำสั่ง เพียงแค่ใช้การพูดจาสื่อสาร ใช้ทักษะในการติดต่อสื่อสารในลักษณะของการพูดคุยในชีวิตประจำวัน เนื่องจากผู้ที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองอยู่แล้ว แต่มีการประสานงานติดต่อการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวหรือกิจกรรมต่างๆที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เพียงเท่านั้นการ

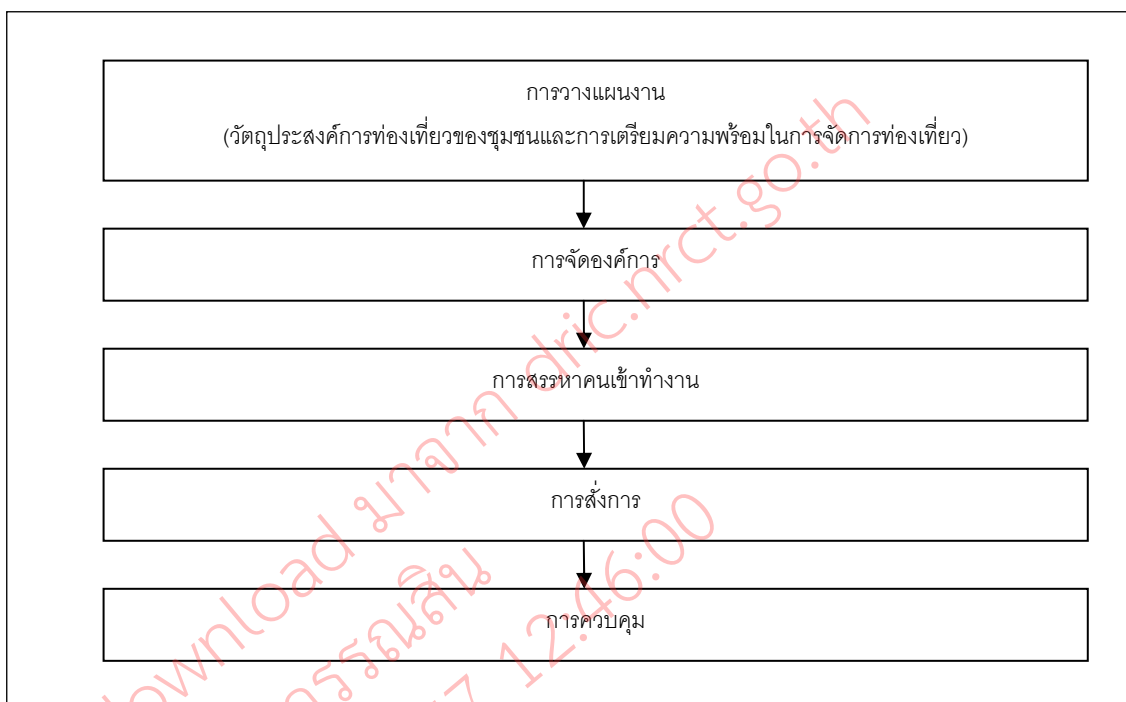
ดำเนินกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบก็เกิดขึ้นเป็นผลตามมา รวมทั้งผู้นำชุมชนหรือผู้ประสานงานมีความเข้าใจพฤติกรรมของสมาชิกชุมชนแต่ละคนว่ามีลักษณะนิสัยเป็นเช่นใด มีการใช้ทักษะการสื่อสารกับแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน จึงทำให้การสั่งการสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม

การควบคุมถือเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งระหว่างการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ทำให้การทำงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้และป้องกันมิให้เกิดความเสียหายในด้านต่างๆ หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นชุมชนจะรีบดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้สามารถสนองต่อความพอใจของนักท่องเที่ยว และไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ของชุมชน

การติดตามตรวจสอบควบคุมเกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวว่ามีการปฏิบัติงานเป็นเช่นใด เช่น การตรวจบ้านพัก ความพร้อมความสะดวกสบายของที่พัก ดูแลการทำงานของผู้นำบริการนักท่องเที่ยวเช่น เรือ รถต่างๆ ทำให้ผู้ที่ดูแลควบคุมทราบการดำเนินงานทุกขั้นตอนของการบริการที่ให้นักท่องเที่ยว การดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมที่วางไว้ แต่ในบางชุมชนไม่มีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน เนื่องจากชุมชนมีความเห็นว่าผู้ที่ได้รับหน้าที่มอบหมายงานไปแล้วจะเป็นผู้ควบคุมดูแลจัดการเองให้เป็นไปตามโปรแกรมทั้งหมด จึงไม่มีการติดตามงานเกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับมอบหมายงานบางคนมีความรับผิดชอบสูงในการปฏิบัติงาน จึงทำให้การติดตามตรวจสอบจึงไม่มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดหรือเป็นประจำมากนัก

การประเมินผล การวัดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวส่วนมากใช้การประเมินผลแบบไม่เป็นทางการด้วยการพูดคุยสอบถามนักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นในสมุดเยี่ยมชม สมุดบันทึก หรือการสังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหรือผู้เข้ามาศึกษาดูงานกับความพึงพอใจจากการบริการมีลักษณะอย่างไร หรือหลังจากที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับจะมีการพูดคุยกันถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในชุมชนว่าเป็นอย่างไรบ้าง ทำให้ชุมชนทราบปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาพัฒนาแก้ไขปรับปรุงต่อไป การประเมินผลความพึงพอใจด้วยการอ่านความเห็นโดยรวมของนักท่องเที่ยวที่ลงบันทึกในสมุดเยี่ยมชมเกี่ยวกับบรรยากาศและการให้บริการ การสังเกตพฤติกรรมหรือการใช้การสอบถามพูดคุยโดยตรงแบบกันเอง ในลักษณะดังกล่าวนี้จะพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากกว่าความไม่พึงพอใจเพียงเท่านั้น แต่ไม่ทราบความคิดเห็นในด้านลบจากนักท่องเที่ยว หรืออาจเป็นเพราะการสอบถามพูดคุยโดยตรง นักท่องเที่ยวอาจเกิดความเกรงใจไม่กล้าพูดความจริงทั้งหมด ทำให้ไม่ทราบข้อเท็จจริงที่สมควรจะพัฒนาปรับปรุงได้

แผนภูมิที่ 5.3 กระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสอง และมีความสำคัญระดับมากที่สุดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ทั้งผู้นำชุมชนและคนในชุมชนชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างให้ความสำคัญกับเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน

5.2.3 การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น

การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสามที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 16 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และความเห็นของคนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพัฒนาอยู่ได้ในระยะยาวจนพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม โดย

นำรายได้จากการท่องเที่ยวกลับคืนสู่ชุมชนและนำรายได้เหล่านั้นมาใช้อนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน ช่วยสร้างความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้ในระยะยาว และนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวนั้น เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

คนในชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพราะเป็นสิ่งที่ต้องการความร่วมมือจากผู้คนในชุมชน เนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวถูกใช้อย่างมากจากผลของการรับนักท่องเที่ยว

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นของชุมชนเรื่องสิ่งแวดล้อม การทำงานของชุมชนจะมีความจริงจัง มีการวางแผนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน มีการให้ความรู้กับสมาชิกชุมชนเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน บางชุมชนเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ บางชุมชนเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ของแต่ละชุมชนจึงมีรูปแบบและวิธีที่แตกต่างกันออกไป แต่ถึงอย่างไรจุดประสงค์ในการอนุรักษ์ก็คือ ความยั่งยืนของทรัพยากรของชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนจะเริ่มจากการตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนที่มองไปในอนาคตว่าหากชุมชนสูญเสียทรัพยากรเหล่านี้ไป ชุมชนจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ทรัพยากรของชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ เป็นแหล่งประกอบอาชีพการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เสริมให้ชุมชนจะมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ชุมชนที่มีจุดเด่นเรื่องทรัพยากรวัฒนธรรมต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่การดำรงรักษาวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ ชุมชนที่มีจุดเด่นเรื่องธรรมชาติต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้คงความเป็นธรรมชาติ คงความสมบูรณ์ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวน้อยที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดหลักการอนุรักษ์ของนิวัตี เรืองพานิช (2537) ว่าการวางแผนจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดนั้น จะต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ได้พัฒนาตนเองมาพร้อมกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้นๆ กล่าวโดยทั่วไป การอนุรักษ์ถือได้ว่าเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิตเพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับ

เศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก จากการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของชุมชน ดังนี้

ประการแรก ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวบางชุมชนเริ่มการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมมาเป็นอันดับแรก ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนลักษณะนี้จะมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นเรื่องปกติที่สมาชิกชุมชนปฏิบัติ เรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวัน มีกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าวดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องแรกอยู่ก่อนหน้าแล้ว จึงทำให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปฏิบัติควบคู่กันไปกับการท่องเที่ยวหลังจากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังใช้เรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นจุดขายสำหรับการศึกษาดูงานและการท่องเที่ยว ทำให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

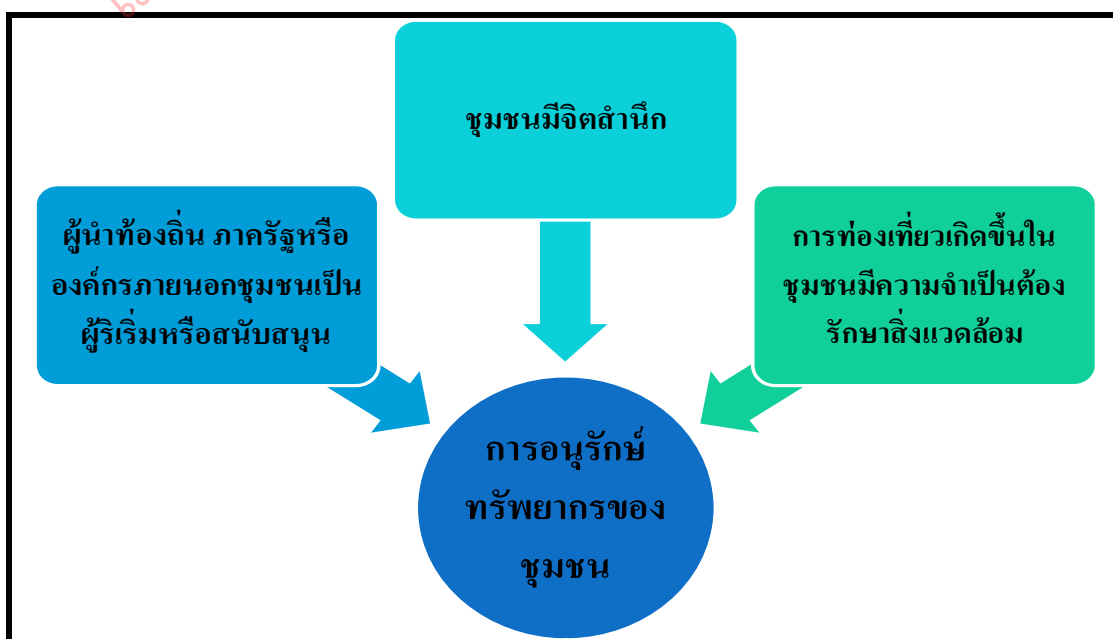
ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐาน จะเป็นชุมชนที่มีผลกระทบเรื่องสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวน้อยที่สุดในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด เพราะชุมชนมีวิธีการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหากมีการนำการท่องเที่ยวมาใช้ในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดหลักการอนุรักษ์ของนิวัติ เรื่องพานิช (2537) ที่กล่าวว่าไม่มีโครงการอนุรักษ์ใดที่จะประสบความสำเร็จได้นอกจากผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นๆ และใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดผลดีในทุกๆด้านต่อสังคมมนุษย์ และควรใช้ทรัพยากรให้อำนวยประโยชน์หลายๆ ด้านในเวลาเดียวกัน

ประการที่สอง การอนุรักษ์มาจากผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภายนอกชุมชนเป็นผู้ริเริ่มหรือสนับสนุน เพราะในชุมชนอาจจะไม่มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในระยะแรก แต่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเล็งเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นจึงต้องเร่งสร้างจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ถ้าหากไม่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาริเริ่มและไม่ได้การร่วมมือจากชุมชน การอนุรักษ์เรื่องสิ่งแวดล้อมจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ แต่ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวหลายชุมชนคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ถึงแม้จะไม่ครบทุกคนในชุมชนแต่สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนต่างให้ความร่วมมือ

สิ่งสำคัญอีกประการคือ บางชุมชนมีองค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บขยะ การดูแลความสะอาดของชุมชน เป็นต้น ส่งผลให้คนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ

เรื่องสิ่งแวดล้อมเท่าใดนัก เนื่องจากคนในชุมชนมีความคิดเห็นว่าคุณชนนั้นเมืองปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมอยู่แล้วหรือคนในชุมชนนั้นเสียภาษีให้กับองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมเป็นหน้าที่ขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องดูแลจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม

ประการที่สาม การอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นมาจากชุมชน เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ ชุมชนจึงให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพราะคนในชุมชนต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริมจากทรัพยากรชุมชน การอนุรักษ์ในลักษณะนี้เป็นการนำรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวกลับคืนสู่ชุมชนเช่นกัน เพราะคนในชุมชนต้องพึ่งพาทรัพยากรชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ไว้โดยดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การรักษาความสะอาดของสภาพแวดล้อมชุมชน การร่วมกันเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน มีการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การเก็บรักษาสิ่งของมีค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วยการเสียสละทรัพย์เงินสร้างสถานที่สำหรับจัดเก็บ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมสามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีการจัดการเพื่อดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสามารถเกิดขึ้นได้ในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท

แผนภูมิที่ 5.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญระดับมากที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะสามารถพัฒนาได้อยู่ในระยะยาวจนเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น ซึ่งมีความเห็นของผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน

5.2.4 การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสี่ที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 12 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่จำเป็นและมีความสำคัญ เช่น การบริหารจัดการชุมชน การวางแผนงาน การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวอื่น เป็นต้น ซึ่งมีสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญกับชุมชน ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิชาการ

สถาบันการศึกษาหลายแห่งไม่ว่าจะเป็นสถาบันของรัฐหรือเอกชน หน่วยงานวิชาการด้านสังคมต่างๆ ให้การสนับสนุนกับชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการวิจัย การอบรมภาษาต่างประเทศ การให้ความช่วยเหลือตามลักษณะของชุมชน เช่น ชุมชนผลิตสินค้า ให้ความช่วยเหลือโดยการช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบตราสินค้า เป็นต้น การให้ความช่วยเหลือจัดทำเอกสารแผ่นพับของชุมชน การช่วยเหลือชุมชนด้วยการนำนักศึกษาเข้ามาเรียนรู้ดูงานในชุมชน การให้การอบรมความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นหรือสถาบันการศึกษาจาก กทม. การจัดทำป้ายบอกทางป้ายสถานที่ท่องเที่ยว ชุมชนดีเด่น

ทางด้านการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะสถาบันเหล่านี้สามารถช่วยเหลือชุมชนในเรื่องที่ยังขาดแคลนและให้ความรู้ทักษะที่จำเป็นได้

2. องค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร ให้ความช่วยเหลือเรื่องกับชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การให้ความรู้การพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเป็นพี่เลี้ยงชุมชนตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินการท่องเที่ยวและให้การสนับสนุนจนกระทั่งปัจจุบัน การช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไร พบว่ายังมีไม่มากเท่าใดนักที่องค์กรเหล่านี้ให้ความช่วยเหลือชุมชน มีชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประมาณสามชุมชนเท่านั้นที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหากำไร ชุมชนมีความเห็นว่าการช่วยเหลือเรื่องของการพัฒนาชุมชนนั้นส่วนมากจะได้รับความช่วยเหลือจากกรมการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่หากมีการช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ชุมชนก็ยินดีรับการช่วยเหลือ กล่าวได้ว่าชุมชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับองค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเท่าใดนัก มีเพียงบางชุมชนเท่านั้นที่เห็นความสำคัญเนื่องจากชุมชนเหล่านั้นเคยได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนตั้งแต่แรกดำเนินการท่องเที่ยวและยังให้ความช่วยเหลือชุมชนในปัจจุบัน แต่ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวอื่นๆ โดยส่วนมากที่ไม่เคยได้รับการช่วยเหลือจึงไม่ให้ความสำคัญมากเท่าใด

3. องค์กรในระดับท้องถิ่น

องค์กรในระดับท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในเรื่องของการช่วยประชาสัมพันธ์ การทำเอกสารเผยแพร่ การได้รับอุปกรณ์ในการจัดประชุมหรือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ การช่วยเหลือต้อนรับและร่วมบรรยายคณะศึกษาดูงาน การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของท้องถิ่น เช่น อบจ. อบต. เทศบาล เป็นต้น

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมและภารกิจหนึ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะ อบต. ไม่ว่าจะเป็นการที่ อบต.บริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเต็มรูปแบบหรือเพียงแค้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือชุมชนท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลางโดยส่วนใหญ่จะมีแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตั้งอยู่ในเขตชนบทที่มีการดูแลรับผิดชอบภายใต้ อบต. การช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวขององค์กรนี้จึงมีความสำคัญต่อชุมชน เป็นองค์กรที่คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน แสดงสิทธิทางการเมืองของตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ อบต.เป็นผู้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนและการแสดงออกทางความคิดเห็นของ

คนในชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะความต้องการของคนในชุมชนจะเกิดผลสำเร็จจากการบริหารจัดการของ อบต. ที่ดูแลการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งบทบาทหน้าที่ของ อบต. กับการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีดังนี้

ประการแรก บทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยว โดย อบต. เป็นผู้จัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวประเภทสาธารณูปโภค ช่วยเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดหรือหน่วยงานการท่องเที่ยวจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ประการที่สอง บทบาทด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้ชุมชน การฟื้นฟูและส่งเสริมงานประเพณีของท้องถิ่นที่เคยสูญหายไปให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่เป็นที่ดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวพร้อมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนไม่ให้สูญหาย ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับหนึ่ง เพราะองค์กรเหล่านี้มีศักยภาพและงบประมาณที่สามารถพัฒนาชุมชนและให้การช่วยเหลือชุมชนได้ แต่ทั้งนี้ผู้นำชุมชนโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าต้องขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน ว่าให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้องไม่มุ่งเน้นเรื่องรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และบางชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวไม่ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด เพราะการทำงานที่ไม่มีความเข้าใจลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การทำงานเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมือง การไม่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนจึงตั้งใจทำงานด้วยตนเอง ร่วมมือร่วมกันทำงาน มีองค์กร สถาบันอื่นที่คอยให้ความช่วยเหลือและเข้าใจชุมชนมากกว่า ด้านทัศนคติของคนในชุมชนโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ อบต. หรือเทศบาลมีบทบาทและสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และน้อยที่สุดคือการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา

แผนภูมิที่ 5.5 สถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญกับชุมชน

การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญระดับปานกลางที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ทัศนคติของชุมชนให้ความสำคัญในระดับปานกลาง มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับความเห็นผู้นำชุมชน

แต่ทั้งนี้ความสำเร็จของชุมชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ชุมชนควรจะเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนพัฒนาชุมชนด้วยตนเองอีกฝ่าย ไม่รอคอยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว เพราะความสำเร็จของชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้งจากภายในชุมชนและการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน

5.2.5 การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค

การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับห้าที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 7 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการ

ท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

ในอดีตภาครัฐไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเท่าใดนัก เหตุเพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้สร้างรายได้และเม็ดเงินจำนวนมากให้กับภาครัฐ เป็นวิธีคิดที่แตกต่างจากหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลักสำคัญคือเป็นเพียงรายได้เสริมให้กับชุมชนและเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ในปัจจุบันภาครัฐหันมาให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น อาจเป็นผลมาจากเสียงสะท้อนจากชุมชนเริ่มมีมากขึ้น ประกอบกับสถานการณ์ความต้องการการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและนักท่องเที่ยวในประเทศที่เพิ่งเห็นความสำคัญให้ ความสนใจ เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจ ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ในการที่เข้ามาเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีการทำงานที่สอดคล้องกับนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีดังนี้

1. นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวและบริการ) ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน รัฐบาลจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งของรัฐและเอกชน โดยรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน จากนโยบายข้อดังกล่าวมีความสำคัญกับชุมชนท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เป็นการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชุมชนเป็นผู้นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆไม่ว่า ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยูจกทั่วโลก

จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับนโยบายของรัฐแค่ระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงมากนักเรื่องความสำคัญของนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาล ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องส่วนดีกับชุมชนคือ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น เกิดการสร้างรายได้กับคนในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยสร้างความเข้าใจที่ดีต่อชุมชนให้เกิดกับคนนอกชุมชน และผู้นำชุมชนชุมชนมีความเห็นว่าภาครัฐเพียงจะเล็งเห็น

ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเรื่องผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ควรกลับคืนสู่ชุมชน สาเหตุที่ชุมชนให้ความสำคัญกับนโยบายของรัฐแค่ระดับหนึ่งเท่านั้นเนื่องจากที่ผ่านมาภาครัฐจะให้ความสำคัญแต่เรื่องจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากมายและรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่ไม่คำนึงถึงความเสียหายของทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนและผู้ที่ได้รับผลประโยชน์แท้จริงจากการท่องเที่ยวคือชุมชนหรือกลุ่มนายทุน และการส่งเสริมจะมีความจริงจังต่อเนื่องแน่นอนหรือไม่ นโยบายที่ออกมาไม่สามารถสร้างหลักประกันให้กับชุมชนได้ นโยบายที่แถลงจะดำเนินการจริงหรือไม่ ชุมชนไม่มีความมั่นใจในเรื่องนี้ ชุมชนที่ดำเนินการด้วยตนเองมาจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งจนกระทั่งทุกวันนี้ เกือบทุกชุมชนกล่าวว่า นโยบายภาครัฐแทบไม่มีความสำคัญอย่างใดเลย เพราะถึงอย่างไรรัฐบาลเน้นเรื่องรายได้จำนวนมาก นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. นโยบายกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (นโยบายด้านการท่องเที่ยว) ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน กระทรวงจะเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว นโยบายข้อดังกล่าวมีความสำคัญและสอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะมีการส่งเสริมเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งการท่องเที่ยวของชุมชนดีเดินทางด้านการท่องเที่ยวนั้น มีความหลากหลายอยู่แล้วแต่ละชุมชนต่างมีจุดขายและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต่างกัน ทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กระทรวงเห็นความสำคัญ นอกจากนี้การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้นเป็นแนวนโยบายที่สอดคล้องกับชุมชนดีเดินทางด้านการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง เพราะผู้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวคือชุมชน และผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นก็เกิดกับชุมชนเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีประการที่สำคัญคือ การพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เสนอแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแค่ระดับหนึ่งเท่านั้น แทบจะไม่มีผู้นำชุมชนใดการกล่าวถึงเรื่องความสำคัญของ

นโยบายการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ส่วนมากจะกล่าวเรื่องของมาตรฐานโฮมสเตย์โดยที่กระทรวงเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ มีเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจชุมชนที่มีการจัดทำโฮมสเตย์เรื่องนโยบายต่างๆ ชุมชนไม่ค่อยทราบเท่าใดนัก สาเหตุที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแค่ระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากมีความเห็นว่ารัฐบาลเปลี่ยนค่อนข้างบ่อย เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง

3. นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้

3.1 กรอบนโยบายของคณะกรรมการ ททท. พ.ศ. 2550 – 2554 ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ททท. จะส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทย และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ มีความสอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้น เนื่องจากการมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เกิดการสร้างงานในชุมชน เพราะคนในชุมชนจะประกอบอาชีพหลักของตนเองอยู่แล้ว การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้เกิดอาชีพเสริมขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการบริการรถหรือเรือนำเที่ยว การบริการอาหารที่พัก การผลิตสินค้าชุมชน เป็นต้น หรือบางคนในชุมชนอาจทำเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากลักษณะของชุมชนมีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่ใช่จำนวนที่มากมายแต่มีความสม่ำเสมอ ทำให้มีรายได้จากการบริการการท่องเที่ยว

ประการที่สอง ททท. จะส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืนโดยเน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทั้งในพื้นที่ใหม่และในตลาดเฉพาะกลุ่มภายใต้การสร้างความเข้มแข็งของตราสินค้าประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นตลาดที่ต่อนักท่องเที่ยวคุณภาพเช่นกัน เพราะนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจะเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความเข้าใจลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าโปรแกรมท่องเที่ยวต่างๆ ชุมชนจะเป็นผู้จัดการเองทั้งสิ้น การบริการต่างๆชุมชนเป็นผู้เลือกจัดให้นักท่องเที่ยว ความสะดวกสบายแบบการท่องเที่ยวทั่วไปไม่มีบริการหรือมีบริการจำนวนน้อย เพราะเป็นการพิกกับชาวบ้านในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่รักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวคุณภาพจะสอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับตราสินค้าของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเน้นขายวัฒนธรรมและธรรมชาติ ความเป็นไทย วิถีชีวิตไทยในภูมิภาคต่างๆ การท่องเที่ยวโดย

ชุมชนนั้นนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสสิ่งต่างๆเหล่านี้ได้ เพราะนักท่องเที่ยวจะได้เข้ามาเรียนรู้และทราบถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างแท้จริง ความมีมิตรภาพ อธิยาศัยไมตรี ความยิ้มแย้มแจ่มใส ที่เป็นเอกลักษณ์สามารถพบได้ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด

ประการที่สาม ททท. จะส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักษาสีงแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสอดคล้องกับนโยบายข้อดังกล่าว เพราะช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างประโยชน์ต่อครอบครัวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากจะได้รับความรู้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน เกิดการกระตุ้นจิตสำนึกที่เกิดการอนุรักษ์ขึ้น การเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยในชนบทที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้เที่ยวชมชนนั้น เกิดความรัก ความภูมิใจในวัฒนธรรมของไทย

3.2 แผนการตลาด กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานในปี 2552 ของ ททท. ที่เกี่ยวข้องกับกรท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานสร้างกระแสให้เกิดการรับรู้และความร่วมมือสนับสนุนปีท่องเที่ยวไทย โดยนำเสนอแคมเปญ Amazing Thailand และสินค้าหลัก 7 หมวด (7 Wonders of Amazing Thailand) ในตลาดต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ Thainess: The World's Friendliness Culture นำเสนอความเป็นตัวตนของคนไทย วิถีชีวิตที่เป็นรากเหง้าที่มีความเรียบง่าย สงบ เป็นเสน่ห์ของไทย นำเสนอสินค้าที่สะท้อนแนวคิดของสังคมไทย อาทิ วิถีชีวิตของชุมชน การทำอาหารไทย มวยไทย ประเพณีไทย เป็นต้น การตอกย้ำจุดแข็งในด้านภาพลักษณ์มิตรไมตรี และสีสันของแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ภายใต้การเน้นจุดขายภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างของแต่ละพื้นที่ในแต่ละภาค ซึ่งภาคกลางเน้นภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต นำเสนอความสงบสบายตามรูปแบบการใช้ชีวิตของชาวไทยภาคกลางในอดีต นอกจากนี้ ททท. ได้ย้ำเจตนารมณ์อย่างต่อเนื่องที่จะรณรงค์ให้เกิดความรักชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยนำเสนอขายสินค้าการท่องเที่ยวและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด "7 Greens" ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ Green Hearts: การสร้างความรู้สึกรักนักท่องเที่ยวและชุมชนมีหัวใจที่เปี่ยมไปด้วยรัก ความศรัทธา ใส่ใจ และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม Green Attractions: สนับสนุนการเสนอขาย

แหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี ที่ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นหลัก Green Communities: สนับสนุนการเสนอขายแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทั้งชุมชนเมืองและชนบท ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน และ Green Activities: สนับสนุนการเสนอขายกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอยู่ภายใต้ขอบเขตความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่

แนวทางการส่งเสริมการตลาดที่จัดทำโดย ททท. มีความสำคัญกับชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก นโยบายทั้งหมดของ ททท. สอดคล้องกับสิ่งที่ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวกำลังดำเนินการอยู่ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นนำเสนอความเป็นตัวตนของคนไทย วิถีชีวิตที่เป็นรากเหง้าที่มีความเรียบง่าย สงบ เป็นเสน่ห์ของไทย โดยนำเสนอสินค้าที่สะท้อนแนวคิดของสังคมไทย อาทิ วิถีชีวิตของชุมชน ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างก็มีวิถีชีวิตของชุมชนที่น่าสนใจเข้าไปศึกษาเรียนรู้ การส่งเสริมตลาดต่างประเทศทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้นได้ และยังก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะของคนในชุมชนขึ้นอีกเรื่อง คือ การพัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การเน้นจุดขายภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างของแต่ละพื้นที่ในแต่ละภาค ซึ่งภาคกลางเน้นภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตที่ดี ในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวหลายชุมชนต่างมีลักษณะการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแผนการตลาดภาพลักษณ์ดังกล่าวที่ ททท. ต้องการเน้นเป็นจุดขายการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตที่ดี เช่น การเที่ยวชมตลาดโบราณ การเที่ยวชมตลาดน้ำ การเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนชนบท การชมการแสดงประเพณี การละเล่นของภาคกลางในอดีต

นอกจากนี้การเน้นเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว การเสนอขายแหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีที่ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นหลัก การเสนอขายแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีการดำเนินงานตามที่ ททท. เน้นในเรื่องสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจำนวนหลายชุมชนมาก กิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการล้วนแล้วแต่มีการตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม มีการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นโยบายและแผนการตลาดของ ททท. มีส่วนสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทุกชุมชนให้ความสำคัญกับนโยบาย

ของ ททท. เนื่องจากชุมชนต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ การทำตลาดของททท. ให้กับชุมชน ยิ่งททท.ให้ความสำคัญกับแผนการตลาดที่มีส่วนสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเช่นนี้ ทำให้ชุมชนมีแนวทางในการทำงาน มีกำลังใจในการทำงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีผู้ที่ให้ความสำคัญและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและระดับภูมิภาคให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการส่งเสริมที่มีลักษณะคล้ายกับลักษณะของการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับชุมชน มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาชุมชน มาเพิ่มเสริมสร้างรายได้ นำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน มาดัดแปลงปรับปรุงให้เกิดการเพิ่มรายได้ในชุมชน มีการจัดระบบในชุมชนให้เอื้อกับในลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมากที่สุด แต่จะเป็นเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ที่ททท.สามารถช่วยเหลือชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพราะลำพังด้วยชุมชนเอง อาจทำได้แค่แผ่นพับหรือผ่านเว็บไซต์ แต่การประชาสัมพันธ์ในระดับประเทศหรือระดับโลกนั้น ททท.สามารถช่วยเหลือชุมชนได้ และนโยบายของ ททท. ยังมีความสำคัญเรื่องของการทำให้เกิดมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากขึ้นเกิดการสร้างรายได้ให้ชุมชน เพราะนโยบายของ ททท.จะเน้นเรื่องการทำตลาดมากกว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นหน้าที่ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นอกจากนี้รางวัลที่ได้รับจาก ททท. ชุมชนมีความเห็นว่าเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ชุมชนเป็นอย่างมาก มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนเพิ่มขึ้นและทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น

จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐสามารถสรุปได้ว่า ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ความสำคัญกับการดำเนินการฟื้นฟู พัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน การเน้นตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพที่สนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น รูปธรรมของการสนับสนุนในระดับนโยบายที่เห็นชัดเจนได้แก่ โครงการต่างๆ ทั้งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่มีส่วนผลักดันสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น รางวัลชุมชนท่องเที่ยวดีเด่น รางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ โครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับประเทศไทย เป็นต้น

แผนภูมิ 5.6 การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค

จากทัศนคติของคนในชุมชนกับเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค คนในชุมชนโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาครัฐ และน้อยที่สุดคือการนำนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความสอดคล้องกับความเห็นของผู้นำชุมชนซึ่งมีชุมชนจำนวนน้อยที่ให้ความสำคัญเรื่องการนำนโยบายมาของภาครัฐมาเป็นแนวทางปฏิบัติ

สามารถสรุปได้ว่า การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญระดับปานกลางที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับนโยบายของ ททท. มากที่สุด

5.2.6 เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน

เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับหกที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 5 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน เนื่องจากความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ความแตกต่างทางลักษณะภูมิประเทศของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นจุดเด่นทำให้ชุมชนได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว รวมทั้งความเห็นของคนในชุมชนที่มีความเห็นว่าเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชน เอกลักษณ์ของสถานที่ชุมชน เช่น สถาปัตยกรรม บ้านเรือนไทย ความเป็นธรรมชาติของชุมชนและวิถีชีวิตของชุมชนที่เรียบง่าย ลักษณะของคนในชุมชนที่มีอัธยาศัยไมตรี เป็นต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว และมีความเห็นของผู้นำชุมชนที่กล่าวถึงความสำเร็จของชุมชน จากคำสัมภาษณ์ ดังนี้

เราถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต จุดเด่นของเราก็คือเรื่องชาติพันธุ์ ซึ่งยังเป็นธรรมชาติ เป็นสถานที่ยังอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่จำเป็นต้องออกไปต่างจังหวัด และเป็นชุมชนที่มาเรียนรู้วัฒนธรรมได้อย่างแท้จริงและมาเห็นของจริงได้โดยที่ไม่ได้จัดฉาก (จรัส เงินดี, สัมภาษณ์)

เป็นเอกลักษณ์อีกแบบหนึ่งในแต่ละหมู่บ้านที่แตกต่างกันไป ที่นี้มีการท่องเที่ยว มีการสาธิตเน้นวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนเป็นหลัก มีการสาธิตการจักสานสัมผัสได้ อยากเรียนรู้นิยมไทยเราทำวัตถุดิบให้ทั้งหมด โขลกหนึ่งแบบพื้นบ้าน ทำด้วยมือทุกขั้นตอนแบบโบราณ เป็นเสน่ห์ (พิภพ บุญถนอม, สัมภาษณ์)

เรามีวัฒนธรรมที่แท้จริง วัฒนธรรมการพูด การทอผ้า การกิน อาหารก็เป็นอาหารของคนเหนือผสมผสานกับภาคกลาง การแต่งกายก็คงไว้ ประเพณีเราคงไว้เหมือนชาวเหนือโดยตลอด เช่น สลากภัต ก๋วยสลาก (พัฒนะ ไชโย, สัมภาษณ์)

เรื่องการทอผ้าเราทำเกือบทุกบ้าน ทำจริงไม่ใช่แค่จัดโชว์ เป็นวิถีชีวิต บ้านทรงไทยก็เป็นวิถีชีวิต บ้านทรงไทยเป็นภูมิปัญญาที่นี้เราไม่ได้จัดฉาก (อรชร สีดี้, สัมภาษณ์)

ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวข้างต้น ที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับแนวคิด การท่องเที่ยวโดยชุมชนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2550) คือ คนในชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวนำเอาทรัพยากรที่มี

อยู่ในชุมชนต่างๆไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว สร้างการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชน สร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวด้วยการนำเสนอเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน

จากลักษณะดังกล่าวของชุมชน ผู้นำชุมชนจึงมีความเห็นว่าเอกลักษณ์ วิถีชีวิตของชุมชน มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว เพราะคนในชุมชนมีวิถีชีวิต มีลักษณะการประกอบอาชีพหรือลักษณะทางชาติพันธุ์ที่คล้ายคลึงกันเกือบทั้งชุมชน การมีลักษณะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ หรือการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมสามารถดำเนินการได้ค่อนข้างง่าย ดังนั้นเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนจึงทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน นอกจากนี้ยังมีลักษณะทางสังคมของชุมชนอีกประการที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ความสมานฉันท์ของชุมชน เป็นชุมชนเก่าแก่ เป็นชุมชนสองศาสนา พุทธกับอิสลามอย่างละครึ่งอยู่ร่วมกันอย่างไม่มีปัญหา (อนันต์ ชัยสิทธิ์, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาสรุปได้ว่า เรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับห้าที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญเรื่องเอกลักษณ์ของชุมชน เพราะเป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนดำเนินการไปได้จนสำเร็จ รวมทั้งความคิดเห็นของคนในชุมชนจากการใช้เครื่องมือแบบสอบถามของการวิจัย พบว่าคนในชุมชนมีความเห็นว่าเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชน เอกลักษณ์ของสถานที่ของชุมชนเป็นสาเหตุที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว

5.2.7 ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล

ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับเจ็ดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 2 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางตรงข้ามกับผู้นำ

ชุมชน ทัศนคติของคนในชุมชนเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล คนในชุมชนให้ความสำคัญกับประเด็นการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการรองรับนักท่องเที่ยวมากที่สุด

จากการสำรวจชุมชนท่องเที่ยวพบว่าปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลนั้น ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทุกชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งเรื่องของคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของชุมชนมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพวิถีชีวิตของชุมชน รูปแบบสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พัก อาหารการกิน มีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน สอดคล้องกับข้อควรคำนึงถึงของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ในขณะเดียวกันเน้นการจัดการด้านความสะอาด ความสะอาดสบายตามมาตรฐานสากล ทำให้สะท้อนถึงความสำเร็จที่เกิดจากความสามารถในการเชื่อมโยงเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการสร้างความสมดุลระหว่างการดำรงเอกลักษณ์ท้องถิ่นกับการเตรียมพร้อมสำหรับยุคโลกาภิวัตน์

การคมนาคมของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงชุมชนได้ทั้งการเดินทางโดยพาหนะส่วนตัวและรถโดยสาร รวมถึงการเดินทางด้วยเรือ (ในบางชุมชนที่การเดินทางด้วยทางเรือสะดวกและรวดเร็วกว่า) ชุมชนมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวให้เลือก ซึ่งกิจกรรมต่างๆ แล้วแต่ชุมชนนั้นๆ เป็นผู้กำหนดนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรม กิจกรรมทางธรรมชาติแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการนำเสนอและการจัดกิจกรรม

ศักยภาพในการรองรับของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ในทุกชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวที่พอเหมาะและสมดุลไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ เพราะมีระบบการจัดการนักท่องเที่ยวที่ผ่านการจองด้วยการติดต่อกับชุมชนโดยตรงในการใช้บริการการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน มีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เลือกกิจกรรม แต่ในบางชุมชนที่ไม่มีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เลือกทำกิจกรรม ก็มีความสามารถในการรองรับได้อย่างพอเหมาะและสมดุลไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ลักษณะการดำเนินการเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ว่าด้วยข้อควรคำนึงถึงของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับ

นักท่องเที่ยวได้มากขึ้นเพียงใดจึงเหมาะสม เป็นแนวทางพิจารณาในการกำหนดปริมาณและมาตรฐานของบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสม และพิจารณามาตรการจำกัดนักท่องเที่ยวด้วย

ยกเว้นในกรณีของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอย่างมาก อาทิเช่น ตลาดโบราณ ตลาดน้ำในบางแห่ง ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอที่จะรองรับ เกิดการเบียดเสียดของนักท่องเที่ยว แย่งกันกินแย่งกันซื้อ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ที่มีชื่อเสียงในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดเทศกาลที่มีจำนวนวันหยุดติดต่อกันหลายวัน และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทำให้มีคนสนใจอยากเข้าไปเที่ยวชม จนเกิดการแออัดของนักท่องเที่ยว การห้ามนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะชุมชนดังกล่าวที่ประสบปัญหานักท่องเที่ยวแออัดนั้น มิใช่ชุมชนที่มีลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงเกษตรที่มีที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทที่สามารถจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวได้

ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของดร.ชนี เอมพันธุ์ (อ้างถึงในอารีรัตน์ ภาคพิชญเจริญ, 2548) ดังนี้

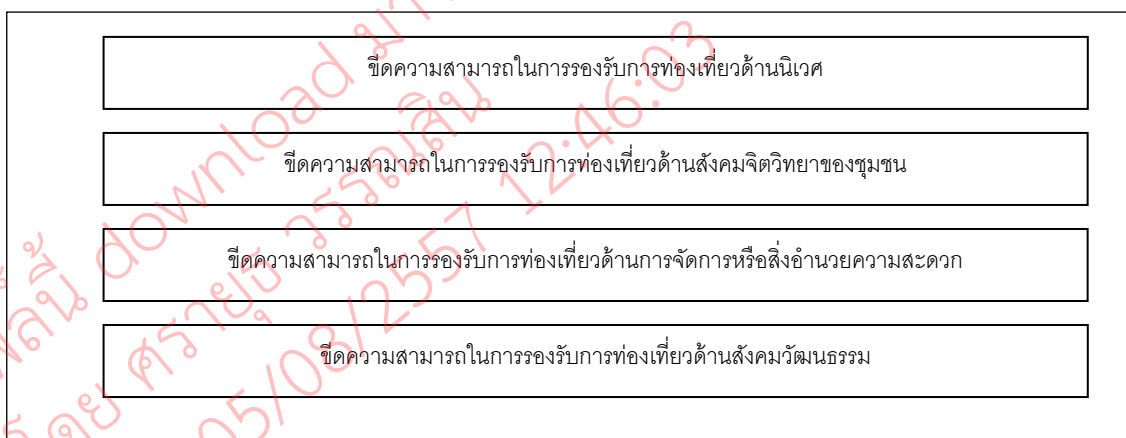
- ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านนิเวศที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะคำนึงถึงความเปราะบางของระบบนิเวศและระบบสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นอย่างมาก ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนดำเนินการไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของชุมชน เนื่องจากทรัพยากรของชุมชนเป็นแหล่งที่สร้างรายได้ สร้างอาชีพ เป็นแหล่งอาหารของชุมชน เพราะถ้ามีนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปจะส่งผลให้ระบบนิเวศถูกทำลาย ดังเช่น การมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางไปยังต้นน้ำ การชมหิ่งห้อยที่ปล่อยควันเสียจากเรือ การส่งเสียงดังจากเรือส่งผลต่อกาดำรงชีวิตของสัตว์เหล่านี้ หรือการเที่ยวชมธรรมชาติของชุมชนจะอยู่ในขอบเขตที่ชุมชนกำหนดไว้ ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ชุมชนยังมีกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้ใส่ใจสิ่งแวดล้อมของชุมชน

- ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมจิตวิทยาของชุมชน หมายถึงชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดในแหล่งท่องเที่ยวในช่วงเวลาหนึ่งได้โดยที่ชุมชนยังคงให้ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวได้ ทุกชุมชนสามารถให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้ เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวของชุมชนที่มีโปรแกรมต่างๆเตรียมให้นักท่องเที่ยว มีการดำเนินการด้วยระบบการติดต่อด้วยวิธีการจองโปรแกรม จองที่พัก ทำให้ชุมชนรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนได้อย่างไม่มีปัญหา และนักท่องเที่ยวรับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีกลับไปอย่างเต็มที่จากชุมชน เนื่องจากการเตรียมการที่ดี มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบของชุมชน ปัญหาด้านดังกล่าวจึงยังไม่เกิดขึ้นกับชุมชนที่มีลักษณะการจัดการด้วยวิธีการดังกล่าว สำหรับชุมชนอื่นที่ไม่มีระบบการจองกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดไว้ให้ ไม่ได้จัดโปรแกรมสำหรับนักท่องเที่ยวมีลักษณะชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเที่ยวชมได้ ชุมชนเหล่านี้ยังคงสามารถให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากการศึกษาวิจัยพบว่าชุมชนเหล่านี้ไม่ประสบปัญหาจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป จนทำให้ชุมชนรองรับไม่ได้และนักท่องเที่ยวยังได้รับการบริการ รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีจากชุมชน ปัญหาเหล่านี้จึงยังไม่เกิดขึ้นกับชุมชนลักษณะดังกล่าว แต่อาจมีในบางชุมชนที่กล่าวในข้างต้นมีปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นที่ไม่สามารถให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจากชุมชนได้ สาเหตุประการสำคัญคือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปจนเกิดความแออัด ชุมชนไม่สามารถจำกัดได้ด้วยลักษณะที่ตั้งของชุมชนเองและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

-ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านการจัดการหรือสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง ขนาดพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ถนน ที่จอดรถ บ้านพัก ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวทุกชุมชนมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประการ พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ สอดคล้องกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ในเรื่ององค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว การพัฒนาสถานที่ที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวต้องพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความสามารถในการรองรับของชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว การเดินทาง สถานที่จอดรถ ทุกชุมชนมีความพร้อมในเรื่องดังกล่าว จากการศึกษาพบว่าการรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงได้ทุกชุมชน บ้านพักในชุมชนจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องของบ้านพักแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของชุมชน บางชุมชนมีโฮมสเตย์เพราะชุมชนดำเนินการอยู่แล้ว บางชุมชนไม่มีที่พักเพราะกิจกรรมในชุมชนเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมได้แบบภายในหนึ่งวันโดยไม่ต้องค้างคืน และบางชุมชนลักษณะของชุมชนไม่เอื้ออำนวยต่อการมีที่พัก

- ชีตความสามารถในการรองรับการทองเทียวด้านสังคมวัฒนธรรม หมายถึง การทองเทียวที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน จนเกิดความไม่พอใจและการล่มสลายของชุมชน จากการศึกษพบว่าลักษณะดังกล่าวยังไม่เกิดกับชุมชนดีเด่นทางด้านการทองเทียวชุมชนใด ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนยังคงมีการปฏิบัติ การดำเนินชีวิต การอนุรักษ์ในรูปแบบเดิมที่ชุมชนเป็นอยู่ แต่ในอนาคตบางชุมชนอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือวิถีชีวิตขึ้นกับคนในชุมชนได้ เพราะการมีจำนวนนักทองเทียวที่มากเกินไป จนสร้างความรำคาญหรือกระทบกับความเป็นอยู่กับคนในชุมชน

แผนภูมิที่ 5.7 ศักยภาพการรองรับการทองเทียวของชุมชนดีเด่นทางด้านการทองเทียว

สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักทองเทียวอย่างสมดุลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญระดับปานกลางที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทองเทียวประสบความสำเร็จและผู้นำชุมชนไม่กล่าวถึงเท่าใดนัก เนื่องจากความสามารถในการรองรับการทองเทียวด้านต่างๆของชุมชนดีเด่นทางด้านการทองเทียวยังไม่ปัญหาเกิดขึ้นมากนัก อาจเป็นเหตุผลที่ชุมชนจึงให้ความสำคัญกับชีตความสามารถในการรองรับจำนวนไม่กี่ชุมชน

5.2.8 การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับแปดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทองเทียวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนทองเทียวจำนวนเพียงชุมชนเดียวให้ความสำคัญกับเรื่องการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสำรวจความ

คิดเห็นจากคนในชุมชนเรื่องการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ทศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางตรงข้ามกับผู้นำชุมชน และทัศนคติของคนในชุมชนเรื่องการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนให้ความสำคัญกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชนมากที่สุด

การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและลักษณะของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) มีแนวคิดสามประการ คือ ประการแรก การทำอะไรเป็นเหตุเป็นผล มีหลักคิดและหลักปฏิบัติ การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ประการที่สอง การทำอะไรแต่พอดี เดินสายกลาง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และประการที่สาม มีภูมิคุ้มกัน เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ล้วนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งสามประการมีความสอดคล้องกัน เป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างปัจจัยที่หนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน คือ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชุมชนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการทำงานการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนให้มีรายได้พอกินพออยู่ สามารถดำรงชีพได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้ใหญ่โตจนกลายเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีจุดมุ่งหมายไม่ได้มุ่งสร้างกำไรราย แต่เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อาศัยประโยชน์จากการมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชน เป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน การท่องเที่ยวของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทำให้พอดีด้วยเหตุด้วยผล หมายถึง มีการมุ่งเน้นการรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทางด้านบวกและด้านลบต่อชุมชนทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมสังคมหรือ

วัฒนธรรมในอนาคตเพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันแก่ชุมชน มีการดำรงอยู่ของทรัพยากรของชุมชนเพื่อชุมชนและลูกหลานในอนาคต

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว นั้น เป็นการท่องเที่ยวที่ยังคงไม่เติบโตมากเกินไปทำลายสิ่งแวดล้อม ทำลายสถานที่ท่องเที่ยวหรือทำลายวิถีชีวิตของชุมชน เนื่องจากมีสิ่งที่สำคัญคือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยคนในชุมชนเห็นด้วย ชุมชนมีส่วนร่วม มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในชุมชน ทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันเรื่องของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและด้านลบ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฯ (2549) จำแนกตามความหมายได้ 3 ประการคือ

ประการแรก คือ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีการพิจารณาศักยภาพของชุมชนตนเองว่ามีเพียงพอ เมื่อชุมชนยังดำเนินวิถีชีวิตทางการเกษตรหรือวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชน ชุมชนได้รักษาสิ่งนี้ไว้ แล้วชุมชนจึงมีการปรึกษาหารือร่วมกันว่าชุมชนจะทำการท่องเที่ยวแบบใด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนตามที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมลักษณะพอประมาณ ชุมชนไม่ทำอะไรเกินความสามารถของชุมชนจนต้องมีหนี้สินมากมายจากการลงทุนพัฒนาหรือสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวใช้ทรัพยากรของชุมชนมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวมาเป็นอาชีพเสริมชุมชน แต่ไม่นำมาทดแทนอาชีพหลักดั้งเดิมของชุมชน ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนและเหมาะสมกับงบประมาณของชุมชน สิ่งเหล่านี้ คือ ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างๆได้มีการพิจารณาถึงศักยภาพของชุมชนว่าสามารถดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวได้บ้าง และดำเนินการเท่าที่ชุมชนสามารถจัดการได้ จากนั้นการท่องเที่ยวในบางชุมชนจึงค่อยๆขยายออกไปมากขึ้นตามระดับศักยภาพของคนในชุมชนที่ค่อยๆพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ

ประการที่สอง คือ การทำอะไรทำด้วยเหตุและผล พิจารณาจากเหตุผลที่ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวเลือกทำกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆขึ้นในชุมชน ชุมชนมีหลักคิดไม่ทำตามอย่างผู้อื่น คือ เห็นชุมชนอื่นทำการท่องเที่ยวชุมชนก็ทำตาม แต่ชุมชนคิดว่ากิจกรรมลักษณะอะไรเหมาะสมกับชุมชน ชุมชนมีการคิดทบทวนว่าการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จและความล้มเหลวนั้น มีเรื่องใดบ้างที่ก่อให้เกิดความสำเร็จและความล้มเหลวกับชุมชน โดยใช้การศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนต่างๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรียนรู้ร่วมกัน การเดินทาง

ท้องถิ่นศึกษาดูงานยังสถานที่ต่างๆ แล้วนำมาศึกษาเปรียบเทียบว่าชุมชนควรเลือกกิจกรรมการท้องถิ่นแบบเชิงเกษตร เชิงวัฒนธรรมหรือเชิงนิเวศ กิจกรรมใดสามารถนำมาเป็นหลักให้ชุมชนในการดำเนินการได้บ้างที่เหมาะสมกับทรัพยากรของชุมชน การดำเนินกิจกรรมท้องถิ่นแล้วต้องส่งผลกระทบต่อทรัพยากรของชุมชนน้อยที่สุดและมีการร่วมอนุรักษ์พร้อมไปกันด้วย คนในชุมชนมีการคิดหาวิธีการร่วมกันด้วยการประชุมร่วมกันในชุมชน มีคณะกรรมการชุมชนหรือคนในชุมชนที่สนใจเรื่องการท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

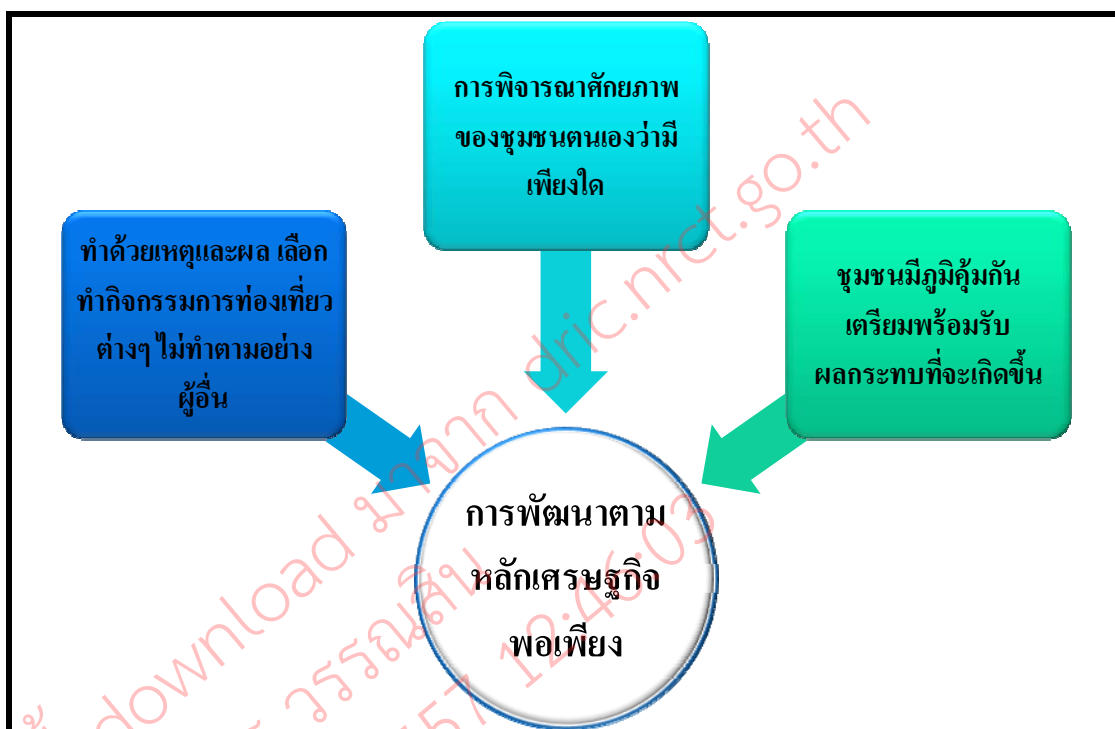
ประการที่สามคือ ชุมชนมีภูมิคุ้มกัน เตรียมพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ชุมชนดีเด่นทางด้านกรท้องถิ่นมีความเห็นว่า เรื่องการท้องถิ่นเป็นรายได้เสริมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการควบคู่กันไปกับสิ่งที่ดำเนินอยู่ในชีวิตประจำวันหรืออาชีพที่ประกอบอาชีพหลัก สิ่งต่างๆหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท้องถิ่นทั้งด้านบวกและลบ ชุมชนท้องถิ่นมีการเตรียมพร้อมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพราะชุมชนเป็นผู้ที่เลือกใช้หรือมีกิจกรรมการท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมกับลักษณะทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนบางชุมชนเลือกใช้การคุ้มกันทรัพยากรของชุมชนด้วยการคัดเลือกนักท้องถิ่นทำการจำกัดจำนวนนักท้องถิ่น ในขณะที่บางชุมชนใช้วิธีการให้นักท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมอนุรักษ์กับชุมชน ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจให้นักท้องถิ่นหรือผู้ศึกษาดูงานให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน

ความแตกต่างลักษณะของการท้องถิ่นโดยชุมชนซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรมเหมาะสมกับชุมชน ดำเนินกิจกรรมการท้องถิ่นตามศักยภาพของชุมชน ต่างจากเศรษฐกิจทุนนิยมที่มองแต่เชิงมูลค่า เช่น มองการท้องถิ่นเป็นเชิงปริมาณที่ให้มือนักท้องถิ่นจำนวนมากเข้ามาเที่ยวในชุมชนหรือแหล่งท้องถิ่น สร้างรายได้จากการท้องถิ่นให้มากที่สุดโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าในบางชุมชน ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าคนในชุมชนอาจจะไม่รู้ความหมายที่แท้จริงของเศรษฐกิจพอเพียงคิดว่าการอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คนในชุมชนอยู่กันอย่างประหยัดโดยใช้จ่ายให้น้อยที่สุด ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด ในความเป็นจริงคนในชุมชนดีเด่นทางด้านกรท้องถิ่นมีการใช้ปัญญา ใช้ความรู้ ความมีเหตุมีผลในการแก้ปัญหาของชุมชน คือ การจัดการท้องถิ่นโดยชุมชนใช้ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดเป็นรายได้เสริมนอกจากรายได้ทางการเกษตรหรือรายได้อาชีพหลักอีกทางหนึ่ง หรือนำกรท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาชุมชน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน เพียงแต่ว่าคนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมท้องถิ่นลักษณะ

ดังกล่าวยังไม่เข้าใจว่าตนเองนั้นได้ดำเนินวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว รวมทั้งคนในชุมชนอาจจะมีทัศนคติและความเข้าใจความหมายของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเรื่องการประหยัด อดออม เพียงเท่านั้น และจากความเข้าใจความหมายของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเรื่องการประหยัด อดออม เหตุนี้อาจเป็นสาเหตุให้ผู้นำชุมชนกล่าวถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นจำนวนน้อยทั้งที่ในความเป็นจริงชุมชนมีการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าคนในชุมชนไม่ทราบว่าได้ดำเนินงานตามแนวคิดดังกล่าวอยู่ และจากแบบสอบถามจะพบว่าคนในชุมชนนั้นให้ความสำคัญกับเรื่องชุมชนดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชนมากที่สุด ย่อมแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คนในชุมชนต่างก็ให้ความสำคัญ แต่การตีความหมายและความเข้าใจต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอาจมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ระดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวแตกต่างกันตามทัศนคติของแต่ละคน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนที่มีการให้ความสำคัญต่างกัน

นอกจากนี้ปัญหาการเปลี่ยนอาชีพของคนในชุมชน อาจมาจากความไม่เข้าใจในหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงที่ควรพิจารณาศักยภาพตนเองว่าจะประกอบอาชีพใดเป็นหลักหรือเสริม ควรใช้เหตุและผลในการเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตนเองสามารถดำเนินการได้เหมาะสมกับลักษณะอาชีพของตน และต้องเตรียมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับคนในชุมชนบางส่วนที่เปลี่ยนอาชีพมาทำการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักแทน เนื่องจากจำนวนของนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นในชุมชนทำให้ได้รับรายได้เร็วและมากกว่าอาชีพเดิมที่ทำอยู่ แต่เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงทำให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของคนในชุมชนที่เปลี่ยนอาชีพมีการลดลง จนต้องกลับมาประกอบอาชีพเดิมที่เคยทำแต่แรก

แผนภูมิที่ 5.8 เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สามารถสรุปได้ว่า จากการศึกษาวิจัยพบว่าการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม คนในชุมชนให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน และการตีความทำความเข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชน ให้เข้าใจความหมายที่แท้จริงของแนวคิดดังกล่าวเพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนและสร้างที่ยั่งยืนให้กับชุมชนและสังคม

5.3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยเชิงเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบต่อชุมชนท้องถิ่นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
โดยชุมชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านดังนี้

แผนภูมิที่ 5.9 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของชุมชน

1.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน

1.1.1 เมื่อการท่องเที่ยวนำมาใช้ในชุมชน คนในชุมชนจะมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่งผลรายได้ของคนในชุมชนที่ได้รับจากภาคการเกษตรเพียงอย่างเดียวหรือรายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพที่เป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมเข้ามามากขึ้น หรืออาจเป็นรายได้เสริมที่มีความสำคัญเท่ากับรายได้หลัก นอกจากนี้ในบางชุมชนรายได้จากการท่องเที่ยวยังนับว่าเป็นรายได้หลักสำหรับชุมชน

1.1.2 เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีการจับจ่ายใช้สอยในการซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว เช่น การซื้อสินค้าชุมชน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อาหารแปรรูป

สินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ของที่ระลึก การใช้จ่ายค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าบริการ กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ในทางเศรษฐกิจยังเป็นการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนท้องถิ่น เมื่อชุมชนได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นเครื่องมือชี้สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2544) ที่กล่าวว่า วัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของการท่องเที่ยวคือ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจความยากจน โดยชุมชนสามารถให้บริการที่พัก อาหาร จำหน่ายสินค้าชุมชนแก่นักท่องเที่ยว

1.1.3 เกิดการจ้างงานแก่ชุมชน เช่น การมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เยาวชนในท้องถิ่นที่สนใจงานบริการนักท่องเที่ยว คนในชุมชนที่ว่างงานหรืออยู่ในช่วงของเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก ได้รับรายได้เพิ่มจากการจ้างงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การบริการรถท่องเที่ยวเชิงเกษตร เรือนำเที่ยว เป็นต้น

1.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน

1.2.1 เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้มากหรือในบางชุมชนรายได้จากการท่องเที่ยวอาจจะมากกว่ารายได้ที่ได้รับจากอาชีพหลัก จึงทำให้คนในชุมชนต้องการรายได้จากนักท่องเที่ยว การวางแผนการบริหารจัดการหรือการสร้าง ความเข้าใจในกลุ่มบริการการท่องเที่ยวที่ไม่ดีเพียงพอ ก่อให้เกิดการความไม่เข้าใจระหว่งกันของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว นำไปสู่การแย่งนักท่องเที่ยวกันได้ เช่น การเข้าใจผิดเรื่องการกระจายนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ไม่มีการลำดับก่อนหลังหมุนเวียนตามลำดับของที่พัก ทำให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยวและกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงกัน เป็นต้น

2. ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

2.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

2.1.1 เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญแก่ชุมชน เช่น รัฐบาลหรือหน่วยงานราชการท้องถิ่นสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวรวมทั้งการสนับสนุนอุปกรณ์หรืองบประมาณด้านการท่องเที่ยวแก่ชุมชน เช่น การสร้างถนน การติดตั้งระบบไฟฟ้า ประปา การสนับสนุนการสร้างอาคารหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์กับชุมชนนำมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.1.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของคนในชุมชนท่องเที่ยวที่เคยประกอบอาชีพเพียงแค่อาชีพเดียว เช่น เกษตรกรรมหรือการประมง คนในชุมชนมีอาชีพเสริมเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยวนอกเหนือจากอาชีพหลัก เป็นการเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชน เช่น รายได้เสริมจากการเข้าชมสวนหรือการขายผลไม้แก่นักท่องเที่ยว รายได้เสริมจากการบริการพายเรือ ล่องเรือหรือขับรถนำนักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตและธรรมชาติในชุมชน เป็นต้น

2.1.3 เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดการเรียนรู้ระหว่างการทำกิจกรรมที่ชุมชนจัดเตรียมไว้ให้ นักท่องเที่ยวหรือเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้จะแตกต่างกันหลากหลายตามลักษณะของชุมชนหรือตามกิจกรรมที่ชุมชนเตรียมไว้ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และยอมรับในวัฒนธรรมของกันและกัน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีต่อกัน นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีกับชุมชนมากขึ้น และยังช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างระหว่างกัน เช่น การเรียนรู้ภาษาของท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆกับชุมชนและนักท่องเที่ยว การสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมต่างศาสนา เป็นต้น

การยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรม ความเข้าใจอันดีและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว แนวคิดของประเวศ วะสี (2544) คือ การท่องเที่ยวเป็นการเคลื่อนไหวคนให้ได้มาพบและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การที่มนุษย์ได้มีปฏิสัมพันธ์กันนั้นจะทำให้เกิดความรัก ความเข้าใจกันมากขึ้น ช่วยก่อให้เกิดความสุขอย่างสร้างสรรค์ ความสุขที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ควรจะเป็นความสุขอย่างสร้างสรรค์ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวัฒนธรรม ความสุขที่ได้จากการเรียนรู้ว่าผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนได้อย่างไร และการท่องเที่ยวสามารถเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลในสังคม เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นระบบที่มีการเกี่ยวข้องของบุคคลหลายฝ่าย ทั้งชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นบุคคลภายใน ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวยังต้องมีการสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก หรือ นักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการถ่ายเทข้อมูลข่าวสารแบบสองทางได้ คือ ทั้งจากภายในออกสู่ภายนอก และจากภายนอกเข้าสู่ภายใน

2.1.4 เกิดความสามัคคีแก่ชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่าและเกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้

เกิดความยั่งยืนคงอยู่กับชุมชน เนื่องจากเป็นทั้งแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2.1.5 เกิดการฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน เมื่อการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน จะช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของตน เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแห่งไว้และสืบทอดต่อกันไป และเพื่อใช้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม เช่น เอกลักษณ์การพูด ภาษาของชุมชน การแสดงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่สูญหายไป เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน เกิดความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน คนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

2.1.6 เกิดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น ชุมชนสามารถส่งเสริมงานอาชีพหัตถกรรมหรือสินค้าชุมชน โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคแก่นักท่องเที่ยว เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สินค้าแปรรูปจากผลผลิตของชุมชน เป็นต้น

2.1.8 กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท่องเที่ยว โดยผ่านกระบวนการวางแผนและตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การแสดงออกทางความคิดเห็น การอภิปรายปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การเลือกคณะกรรมการชุมชน การวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นต้น ทำให้เกิดการร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยน เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

2.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของสังคมของชุมชน เมื่อการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเลียนแบบเอาอย่างนักท่องเที่ยว ทำให้ค่านิยมและวิถีชีวิตเดิมเปลี่ยนไป ขาดเอกลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การแต่งกายแบบสมัยใหม่แทนการแต่งกายแบบพื้นเมืองหรือแบบประจำถิ่น เป็นต้น

3. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3.1.1 เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในชุมชน เกิดการเรียนรู้และร่วมมือกันของคนในชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

และทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด คนในชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรชุมชนที่ช่วยสร้างรายได้สำหรับการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ของเกษม จันทรี่แก้ว (2530) คือ คนในชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ในการใช้ทรัพยากรของชุมชนมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลได้ผลเสียต่อชุมชน

3.1.2 เกิดการพัฒนาปรับปรุงและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน คนในชุมชนช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ดี ทั้งยังร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว เช่น การจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนสัตว์ท้องถิ่น การใช้วัสดุจากธรรมชาติในการจัดการเรื่องอาหารการกิน การป้องกันมิให้มีการลักลอบทำลายสิ่งแวดล้อมจากนายทุนซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถสอดส่องดูแลได้ทั่วถึง เช่น การตัดป่า หรือการลักลอบจับปลาในเขตอนุรักษ์

3.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3.2.1 เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติอันมีค่าของชุมชนท้องถิ่นถูกทำลายเพื่อตอบสนองต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่าหรือการเดินชมธรรมชาติทำให้พื้นที่บางส่วนถูกทำลาย ต้นไม้บางชนิดได้รับผลกระทบจากการมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเดินป่ามากเกินไป

3.2.2 เกิดปัญหามลภาวะต่อชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหามลภาวะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ขยะมูลฝอย มลภาวะทางเสียง เป็นต้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ ชุมชนอื่นที่ต้องการนำการท่องเที่ยวไปใช้กับชุมชนหรือชุมชนที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวในชุมชนอยู่แล้วสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนได้ โดยการพิจารณาข้อดีของการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนเมื่อนำการท่องเที่ยวไปใช้ และข้อเสียที่ชุมชนต้องพึงระวัง หาแนวทางป้องกันผลกระทบกับชุมชน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สรุป

จากการอภิปรายผลการศึกษา สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญ โดยสรุปตามจำนวนความคิดเห็นผู้นำชุมชนที่ให้ความสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 5.2 ความคิดเห็นผู้นำชุมชน จากการสัมภาษณ์

ความคิดเห็นผู้นำชุมชน จากการสัมภาษณ์
ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ทุกชุมชน)
ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (19 ชุมชน)
การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (16 ชุมชน)
การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้อง (12 ชุมชน)
การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (7 ชุมชน)
เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (5 ชุมชน)
ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (2 ชุมชน)
การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (1 ชุมชน)

และสามารถจัดระดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆที่คนในชุมชนให้ความสำคัญ โดยสรุปจากแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 5.3 ความคิดเห็นคนในชุมชน จากแบบสอบถาม

ความคิดเห็นคนในชุมชน จากแบบสอบถาม
ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ระดับมาก)
ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ระดับมาก)
การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (ระดับมาก)
ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (ระดับมาก)
การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (ระดับปานกลาง)
การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (ระดับปานกลาง)
การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ระดับปานกลาง)
เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (ความคิดเห็นจากแบบสอบถาม)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของชุมชน โดยผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน เช่น เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน เกิดการจ้างงานแก่คนในชุมชน และผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน เช่น เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันของชุมชน เป็นต้น

2. ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญแก่ชุมชน, เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว, เกิดการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชุมชนและเกิดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เป็นต้น และผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมของสังคมของชุมชน เป็นต้น

3. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น เกิดการพัฒนาปรับปรุงและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน และผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น เกิดปัญหามลภาวะต่อชุมชน เป็นต้น

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว
4. เพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ประเด็นคำถามเบื้องต้นของการวิจัยมีดังนี้

1. ปัจจัยต่างๆที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยพื้นฐานในการรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล) ประกอบกับปัจจัยจากการศึกษาวิจัยจากเอกสารทางวิชาการ (การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การการสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และการสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง) ปัจจัยใดที่มีความสำคัญอย่างแท้จริงที่เป็นผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวดังกล่าวประสบความสำเร็จ
2. มีปัจจัยที่สำคัญอื่นใดนอกเหนือจากปัจจัยสี่ประการที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ใช้กำหนดเป็นเกณฑ์การตัดสินรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว และปัจจัยจากเอกสารทางวิชาการที่ส่งผลให้ชุมชนดังกล่าวประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยว

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ
1) ข้อมูลทั่วไป 2) คำถามเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบ

ความสำเร็จและ 3) คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของชุมชน เพื่อทราบถึงระดับความสำคัญ ของปัจจัยต่างๆที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและปัจจัยจากการศึกษาวิจัยจาก เอกสารทางวิชาการ และทราบถึงความเห็นของชุมชน การทดสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัยมีการ ทดสอบความเที่ยงตรงโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง ทางด้านเนื้อหา การทดสอบความน่าเชื่อถือโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบก่อนกับกลุ่มตัวอย่างที่ มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะทำการวิจัยหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นทำการทดสอบ ความเชื่อมั่น โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นในข้อ คำถาม

2. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง จำนวน 400 ชุด เพื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์ผลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และจัดระดับการประเมินระดับความสำคัญของ ปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนเป็นชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยว

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องชุมชน เพื่อค้นหา เพื่อให้ได้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว โดยวิธีการนัดหมายขอ สัมภาษณ์กับผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้อง หลังจากได้รับการตอบรับสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงเดินทางไปสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลการศึกษาระดับปริญญาโท โดยการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งใช้เวลา สัมภาษณ์เฉลี่ยประมาณ 60-90 นาที

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 ความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวดังกล่าวประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การดำเนินงาน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหาร และจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง) ประกอบกับ ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ (การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การสนับสนุน นโยบายด้านการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และการสนับสนุนจากองค์กรด้านการ

ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง) และปัจจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ซึ่งเป็นปัจจัยจากชุมชนทั้งจากการสัมภาษณ์และการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม คือ เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน

จากปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถสรุปลำดับความสำคัญตามความเห็นของชุมชน ดังนี้

1. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำชุมชนทุกชุมชน (23 ชุมชน)ให้ความสำคัญกับเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และคนในชุมชนโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของชุมชน ซึ่งทัศนคติของชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

2. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสองที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 19 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

3. การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสามที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 16 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และความเห็นของคนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

4. การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสี่ที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 12 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชน

เรื่องการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

แต่ทั้งนี้ความสำเร็จของชุมชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ชุมชนควรจะเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนพัฒนาชุมชนด้วยตนเองอีกทางหนึ่งไม่รอคอยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว เพราะความสำเร็จของชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้งจากภายในชุมชนและการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน

5. การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับห้าที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 7 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

6. เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (ปัจจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จากความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม นอกเหนือจากปัจจัยสี่ประการที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ใช้กำหนดเป็นเกณฑ์การตัดสินรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว และปัจจัยจากเอกสารทางวิชาการ) เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับห้าที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 5 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งความเห็นของคนในชุมชนที่มีความเห็นว่าเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชน เอกลักษณ์ของสถานที่ชุมชน เช่น สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตของชุมชนที่เรียบง่าย ลักษณะของคนในชุมชนที่มีอัธยาศัยไมตรี เป็นต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว

7. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับเจ็ดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 2 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลงมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางตรงข้ามกับผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนไม่กล่าวถึงเท่าใดนัก เพราะปัญหาเรื่องความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านต่างๆของชุมชนดีเด่นทางด้าน

การท่องเที่ยวยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้นมากเท่าใดนัก จึงอาจเป็นเหตุผลที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องความสามารถในการรองรับเป็นจำนวนน้อย

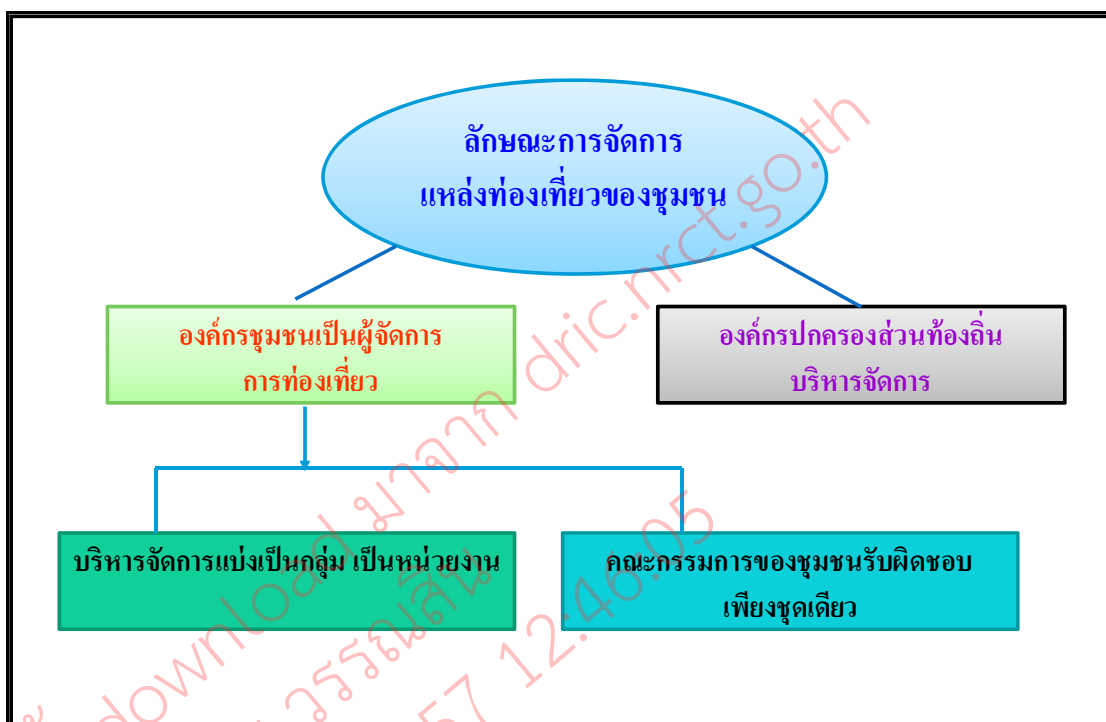
8. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับแปดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวนเพียงชุมชนเดียวให้ความสำคัญกับเรื่องการค้าเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสำรวจความคิดเห็นจากคนในชุมชนเรื่องการค้าเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางตรงข้ามกับผู้นำชุมชน คนในชุมชนให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน

6.1.2 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการครัวเรือนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

ลักษณะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการครัวเรือน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. องค์กรชุมชนเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยว ชุมชนมีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีความสนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนรวมตัวรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ใช้การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น องค์กรชุมชนมีลักษณะการบริหารจัดการแบ่งเป็น 1) การบริหารจัดการแบ่งเป็นกลุ่มหน่วยงานย่อยอย่างชัดเจน โดยมีศูนย์กลางเป็นผู้ประสานงานทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน โครงสร้างขององค์กรแบบเป็นทางการจะมีการจัดแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆรับผิดชอบหน้าที่ร่วมกันในชุมชน โดยมีคนในชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันไป และ 2) การบริหารจัดการของชุมชนมีคณะกรรมการของชุมชนที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยกรรมการเพียงชุดเดียว ไม่มีกลุ่มแยกย่อยเป็นกลุ่มงานต่างๆ มีบุคคลรับผิดชอบโดยตรงตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่างๆ

2. การบริหารจัดการโดยภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการหลัก โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้แสดงความคิดเห็นและออกเสียงประชามติต่างๆ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลบริหารในภาพรวมให้

แผนภูมิที่ 6.1 ลักษณะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

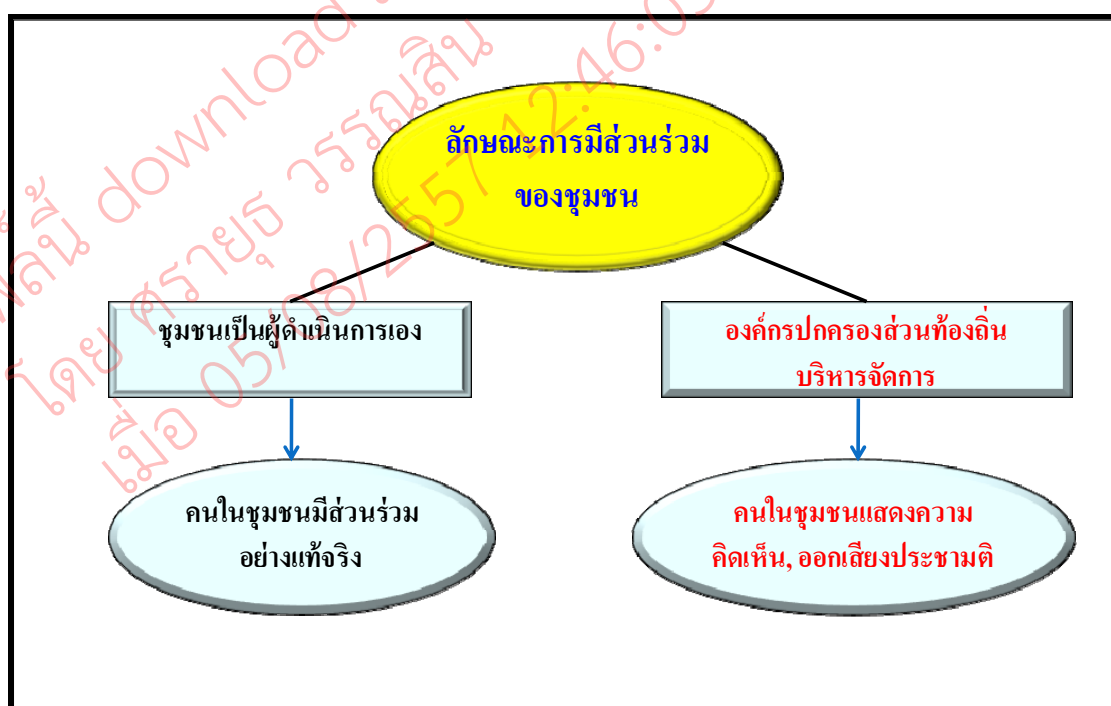
ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน มาจากชุมชนเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการเองตั้งแต่เริ่มแรก โดยที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่กระบวนการแรกของการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนร่วมกันตั้งแต่ขั้นตอนการแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการ จนกระทั่งเกิดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน โดยการริเริ่มในช่วงแรกเริ่มจากผู้นำชุมชนหรือกลุ่มคนเล็กๆ ในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มแล้วค่อยขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ เกิดเป็นกลุ่มขนาดใหญ่มากขึ้น หรือการมีเวทีชุมชนที่ให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นความต้องการพัฒนาชุมชน โดยการนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชน

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาจาก การริเริ่มของภาครัฐท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ริเริ่ม โดยองค์กรเหล่านี้เป็นผู้ริเริ่มนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชน โดยนำการท่องเที่ยวมาสร้างรายได้และสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นกับชุมชน และหน่วยงานเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ให้ความ

ช่วยเหลือในช่วงระยะแรกของการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวและหลังจากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ หน่วยงานจึงเปลี่ยนเป็นบทบาทที่ปรึกษาหรือการประสานงานกิจกรรมของชุมชน

นอกจากนี้บางชุมชนมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารจัดการดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมในชุมชนทั้งหมด โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การร่วมมือในกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ โดยสมาชิกของชุมชนที่ให้ความสนใจหรือให้ความร่วมมือประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

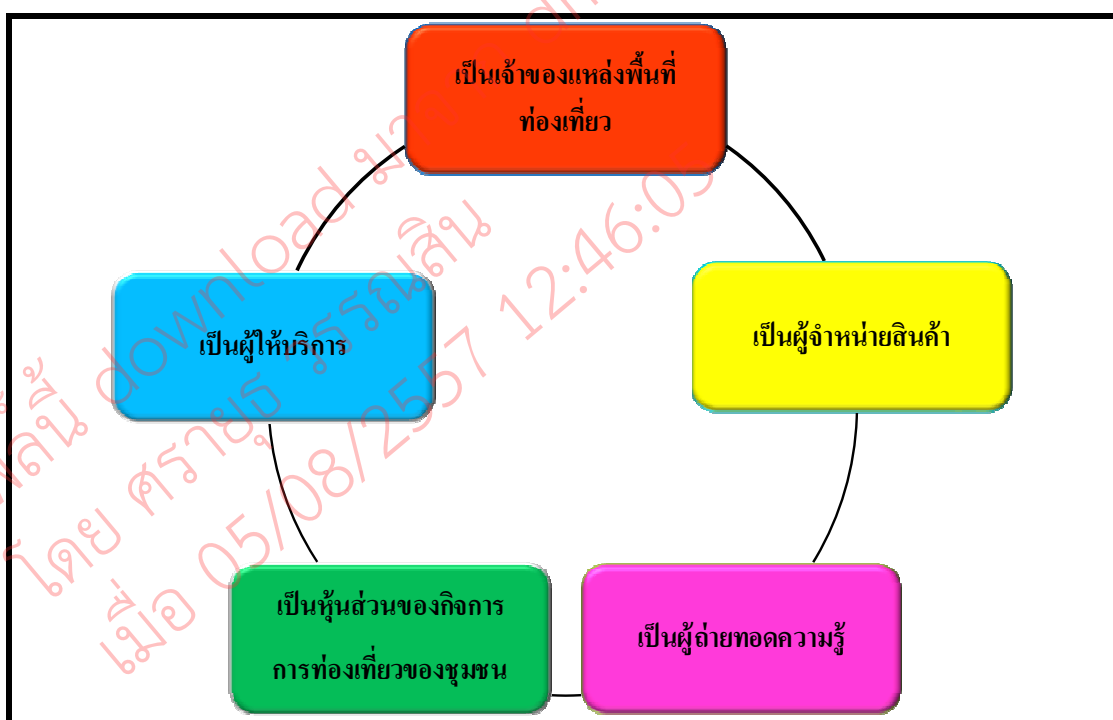

แผนภูมิที่ 6.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

สมาชิกของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนหลายรูปแบบ ได้แก่

1. สมาชิกของชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่ที่บริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว
2. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้จำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น บริการที่พัก บริการอาหาร
4. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ บรรยาย สาธิตหรือแสดงประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว
5. สมาชิกของชุมชนเป็นหุ้นส่วนของกิจการการท่องเที่ยวของชุมชน

แผนภูมิที่ 6.3 การมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในชุมชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆจะมีความแตกต่างกันตามแต่ละชุมชน ขึ้นอยู่กับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวว่าดำเนินการโดยชุมชนเองหรือองค์กรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลากหลายตามความต้องการและความสามารถของตนเอง

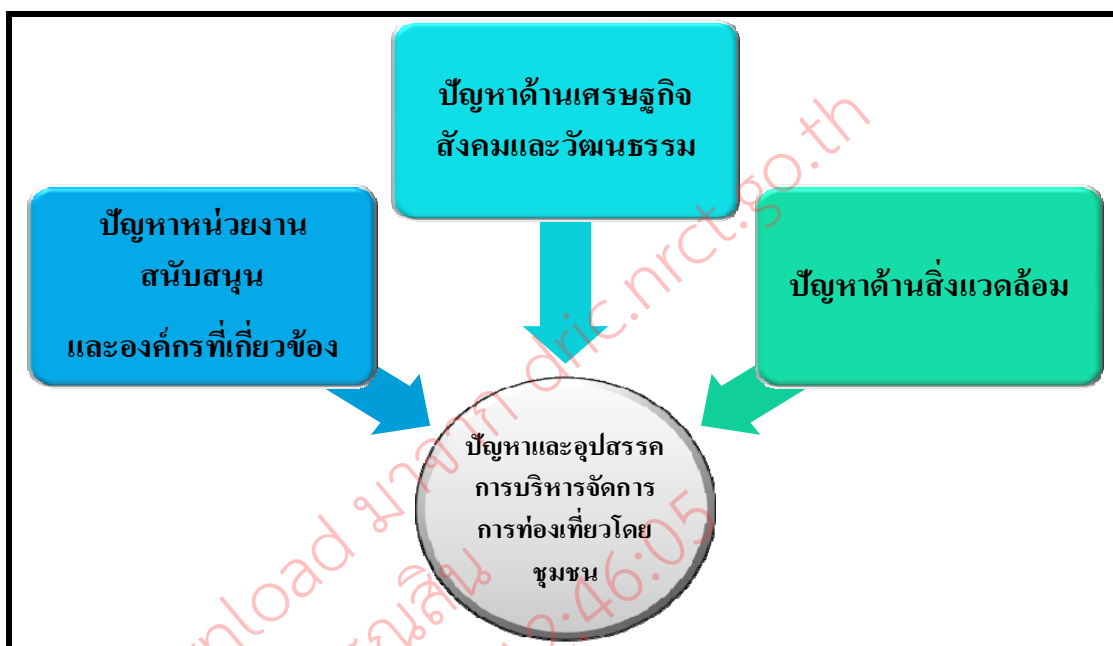
6.1.3 ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ปัญหาและอุปสรรคจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำค่อนข้างยาก เพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร ปัญหาของระดับการศึกษาในการประชุมร่วมกันต้องมีการปรับเปลี่ยนการใช้ภาษาที่สร้างความเข้าใจอย่างง่ายให้คนในชุมชน และปัญหาการถูกปลูกฝังทางความคิดของคนในชุมชนที่มีทัศนคติเรื่องของการทำบุญให้กับศาสนสถานดีกว่าการทำบุญด้วยการให้ความรู้กับสังคม เป็นต้น

2. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะในลำคลอง ขยะจากการท่องเที่ยว ปัญหาความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อมต้องให้ความสนใจใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชนเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและปัญหาความแออัดของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

3. ปัญหาหน่วยงานสนับสนุนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลหรือ อบต.องค์กรเหล่านี้ไม่เห็นความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวหรือเรื่องวัฒนธรรมของท้องถิ่น ปัญหาการอบรมให้ความรู้เรื่องต่างๆของสถาบันการศึกษามีการให้การช่วยเหลือที่ไม่ต่อเนื่อง ปัญหาเอกสารการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ ปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ถูกวิธี และปัญหาการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่นำวัฒนธรรมของชุมชนมาใช้ผิดวิธี เป็นต้น

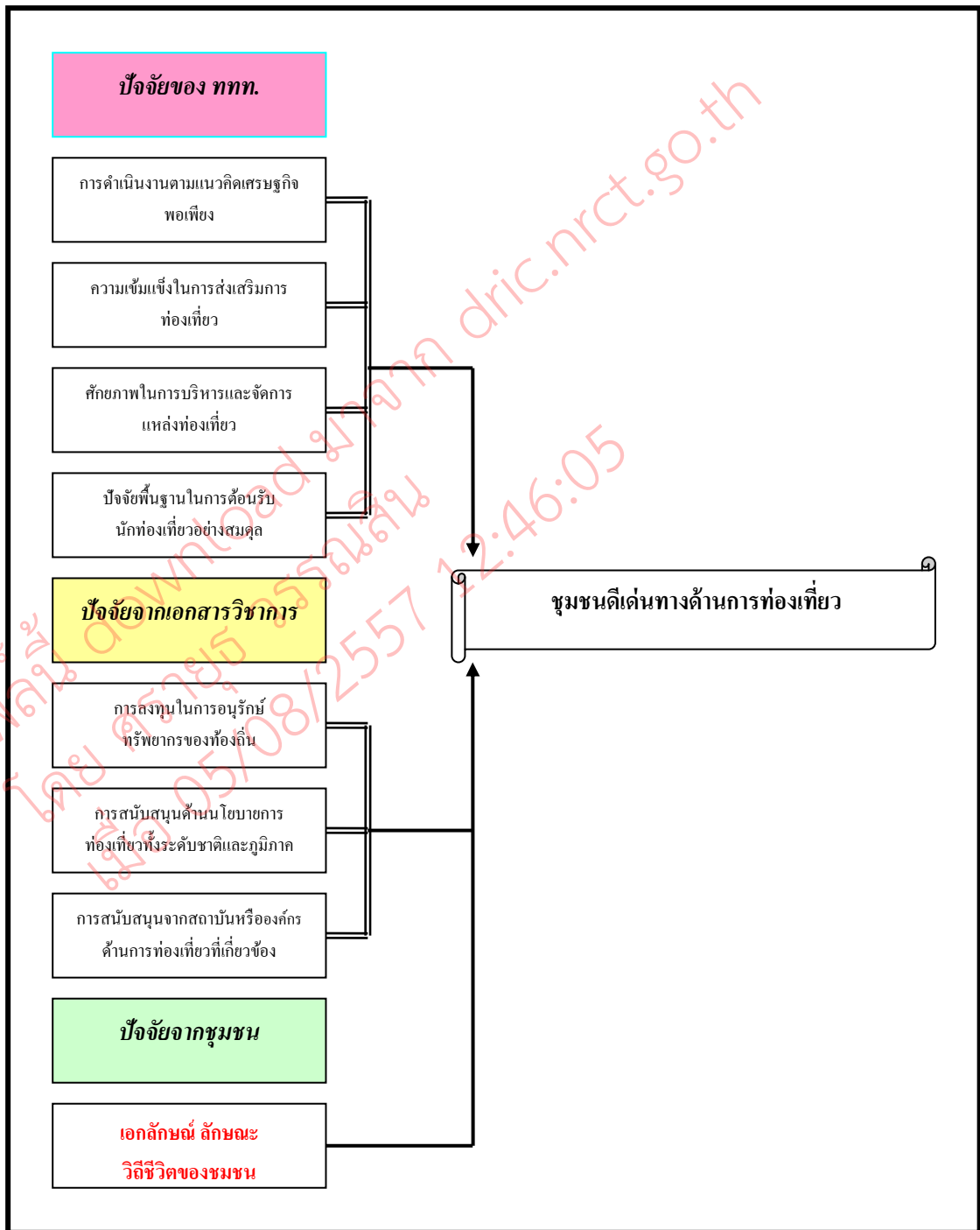

แผนภูมิที่ 6.4 ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6.1.4 แนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว

หลังจากการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวนั้น ต้องมีองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ทั้งเจ็ดองค์ประกอบที่ประกอบด้วยปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ และมีองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาวิจัยชุมชนเพิ่มเติม คือ เรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน จึงสามารถเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือมาตรฐานของปัจจัยที่จะนำมาใช้ชี้วัดหรือเป็นเกณฑ์ในการตัดสินสำหรับการมอบรางวัลหรือการตัดสินที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

แผนภูมิที่ 6.5 แนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัล
ชุมชนดีเดินทางด้านการท่องเที่ยว

6.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่สำคัญที่อาจนำมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิบัติทั้งต่อระดับชุมชนและระดับรัฐ โดยท้ายสุดคือข้อเสนอแนะที่อาจขยายผลของการวิจัยออกไปในโอกาสอื่น

6.2.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวและชุมชนอื่นที่ต้องการนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชน

6.2.1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. การทำงานร่วมกันของคนในชุมชนช่วยให้มีการกระทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน เพราะการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวคนเดียวไม่สามารถดำเนินการได้ ชุมชนต้องใช้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมจากคนในชุมชนให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และประการที่สำคัญคือ คนในชุมชนต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงานในทิศทางเดียวกัน จึงจะทำให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้

2. ชุมชนที่มีผู้นำที่ดี มีความสามารถ มีความคิดก้าวหน้าในการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง หรือมีความเสียสละให้กับการทำงานเพื่อชุมชน จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างมาก ถ้าชุมชนมีผู้นำที่ไม่เข้มแข็ง ไม่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จะส่งผลกระทบในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนาชุมชนในเรื่องอื่น ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำของตน ที่มีทั้งความรู้และความสามารถที่จะมาพัฒนาชุมชน

3. ชุมชนต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวให้ได้ก่อน และต้องสร้างความเข้าใจคนในชุมชนให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของชุมชนที่ดำเนินการท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจที่เน้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน มิใช่การเน้นเรื่องรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เพราะจะส่งผลให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจประสบปัญหาและพบกับความล้มเหลวได้

6.2.1.2 การจัดการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ในการบริหารจัดการเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องไปกล่าวการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หากคนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน แต่ดำเนินงานไปโดยไม่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการที่ดีพอ ชุมชนก็อาจประสบปัญหาและส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนได้ และในทางตรงข้ามถึงแม้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการที่ดี แต่ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็อาจนำไปสู่ปัญหาการแตกแยกในชุมชนได้ ชุมชนที่ต้องการนำการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักเรื่องการบริหารจัดการชุมชน

2. ชุมชนต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม ในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความสามารถและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความอ่อนไหวของระบบนิเวศ เช่น การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว การกำหนดระยะเวลาและการจัดให้มีทางเลือกต่าง ๆ ของกิจกรรมเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

3. งานด้านการจัดการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ควรมีการจัดการดังนี้ งานข่าวสารและบริการข้อมูลต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรรู้ก่อนเดินทาง ชุมชนควรมีการจัดการให้พร้อม ควรเผยแพร่ให้กว้างขวาง นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนได้ รวมทั้งการบริการข้อมูลทางโทรศัพท์ที่ชัดเจน ทั้งเรื่องของราคา สิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆของชุมชน, งานการขนส่งและการสื่อสาร ด้านการขนส่งชุมชนควรคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงของยานพาหนะ ควรกำหนดการเดินทางและอัตราค่าบริการที่ชัดเจนและยุติธรรม ส่วนการสื่อสาร ระบบการโทรศัพท์ ระบบการส่งของที่พักหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ สามารถติดต่อได้ทันที, งานนำชมสถานที่และการจัดการบริการอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่ ชุมชนควรมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับชุมชนในการนำชม สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ชัดเจน ควรส่งเสริมนักท่องเที่ยวให้ร่วมดูแลรักษาชุมชนให้สะอาด ชุมชนควรทำป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมายเพื่อความสะดวกในการเดินทาง และควรจัดบริการห้องสุขาด้วย และงานดูแลความปลอดภัยให้แก่ชีวิตและและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เป็นประเด็นสำคัญอันดับต้นๆที่นักท่องเที่ยวทุกคนคำนึงถึง ดังนั้นการจัดการดูแลความปลอดภัยต้องมีความพร้อมมากที่สุดเช่นกัน รวมไปถึงการจัดการเตรียมการเรื่องความปลอดภัยอย่างถูกต้องด้วย

4. สมาชิกของชุมชนต้องมีการเรียนรู้ต่อความเป็นไปของโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพราะชุมชนต้องมีการปรับใช้ให้เข้ากับชุมชน เช่น ภาวะเศรษฐกิจที่จะมีจำนวน

นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากน้อยเท่าใด การจับจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อสินค้าชุมชนตามภาวะเศรษฐกิจ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวสนใจการเรียนรู้ศึกษาวัฒนธรรมชุมชน หรือการประโยชน์จากความทันสมัยของเทคโนโลยีในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน เป็นต้น

5. ชุมชนไม่ควรทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามกระแสโดยขาดการศึกษาหรือไม่เข้าใจในแนวทางการเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกต้อง ผลสุดท้ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะถูกนำเอาไปใช้โดยกลุ่มนายทุน ชุมชนจะถูกเอารัดเอาเปรียบและทรัพยากรของชุมชนจะถูกใช้อย่างไม่เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ความขัดแย้งจะตามมาสู่ท้องถิ่น

6. ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือเข้าร่วมเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะการมีเครือข่ายจะช่วยให้ชุมชนได้มีโอกาสรู้จักและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้เรียนรู้แนวทางในการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชน ความสำเร็จและปัญหาของชุมชนอื่นทำให้นามาปรับใช้กับของชุมชนตนเองได้ ได้มุมมองที่กว้างขึ้นจากองค์กรหรือนักวิชาการที่เป็นเครือข่ายสามารถให้ความช่วยเหลือ ซึ่งหากเครือข่ายเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ ชุมชนจะสามารถนำประสบการณ์ต่างๆจากเครือข่ายไปจัดการหรือพัฒนาตนเองชุมชนสู่ความยั่งยืนได้

7. ชุมชนที่ต้องการนำการท่องเที่ยวไปใช้กับชุมชนต้องคำนึงถึงเรื่องความสามารถในการรองรับของชุมชน เพราะการท่องเที่ยวสามารถเกิดผลกระทบทั้งด้านดีและลบกับชุมชน จำเป็นต้องมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะที่จะไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป ชุมชนควรมุ่งเน้นถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหลัก ปัญหานักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากเกินไปชุมชนควรมีวิธีการจัดการกับปัญหาการรองรับที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะปัญหานักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากเกินไปได้เกิดขึ้นแล้วในบางชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวหรือชุมชนที่มีแนวโน้มที่จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นควรคิดหาวิธีการหรือแนวทางจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันผลกระทบด้านภาพลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อาจตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากชุมชนนั้นมีปัจจัยการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลในระยะแรกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดย ททท. แต่ในปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกที่สมดุลกับนักท่องเที่ยวอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวควรตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนกับชุมชน โดยการแก้ปัญหาในเบื้องต้นอาจจะใช้การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงชุมชน สร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อกระจายจำนวนนักท่องเที่ยว หรือช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงชุมชน

เพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องมีการกระจายตัวไปท่องเที่ยวยังชุมชนอื่นและช่วยกระจายรายได้ให้ชุมชนอื่น เป็นการป้องกันปัญหาความแออัดของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น

8. ชุมชนควรเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนพัฒนาชุมชน ไม่รอคอยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว ควรมีผู้รับผิดชอบติดต่อประสานงานการสนับสนุนชุมชนหรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานความช่วยเหลือต่างๆให้ อาทิเช่น การสนับสนุนเรื่องการอบรมจากสถาบันการศึกษา การประสานงานเรื่องการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เพราะความสำเร็จของชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้งจากภายในชุมชนและการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน

9. ชุมชนควรมีวิธีการประเมินผลที่เป็นระบบอย่างชัดเจนเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกับชุมชนและการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน โดยจัดทำอย่างเป็นรูปธรรมหรือเป็นเอกสารที่ชัดเจน เพราะการประเมินผลจากการลงบันทึกหรือการสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้น อาจไม่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและอาจเกิดการตีความหมายเอนเอียงได้ ถ้ามีรูปแบบการประเมินผลที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นเอกสารให้นักท่องเที่ยว จะช่วยให้ชุมชนสามารถนำข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวมาพัฒนาปรับปรุงชุมชนให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นได้

6.2.1.3 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1. ชุมชนที่ต้องการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรตระหนักถึงเรื่องการแปลงทรัพยากรของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ควบคู่ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ให้รอบคอบ การดำเนินการต้องจัดการด้วยความระมัดระวัง เพราะอาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นได้และอาจทำลายความดั้งเดิมหรือทำลายสิ่งแวดล้อมนั้น ถ้าไม่มีการป้องกันการจัดการที่ดี อาจนำไปสู่การเอาใจนักท่องเที่ยว การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวจนส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เปลี่ยนแปลงได้

2. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยเหตุนี้ก่อนการริเริ่มนำการท่องเที่ยวมาใช้ในชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับคนในชุมชน สัมภาษณ์ความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกันในชุมชนก่อน เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆที่ตามมาภายหลัง

3. ชุมชนควรมีการกำหนดสัดส่วนรายได้ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวมาใช้ในการดูแลรักษา ฟื้นฟู จัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน

6.2.1.4 ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นอกจากนี้ บทความ “การสังเคราะห์องค์ความรู้ 10 ปีงานวิจัยท่องเที่ยวโดยชุมชน” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2552) ได้เสนอแนะแนวทางปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

- ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- การท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการของชุมชนที่ต้องการจะทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน และคนในชุมชนต้องมีความเข้มแข็งและความสามัคคีร่วมกัน
- ชุมชนมีความเข้าใจในศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์หรือข้อดีของตัวเอง
- ชุมชนนำการจัดการท่องเที่ยวไปฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีและรักษาความเป็นตัวตนของตนเองให้ยั่งยืน
- ชุมชนมีเป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน เช่น เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติและวิถีชีวิตและคน
- ชุมชนมีการวางแผนการจัดการอย่างเป็นระบบ มีการกระจายผลประโยชน์ร่วมกัน
- ชุมชนมีการยอมรับกฎกติการ่วมกันทั้งนักท่องเที่ยวคนภายในชุมชนและผู้ประกอบการ

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความล้มเหลว

- ชุมชนมีฐานคิดแบบทุนนิยม ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจแนวคิดเรื่องท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง และขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ
- ชุมชนไม่รักษาความเป็นเอกลักษณ์และตัวตนของตนเอง การจัดการแบบไร้ทิศทาง ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน
- ชุมชนขาดความสามัคคีร่วมกัน ขัดแย้งผลประโยชน์กัน ไม่มีความโปร่งใส
- ชุมชนไม่มีมาตรฐานในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นระบบรับนักท่องเที่ยวเกินความสามารถของตัวเอง

- ขาดการประสานงานด้านข่าวสารข้อมูลและการประชาสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวยังไม่ถึงแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
- นโยบายและแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่มีความเข้าใจที่จะทำให้ชุมชนยั่งยืน
- แผนพัฒนาประเทศเป็นไปตามกระแสไม่มีความเข้าใจการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เน้นตัวเลขเศรษฐกิจเป็นหลัก

6.2.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.2.2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เทศบาลหรืออบต. จำเป็นต้องมีการสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเรื่องราคา ความปลอดภัย การบริการที่พักนักท่องเที่ยวถ้าในชุมชนมีการบริการที่พักที่มีจำนวนมาก รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องจากเทศบาลหรืออบต. สามารถให้การช่วยเหลือเรื่องงบประมาณ การสนับสนุนเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว การดูงานจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน

6.2.2.2 ภาครัฐ (รัฐบาล กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ ททท.)

1. รัฐบาลต้องเตรียมความพร้อมของนโยบายตั้งแต่ระดับประเทศและลงไปถึงระดับท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชน รัฐบาลต้องมีบทบาทชัดเจนในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับคนท้องถิ่น เนื่องจากความเกี่ยวพันกันหลายเหตุปัจจัยด้านการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ การพัฒนาพื้นที่ร่วมกันและการออกนโยบายต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ได้จริงกับชุมชนท้องถิ่นและการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง และจากทัศนคติของคนในชุมชนยังพบว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชนเช่นกัน ดังนั้นภาครัฐจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

2. หน้าที่หลักของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศและการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ถ้ากระทรวงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะเป็นการสร้างประโยชน์อย่างมากให้กับชุมชน เพราะยังมีชุมชนอีกเป็นจำนวนมากที่ต้องการนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชน สร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อสร้างรายได้

และเกิดการพัฒนาชุมชน กระทรวงควรส่งเสริมเรื่องอย่างจริงจังและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการพัฒนาหลักต้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ภาครัฐต้องทำความเข้าใจหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อน จึงจะสามารถเข้ามาสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยที่ไม่ให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่ตามมา

6.2.2.3 สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและระดับอาชีวศึกษา

1. สถาบันการศึกษาควรจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะสถาบันที่เปิดการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนท่องเที่ยว หรือควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชนว่าต้องการให้ช่วยเหลืออบรมให้ความรู้เรื่องใด เพื่อการได้รับประโยชน์ที่ตรงกันทั้งผู้อบรมและผู้รับการอบรม

2. การอบรม ส่งเสริมความรู้ด้านต่างๆ ควรมีการอบรมที่ตรงกับเป้าหมายของชุมชน และตรงกับกลุ่มคนที่สมควรได้รับความรู้เรื่องนั้นๆ เพื่อจะได้นำความรู้ไปพัฒนาชุมชนได้ถูกต้อง รวมทั้งการอบรมควรเป็นเรื่องที่ทันสมัยหรือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ชุมชนสามารถประยุกต์ใช้ได้ ไม่ใช่เรื่องเดิมๆที่ชุมชนทราบหรือปฏิบัติกันเป็นประจำอยู่แล้ว และการอบรมควรมีความสอดคล้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรของชุมชนที่ก่อให้เกิดการสร้างรายได้แก่ชุมชน

3. การเรียนการสอนหลักสูตรการพัฒนาชุมชนทั้งในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษานั้น ควรให้นักศึกษาได้มีการเรียนนอกหลักสูตรโดยเข้ามาร่วมพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง เนื่องจากการทำงานของนักศึกษาที่จบการศึกษาด้านดังกล่าวยังไม่ค่อยตรงสายงานมากนัก ทำให้ความรู้ที่ได้จากการเรียนไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและประเทศชาติ สถาบันการศึกษาควรเน้นการผลิตบัณฑิตสู่ชุมชนให้มากขึ้น มีการทำงานร่วมกับชุมชนสามารถกลับมาประกอบอาชีพหรือกลับมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนเองได้

6.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาคั้งนี้ ไม่มีการศึกษาเรื่องการนำการท่องเที่ยวมาใช้พัฒนาชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิธีการนำการท่องเที่ยวมาใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน มีการศึกษาวิธีการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยว ซึ่งควรศึกษาในเชิงลึกต่อไปเพื่อเป็นแนวทางสำหรับชุมชน

อื่นที่ต้องการนำการท่องเที่ยวมาใช้พัฒนาชุมชน หรือชุมชนที่มีดำเนินการท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนอยู่แต่ต้องการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้กับกลุ่มตัวอย่างชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นๆ ทั้งประเทศเพื่อนำมาเปรียบเทียบผล ศึกษาความแตกต่างของปัจจัย ลักษณะของภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อปัจจัยต่างๆ และลักษณะร่วมที่เหมือนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ซึ่งอาจจะทำให้ได้องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จที่แตกต่างเพิ่มขึ้น อันจะทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็มีเงื่อนไขเรื่องเวลาและงบประมาณในการวิจัยในการพิจารณาด้วย

3. ผู้วิจัยที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณสำหรับการศึกษา การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวนไม่เกินสิบชุมชน เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลกับช่วงเวลาที่ยาวขึ้น ช่วยประหยัดงบประมาณในการวิจัย และสามารถเก็บข้อมูลงานวิจัยได้หลากหลายกลุ่มประชากร ทั้งผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางอาชีพ เป็นต้น

ไฟล์นี้ถูกสร้างโดยโปรแกรม PDFelement
 โดย ศราวุฒ ธีระกุล
 เมื่อ 05/08/2551 12:46:05

สรุป

ตารางที่ 6.1 สรุปผลการศึกษา

ปัจจัย 8 ปัจจัย	ผลการวิจัย (ลำดับความสำคัญของปัจจัย)		ข้อเสนอแนะ
	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	
การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ปัจจัย ททท.)	1. ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ระดับมาก)	1. ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ทุกชุมชน)	<u>ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว</u> <ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนต้องได้รับความร่วมมือในการทำกิจกรรมจากคนในชุมชนให้ได้มากที่สุด - ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำของชุมชน เลือกคนที่มีทั้งความรู้และความสามารถมาพัฒนาชุมชน - ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มการท่องเที่ยวต้องสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป
ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ปัจจัย ททท.)	2. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ระดับมาก)	2. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (19 ชุมชน)	<u>ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว</u> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็น ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักเรื่องการบริหารจัดการชุมชน - ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับงานข่าวสารและบริการข้อมูลต่างๆ งานการขนส่งและการสื่อสาร งานนำชมสถานที่และการจัดการบริการอำนวยความสะดวก และงานดูแลความปลอดภัย เพื่อการดำเนินงานการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพของชุมชน - ชุมชนไม่ควรทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามกระแส โดยขาดการศึกษาหรือไม่เข้าใจในแนวทางการเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกต้อง - ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือเข้าร่วมเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน - ชุมชนควรมีวิธีการประเมินผลที่เป็นระบบอย่างชัดเจนเรื่องความพึงพอใจของ

			นักท่องเที่ยวกับชุมชน การดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน โดยจัดทำเป็นเอกสารที่ชัดเจน
ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ปัจจัย ททท.)	3. การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (ระดับมาก)	3. การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (16 ชุมชน)	การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น - ชุมชนควรตระหนักถึงการแปลงทรัพยากรของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ควบคู่ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ให้รอบคอบ โดยการดำเนินการต้องจัดการด้วยความระมัดระวัง - คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นก่อนการริเริ่มนำการท่องเที่ยวมาใช้ในชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับคนในชุมชนโดยสำรวจความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกันในชุมชนก่อน
ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (ปัจจัย ททท.)	4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (ระดับมาก)	4. การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้อง (12 ชุมชน)	การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้อง - ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยวควรเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนพัฒนาชุมชนไม่รอคอยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว โดยควรมีผู้รับผิดชอบติดต่อประสานงานการสนับสนุนชุมชน หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานความช่วยเหลือต่างๆ ให้
การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (ปัจจัยเอกสารวิชาการ)	5. การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (ระดับปานกลาง)	5. การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (7 ชุมชน)	การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค - ชุมชนควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่อง การวางแผนการพัฒนาชุมชน - ควรดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (ปัจจัยเอกสารวิชาการ)	6. การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (ระดับปานกลาง)	6. เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (5 ชุมชน)	เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน - คนในชุมชนควรร่วมมือกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ลักษณะวิถีชีวิตที่มีคุณค่าของชุมชน - ชุมชนควรนำการท่องเที่ยวมาใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อชุมชนให้น้อยที่สุด - ผู้นำชุมชนควรสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของเอกลักษณ์ชุมชน

<p>การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยเอกสวาริชาการ)</p>	<p>7. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ระดับปานกลาง)</p>	<p>7. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล นักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (2 ชุมชน)</p>	<p><u>ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล</u> - ชุมชนต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม ในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ และควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะที่จะไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป - ชุมชนควรมีวิธีการจัดการกับปัญหาการรองรับนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในอนาคต หากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนมากเกินไปจนจะรองรับได้ จนเกิดปัญหาต่อชุมชน</p>
<p>เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (ปัจจัยที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์ ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นจากแบบสอบถาม)</p>	<p>8. เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นจากแบบสอบถาม)</p>	<p>8. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (1 ชุมชน)</p>	<p><u>การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</u> - ผู้นำชุมชนควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน เพราะคนในชุมชนอาจจะไม่ทันคิดและเข้าใจความหมายของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเรื่องการประหยัด อดออม เพียงเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงคนในชุมชนมีการใช้ปัญญา ใช้ความรู้ ความมีเหตุมีผลในการแก้ปัญหาของชุมชน คือ การใช้ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดเป็นรายได้เสริมนอกจากรายได้อาชีพหลัก หรือนำการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาชุมชนแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน เพียงแต่ว่าคนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวลักษณะดังกล่าวยังไม่เข้าใจว่าตนเองนั้นได้ดำเนินวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ดังนั้นผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน</p>

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ, สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
- กระทรวงมหาดไทย. (2543). *องค์การบริหารส่วนตำบล. คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของอบต.สต. พิมพ์ครั้งที่ 2*. เชียงใหม่: กระทรวงมหาดไทย.
- กวี วรรณ (2547). *แผนที่ความรู้ท้องถิ่นไทยภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ จำกัด (พว.).
- กวี วรรณ (2547). *แผนที่ความรู้ท้องถิ่นไทยภาคตะวันตก*. กรุงเทพฯ: บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ จำกัด (พว.).
- กวี วรรณ (2547). *แผนที่ความรู้ท้องถิ่นไทยภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ: บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ จำกัด (พว.).
- กองบริการวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2544). *คำศัพท์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีเอท มายด์ จำกัด.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2530). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- จุฑาทิพย์ เจริญลาภ และรุ่งทิพย์ ว่องปฏิการ. (2545). *การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. ใน เอกสารการสนชูดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว, หน่วยที่ 10, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2 เล่ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),
- ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. (2545). *การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน* ใน เอกสารการสนชูดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว, หน่วยที่ 10, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2 เล่ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชากรในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2545). *การจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชน. ในนโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพปัจจุบันของประเทศไทย (น.185). บรรณาธิการโดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2537). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิวัฒนา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, รองศาสตราจารย์. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, รองศาสตราจารย์ (2543). การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, รองศาสตราจารย์ (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2540). บทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี. ในชูชัย ศุภวงศ์ และยุวดี ศาดการณโกศล (บรรณาธิการ). ประชาสังคม ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประเวศ วะสี. (2541). ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พจนา สนวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พจนา สนวนศรี. (2546). เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2517). การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ในนโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพปัจจุบันของประเทศไทย. (น.6-7). บรรณาธิการโดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2544). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ:การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สมยศ นาวิการ, ร.ศ. (2545). การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชาญวิทย์ เซ็นเตอร์.
- สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม และสุภาวณี ทรงพรวาณิชย์. (2545). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์. เชียงใหม่: บริษัท มิ่งเมืองนวัตน์ จำกัด.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2546). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดร วงษ์ทับทิม. (2545). "การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน" ใน การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์, (น. 38 – 43). โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สำนักงานภาค). เชียงใหม่: บริษัท มิ่งเมืองนวัตน์ จำกัด.

บทความวารสาร หนังสือพิมพ์ สารานุกรม

- ณัฐธิดา ขจรเสรีลิขิตกุล. (23-29 พฤศจิกายน 2550). เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว 94 ชุมชนดัดเชือก. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจฉบับชีวิต, หน้า D4.
- ประเวศ วะสี, ศาสตราจารย์ นายแพทย์. (กรกฎาคม-กันยายน 2544). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว, 20, (3), 4 – 14.
- ภราเดช พยัสมิเชียร. (เมษายน-มิถุนายน 2539). พัฒนาท่องเที่ยวไทยทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว, 15, (2), 4 – 7.
- สามารถ ศรีดาวเรือง. (23-29 พฤศจิกายน 2550). เมื่อโลกหมุนย้อนกลับ กระแสท่องเที่ยววิถีชุมชนมาแรง. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจฉบับชีวิต, หน้า D6.
- สิริวัฒนา ไจมา, (2549). เจาะไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์, งานวิจัยด้านการท่องเที่ยว. สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ วารสารงานวิจัย ฉบับที่ 3.
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. (ตุลาคม-ธันวาคม 2545). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว, 21, (4), 38 – 48.

รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์

- กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ.(2546). การจัดการทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการจัดการทรัพยากร.
- ชัยยันต์ เหลืองดี. (2544). การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบ้านโคกเกตุ ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาพัฒนาชนบทศึกษา.
- ชูสวัสดิ์ จันทรโรจนกิจ, ร.ต.อ. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติและคณะ. (2544). โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาว. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค.
- ดวงใจ หล่อธนวนิชย์. (2550). รัฐ ทู่น ชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, สาขาสหวิทยาการ.
- ทองยูน บุตรโสภา. (2547). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาท่าด่านโฮมสเตย์ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม.
- นำชัย ทนผล, ร.ศ.ดร. และคณะ. (2543). การพัฒนารัฐกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. รายงานผลการวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว.
- ประภาส อินทนปสาธน์. (2546). การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูฉิมรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. (2541). การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี: เส้นทางสายลำน้ำกก. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

- พิพัฒน์ ยอดพฤติการและคณะ. (2547). *โครงการศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลกลุ่ม / องค์กร / พื้นที่ที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- รัฐทิติยา หิรัณยหาต. (2544). *แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา บ้านหนองขาว ตำบลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม.
- สมา ณ ระนอง. (2545). *การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม (2547). *โครงการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สายชล พฤษนันท์. (2549). *การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มวิชาการท่องเที่ยว.
- สายรุ้ง ดินโคกสูง. (2549). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษา หาดชบา ตำบลชบา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว.
- สิริเกศอนงค์ ไตรรัตน์ทรงพล. (2547). *การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนริมคลองระวะเข้ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรมการบริการงานวัฒนธรรม.
- สุกานดา ฟองย่อย. (2546). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวผู้ไทย หมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2543). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง: การวิจัยเชิงชาติพันธุ์ภูมิาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชาสารัตถศึกษา, สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
- อติภา ตรัยดลานนท์. (2548). *แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการ*

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วิทยานพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ธนบุรี, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.

อารีรัตน์ ภาคพิทเจริญ. (2548). *ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย
ชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย จังหวัดสมุทรสงคราม.*
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บัณฑิต
วิทยาลัย, สาขาการจัดการทรัพยากร.

อุษาวดี พูลพิพัฒน์. (2546). *การรับรู้ต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์
ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนปวนพุก กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย.*
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บัณฑิต
วิทยาลัย, สาขาอุทยานและนันทนาการ.

สัมภาษณ์

กนก ไทยงาม. ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคูบัว จ.ราชบุรี. สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2551.

กาญจนา สดศรี. กรรมการชุมชนบ้านสลักคอก จ.ตราด. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

แก้ว ศรีดี. ผู้นำกลุ่มหมู่บ้านเบญจรงค์ บ้านดอนไถ่ จ.สมุทรสาคร. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2551.

จำรัส เงินดี. ผู้นำชุมชนบ้านมอญ บางกระดี่ กทม. สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2552.

โคมศรี ทรัพย์เสริม. ผู้นำชุมชนบ้านหัวหาด จ.สมุทรสงคราม. สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2551.

ชีวี สดใส. ผู้นำชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม กทม. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2552.

ดิเรก มากมี. กรรมการชุมชนรักษ์คลองบางพระ จ.ตราด. สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2552.

นิธิ ศรีสุข. ผู้นำชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี. สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2551.

นิเวศน์ มีดี. ผู้นำชุมชนบ้านบางพลับ จ.สมุทรสงคราม. สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552.

ประกิต ลิทธิโชค. ผู้นำชุมชนบ้านห้วยขุนราม จ.ลพบุรี. สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2551.

พัฒนะ ไชโย. ผู้นำชุมชนบ้านต้นตาล จ.สระบุรี. สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2552.

พิภพ บุญถนอม. กรรมการชุมชนบ้านบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง. สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2551.

ราตรี งามยิ่ง. พนักงานเทศบาลตำบลบางพลี จ.สมุทรปราการ. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

สนั่น โชคมหาศาล. ผู้นำชุมชนตลาดบางน้ำผึ้ง จ.สมุทรปราการ. สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2551.

สมชาย เก่งงาน. ผู้นำชุมชนบ้านท่าคา จ.สมุทรสงคราม. สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2552.

สมศักดิ์ ดีจริง. ผู้นำชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จ.นครปฐม. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

สมศรี มีสุข. กรรมการชุมชนบ้านห้วยแร้ง จ.ตราด. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552.

- สุดา งามยิ่ง. กรรมการพัฒนาตลาดสามชุก จ.สุพรรณบุรี. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551.
- สุรางค์ ดีเลิศ. กรรมการโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม จ.สิงห์บุรี. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2551.
- อนันต์ ชัยสิทธิ์. ผู้นำชุมชนบ้านน้ำเขียว จ.ตราด. สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2552.
- อนุทิน เขียวชาญ. ผู้นำชุมชนบ้านคลองโคน จ.สมุทรสงคราม. สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2551.
- อรรช สีสดี. ผู้นำชุมชนบ้านวังทอง จ.สุพรรณบุรี. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2552.
- เอกวัฒน์ มงคล. กรรมการชุมชนบ้านพุทไธม จ.เพชรบุรี. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2550). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2551, จาก http://www.dopa.go.th/xstat/pop50_1.html
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(2551). ยุทธศาสตร์และนโยบายด้านการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ วันที่ 4 กันยายน 2551, จาก http://www.mots.go.th/ewt_news.php?nid=317&filename=index
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2551). กรอบนโยบายของคณะกรรมการ ททท. พ.ศ. 2550 - 2554. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2551, จาก <http://thai.tourismthailand.org/about-tat/about-tat-24-1.html>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). รายชื่อชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว โครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ปี 2550. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2551, จาก <http://www.tat.or.th/whatsnewdet.asp?id=145>
- ภูมิศาสตร์ประเทศไทย . (2552). ภาคกลาง. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2552, จาก http://www.geocities.com/jea_pat/
- ภูมิศาสตร์ประเทศไทย . (2552). ภาคกลาง. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2552, จาก <http://www.geocities.com/nanthanatphon/>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2550). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2551, จาก http://www.trf.or.th/tips/x.asp?Art_ID=51
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค . (2552). การสังเคราะห์องค์ความรู้ 10 ปี งานวิจัยท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552, จาก <http://www.10year-cbr.org/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ*

และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2551, จาก

<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ*

พอเพียง, เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2551, จาก

<http://www.sufficiencyeconomy.org/show.php?id=134>

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2552). *นโยบายรัฐบาล*. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2552, จาก

<http://www.thaigov.go.th/index.aspx>

Articles

Bao Jigang and Sun Jiuxia. (2007). Differences in Community Participation in Tourism Development Between China and the West [Electronic version]. *M.E.Sharpe, Inc. Chinese Sociology and Anthropology*, 39(3), 9-27.

Chrys Horn and David Simmons. (2002). Community adaptation to tourism: comparisons between Rotorua and Kaikoura, New Zealand [Electronic version]. *Elsevier Ltd., Tourism Management*, 23, 133-143.

Donald G. Reid, Heather Mair, Wanda George. (2004). Community Tourism Planning A Self-Assessment Instrument [Electronic version]. *Elsevier Ltd., Annals of Tourism Research*, 31(3), 623-639.

Geoffrey Manyara and Eleri Jones. (2007). Best practice model for community capacity-building: A case study of community-based tourism enterprises in Kenya [Electronic version]. *Preliminary Communication*, 55(4), 403-415.

Geoffrey Manyara and Eleri Jones. (2007). Community-based Tourism Enterprises Development in Kenya: An Exploration of Their Potential as Avenues of Poverty Reduction [Electronic version]. *Weish School of Hospitality, Tourism and Leisure Management, University of Wales Institute. Journal of Sustainable Tourism*, 15(6), 628-644.

- HwanSuk Chris Choi and Ercan Sirakaya. (2006). Sustainability indicators for managing community tourism [Electronic version]. *Elsevier Ltd., Tourism Management*, 27, 1274-1289.
- Lisa Hiwasaki. (2006). Community-Based Tourism: A Pathway to Sustainability for Japan's Protected Areas [Electronic version]. *Taylor & Francis Group, LLC. Society and Natural Resources*, 19:675-692.
- Murray C. Simpson. (2008). Community Benefit Tourism Initiatives-A conceptual Oxymoron? [Electronic version]. *Elsevier Ltd., Tourism Management*, 29, 1-18.
- Peter Mason and Joanne Cheyne. (2000). Resident's Attitudes to Proposed Tourism Management [Electronic version]. *Elsevier Ltd., Annals of Tourism Research*, 27(2), 391-411.
- Ross E. Mitchell. (2003). Community-Based Tourism: Moving from rhetoric to practice [Electronic version]. *e-Review of Tourism Research*, 1(1).
- Tazim B. Jamal and Donald Getz. (1995). Collaboration Theory and Community Tourism Planning [Electronic version]. *Elsevier Ltd., Annals of Tourism Research*, 22(1), 186-204.
- The Mountain Institute. (2000). Community Based Tourism for Conservation and Development: A Resource Kit [Electronic version]. *Washington D.C. USA*.
- Tianyu Yinga and Yongguang Zhou. (2007). Community, governments and external capitals in China's rural cultural tourism: A comparative study of two adjacent villages [Electronic version]. *Elsevier Ltd., Tourism Management*, 28, 96-107.

Electronic Media

- Elizabeth Byers and D. Jane Pratt. (1998). *Community-Based Mountain Tourism: Practices for Linking Conservation with Enterprise*. Retrieved August 1, 2008, from <http://www.mtnforum.org/rs/econfreports/Community-BasedMountainTourism.pdf>
- Holden Andrew. (2005). *Tourism studies and the social sciences*. Retrieved September 19, 2008, from <http://books.google.co.th>

- Holly Jones. (2007, February). *Community Based Tourism Research Initiative*. Retrieved July 31, 2008, from <http://conserveonline.org/workspaces/tnc/ecotourismprogram/publications1/Community%20Based%20Tourism%20Research%20Initiative.pdf>
- Hugh Canard. (n.d.). *Community Based Tourism Projects*. Retrieved August 3, 2008, from http://www.ecotourismnz.com/content/library/Hugh_Canard_presentation_notes.doc
- Jon Kohl. (n.d.). *Up the River: A Lesson in Community-Based Ecotourism in Panama*. Retrieved July 31, 2008, from <http://www.gonomad.com/helps/0207/0209/Embera.html>
- Juan René Alcoba Meriles. (n.d.). *Bolivia: Community-based Tourism and its Market Approach*. Retrieved July 31, 2008, from <http://www.iz3w.org/fernweh/deutsch/aktivitaeten/rene.pdf>
- Marcel M.E.M. Rutten. (2004). *Partnerships in Community based Ecotourism Projects: Experiences from the Maasai Region, Kenya*. Retrieved August 3, 2008, from www.ascleiden.nl/Pdf/workingpaper57.pdf
- Roger Harris and Doug Vogel. (n.d.). *E-Commerce for Community-Based Tourism in Developing Countries*. Retrieved August 1, 2008, from <http://rogharris.org/e-CBT.pdf>
- Ruth Norris, J. Scott Wilber, and Luís Oswaldo Morales Marín. (n.d.). *Community-Based Ecotourism in the Maya Forest: Problems and Potentials*. Retrieved August 1, 2008, from <http://www.planeta.com/planeta/98/0598mayaforest.html>
- Susan C. Stonich. (n.d.). *ENHANCING COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT AND CONSERVATION IN THE WESTERN CARIBBEAN*. Retrieved August 1, 2008, from www4.ncsu.edu/~twallace/ANT431%20Wallace%20Stonich%20NAPA23.pdf
- United Nation. (2008). *Sustainable Tourism*. Retrieved July 31, 2008, from <http://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/tourism/tourism.htm>
- World Tourism Organization. (2008) *Tourism 2020 Vision*. Retrieved July 31, 2008, from <http://www.unwto.org/facts/eng/vision.htm>

ภาคผนวก ก

โครงคำถามในการสัมภาษณ์

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ได้รับการสัมภาษณ์

- ชื่อ-สกุล
- เพศ - อายุ
- สถานภาพการสมรส
- การศึกษา
- ศาสนา
- ภูมิลำเนา (กรณีอาจมีการย้ายที่อยู่หรือเป็นคนต่างพื้นที่)
- อาชีพหลัก/อาชีพรอง
- บทบาทหน้าที่ในชุมชน (ตำแหน่ง, หน้าที่, ความรับผิดชอบ)
- การฝึกอบรม/สัมมนา (ประสบการณ์การอบรม การทัศนศึกษาหรือสัมมนาด้านการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน)
- การทำงานกับส่วนรวม (ความรู้สึกรู้สึกในการทำหน้าที่ ตามบทบาทที่ได้รับในชุมชน)

2. คำถามสัมภาษณ์

1. การประกอบอาชีพของคนในชุมชนมีลักษณะอย่างไร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
อะไร
2. ลักษณะวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีลักษณะอย่างไร
3. ชุมชนมีลักษณะชุมชนที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย หรือมีลักษณะเศรษฐกิจชุมชน
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่
4. ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการท่องเที่ยว อนุรักษ์
ทรัพยากรชุมชนและพัฒนาชุมชนหรือไม่ อย่างไร
5. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง ความร่วมมือร่วมใจในการทำ
กิจกรรมต่างๆ ลักษณะความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นอย่างไร
6. กิจกรรมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมมีกิจกรรมอะไรบ้าง กิจกรรมส่วนมากเน้นในเรื่อง
ใด

7. การได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์มากน้อยเพียงใด การกระจายผลประโยชน์ทั้งชุมชนหรือเฉพาะกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว
8. การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน มีใครหรือองค์กรใดเป็นผู้ดำเนินการ และบริหารจัดการ
9. ลักษณะโครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างไร มีการ แบ่งเป็นกลุ่มงานย่อยหรือแบ่งหน้าที่รับผิดชอบรายบุคคล
10. ชุมชนมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการ อย่างไร
11. มีการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
12. ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างไร
13. ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวหรือไม่
14. มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชน มีความสะดวก ความปลอดภัยหรือไม่
15. ชุมชนเคยประสบปัญหาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวบ้าง หรือไม่ ถ้ามี มีวิธีการแก้ไขอย่างไร
16. ชุมชนมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมหรือไม่
17. ชุมชนมีการนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ของชุมชนหรือไม่
18. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนมีดำเนินการอย่างไร
19. มีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวหรือไม่
20. การสนับสนุนด้านนโยบายทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาคในเรื่องการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่
21. นโยบายของภาครัฐมีข้อดีและข้อเสียอย่างไรกับชุมชน มีความสำคัญอย่างไร บ้างกับชุมชน
22. หน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีความสำคัญอย่างไร กับชุมชน
23. สถาบันการศึกษาหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนชุมชนอย่างไรบ้าง

24. การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง มีความสำคัญกับชุมชนอย่างไร

25. การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง มีข้อดี ข้อเสียกับชุมชนอย่างไร

26. ชุมชนมีจุดเด่นหรือสิ่งที่แตกต่างกันจากชุมชนอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

27. ท่านคิดว่าชุมชนประสบความสำเร็จหรือไม่ หรือประสบความสำเร็จในระดับใด

28. สิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวคือสิ่งใดหรือปัจจัยใด

29. ชุมชนต้องพัฒนาเรื่องใดเพิ่มอีกหรือไม่ หรือชุมชนควรมีการบริหารจัดการในทิศทางใด

ไฟล์นี้ download จาก www.pdfdrive.net
โดย ศราวุธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 12:46:06

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น เพื่อสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์สำหรับเป็นข้อมูลประกอบวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในหัวข้อ “การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว”

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของประชาชน

โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสม

1. เพศ

1. ( ) ชาย 2. ( ) หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส

1. ( ) โสด 2. ( ) สมรส 3. ( ) หย่าร้าง 4. ( ) อื่นๆ.....

4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ

1. ( ) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ 2. ( ) ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย 3. ( ) พนักงานบริษัทเอกชน

4. ( ) รับจ้างทั่วไป 5. ( ) นักเรียน/นักศึกษา 6. ( ) แม่บ้าน

7. ( ) เกษตรกรรม 8. ( ) อื่นๆ ระบุ.....

5. ระดับการศึกษา

1. ( ) ไม่ได้ศึกษา 2. ( ) ประถมศึกษา 3. ( ) มัธยมศึกษา

4. ( ) อนุปริญญา/อาชีวศึกษา 5. ( ) ปริญญาตรี 6. ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

6. รายได้ต่อเดือน

1. ( ) น้อยกว่า 1,000 บาท 2. ( ) 1,001-5,000 บาท

3. ( ) 5,001-10,000 บาท 4. ( ) 10,001-15,000 บาท

5. ( ) 15,001 และมากกว่า

7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน..... ปี

8. ท่านทราบหรือไม่ว่าชุมชนของท่าน เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

1. ( ) ทราบ 2. ( ) ไม่ทราบ เพราะ.....

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ ได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านคิดว่าส่งผลให้ชุมชนของท่านได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

1.การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่
1.ชุมชน มีความเป็นอยู่เรียบง่ายพึ่งพาตนเองได้						
2.มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน						
3.ชุมชนประชุมร่วมกันเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยว						
4.มีการจัดตั้งชมรมเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม						
5.มีความสามารถในการรักษาทรัพยากรของท้องถิ่นด้วยตนเอง						

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่
1.สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน						
2.มีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับของชุมชน						
3.มีเวทีชุมชน หรือเวทีชาวบ้าน						
4.มีความภูมิใจในความเป็นตัวตนของท้องถิ่น						
5.ชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อสนองต่อการท่องเที่ยว						
6.มีกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของชุมชน						

3.ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่	ใช่ แต่ไม่ เต็มที่
1.มีการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน สืบสานภูมิปัญญาชุมชน						
2.ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน						
3. มีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว						
4. มีแหล่งบริการข้อมูลที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อกับชุมชนได้						
5.มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ						
6.มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ชัดเจน						

4.ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล	เชียงใหม่	ภูเก็ต	กระบี่	พังงา	ตรัง	สตูล
1.มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการรองรับนักท่องเที่ยว						
2.มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชน สภาพเส้นทางมีความปลอดภัย						
3.กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้มาเยือนได้						

5.การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น	เชียงใหม่	ภูเก็ต	กระบี่	พังงา	ตรัง	สตูล
1.การนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน						
2.ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น						
3.มีการจัดตั้งชมรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม						

6.การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค	เชียงใหม่	ภูเก็ต	กระบี่	พังงา	ตรัง	สตูล
1.การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาครัฐ						
2.การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชน						
3.การนำนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน						

7.การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง	เชียงใหม่	ภูเก็ต	กระบี่	พังงา	ตรัง	สตูล
1.การการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยว เช่น การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ การจัดการ การตลาด เป็นต้น						
2. การสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยว						
3.อบต.หรือเทศบาลมีบทบาทและสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน						

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีจุดเด่นที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ อย่างไร ที่ทำให้ชุมชนของท่านได้เป็นชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าสาเหตุใดที่ทำให้ชุมชนของท่าน ประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่ามีปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านหรือไม่

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะอื่นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของท่าน

.....

.....

.....

- ขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ -

ไฟล์นี้ download มาจาก drc.nict.go.th
โดย ศรายุทธ์ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 12:46:08

ภาคผนวก ค

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1

จำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	142	35.50
หญิง	258	64.50
รวม	400	100.00

เพศของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าเป็นเพศชายจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 และเป็นเพศหญิงจำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50

ตารางที่ 2

จำนวนและร้อยละจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 25 ปี	23	5.75
25 – 34 ปี	93	23.25
35 – 44 ปี	149	37.25
มากกว่า 45 ปี	135	33.75
รวม	400	100.00

อายุของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คืออายุ 35 – 44 ปีจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 รองลงมาอายุมากกว่า 45 ปีจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 และน้อยที่สุดอายุต่ำกว่า 25 ปีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75

ตารางที่ 3

จำนวนและร้อยละจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	155	38.75
สมรส	237	59.25
หย่าร้าง	8	2.00
รวม	400	100.00

สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือสถานภาพสมรสจำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 รองลงมาสถานภาพโสดจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 และน้อยที่สุดสถานภาพหย่าร้างจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 4

จำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	23	5.75
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	166	41.50
พนักงานบริษัทเอกชน	45	11.25
รับจ้างทั่วไป	58	14.50
นักเรียน/นักศึกษา	19	4.75
แม่บ้าน	15	3.75
เกษตรกรรวม	45	11.25
อื่นๆ	29	7.25
รวม	400	100.00

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คืออาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมารับจ้างทั่วไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 และน้อยที่สุดแม่บ้าน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75

ตารางที่ 5

จำนวนและร้อยละจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	66	16.50
มัธยมศึกษา	99	24.75
อนุปริญญา/อาชีวศึกษา	132	33.00
ปริญญาตรี	102	25.50
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.25
รวม	400	100.00

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือระดับการศึกษาอนุปริญญา/อาชีวศึกษา จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 รองลงมาปริญญาตรี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 และน้อยที่สุดสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25

ตารางที่ 6

จำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 1,000 บาท	5	1.25
1,001-5,000 บาท	44	11.00
5,001-10,000 บาท	145	36.25
10,001-15,000 บาท	146	36.50
15,001 และมากกว่า	60	15.00
รวม	400	100.00

รายได้ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือรายได้ 10,001-15,000 บาทจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมารายได้ 5,001-10,000 บาทจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 และน้อยที่สุดรายได้น้อยกว่า 1,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25

ตารางที่ 7

จำนวนและร้อยละจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 10 ปี	27	6.75
11 – 20 ปี	34	8.50
21 – 30 ปี	75	18.75
31 ปีขึ้นไป	264	66.00
รวม	400	100.00

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่คือระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 31 ปีขึ้นไปจำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 66.00 รองลงมาระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 21-30 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และน้อยที่สุดระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 1-10 ปีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75

ตารางที่ 8

จำนวนและร้อยละจำแนกตามการทราบถึงการเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

การทราบถึงการเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทราบ	384	96.00
ไม่ทราบ	16	4.00
รวม	400	100.00

การทราบถึงการเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าทราบว่าชุมชนตนเองเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 384 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00 ไม่ทราบว่าชุมชนตนเองเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00

ไฟล์นี้ download มาจาก drcic.nrct.go.th
โดย ศราวุธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 12:46:09

ภาคผนวก ง

ตารางแสดงผลการศึกษากลุ่มตัวอย่าง

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ชุมชน มีความเป็นอยู่เรียบง่าย พึ่งพาตนเองได้	(38) 9.50	(127) 31.75	(182) 45.50	(43) 10.75	(10) 2.50	3.35	.886	ปานกลาง
2. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน	(29) 7.25	(183) 45.75	(148) 37.00	(40) 10.00	(0) 0.00	3.50	.772	ปานกลาง
3. ชุมชนประชุมร่วมกันเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยว	(28) 7.00	(99) 24.75	(148) 37.00	(82) 20.50	(43) 10.75	2.97	1.079	น้อย
4. มีการจัดตั้งชมรมเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม	(37) 9.25	(144) 36.00	(173) 43.25	(45) 11.25	(1) 0.25	3.43	.819	ปานกลาง
5. มีความสามารถในการรักษาทรัพยากรของท้องถิ่นด้วยตนเอง	(58) 14.50	(123) 30.75	(163) 40.75	(33) 8.25	(23) 5.75	3.40	1.021	ปานกลาง
รวม						3.33	.915	ปานกลาง

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องชุมชนดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.33 แสดงถึงความสำคัญของการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชนมากที่สุด รองลงมาการจัดตั้งชมรมเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม และน้อยที่สุดชุมชนประชุมร่วมกันเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยว

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	(88) 22.00	(191) 47.75	(106) 26.50	(15) 3.75	(0) 0.00	3.88	.789	มาก
2.มีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับของชุมชน	(160) 40.00	(125) 31.25	(105) 26.25	(10) 2.50	(0) 0.00	4.09	.870	มาก
3.มีเวทีชุมชน หรือเวทีชาวบ้าน	(62) 15.50	(218) 54.50	(89) 22.25	(31) 7.75	(0) 0.00	3.78	.800	มาก
4.มีความภูมิใจในความเป็นตัวตนของท้องถิ่น	(129) 32.25	(148) 37.00	(82) 20.50	(40) 10.00	(1) 0.25	3.91	.972	มาก
5.ชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อสนองต่อการท่องเที่ยว	(99) 24.75	(143) 35.75	(108) 27.00	(29) 7.25	(21) 5.25	3.68	1.085	มาก
6.มีกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของชุมชน	(62) 15.50	(191) 47.75	(110) 27.50	(19) 4.75	(18) 4.50	3.65	.951	มาก
รวม						3.83	.911	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 แสดงถึงความสำคัญของความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นมีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับของชุมชนมากที่สุด รองลงมา มีความภูมิใจในความเป็นตัวตนของท้องถิ่น และน้อยที่สุดมีกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของชุมชน

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. มีการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน สืบสานภูมิปัญญาชุมชน	(130) 32.50	(147) 36.75	(102) 25.50	(21) 5.25	(0) 0.00	3.97	.889	มาก
2. ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน	(54) 13.50	(233) 58.25	(83) 20.75	(30) 7.50	(0) 0.00	3.78	.771	มาก
3. มีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว	(72) 18.00	(72) 18.00	(129) 32.25	(97) 24.25	(30) 7.50	3.15	1.193	ปานกลาง
4. มีแหล่งบริการข้อมูลที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อกับชุมชนได้	(103) 25.75	(124) 31.00	(110) 27.50	(43) 10.75	(20) 5.00	3.62	1.127	มาก
5. มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	(79) 19.75	(177) 44.25	(101) 25.25	(36) 9.00	(7) 1.75	3.71	.942	มาก
6. มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ชัดเจน	(43) 10.75	(196) 49.00	(128) 32.00	(32) 8.00	(1) 0.25	3.62	.792	มาก
รวม						3.64	.952	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.64 แสดงถึงความสำคัญของศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นมีการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน สืบสานภูมิปัญญาชุมชนมากที่สุด รองลงมาประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน และน้อยที่สุดมีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการรองรับนักท่องเที่ยว	(73) 18.25	(176) 44.00	(109) 27.25	(40) 10.00	(2) 0.50	3.70	.899	มาก
2. มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชน สภาพเส้นทางมีความปลอดภัย	(47) 11.75	(185) 46.25	(118) 29.50	(48) 12.00	(2) 0.50	3.57	.867	มาก
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้มาเยือนได้	(71) 17.75	(121) 30.25	(136) 34.00	(47) 11.75	(25) 6.25	3.42	1.100	ปานกลาง
รวม						3.56	.955	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.56 แสดงถึงความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการรองรับนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชน สภาพเส้นทางมีความปลอดภัย และน้อยที่สุดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้มาเยือนได้

5. การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน	(77) 19.25	(187) 46.75	(105) 26.25	(31) 7.75	(0) 0.00	3.78	.846	มาก
2. ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน	(62) 15.50	(175) 43.75	(136) 34.00	(22) 5.50	(5) 1.25	3.67	.848	มาก
3. มีการจัดตั้งชมรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	(23) 5.75	(166) 41.50	(186) 46.50	(22) 5.50	(3) 0.75	3.46	.721	ปานกลาง
รวม						3.63	.805	มาก

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.63 แสดงถึงความสำคัญของการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนมากที่สุด รองลงมาประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน และน้อยที่สุดมีการจัดตั้งชมรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6. การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาครัฐ	(50) 12.50	(145) 36.25	(144) 36.00	(56) 14.00	(5) 1.25	3.45	.924	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชน	(39) 9.75	(154) 38.50	(169) 42.25	(35) 8.75	(3) 0.75	3.48	.816	ปานกลาง
3. การนำนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน	(21) 5.25	(150) 37.50	(172) 43.00	(43) 10.75	(14) 3.50	3.30	.862	ปานกลาง
รวม						3.41	.867	ปานกลาง

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.41 แสดงถึงความสำคัญของการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชนมากที่สุด รองลงมาการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาครัฐ และน้อยที่สุดการนำนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

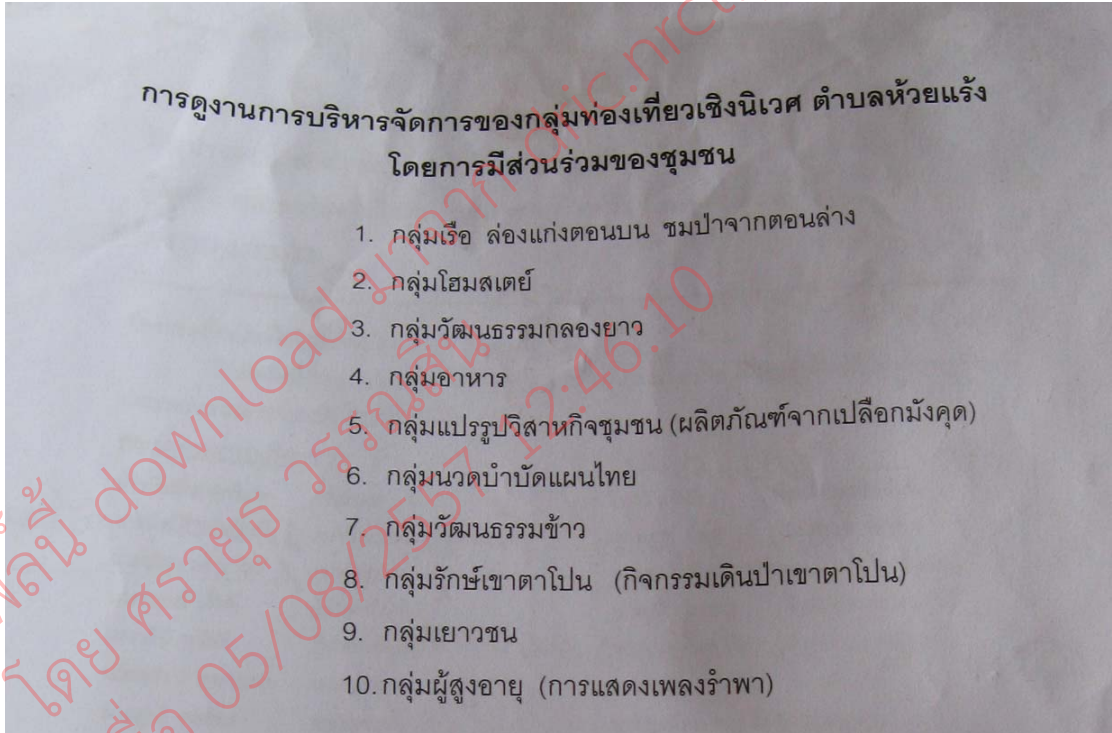
7. การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา เช่น การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ การจัดการ การตลาด เป็นต้น	(56) 14.00	(101) 25.25	(170) 42.50	(55) 13.75	(18) 4.50	3.31	1.020	ปานกลาง
2. การสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยว	(48) 12.00	(196) 49.00	(95) 23.75	(57) 14.25	(4) 1.00	3.57	.912	มาก
3. อบต. หรือเทศบาลมีบทบาทและสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน	(68) 17.00	(98) 24.50	(154) 38.50	(67) 16.75	(13) 3.25	3.35	1.049	ปานกลาง
รวม						3.41	.993	ปานกลาง

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.41 แสดงถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา อบต. หรือเทศบาลมีบทบาทและสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และน้อยที่สุดการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา

ภาคผนวก จ

รูปตัวอย่าง การจัดองค์กรของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

รูปตัวอย่างที่ 1 ลักษณะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
แบ่งเป็นกลุ่ม แบ่งเป็นหน่วยงานย่อยอย่างชัดเจน

NO. 25 กุมภาพันธ์ 2550
 คณะกรรมการกลุ่มอาคารท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้าน
 Home Stay
 บ้านพุเขียว

1. นายสมศักดิ์	ศรีปัญญา	ประธาน
2. นายอนันต์	ยี่สุ่นวงษ์	รองประธาน
3. 1	ยี่	เลขา
4. นางอ้อย	ยี่สุ่นวงษ์	เจริญกิจ
5. นายขงยุทธ	ร่วมโพธิ์	ประชาสัมพันธ์
6. นายสมชาย	เอมสวัสดิ์	พิจารณาประเมินผล
7. นายอานนท์	รัตนนิล	พิจารณาประเมินผล
8. นายชัยยุทธ	ยอดสินธุ์	ฝ่ายตรวจสอบ
9. นายถนภ	เรืองเทศ	ฝ่ายตรวจสอบ
10. นายประสิทธิ์	อินทอง	ฝ่ายตรวจสอบ
11. นางนฤมล	ก้อมทอง	ฝ่ายปฏิคม
12. นายจำรัส	ชาวสมุทร	ฝ่ายรักษาความสงบ
13. นายมานนท์	ชาวสมุทร	ฝ่ายรักษาความสงบ
14. นายวีรวัฒน์	เชื้อวงษ์	ฝ่ายรักษาความสงบ
15. นางกมลนิตย์	ศรีเจริญ	ฝ่ายรักษาความสงบ
16. นายขงยุทธ	ร่วมโพธิ์	ฝ่ายกิจกรรม
17. นายมงคล	เอม โยษฐ์	ที่ปรึกษา
18. นายสุนทร	เรืองเทศ	ที่ปรึกษา
19. นายฉลาด	ชศรีไล	ที่ปรึกษา
20. นายมนัส	แซ่โกว	ที่ปรึกษา
21. นางสาวละอียด	เรืองเทศ	ที่ปรึกษา

รูปตัวอย่างที่ 2 ลักษณะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
 มีคณะกรรมการของชุมชนที่รับผิดชอบเพียงชุดเดียว

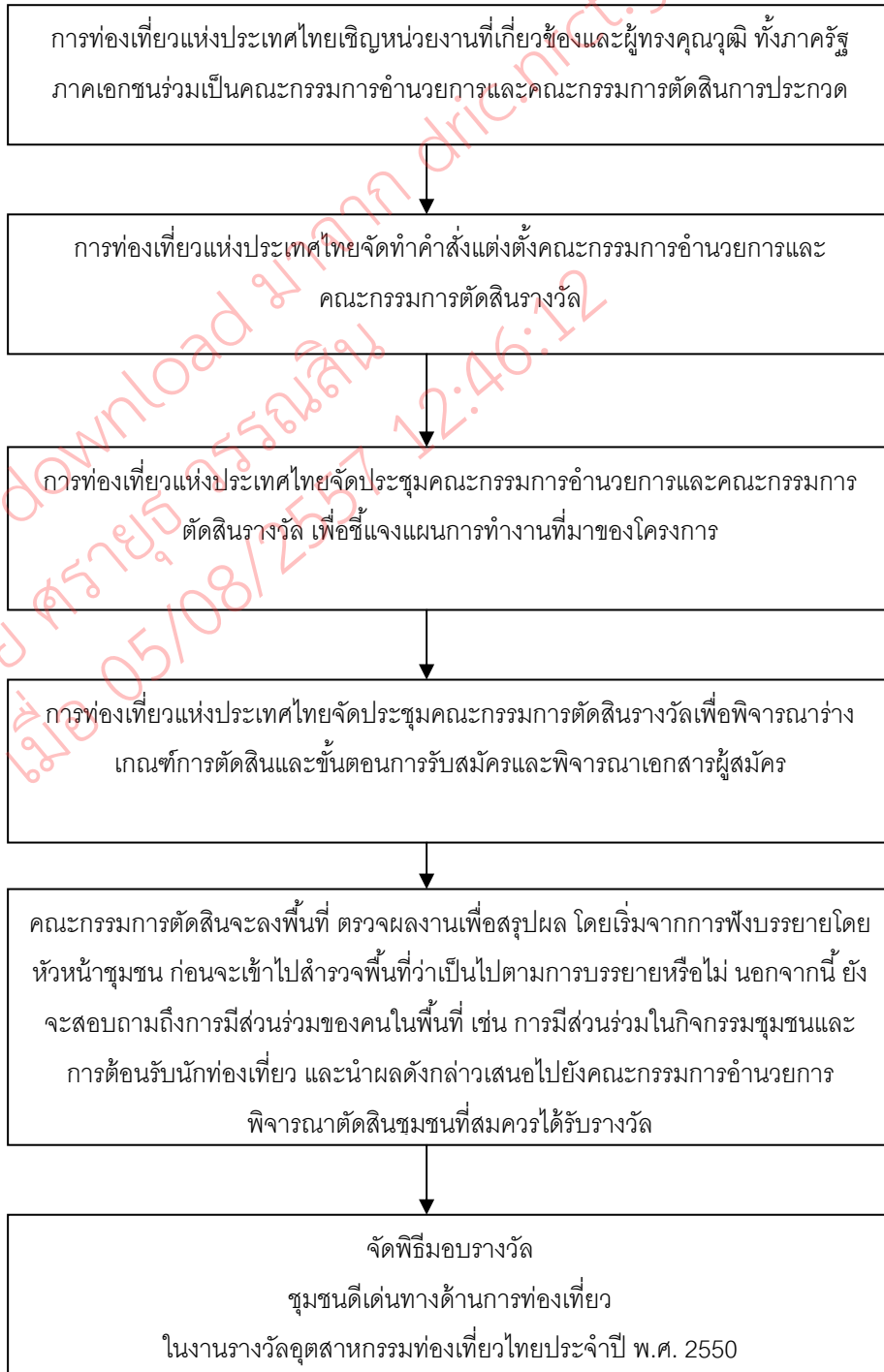

รูปตัวอย่างที่ 3 ลักษณะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
มีคณะกรรมการของชุมชนที่รับผิดชอบเพียงชุดเดียว

ไฟล์นี้ download
โดย ศรายุทธ
เมื่อ 05/08/2557 12:46

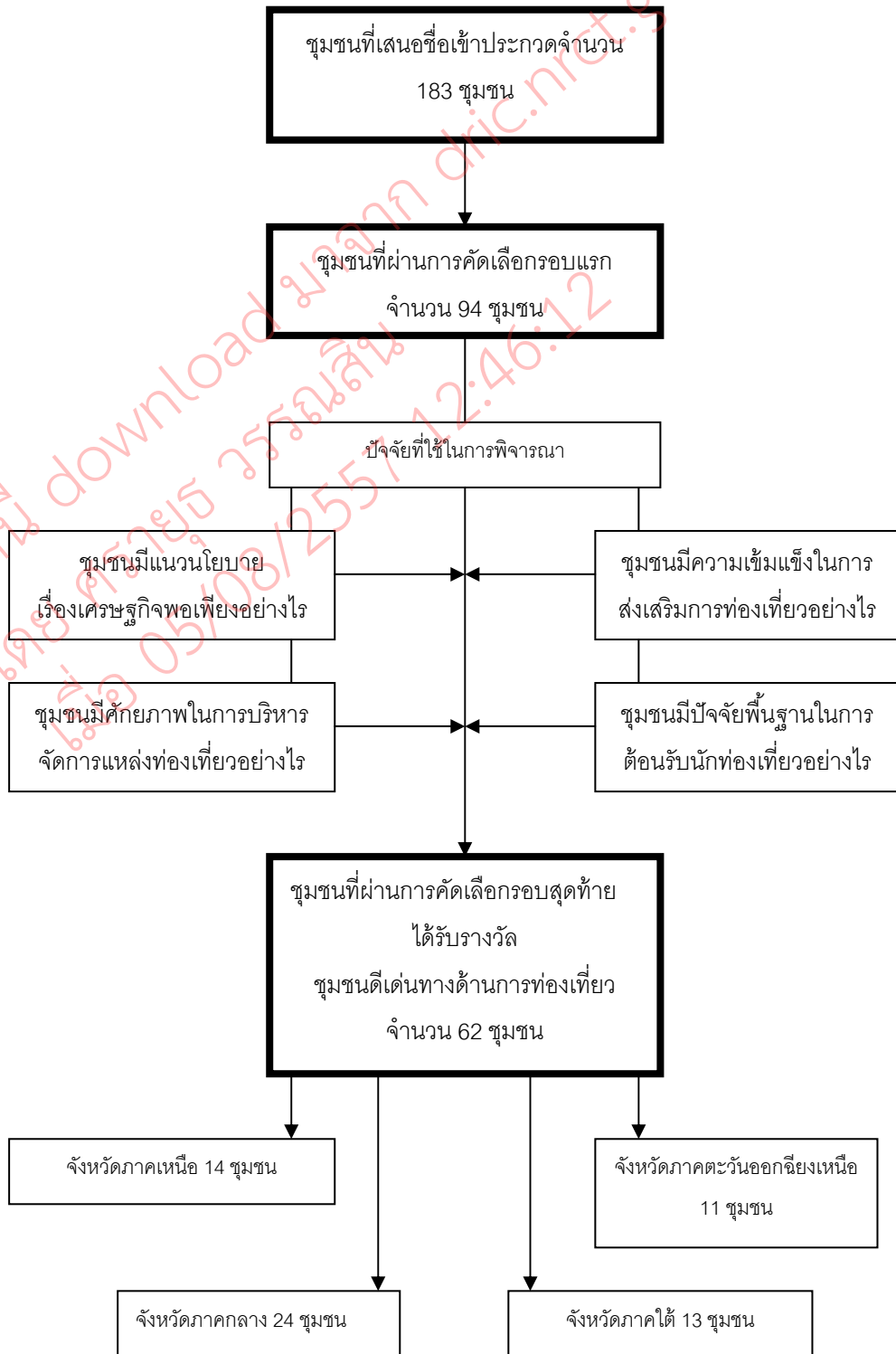
ภาคผนวก จ

ขั้นตอนการทำงานของกรรท่งเท่ยวแห่งประเทศไทย

ภาคผนวก ข

ขั้นตอนการคัดเลือกชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ภาคผนวก ข

รายชื่อชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว
โครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ปี 2550 เพื่อเฉลิมพระเกียรติ
เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวภาคกลาง	จังหวัด
1	พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านมอญ บางกระดี่	กรุงเทพฯ
2	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเขตหนองจอก	กรุงเทพฯ
3	ตลาดน้ำคลองลัดมะยม	กรุงเทพฯ
4	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	ตราด
5	ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว	ตราด
6	ชุมชนรักษ์คลองบางพระ	ตราด
7	ชมรมน้ำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก	ตราด
8	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยว (คลองมหาสวัสดิ์)	นครปฐม
9	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านพุเข็ม	เพชรบุรี
10	ชุมชนหมู่บ้านคูบัว ชมรมไท-ยวนราชบุรี	ราชบุรี
11	ชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีตำบลห้วยขุนราม	ลพบุรี
12	ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	สมุทรปราการ
13	ชุมชนตลาดโบราณพัฒนาการท่องเที่ยว (บางพลี)	สมุทรปราการ
14	ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ	สมุทรสงคราม
15	ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว บ้านหัวหาด	สมุทรสงคราม
16	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองโคกลน	สมุทรสงคราม
17	โฮมสเตย์ท่าคา	สมุทรสงคราม
18	หมู่บ้านเบญจรงค์ อบต.ดอนไถ่	สมุทรสาคร
19	บ้านต้นตาล	สระบุรี
20	โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม	สิงห์บุรี
21	โฮมสเตย์เรือนไทย บ้านบางแม่หม้าย	สุพรรณบุรี
22	สามชุกตลาด 100 ปี	สุพรรณบุรี
23	หมู่บ้าน OTOP บ้านวังทอง บ้านวังหลุมพอง บ้านหนองบัว	สุพรรณบุรี

24	ศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า	อ่างทอง
----	------------------------------	---------

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือ	จังหวัด
1	ศูนย์ประสานงานผู้นำเที่ยวชุมชนและโฮมสเตย์	เชียงราย
2	ชุมชนชาวจีนดอยแม่สลอง	เชียงราย
3	บ้านถวาย	เชียงใหม่
4	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแม่กำปอง	เชียงใหม่
5	ชุมชนศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แม่กลางหลวง	เชียงใหม่
6	ชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโปง	เชียงใหม่
7	บ้านหาดผาชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	น่าน
8	กลุ่มชุมชนคนรักป่าตำบลหนองแม่นา	เพชรบูรณ์
9	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนบ้านห้วยฮี้	แม่ฮ่องสอน
10	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนบ้านห้วยตองก้อ	แม่ฮ่องสอน
11	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนบ้านจาโบ	แม่ฮ่องสอน
12	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนบ้านแม่ละนา	แม่ฮ่องสอน
13	หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านป่าเหมี้ยง	ลำปาง
14	บ้านทาป่าเปา	ลำพูน

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวภาคใต้	จังหวัด
1	ชุมชนบ้านเกาะกลาง	กระบี่
2	ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์	ชุมพร
3	ชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าต้นน้ำพะโต๊ะ	ชุมพร
4	กลุ่มทะเลหมอกกรุงชิง	นครศรีธรรมราช
5	กลุ่มประมงชายฝั่งรักบ้านเกิด	นครศรีธรรมราช
6	ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว	ปัตตานี
7	ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะยาวน้อย	พังงา
8	ชุมชนบ้านทุ่งนางดำ	พังงา
9	กลุ่มมุสลิมโฮมสเตย์	ระนอง
10	ชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ	สงขลา

11	กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก	สตูล
12	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านถ้ำผึ้ง	สุราษฎร์ธานี
13	ชุมชนดีเลิศนำเที่ยว	สุราษฎร์ธานี

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จังหวัด
1	หมู่บ้าน OVC บ้านโพน	กาฬสินธุ์
2	ชุมชนวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง	กาฬสินธุ์
3	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	นครราชสีมา
4	บ้านบุไทร โฮมสเตย์กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล	นครราชสีมา
5	บ้านหนองไข่เหี้ย โฮมสเตย์	นครราชสีมา
6	หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บ้านโคกเมือง)	บุรีรัมย์
7	หมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านภู หมู่ 1,2	มุกดาหาร
8	หมู่บ้านช้างสุรินทร์	สุรินทร์
9	ป่าพื้นบ้าน - อาหารชุมชน	หนองคาย
1	กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกายเหนือ	หนองคาย
11	บ้านห้วยเตือเหนือโฮมสเตย์	หนองบัวลำภู

พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านมอญ บางกระดี่ กรุงเทพฯ

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนบ้านมอญบางกระดี่ มีความโดดเด่นตรงที่มีประชากรกว่า 3,000 คน ที่ยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรม ในการดำเนินวิถีชีวิตในแบบมอญดั้งเดิม ทั้งในด้านการอยู่อาศัย อาหารการกิน ภาษา และการแต่งกาย เอกลักษณ์สำคัญของชุมชนแห่งนี้คือ เสาหงส์คู่หน้าวัดบางกระดี่ ที่นักท่องเที่ยวทั่วไปรู้จักกันเป็นอย่างดี ใน 10 ปีแรกศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญเป็นผู้บริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ต่อมาได้เปลี่ยน

อำนาจการบริหารให้กับคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านมอญบางกระดี่ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2549 โดยชุมชนแต่ละแห่งร่วมกันรวบรวมองค์ความรู้ไว้ตามบ้านในชุมชนของตนเอง และตั้งชื่อใหม่ว่า "พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านมอญบางกระดี่" โดยหมู่ที่ 2 มีกลุ่มบ้านसानกก บ้านเปลมอญ บ้านไม้พิน บ้านขนม พิพิธภัณฑ์การแต่งกายและมารยาทมอญ ฯลฯ ส่วนหมู่ที่ 8 มีบ้านทะแยมมอญ บ่อสะบ้า บ้านจัดทรง บ้านแล้ บ้านรักษากายมอญ ฯลฯ และหมู่ที่ 9 มีศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญ พิพิธภัณฑ์ภาพมอญ พิพิธภัณฑ์ดินจาก บ้านทำนา บ้านขนม ฯลฯ

กิจกรรมภายในชุมชน เรียนรู้วิถีชีวิตชาวมอญชานานแท้และดั้งเดิม เลือกเข้าร่วมทำกิจกรรมตามประเพณี 12 เดือน ได้ตลอดทั้งปี

ที่ตั้ง ม.2, ม.8, และม.9 แขวงสามค่า เขตบางขุนเทียน
ถ.พระราม 2 กรุงเทพฯ

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ คุณธวัชพงษ์ มอญตะ
โทร. 08 3155 0987

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เขตหนองจอก กรุงเทพฯ

ลักษณะเด่นของชุมชน ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเขตหนองจอก เป็นหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ประสานงานชุมชน องค์กรท้องถิ่น และส่วนราชการ เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ร่วมกันจัดพื้นที่กรณีศึกษาและท่องเที่ยวเรียนรู้ร่วมกัน โดยแบ่งเป็นกรณีศึกษา 8 ฐาน ได้แก่ ฐานเกษตรทฤษฎีใหม่ ฐานบ้านพอเพียง ฐานสัตว์เศรษฐกิจ ฐานต้นไม้กับบ้าน ฐานชีวภาพกับวิถีชีวิตตนเอง ฐานพิพิธภัณฑ์เครื่องมือเครื่องใช้ในชุมชน ฐานโรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ และฐานฟาร์มแพะนม โดยศูนย์ฯ ได้กำหนดรายการนำเที่ยวและค่าบริการไว้อย่างชัดเจน

กิจกรรมภายในชุมชน เข้าฐานเรียนรู้เรื่องเกษตรพอเพียง เกษตรอินทรีย์ ศึกษาแปลงนาสาธิต แรลลิววิถีชีวิตเกษตรกร ชี้จักรยาน ศึกษาวิถีชีวิตบ้านมุสลิม ชมการแสดงโปงลางของเด็กนักเรียนและการละเล่นพื้นบ้าน พักค้างแรมแบบโฮมสเตย์ (พร้อมบริการมัดคุเทศก์และอาหารปลอดสารพิษ)

ที่ตั้ง ม.5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพฯ

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายสมชาย สมานตระกูล (ประธานศูนย์ฯ) บ้านเลขที่ 34/3 ม.5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพฯ 10530 โทร. 08 7145 0557

ตลาดน้ำคลองลัดมะยม กรุงเทพฯ

ลักษณะเด่นของชุมชน สัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตชนบทในบรรยากาศเรือกสวน ไร่รมันและแม่น้ำลำคลองที่ยังคงความสวยงามที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยม ตลาดน้ำแห่งนี้เกิดจากการรวมตัวกันของชุมชนริมคลองฯ มุ่งเน้นการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง โดยให้ชุมชนมีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น ผัก ผลไม้ ขนมหวาน และงานหัตถกรรมที่ทำสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน โดยติดตลาดทุกวัน เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดพิเศษต่าง ๆ

กิจกรรมภายในชุมชน เที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม นั่งเรือชมบ้านเรือนริมคลอง ชมสวนผักสวนกล้วยไม้ สวนแก้วมังกร บันจอร์ยานชมสวน เครื่องต้มยำ (ข้าว ตะไคร้ ใบมะกรูด) เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งจัดแสดงประวัติเส้นทางเดินเรือ เครื่องมือจับสัตว์น้ำและเครื่องมือการเกษตร นอกจากนี้ยังมีบ้านหัตถกรรม ห้องเรียนธรรมชาติ ให้ได้ศึกษาหาความรู้รอบตัว หรือ เลือกซื้อสินค้าในศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP

ที่ตั้ง ม.15 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน ถ.บางระมาด กรุงเทพฯ

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายชวน ชูจันทร์ (ประธานประชาคมตลาดน้ำคลองลัดมะยม) บ้านเลขที่ 30 ม.15 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน ถ.บางระมาด กรุงเทพฯ 10170 โทร. 08 9215 2659

กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร่ จ.ตราด

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนห้วยแร่ ตั้งอยู่ท่ามกลางป่าเขาและลำธาร ใหญ่ ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น เพื่อช่วยกันดูแลรักษาธรรมชาติและจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยได้จัดโครงการฝึกอบรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว ฝึกอบรมการ

นวดบำบัดด้วยวิธีพื้นบ้านไทย และอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยกำหนดราคาค่าบริการไว้อย่างชัดเจน

กิจกรรมภายในชุมชน ล่องแก่งลำคลองยาว ล่องเรือชมป่าจาก เติ่นป่าเขาตะโปน ชมโบราณสถานในพื้นที่ พักโฮมสเตย์ สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ฯลฯ

ที่ตั้ง ม.5 ต.ห้วยแร่ อ.เมืองฯ จ.ตราด

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ

นายสุทัศน์ สุทรเวช (เลขานุการกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลห้วยแร่)
บ้านเลขที่ 158/1 ม.5 ต.ห้วยแร่ อ.เมืองฯ จ.ตราด 23000
โทร. 08 9247 9648

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จ.ตราด

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยคนสองศาสนา คือ พุทธและอิสลาม โดยชนทั้งสองกลุ่มนี้ต่างอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมาช้านาน ปัจจุบันชาวบ้านได้จัดตั้งกลุ่มดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ควบคู่กับการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

กิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ มุ่งเน้นไปในด้านวิถีชุมชนและธรรมชาติ ชุมชนเปิดให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ มีบริการมัคคุเทศก์ แจกแผ่นพับแนะนำชุมชน และจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างครบครัน

กิจกรรมภายในชุมชน ล่องเรือชมป่าชายเลน ตกปลา ไตหมึก ดำน้ำชมปะการัง พักค้างแรมแบบโฮมสเตย์ เยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวบ้านพุทธและอิสลาม และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น อาหารทะเลแปรรูป น้ำปลาแท้ และอบไอบจากที่ขึ้นชื่อในเรื่องรูปแบบอันสวยงามเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งมีความทนทานเป็นเยี่ยม ฯลฯ

ที่ตั้ง ม.1 ต.น้ำเชี่ยว อ.แหลมงอบ จ.ตราด

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายศักดิ์ชัย เขียมบุญญฤทธิ์ (นายก อบต. น้ำเชี่ยว) บ้านเลขที่ 68/6 ม.1 ต.น้ำเชี่ยว อ.แหลมงอบ จ.ตราด 23120 โทร. 0 3953 2959, 08 4707 717

ชุมชนรักคลองบางพระ จ.ตราด

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนรักคลองบางพระได้ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของคลองบางพระ โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ อาทิ การจัดงานแสงเสียงเล่าขานตำนานคลองบางพระ การผลิตสินค้าท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์จาก ลูกจาก การเย็บหมวกและอบใบจาก อาหารแปรรูปของฝากของที่ระลึก ฯลฯ ซึ่งจะนำไปวางจำหน่ายที่ตลาดคลองบางพระ 100 ปี นอกจากนี้ ชุมชนรักบางพระได้ก่อตั้งชมรมส่งเสริมการบริการท่องเที่ยว โดยมีการจัดอบรมภาษาต่างประเทศให้แก่ภาคีเครือข่ายในชุมชน มีการติดตั้งป้ายบอกทาง และจัดพิมพ์เอกสารแนะนำชุมชนเพื่อแจกให้นักท่องเที่ยว อีกด้วย

กิจกรรมภายในชุมชน นั่งเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้านริมฝั่งคลอง ชมหนังย้อนในเวลาค่ำคืน พักแบบเกสต์เฮาส์หรือโฮมสเตย์ มาตรฐานไทย มาตรฐานป่า ด้วยภูมิปัญญาไทย ซื้อสินค้าพื้นบ้านและผลิตภัณฑ์ใบจาก ฯลฯ

ที่ตั้ง ต.บางพระ อ.เมือง จ.ตราด

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายวินิต วิรัตน์พานิช (รองประธานชุมชนรักคลองบางพระ)
บ้านเลขที่ 100/1 ต.บางพระ อ.เมือง จ.ตราด 23000
โทร. 0 3952 1000, 08 1428 909

ชมรมน้ำเกี้ยวพินบ้านสลักคอก จ.ตราด

ลักษณะเด่นของชมรม ชมรมน้ำเกี้ยวพินบ้านสลักคอก ก่อตั้งขึ้นโดยชาวชมรมสลักคอก เกาะช้าง จ.ตราด เกาะขนาดใหญ่ที่สุดทางฝั่งทะเลอ่าวไทย เพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ โดยชมรมมีการกำหนดอัตราค่าบริการนำเที่ยวขึ้น พร้อมจัดทำบัญชีรายได้จากการดำเนินงานท่องเที่ยว ก่อนกำหนดกฎเกณฑ์ในการแบ่งปันรายได้กลับคืนสู่ชมรมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีการฝึกอบรมผู้นำทางและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น รวมทั้งดำเนินงานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกด้วย

กิจกรรมภายในชมรม ท่องธรรมชาติ พายเรือแคนูและเรือคายัก ชมป่าชายเลนและวิถีชุมชนชาวประมง รับประทานอาหารค่ำใต้แสงเทียนบนเรือมาด ซึ่งเป็นเรือแจวแบบโบราณ ฯลฯ

ที่ตั้ง ม.3 ต.เกาะช้าง กิ่งอ.เกาะช้าง จ.ตราด

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายพิทยา หอมไกรลาศ (ประธานชมรมฯ) บ้านเลขที่ 22/4 ม.3 ต.เกาะช้าง กิ่งอ.เกาะช้าง จ.ตราด โทร. 08 1149 59091

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยว (คลองมหาสวัสดิ์) จ.นครปฐม

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์เป็นชุมชนที่แม้จะอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ แต่มีบรรยากาศและวิถีชีวิตแห่งความเป็นชนบทที่งดงาม โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนเกษตร เช่น สวนส้มโอ ฟาร์มกล้วยไม้ นาบัว ฯลฯ และมีความผูกพันกับสายน้ำเป็นอย่างมาก จึงยังคงใช้การเดินทางทั้งทางเรือและรถควบคู่กัน ปัจจุบันชาวบ้านได้จัดตั้งกลุ่มส่งเสริม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีศูนย์บริการข้อมูล การท่องเที่ยวและผู้ประสานงานประจำตลอดทุกวัน พร้อมทั้งจัดรถ ทำเทียบเรือมาตรฐาน บริการเรือชูชีพ หน่วยกู้ภัย และห้องน้ำไว้สำหรับนักท่องเที่ยว ดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการท่องเที่ยวและความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

กิจกรรมภายในชุมชน นั่งเรือชมสวนและนาบัว พักค้างคืนแบบโฮมสเตย์กับชาวบ้าน เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน เยี่ยมชมกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวตัง ชมวังปลานานาชนิด รวมทั้งวัดและบ้านโบราณ ฯลฯ ของชุมชนแห่งนี้

ที่ตั้ง ม.1 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายมนูญ นราสดี (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร) บ้านเลขที่ 16/3 ม.1 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170 โทร. 08 1149 59091

กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านพุซิม จ.เพชรบุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนบริเวณเขื่อนแก่งกระจาน ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้และทรัพยากรในแหล่งน้ำ ชาวบ้านได้ร่วมกันดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด ก่อกำเนิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

กิจกรรมภายในชุมชน เดินป่าศึกษาธรรมชาติและสมุนไพร ดูนก ในผืนป่าแก่งกระจาน ชมสวนเกษตร ชมวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ล่องแพในเขื่อนแก่งกระจาน ทดลองใช้ชีวิตแบบชาวประมงพื้นบ้าน และพักแบบโฮมสเตย์ ฯลฯ

ที่ตั้ง ม.10 ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายอนันต์ศักดิ์ พัฒนวิบูลย์ (เลขานุการกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านพุซิม) บ้านเลขที่ 6/1 ม.10 ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี 76170 โทร. 08 1178 5365

ชุมชนหมู่บ้านคูบัว ชมรมไท-ยวน จ.ราชบุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานกว่า 200 ปี ตั้งอยู่ในบริเวณกลุ่มโบราณสถานเก่าแก่สมัยอาณาจักรทวารวดี ที่กรมศิลปากรกำลังทำการบูรณะและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านคูบัวส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายไท-ยวน (ล้านนา) ที่ทางกองทัพจากพระนครซึ่งทำศึกชนะพม่าที่เชียงแสน ทศครัวลงมาจากจังหวัดเชียงใหม่รายสู่บ้านคูบัวแห่งนี้

ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับชาวล้านนา โดยเฉพาะภาษาพูด การแต่งกาย ประเพณีงานบุญ การแสดง และความเชื่อต่างๆ ที่สำคัญชาวบ้านคูบัวมีความสามารถในการแกะสลักไม้และการทอผ้าขึ้นต้นจกที่สวองามระดับ 5 ดาว ภายในชุมชนมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในชื่อ "จิปาตะกณฑ์สถานบ้านคูบัว" ซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงผ้าโบราณ วัตถุโบราณ อักษรธรรมล้านนา ฯลฯ

กิจกรรมภายในชุมชน ชมพิพิธภัณฑ์ชุมชน พร้อมวิทยากรบรรยาย ชมการแกะสลักไม้ ชมการสาธิตการทอผ้าขึ้นต้นจก เลือกซื้อสินค้าชุมชน

เป็นของฝาก สำหรับคนรักธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ไม่ควรพลาดกิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมโบราณสถานสมัยทวารวดี และสัมผัสวิถีชีวิตภายในชุมชนชาวไทย-ยวน

ที่ตั้ง วัดโฆลงสุวรรณคีรี / ต.คูบัว อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ อบต. คูบัว 0 3233 7918 หรือจิปาตะกณฑ์สถานบ้านคูบัว 0 3271 7165 ดร.อุดม สมพร (ประธานชมรมไท-ยวน ราชบุรี และสมาชิกสหกรณ์ผ้าจากราชบุรี) เลขที่ 32/23 ต.หน้าเมือง อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี 70000 โทร. 08 1763 1989 โทรสาร. 032 332 322 เว็บไซต์ :www.jipathaphan.com

ชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี ตำบลห้วยขุนราม จ.ลพบุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนห้วยขุนราม เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เห็นได้จากการขุดค้นพบ ทั้งซากโครงกระดูกมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผา อาวุธโบราณ เครื่องประดับโบราณ ฯลฯ ที่มีความสมบูรณ์อย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านจึงช่วยกันส่งเสริมให้ชุมชนของตนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าชม

ศึกษารากเหง้าของชาติพันธุ์มนุษย์ โดยก่อตั้งชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีห้วยขุนราม ที่เน้นการบริหารจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นหลัก มีกิจกรรมสำคัญ ๆ เช่น จัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยให้บรรยายได้หลายภาษา จัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยว จัดทำป้ายบอกทางเยี่ยมชม สร้างสถานที่จอดรถ ห้องน้ำ รวมทั้งให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

กิจกรรมภายในชุมชน ชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองโบราณชัยจำปา แหล่งโบราณคดีบ้านโคกหม้อ ป่าจำปาสีรินทร์ รวมทั้งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชุมชน เช่น น้ำตกสวนมะเดื่อ ทุ่งทานตะวัน ฯลฯ ผ่อนคลายกับการนวดแผนไทยและชมสวนสมุนไพรที่บ้าน หรือลองไปเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านด้วยการพักแบบโฮมสเตย์

ที่ตั้ง ม. 4 ต.ห้วยขุนราม อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายสมส่วน บุรณพงษ์ (ประธานชมรมแหล่งโบราณคดีและธรรมชาติห้วยขุนราม) บ้านเลขที่ 8 ม.4 ต.ห้วยขุนราม อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี โทร. 08 1294 779

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จ.สมุทรปราการ

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนโบราณ บ้านบางน้ำผึ้งและตลาดบางน้ำผึ้ง พิพิธภัณฑสถานชาติที่แสดงวิถีชีวิต ชาวบ้านผู้มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับ ลำคลองและป่าจาก โดยชาวบ้านได้ร่วมกันจัดตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้งขึ้นเพื่อเป็น สถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน ซึ่งเป็น แหล่งสร้างอาชีพและรายหลักให้แก่ ชุมชน

กิจกรรมภายในชุมชน ร่วมทำกิจกรรม ไหว้สวดเพื่อสืบทอดรูปแบบวิถีชีวิตความเป็น อยู่อันเรียบง่ายของผู้คนริมสองฝั่งคลอง ชุมและเลือกซื้อสินค้าพื้นบ้านและอาหารนานา ชนิดที่ขายอยู่ตามร้านริมน้ำ หรือเลือกซื้อจากเรือของชาวบ้านที่นิยมพายเรือมาขาย อาหาร ทดลองพายเรือท่องเที่ยวชมคลองบางน้ำผึ้ง ปันจักรยานลัดวิถีชีวิตชาวบ้าน และธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ชมการสาธิตทำรูปหอม ไปเที่ยวสวนเกษตร นั่งเรือไปชมปาก แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลไปบรรจบกับอ่าวไทย ฟังดนตรีในสวน และผ่อนคลายกับการ นวดแผนไทย

ที่ตั้ง ม. 8 ต.บางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ อบต.บางน้ำผึ้ง
โทร. 0 2819 6762 โทรสาร 0 2461 3254 หรือ
นายสำเนา รัตมิตต์ (นายก อบต.)
เลขที่ 37 ม. 8 ต.บางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ 10130
โทร. 08 1171 4930

ชุมชนตลาดโบราณพัฒนาการท่องเที่ยวบางพลี จ.สมุทรปราการ

ลักษณะเด่นของชุมชน ย้อนรำลึกถึงชุมชนการค้าริมน้ำ ณ ตลาดโบราณอายุเก่าแก่กว่า 140 ปี ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นชุมชนย่านร้านตลาดริมน้ำของชาวจีนที่คึกคักคับคั่งในอดีต ปัจจุบันตัวตลาดได้รับการฟื้นฟูและจัดภูมิทัศน์ใหม่ สำหรับตลาดโบราณนั้นมีลักษณะเป็นเรือนไม้ทอดยาวขนานไปกับคลองบางพลี มีทางให้เดินเที่ยวชมได้สะดวก พร้อมให้บริการมัคคุเทศก์น้อยนำชมตลาดโบราณ ซึ่งมีการจัดทำเทียบเรือมาตรฐานและมีความปลอดภัยสูง

กิจกรรมภายในชุมชน นมัสการหลวงพ่อดาวัดบางพลีใหญ่ใน เดินชมตลาดโบราณที่ก่อสร้างด้วยสถาปัตยกรรมห้องแถวไม้ และเลือกซื้อสินค้าพื้นบ้านเพื่อการอุปโภคบริโภคนานาชนิด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิตสองฟากฝั่งคลองบางพลี และตักบาตรทางเรือทุกเช้าวันอาทิตย์อีกด้วย

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ใกล้กับวัดบางพลีใหญ่ใน ม.8 ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ เทศบาลตำบลบางพลีใหญ่ โทร. 0 2337 3491
นายพัฒนพงศ์ จงรักดี (นายกเทศมนตรี) ม.8 ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540

ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จ.สมุทรสงคราม

ลักษณะเด่นของชุมชน ด้วยบรรยากาศร่มรื่นและมีแม่น้ำไหลผ่าน ทำให้ชุมชนบ้านบางพลับมีความงามอย่างเรียบง่าย แต่แฝงไว้ด้วยปรัชญาแห่งชีวิต ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำสวนผลไม้ ที่ขึ้นชื่อเป็นอย่างมากได้แก่ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ชมพู่ ลิ้นจี่ มะม่วง มะพร้าว น้าหอม รวมถึงผลไม้ตามฤดูกาลต่างๆ นอกจากนี้ ชุมชนแห่งบ้านบางพลับยังเป็นส่วนหนึ่งของถนนสายผลไม้ของจังหวัดสมุทรสงคราม ในโครงการเข้าสวนชวนกินลิ้นจี่ โดยปัจจุบันชาวบ้านได้รวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตชาวสวนและปรัชญาการใช้ชีวิตแบบพอเพียง

กิจกรรมภายในชุมชน ปั่นจักรยานชมสวน เยี่ยมบ้านพญาขอ ชมกลุ่มผลิตอาหารแช่แข็งและผลไม้กึ่งสำเร็จรูป ชมโบราณสถาน ทดลองชิมผลไม้สด ๆ จากสวน เลือกไปพักโฮมสเตย์กับชาวบ้าน ชมสวนสมุนไพรและผักพื้นบ้าน ดูนกตกกุ้ง ฯลฯ

ที่ตั้ง ม. 4 ต.บางพรม อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ

โทร. 0 3476 1985

นายสมทรง แสงตะวัน (ประธาน) เลขที่ 9/3 ม. 4 ต.บางพรม อ.บางคนที
จ.สมุทรสงคราม 77230 โทร. 08 9829 7100

ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว บ้านหัวหาด จ.สมุทรสงคราม

ลักษณะเด่นของชุมชน สัมผัสวิถีชีวิตริมสองฝั่งคลองอันร่มรื่นและเต็มไปด้วยธรรมชาติที่เขียวสงบของเรือสวนแห่งบ้านหัวหาด ไปพร้อมๆ กับเปิดโลกแห่งการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนเก่าแก่แห่งนี้ ในรูปแบบของการพักแบบโฮมสเตย์และกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำต่างๆ ที่นำรายได้มาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการจัดสรรรายได้เข้าส่วนกลางอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์การจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสายน้ำให้คงอยู่ต่อเนื่องไปอย่างยั่งยืน อีกด้วย

กิจกรรมภายในชุมชน ล่องเรือเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนยามเช้า ชมสวนตอนบ่าย และชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน หรือไปผจญภัยด้วยการนวดแผนโบราณ สนุกสนานไปกับชิมอาหารท้องถิ่นรสชาติเยี่ยม และพักโฮมสเตย์กับชาวบ้านใจดี

ที่ตั้ง ม. 9 ต.เมืองใหม่ อ.อัมพวา
จ.สมุทรสงคราม

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นางทองหยิบ แก้วนิลกุล (ประธานกลุ่มแม่บ้านเกิดไทยร่วมใจ) บ้านเลขที่ 34 ม.9 ต.เมืองใหม่ อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 75110 โทร. 0 3473 5073

วิสาหกิจชุมชนชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คลองโคกน จ.สมุทรสงคราม

ลักษณะเด่นของชุมชน วิสาหกิจชุมชนชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองโคกน เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการชาวบ้าน กลุ่มซั้วเรือ กลุ่มอาหารทะเล กลุ่มอาชีพเลี้ยงหอย และกลุ่มประมงชายฝั่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ป่าชายเลน และวิถีชีวิตชาวคลองโคกน ชุมรมฯ มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หลากหลาย ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนด้วยการร่วมมือร่วมใจจากคนในชุมชน

กิจกรรมภายในชุมชน พักโฮมสเตย์ ที่เลือกได้ทั้งแบบบ้านเป็นหลังธรรมดา และแบบบนกระดงกลางทะเล และร่วมทำกิจกรรมสนุกสนานต่างๆ มากมาย อาทิ ล่องเรือหางยาวชมป่าชายเลน ร่วมปลูกป่าชายเลน ให้อาหารลิงในป่าแสม ชมการทำประมงชายฝั่ง งามหอยแครง จับกุ้ง นึ่งกระดานเลน (กระดานถัก) จับหอย ร่วมรับประทานอาหาร

กลางวันบนกระดง ชมการแปรรูปและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากทะเล โดยชมรมฯ มีรายการนำเที่ยวแบบวันเดียวและค้างคืนให้เลือกตามความต้องการ ในราคาค่าบริการหลากหลายรูปแบบ พร้อมกำหนดการและฤดูกาลท่องเที่ยวอย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีคหบดีท้องถิ่น ซึ่งจะคอยดูแลและให้ข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

ที่ตั้ง ม. 2 ต.ท่าคา อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายพีรณิ รัตนพงศ์ระ (ประธานชมรม) บ้านเลขที่ 51 ม. 2 ต.ท่าคา อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 75110 โทร. 08 4879 6169, 0 3473 1188

กลุ่มโฮมสเตย์ท่าคา จ.สมุทรสงคราม

ลักษณะเด่นของชุมชน ตลาดน้ำโบราณที่ยังคงเสน่ห์แห่งวันวาน มีทั้งการซื้อขายสินค้าและการนำสินค้าท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างชาวบ้านกับแม่ค้า จัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ โดยกำหนดราคาค่าบริการอย่างชัดเจน นอกจากนี้ทางกลุ่มฯ ยังเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติแม่น้ำ ลำคลอง การอนุรักษ์ต้นลำพู รวมไปถึงการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และมีการอบรมด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว อีกด้วย

กิจกรรมภายในชุมชน พักโฮมสเตย์สัมผัสวิถีชีวิตชาวคลองขนานแท้ ล่องเรือชมวิถีเกษตร ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว เลือกซื้อสินค้าจากชาวสวนเที่ยวตลาดน้ำท่าคา กินก๋วยเตี๋ยวเรือ เรียนพายเรือ ช่วงเช้าทำบุญตักบาตรทางเรือร่วมกับชาวบ้าน ตกค้ำล่องเรือชมหนังห้อย

ที่ตั้ง ตลาดน้ำท่าคา ม.2 ต.ท่าคา อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายจรรยา เจือไทย (ประธานกลุ่ม) บ้านเลขที่ 51 ม.2 ต.ท่าคา อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 75110 โทร. 08 4879 6169

หมู่บ้านเบญจรงค์ อบต. ดอนไก่ดี จ.สมุทรสาคร

ลักษณะเด่นของชุมชน หมู่บ้านเบญจรงค์ เป็นหมู่บ้านที่ผลิตสินค้าหัตถกรรม OTOP เครื่องเบญจรงค์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสาคร สินค้าแห่งนี้คุณภาพมีความประณีตงดงามเป็นที่ต้องการของลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน ชมการสาธิต และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อย่างมากมายนักท่องเที่ยวบ้านดอนไก่ดีจึงได้ร่วมกันก่อตั้ง

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลผู้มาเยือน พร้อมทั้งเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชมและอธิบายขั้นตอนการผลิตอย่างละเอียด นอกจากนี้ชุมชนยังได้จัดทำทักแบบโฮมสเตย์ไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

กิจกรรมภายในชุมชน ศึกษาดูงาน ชมการสาธิตทำเครื่องเบญจรงค์ เลือกซื้อสินค้าคุณภาพระดับ 5 ดาว อันหลากหลายจากแหล่งผลิต ทักโฮมสเตย์กับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

ที่ตั้ง ม.1 ต.ดอนไก่ดี อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ อบต. ดอนไก่ดี โทร. 0 3447 9956
นายสุพิศ ทรัพย์ศรี (ประธานกลุ่มหมู่บ้านเบญจรงค์) บ้านเลขที่ 32 ม.1 ต.ดอนไก่ดี อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110 โทร. 08 1866 7734

บ้านต้นตาล จ.สระบุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน บริเวณริมฝั่งแม่น้ำป่าสัก มีชุมชนเล็กๆ ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 200 ปี ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวไทย-ยวน (ล้านนา) เป็นส่วนหนึ่งแห่งหน้าประวัติศาสตร์ตามบันทึกที่เขียนไว้ว่า เมื่อกองทัพจากพระนครทำศึกชนะทหารพม่าที่ยึดเมืองเชียงแสนไว้ได้ จึงอพยพชาวเชียงแสนทั้งหมดลงมาตั้งชุมชนอยู่ในเขตภาคกลางแถบจังหวัดราชบุรีและสระบุรี เพื่อมิให้พม่าเข้ามาช่องสุ่มกำลังพลในเมืองเชียงแสนอีก ปัจจุบัน บ้านต้นตาลจึงมีประชากรส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายไทย-ยวน ที่ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์คล้ายชาวล้านนาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาพูด การแต่งกาย ประเพณีงานบุญ การแสดงและความเชื่อต่างๆ นอกจากนี้ ชาวบ้านต้นตาลยังขึ้นชื่อด้านฝีมือการทำผ้าและการเย็บปักถักร้อย อีกด้วย

กิจกรรมภายในชุมชน พักแบบโฮมสเตย์สัมผัสประสบการณ์แห่งวิถีชีวิตล้านนาในภาคกลาง เยี่ยมชมศูนย์แสดงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน เลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นคุณภาพห้าดาว เช่น ผ้าทอ ฯลฯ เทียวชมเขาแก้ว เพื่อนมัสการพระศักดิ์สิทธิ์ หรือไปพักผ่อนฟื้นฟูจิตใจในสปาและผ่อนคลายด้วยการนวดแผนโบราณที่บ้าน

ที่ตั้ง ม. 3 และ 4 ต.ต้นตาล อ.เสาไห้ จ.สระบุรี

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ อบต. ต้นตาล-พระยาท โทร. 0 3639 1415 นายวิชัย สำเนียงพันธุ์ (นายก อบต.) นายสมจิตต์ ยะกุล ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลต้นตาล บ้านเลขที่ 31/1 ต.พระยาท อ.เสาไห้ จ.สระบุรี 70000

โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม จ.สิงห์บุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนบ้านท่าข้ามตั้งอยู่บนพื้นที่ประวัติศาสตร์สำคัญ คือ ค่ายบางระจัน ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเพื่อศึกษาร่องรอยประวัติศาสตร์ และสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้านและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ซึ่งนอกจากการพักแบบโฮมสเตย์กับชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชุมชนท้องถิ่นแล้ว บ้านท่าข้ามยังมีกิจกรรมหลากหลายเตรียมไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมวิทยากรนำชมและบรรยาย โดยกำหนดอัตราค่าบริการสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน

กิจกรรมภายในชุมชน นำชมร่องรอยทางประวัติศาสตร์ค่ายบางระจัน ล่องเรือชมวิถีชีวิตริมแม่น้ำน้อย พักโฮมสเตย์ ตักบาตรริมน้ำยามเช้า ชมสวนเกษตร ฝึกทำอาหารไทย ซื่อสินค้าพื้นบ้านเป็นของที่ระลึก ชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ของคนไทยภาคกลางในอดีต และร่วมกิจกรรมเชิงสุขภาพกับโรงพยาบาล ค่ายบางระจัน เป็นต้น

ที่ตั้ง ม.5 ต.ท่าข้าม อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี

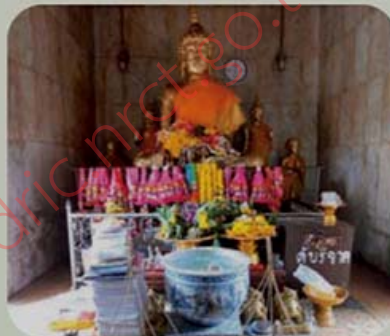
สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นางสาวระพีพรรณ กองแก้ว (ประธานโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม) บ้านเลขที่ 10 ม.5 ต.ท่าข้าม อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี 16150 โทร. 08 7121 7605

ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน บ้านบางแม่หม้าย ตั้งอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญในเขตภาคกลางของไทย ชาวบ้านมีอาชีพทำนา ปลูกผลไม้ และทำธุรกิจเกษตร ซึ่งเป็นลักษณะวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพึ่งพาตนเองและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า บ้านบางแม่หม้ายได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านเรือนไทยร้อยหลัง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยได้อย่างดี ปัจจุบันชาวบ้านได้รวมกลุ่มเพื่อก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านบางแม่หม้าย โดยนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายและเติมเต็มด้วยเสน่ห์และกลิ่นอายแห่งวิถีชีวิตชุมชนชนบทภาคกลางในอดีต

กิจกรรมภายในชุมชน พักโฮมสเตย์บ้านเรือนไทย ล่องเรือชมธรรมชาติ นั่งรถอีแต่นชมวิถีชีวิตชาวนาชาวสวน ร่วมกิจกรรมการดำนาปลูกข้าว ร่วมรับประทานอาหารพื้นบ้าน ชมการแสดงแบบพื้นบ้านเพลงอีแซวไหว้พระทำบุญ ฯลฯ

ที่ตั้ง ม. 4 ต.บางใหญ่ อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ นายพิทยา (ผู้นำชุมชน) บ้านเลขที่ 19 ม.4 ต.บางใหญ่ อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี โทร. 08 9255 1516

สามชุกตลาด 100 ปี จ.สุพรรณบุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน ตลาดริมแม่น้ำท่าจีนซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นย่านร้านค้าตลาดที่รุ่งเรืองและเฟื่องฟูที่สุดกว่า 100 ปีมาแล้ว ปัจจุบันมีการปรับปรุงด้านสถาปัตยกรรมห้องแถวไม้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวให้กลับคืนสภาพเดิม โดยร้านค้าส่วนใหญ่มีการจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค ในบรรยากาศย้อนยุคแบบโบราณ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศระหว่างการเดินเลือกชมเลือกซื้อของต่างๆ รวมทั้งเก็บเกี่ยวความรู้เรื่องวิถีชีวิตของชุมชนแห่งนี้ในอดีตไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้ ทางชุมชนยังได้ร่วมกันจัดทำพิพิธภัณฑ์ไว้สำหรับนักท่องเที่ยวได้ชมความเป็นอยู่ของชาวบ้านและคหบดีในตลาดแห่งนี้ พร้อมทั้งมีแผ่นพับและป้ายนิทรรศการถาวรบอกเล่าเรื่องราวในอดีตไว้อย่างชัดเจน อีกด้วย

กิจกรรมภายในชุมชน ชมพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ๋านงจิ้นารักษ์ นายอากรชาวจีนผู้ก่อตั้งชุมชนสามชุก ซึ่งมีลักษณะเป็นเรือนไม้สักสองชั้นที่ได้รับการบูรณะอย่างดี เดินชมเรือนแถวไม้โบราณอายุกว่า 100 ปีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประกอบไปด้วยโรงแรมไม้ ร้านนาฬิกา ร้านตัดเสื้อผ้า ร้านยาจีน ร้านถ่ายรูปสไตล์โบราณ และแวะชิมอาหารอร่อยหายาก เช่น ก๋วยเตี๋ยวและกาแฟโบราณ ข้าวห่อใบบัว ขนมไทยหลากชนิด ฯลฯ

ที่ตั้ง ม. 2 ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ ศูนย์ประสานงานโครงการเมืองนำอยู่สามชุก 0 3550 4498 นางอรุณลักษณ์ อ่อนวิมล (กรรมการพัฒนาตลาดสามชุก) บ้านเลขที่ 570 ม. 2 ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี 72130 โทร. 08 1194 6708
เว็บไซต์ : www.samchuk.in.th

หมู่บ้าน OTOP ต้นแบบบ้านวังทอง บ้านวังหลุมพอง บ้านหนองบัว จ.สุพรรณบุรี

ลักษณะเด่นของชุมชน ชุมชนชาว
เกษตรกรที่มีฝีมือด้านการทอผ้าอย่าง
ประณีตงดงาม ชาวบ้านใช้ชีวิตแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง พึ่งพาธรรมชาติและ
ใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากท้องถิ่นอย่าง
รู้คุณค่า โดยรวมกลุ่มกันเพื่อส่งเสริม
และพัฒนาอาชีพ ควบคู่ไปกับส่งเสริม
การพัฒนาท่องเที่ยวในชุมชน นักท่องเที่ยว
ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและคณะผู้ศึกษา
ดูงาน โดยโครงการส่วนใหญ่จัดขึ้นในรูป
แบบการเข้าค่ายอบรม
เพื่อให้ผู้มาเยือนได้
เข้าใจถึงวิถีชีวิตของ
ชุมชนนี้อย่างแท้จริง

กิจกรรมภายในชุมชน เข้าค่ายอบรมและเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ศึกษาชีวิตแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง ชมสาธิตการทอผ้า สาธิตและบริการนวดแผนไทย ช้ชีวิตแบบชาว
เกษตรกร ทำอาหารพื้นบ้านร่วมกัน ฯลฯ

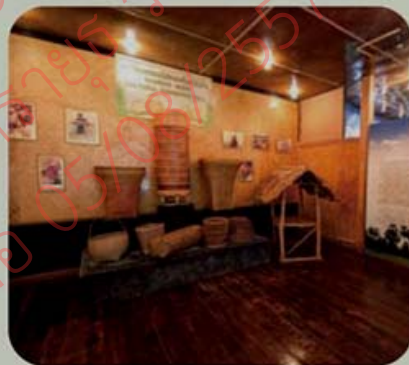
ที่ตั้ง ม.13 ต.จระเข้สามพัน อ.อู่ทอง
จ.สุพรรณบุรี

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ
ศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าบ้านวังทอง
โทร. 035 484080

นางกัลยา เทียงธรรม (ประธานกลุ่ม) บ้าน
เลขที่ 24 ม.13 ต.จระเข้สามพัน อ.อู่ทอง
จ.สุพรรณบุรี 71170 โทร. 08 1924 4509

ศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง

ลักษณะเด่นของชุมชน หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรและ OVC ที่ยังคงรักษาแบบการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี ผ่านทางการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอายุนับร้อยปี ในเรื่องการทำนาทำสวนซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน รวมทั้งการจักสานซึ่งเป็นอาชีพเสริมของชาวบ้าน ก่อให้เกิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ไม้ไผ่ เพื่อใช้เป็นคลังความรู้ของชุมชนและเพื่อเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้สนใจ

กิจกรรมภายในชุมชน นั่งรถพ่วงชมวิถีชีวิตเกษตร ชมการทำนา สัมผัสวิถีชีวิตริมแม่น้ำ ชมการจักสานไม้ไผ่ เลือกซื้อสินค้าที่ระลึกมากมาย พักแรมแบบโฮมสเตย์ร่วมกับชาวบ้าน ชมการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

ที่ตั้ง ม. 8 ต.บางเจ้าฉ่า อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ ศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า โทร. 0 3564 4091 นายพรชัย บุญชื่น (กรรมการชุมชน) บ้านเลขที่ 77 ม. 8 ต.บางเจ้าฉ่า อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง 14120 โทร. 08 9243 7690

ประวัติการศึกษา

ชื่อ	นายญาณธร เขียวถาวร
วันเดือนปีเกิด	17 มีนาคม พ.ศ.2524
วุฒิการศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต การจัดการโรงแรมและท่องเที่ยว (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	ผู้ร่วมวิจัย งานวิจัย : พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด ผลงานวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2547
ประสบการณ์ทำงาน	เจ้าหน้าที่การตลาดต่างประเทศและธุรการทั่วไป บริษัท สรวิชญ์เทคโนโลยี จำกัด